

KULTŪRA
BIBLIOTEKOS
LITERATŪRA
MOKYKLOS
MUZIEJAI
ARCYVAI

ŽEMAIČIŲ

Regėjūonu kultūreniu inicetivu cētra, Žemaitiu akademėjės, Žemaitiu akademėnė jaunima korporacėjės „Samogitia“ leidėnīs

žemė

ž e m a i t i u ž e m ė

2012 / 2 (84)

56 p.

40–45 p.

22–23 p.

52–59 p.

- 2–5 / VIKTORIJA DAUJOTYTĖ. Ventos veidai
6–11 BENEDIKTAS JANKAUSKAS. Dionizas Poška – Žemaitijos ir Lietuvos istorikas iš Bijotų
12–13 / JOCĪS VIRGINIJUS, PETREIKIS TUOMS. Žemaitėškė leidėnė
14–15 / KAZIMIERAS PRUŠINSKAS. Akmenės rajono savivaldybės viešoji biblioteka
16–19 / Jurbarkas: Novelės vakarų kronika (1976–2011 m.)
20–21 / JURGIS ŽELVYS. Apie ką pasakoja bibliotekos archyvas?
21 / Kelmės krašto etnografija
22–23 / Kraštotyros darbai Kretingos rajono bibliotekose
24–25 / Palikimas, kuris nesugrįžta, bet įpareigoja
26–27 / GINTAUTAS ČIŽIŪNAS. Bibliotekos kraštotyros aruodas Mažeikiuose
28–29 / JURGA ŽEMAITYTĖ. Sugrįžta knygos į Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro ansamblį
30 / Raseinių bibliotekoje – Knygos muziejus
30–31 / Raseinių kraštotyrininkų darbų aruodas
32–33 / DANGUOLĖ ŽELVYTĖ. Žodžiai, kuriuos įkvepia gimtinė
34 / Šiaulių rajono savivaldybės bibliotekos istorijos fragmentai
34–35 / Šiauliškiams garbė juos vadinti kraštiečiais
35–36 / Šilalės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos istorijos fragmentai
36 / Telšių žemėje
37–38 / Kokias sukaktis mini tauragiškiai?
40–42 / JONAS BABONAS. Maironio giminė
43 / Maironis ir Palanga
44 / Svarbiausios Jono Mačiulio-Maironio gyvenimo ir kūrybos datos
44 / Maironis. Nuo Birutės kalno
45–46 / ANTANAS BALAŠAITIS. Ką mename apie Maironį?
46–47 / JOLANTA SKURDAUSKIENĖ. Bukantės dvarelyje – atnaujintas rašytojos Žemaitės memorialinis muziejus
48 / JOLANTA SKURDAUSKIENĖ, DANUTĖ EINIKIENĖ. 2012 metais – šeštoji Pasaulio žemaičių dailės paroda
49–50 / GODA GIEDRAITYTĖ. Sutūpę po meno ir krikšto sparnais
51 / DANUTĖ EINIKIENĖ. Tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis: tūkstančio garsų simfonija dvaro erdvėse
52–55 / PRUŠINSKAS KAZIMIERIS. Žemaitiu kultūras dėinas Vilniū
55 / Užupė respublikas Konstitucėjė
56–58 / ŽELVITĖ DANGUOLĖ. Žemaitė estradas scenuo
59–60 / VIKTORIJA JONKUTĖ. Lietuvos ir Latvijos vienybė
61 / DŽERVIENĖ TEKLĖ. Sekmadėinis so skrozdė
62 / Akcėjė „Kas mūsa portėgrapėjū archīvūs?“
63 / Telšiūs pėrmoujė 1954 metu sausė dėina...
64–67 / JADVYGA MIEŽETIENĖ. Kuriame žemaitiškai; GIRDENITĖ DOVILĖ. Pasakuojėms aple auksėniu ronku meistra; RAGAINIS LINS. Tau, Lietova; STONKUTĖ JUSTĖ. Mėsłės api gimtojūjė kalba; ŠIDLAUSKĀTĖ BIRUTĖ. Api prėsuokus
68–72 / EVELINA ŽEMEIKYTĖ, LAIMA ŽEMEIKIENĖ, KRISTINA KORCH, JELENA KORCH. Žemaičių-lietuvių susikalbėjimo žodynas (fragmentas)

REGĖJUONU KULTŪRENIU INICETIVU CĒTROS.
LEIDĒNI SODARĖ, MAKETAVA
REDAKTUORĖ Mukienė Danutė.

ŽORNALA REDAKCĒNĒ TARĪBA:
Butrėms Aduoms, Daujuotitė Vėktuorėjė,
Sungailienė Loreta, Mukienė Danutė.

Žornals parėngts igivėndėnont kultūreniu pruojekta „Žemaitija: iš archyvų prabylanti istorija“.
Pruojekta rem LIETOVUOS SPAUDUOS, RADĖJĖ ĒR TELEVIZĖJĖS RIEMĒMA FONDS. 2012 M. PRUOJEKTA ĪGĪVĒNDĒMŌU FONDS SKĪRĖ 30 TŪKST. LT.

ISSN 1392-2610.
Regėjūonu kultūreniu inicetivu cētros,
Vilniaus g. 22, LT-01119 Vilnius.
Tel./faksos (8 – 5) 261 9670,
El. p. zemaiciu@gmail.com.
http://www.samogit.lt.
Žornals pnenumeroujėms.
Tiražos 1 000 egz.
Spausdėna AB „Lietuvos ryto spaustuvė“.

VENTOS VEIDAI

VIKTORIJA DAUJOTYTĖ

Literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė. Danutės Mukienės nuotrauka

Gal pirmą kartą nušvitęs Ventos *veidas* Maironio „Jaunojoje Lietuvoje“. Palei Ventą, vieną iš gyvybinių Žemaitijos arterijų, žemaičių *gyvenimai, mažieji dvarai*, tiek daug lėmę šio krašto savasčiai. „Jaunosios Lietuvos“ antrosios giesmės pradžia: „Ant kranto Ventos stovi rūmas švarus: / Įšaltintos sienos, rausvi kaminai, / Į kelių alėjos!“ Tai – Goštauto dvaras. Jam skirta didi tvermė – karta turi keisti kartą, o gyvenimas išlikti: „Goštauto rūmas ant kranto Ventos, / Nors dvidešimt metų praėjo, / Baltuoja, rodosi, kaip kitados, / Kai jaunas Rainys čia viešėjo“. Marija Pečkauskaitė mylimame Maironio kūrinyje galėjo rasti ne tik artimos dvasios veikėjus, savo *alter ego* Jadvygos, skambinančios Šopeną, asmenyje, bet ir susitikti su Venta, ne tik realybės, bet ir poezijos upe, lyg *vietos* ašimi.

Venta prasideda Venių kaime (tarp Pavandenės ir Užvenčio), išteka iš nedidelio Venių ežero. Iš pradžių mažas upelytis teka į šiaurę, po maždaug dešimties kilometrų kelionės pro Užventį – jau upė, davusi vardą ir bažnytkaimiui, *seno dvaro* archetipu susietam ir su Šatrijos Raganos biografija. Vingiuodama Venta pasiekia Mažeikius, perkerta Latvijos sieną ir ties Ventspiliu įteka į Baltiją. *Ventos* etimologija nėra aiški, įtikinamiausiu laikomas Kazimiero Būgos siejimas su „venteriu“, toks tinklas „su uodega ir sparnais iš šonų“, tiesiamas skersai upę. Šaknis *ven* (*t*) reiškia „lenkti“, „linkti“. Galimas ryšys su *vengti* (*prasilenkti*, nesusitikti), *vingis*. Venta *vingiuota*, daro daug *lankstų*, turi daug *lankų*. Kiekvienoje atkarpoje Venta yra kita, *kitaveidė*, kitokia. Kitokia ir Kuršėnuose, kur į ją daug

metų žvelgė Stasys Anglickis, XX a. literatūrinio žemaitiškumo gairintojas, kūrėjas.

Himniškas yra Stasio Anglickio eilėraštis „Vėnta“ – ne tik Kuršėnams, bet ir tiems žemaičiams, kurie gyvena palei Ventą, ir palei mažą upeliuką su mediniu lieptu, ir palei mūsų akims jau didelę upę:

Vėnta, Vėnta,
To žemaitiu švėnta,
Tava opės, maura
Lend par šėrdi kiaura.

To raitas par peivas,
Tavi gluosta eivas.
To ėš mūsa krauji
Esi tuoki srauni.

Namainis ons tavės
Kad ėr būtom gavės
Pakaitas Urala
Ar kėtuoki gala.

Namainis ož nieka, —
Ba pavientiu šieka,
Ba gimtuosės posės
Ons kap yr ba dvasės.

Paliudijimų, užrašytų, kad tas upės *šventumas* žemaičiui ant liežuvio galo, bet ir koks keiksmas, kaip išvirškščioji šventžodžio pusė – ar maža bėdų Venta padaro ištvindama, apsemdama pievas, dirvas. „Ein žemaitis par patvėnosi Vėnta leiptu ėr pašnibžduom šnek: „Vėnta, Vėnta, to švėnta... Vuo káp jau pareji, atsėsoka ė saka: no, ė šniuokšt ta Vėnta kap kuoki ropūži...“

Į Lietuvą, į dar jaunas, mokiniškas sąmones Venta pirmiausia atiteka (bent atitekėdavo) iš Žemaitės „Marčios“, iš įsimintino šienapjūtės vaizdo. „Kūtvailiškių pievos išėina pailga lygme išilgai Ventos. Nuo sodos pusės kalvos ir kelmuoti dirvonai, priešais, antroje pusėje, pušynai žaliuoja. Venta po plotmę visaip išsivinguriuoja, skiriasi į šakas, kurios, vingį aprietusios, ir vėl į krūvą susibėga, bet plaukti tiktai per potvynius tepakyla, o vasarą niūkso ant vietos, pabliurusi dumblais ir purvynais, per tai ir pievos šlapios ir smukios, išdžiūsta tiktai pasitaikinus giedrai vasarai. Tankiai per šienapjūtę tyvaluoja vanduo po žolyną pasruvęs, o jei kartais sodrenis lietus sudrožia, tada Venta beveizint pakyla, išsiliejusi plačiau priduoja vandens šakoms, ir susibūrusios visos per viena pasijudina plaukti. Tuomet nuplukdo, nuneša pradalges, kupsčius ir kūgius, o stačioji žolė, aptvinusi ligi viršūnių, lenkiama sraunumo vandens, susikloja gulsčia ligi pat žemės. Tuomet šienaujantiems padaro nemaža šoros. Užtai nusekus pavasario potvyniams, stojus giedrai, atstu pirma šv. Jono subrūzda jau sodiščiai po ventas.

Rytmetį, saulelei apšvietus pirmais spinduliais pušyno viršūnes, apibėrus žemę spindinčiais rasos burbulėliais, sukilus paukšteliams čiulbėti, sustoję vyrai į būrelį garsiai suvaliavo. Dainos atgarsis atsimušė pušyne: antroje pusėje ligi sodos skleidėsi vėl malonus garsas. Tas būrelis dar nepabaigęs tęsti, kitame rėžyje vėl užniko ūžti. Kitur dalgius skambino ir kleprojo. Tokio užesio balsas kilo nuo žemės, kartu su balta migla sklido ore, mišo su vieversėlio giesme, nuūžė, nusiskambėjo toli toli padangėse“.

Marija Pečkauskaitė-Šatrija Ragana.
Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Vienas ryškiausių lietuvių literatūroje misterinių veiksmy, misterijos, susidaranti iš žmogaus dvasios ir gamtos susitikimo. Susitikimo ašis – upė, vandenys, Venta, bendrinis žodis *ventos*, žvejybos įrankis *venteris*, tinklas, permetamas skersai per upę. Seni kalbos žodžiai, bent jų šaknys iš gilios prokalbės. Žemaitės *žvilgsnis* stebėtino pastabumo, *aklumo*; lygiai ir klausia, pagaunanti visus garsus: „Ventos gelmėje, duburkyje, pliaukštelėjo lydeka“. Visa apimtis – nuo dangaus, nuo pirmųjų saulės spindulių, iki gelmės, iki duburkio. Ventos vanduo – kaip gulščias, išsišakojęs medis, išsiskirstęs į šakas. Pagrindinė tėkmė lyg kamienas, po sodresnio lietaus, priduoja vandens šakoms. Daug kartų Žemaitės žvelgta

į Ventą; kai tik persikėlė į Ušnėnus, seną žemaičių sodą. „Už sodos galo netoliese raitosi Venta, pačioj pašonėj – Ušna, nedidelis, užgožtas gluosniais ir žilvičiais upe-
lis“, – taip vandeninę Ušnėnų aplinką apibūdina Adolfas Sprindis¹. Sprindžiui, varniškiui, Debesnų (vandenų ir debesų vienybės vardas) buvo žinomos ir bendrinės *ventos*: „Vien drėgnos lygumos, vien pažliugusios lankos – *ventos*. Žemųjų žemaičių vietų upė – Venta“.

Šatrijos Raganos svarbioji vieta – Užventis, miestelis už Ventos; kartais tarmiškai – moteriškos formos – *Užventė*. 1895 metų rudenį rašo Povilui Višinskiui: „Vo dar čia tas pardavimas Užventies!.. Negaliu ir aš sau perstatyti, kaip tat mes apleisime tą savo šalelę, tą brangiąją!.. *ant visados!*“².

Užventyje, Ventos akivaizdoje, įvyko svarbiausi Marijos gyvenimo įvykiai – pažintis su Povilu Višinskiu, susitikimas su Dominiku Bukontu. Užventyje mokėsi lietuvių kalbos, pradėjo rašyti. Venta įsirašo į Šatrijos Raganos biografiją, apimant ir kūrybą, yra nuolat atsekama kaip svarbiausia *gyvenimo pasakojimo* linija. Galima ją matyti ir kaip vaizdo atkarpą ir kaip horizontą. Ir Žemaitės pasakojimui, bet tik su ryškiu grožio akcentu – dar būtų artima apysakos „Vincas Stonis“ (1905) pradžia: „Labai gražioje vietoje stovėjo Žalakių kaimas. Iš vienos pusės tekėjo Ventos upė, apaugusi karklynais kaip žaliu vainiku, iš antros stūksojo tamsus miškas, paventyje gražiai žaliavo pievos“.

Ankstyvojo Šatrijos Raganos kūrybos laiko pamatiniame tekste „Dėl ko tavęs čia nėra?“ (1900) pačioj pradžioj, lyg įvade į rašymą: „Dar toliau teka upė – tyliai, iš lengvo, majestotiškai... Iš vienos jos pusės stai-

Jonas Mačiulis-Maironis. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

gus, aukštas krantas, iš antros – žalia girelė, apibarstyta violetinėmis boplėmis, aukšniais ir mėlynais, kaip neužmirštuolės, builiais“. Tolesnė siužeto linija: „Einu toliau krantu, aukštyn prieš upės tekėjimą... Prieš mano akis kaip panoramoj mainosi paveikslai, viens už kitą gražesni... Sustojau... Štai mano numylėtas!“ Ir toliau nuo aukšto upės kranto piešiami mylimi vaizdai – su upe, upele, akmeniu. Klasikinė vandens ir gyvenimo paralelė. Vanduo teka skirtingai, skirtingai teka ir gyvenimas: „Ten, žemai, plaukia upe-
lė... bet visai ne taip, kaip ten toliau, kur ji, daugiau erčios sutikusi, bėga pamažu, at-

(Nukelta į 4 p.)

Venta. Danutės Mukienės nuotrauka

Prie Užvenčio malūno. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 3 p.)

sargiai... Čia užia ji, plaukdama per akmenis, svyruoja, sukasi... tarytum jauna mergaitė, nemačiusi dar nelaimės, neturėjusi skausmų, rūpesčių... Linksma jai, gera... žaidžia sau, dainuoja, linksmas per dienas, valandėlės nepastovi vietoje... Pamažu, pamažu! Nepraiesi amžiaus, nepažinusi skausmo! "Kapai ant kelio, skurdi trobelė, baltas beržas, per audrą nulaužtas... [...] Vis lengviau ir lengviau teka upelė, o ten, už tilto, vos tik judinas! Kur tavo ramus užimas?! Kur linksmybė ir greitumas tavo, upelė?!" Žvilgsnis pasiekia kitą upelės krantą – matyti kaimo bažnytelių bokštai, kryžius ir koplytėlė prie kelio...

„Už jų plati ir tanki klevų alėja veda stačiai į seną dvarą...“ Namai. Ir visa ši gyvenimo panorama – nuo nerūpestingos jaunystės iki kapų, nuo kasdienių vaizdų iki bažnytelių tarsi vienu metu atsispindi ir upelės vandeny, ir sąmonėje. Upė-upelė yra namų vanduo, nutekantis į pasaulį. Gyvenimą atspindintis ir gyvenimą sugeriantis vanduo, sugeriantis ir išlaikantis atmintyje.

Ankstyvojoje Šatrijos Raganos kūryboje, imant ir „Viktutę“, upė yra pastovus vaizdo sandas. Dažnai bevardė (upė, upelė), bet kartais pasakomas ir jos vardas: „Ir taip vis skambėjo dainos čia nuo vieno, čia nuo antro Ventos kranto... kaskart gražesnės, kaskart liūdnesnės, kaskart ilgiau traukiamos...“ („Jau vakaruos užgeso saulėlydžiai“, 1900). Šiame apsakyme pirmą kartą paminima ir svarbi vieta, kur rašytoja mėgo būti, – malūnas ant Ventos: „... vien vanduo užia ramiai prie malūno...“ Kitu rakursu vaizdinys pasikartos „Viktutėje“: „Kartais, turėdama laiko, einu pas malūną ir, atsi-

stojus ant tilto, žiūriu, kaip vanduo puola žemyn. Žiūriu žiūriu, atsi-traukti negalėdama, taip gražiai atrodo; vandeniui beužiant ir bejudant, ima suktis galva, ir, rodos, tuoju tuoju pulsį į tą bedugnę. Ak, gailu būtų! Gyvenimas dabar toks geras ir gražus!“. Marija iš prigimties turėjo stiprų gyvenimo jautimą. Iš čia, iš to pirminio pamato, gali rasti gyvenimo *gerumo* ir *gražumo* pojūčiai, suintensyvinami ir gamtos, ypač vandens, jo tekėjimo ar kritimo.

Apsakymas „Iš mūsų kovų“ (1903), kaip žinome, pradedamas epigrafu iš Maironio („Jei po amžių kada skaudūs pančiai nukris, / Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus...“), tęsiasi tokiu pirmuoju sakiniu „Tai buvo gražus, didelis sodas ant Ventos krantų“. Alėja iš sodo lengvai leidžiasi lig upės kranto. „Buvo čia taip ramu, malonu, poetiška... nieko netrūko tos gražios vietos romantiškumui: buvo upė, užianti patyliais; ūksmingi medžiai, kvepiantieji žiedai ir jauna pora, atsisėdusi ant balto suolo alėjos gale“ (galimybė matyti *vietos romantiškumo* sampratą).

Ventos kaip tekančio, gyvenimą atspindinčio ir kaip laiką nusi-nešančio vaizdinio ontologijos centras išryškėja daugeliu požiūrių svarbioje dienoraštinėje apysakoje „Viktutė“ (1903). Namai, namų kaip visų galimų žmogaus prasmų jautimas. Grožio įspūdis, pirminė *estetika* kaip stiprių jautimų puokštė, lydinys. Iki „Viktutės“ Venta tekanti, banguojanti, čia ją išvystame žiemą, užšalusią, bet ne mažiau įspūdingą. „Gražios dabar naktys: šviesios, tylios, ramios. Tamsiame danguje žiba apskritas mėnuo, auksinės žvaigždės blizga mirksėdamos, o žemai viskas balta ir balta... Sodo medžiai miega, apdengti sniegų pūkais, toliau matyti užšalusi Ventos vaga, panaši į platų vieškelį, dar toliau – susikūprinusių trobelių būrys... Toks visur didelis ramumas, tokia didelė tyla...“

Kaip man visa tai brangu! Kaip lengvai kvėpuoja krūtinė tokio-mis naktimis, turėdama prieš save tą mylimąją Ventą, tas senas, surūkusias trobeles!“

Gali būti, kad šioj jungty – gražių, baltų naktų, mylimosios Ventos ir senų, surūkusių, susikūprinusių trobelių – slypi Šatrijos Raganos pasaulio matymo universalumas. Vienis yra tai, ką sąmonė apima kaip vienį: gražios žiemos nakties kilnumas, Venta, panaši į platų baltą vieškelį, ir senos, surūkiosios, susikūpinusios trobelės. Neiškirstytas, žvilgsniu apimamas, sutelkiamas pasaulis kaip vi-sas *mano pasaulis*, brangus, mylimas.

Sėdėti ant upės kranto, žiūrėti į vandenį. Greičiausiai tai labai senas kūno pasirinkimas, archetipinės būsenos galimybė. Neabe-jotina ji justa Marijos Pečkauskaitės, gal net ne kaip išskirtinė, o būdinga jos laiko, jos luomo, padėties žmonėms, jaunoms pane-lėms, studentams. „Viktutės“ atsargus vedimas į laimingą pabaigą – naivios pasakos („Gyveno diedelis ir bobutė, turėjo vištą ir gaidelį“) klausymu sėdint mėgstamoje vietoje – „ant upės kranto“ su mylimuoju. Šatrijos Ragana veda atsargiai, bet leidžia pakilti į pačią jausmo viršūnę: „Buvau laiminga... tokia laiminga, kiek žmo-gus gali būti laimingas. Jutau rožes širdyje ir sparnus ant pečių... Lyg vaiku pavirtusi, neatsiminiu praeties, nebijojau ateities, tiek težino-jau, kad gera man, linksma, lengva...“

Sakyta ir dabar kartais taip galvojama, kad tai sentimentalų, lėkšta. Bet Šatrijos Ragana laimės lėkštumą (taip, laimingam būti yra banalu, lėkšta, bet itin sunku šią būseną pasiekti) išgrynina iki būties viršūnės. Nors akimirka, bet toje viršūnėje esi. Ir esi lydi-mas puikios melodijos, kuri gali pasigirsti kaip muzika, kaip myli-mieji Šopeno noktiurnai, arba kaip kažkas vientisa, neiškirstyta – kaip pats būties alsavimas, kurio gilumoje slypi muzika. Tokia yra

Užvenčio kraštotyros muziejaus pastatas – dažna šatrijiečių susitikimų ir renginių vieta. Danutės Mukienės nuotrauka

„Viktutės“ pabaiga: gyvenimo virtimas melodija, pačiu paviršium sulieta su Ventos tekėjimu tyloj, šiltoj naktj. „Nusileido tylus, šiltas vakaras, ir sumanėme vedu keltis su luotu pas tą gluosnį, kuriame giedojo lakštingala.

Ramiai, ramiai liūliavo Venta... jos sidabrinėse bangose didelis mėnuo lingavo savo veidą, tiesdamas mums po kojų platų vieškelį, auksu grįstą. Tyliai, iš lengvo nerdami irklus tame aukse, vis arčiau plaukėm prie to dainos burtininko. Tyla, nieko netrukdoma, gili tyla... Tos dainos klauso seni gluosniai ir, žemai pasilenkę, susigraudinę bučiuoja savo tamsiomis šakomis sidabrinį Ventos veidą, ir kelmai, juodas galvas iškėlę, ir žvaigždės, mirgancios upės gelmėje... Nutilę ir mudu klausėm jos burtų, sustoję po gluosniu. O daina vis plaukė, graudi ir galinga, lingavo kaip bangos, lėkė tolybėn, tolybėn, ir rodės, dangus tebuvo jai riba...“.

Kaip viskas išdidinama, išgilinama: upės gelmė, daina graudi ir galinga, linguojanti kaip bangos, kurios tegali atsirasti tik vaizduotėje, lėkimas tolybėn, tolybėn, kai riba jau tik dangus.

Savičiausias Ventos vaizdinys – moters, mylimos moters, kurios *veidą* (cituotoje ištraukoje – *sidabrinį*) bučiuoja pasilenkę gluosniai arba tolimas mylimasis – mėnulis, kas kelia ir mitinių aluzijų.

Šis vaizdinys jau iš apsakymo „Ant Uetlibergo“, pagrįsto Šveicarijos įspūdžiais – tylus prisiminimas saulėtose viršūnėse: „Ar tu beatmeni mūsų svajojimus apie „palaimintąją salą“? Atmeni: tyli, laiminga snaudė *Venta tamsiaveidė*, savo tolimo mylimojo mėnulio glamonėjama, kuris

tą burtų naktį nusileido pas ją spinduliuotu taku. Seni, susigūžę gluosniai, ant jos pasilenkę, tyliai tyliai sekė paslaptingas pasakas. Juodos alėjos atrodė kaip ilgi gotiški koridoriai į užburimą rūmą, kuriame laikomos kažkokios slaptos misterijos. Tyliai kugždėjo sodno medžiai, tyliai alsavo gėlės saldžiais kvapais, o ten aukštai mirgėjo auksaakės žvaigždės ir taip pat tyliai kalbėjosi su žeme apie kažkokius joms nežinomas dalykus. Visur buvo pilna paslaptingo šnibždesio, neištartų žodžių, nesugaudomų atdūsių. Žemės, augalų, oro ir žvaigždžių sielos, per dieną supanotos, dabar, visiems gyvams užmigus, nutraukė veržiančius jas raiščius ir ėmė tikrai gyventi. Tyliai tylitėlaičiai sėdėjome ir mudu ant Ventos kranto, nedrįsdami pajudėti, nes rodės mudviem, kad kiekvienas gyvas padaras toje stebuklų valandoje tebus vien falšingas tonas tame sėlių puikiausiame akorde.

Ir mudviejų sielos – dvi balti gėli – liūdnai nulenkė taures toje stebuklų valandoje.

Nes toks baisus, toks didžiulis kontrastas buvo tarp to gražiojo pasaulio ir žmonių darbų. Skaudus disonansas gamtos simfonijoje buvo žmonės-vilkai, žmonės-šakalai, žmonės-lapės“. Počiurlioniškojo lietuvių simbolizmo (neoromantizmo) tobulas atšvaitas: „Ant Uetlibergo“ pirminiu pavidalu skelbtas 1914 metais. *Venta tamsiaveidė*, jos tolimasis mylimasis mėnulis (galėtų būti mitinė atskala), seni gluosniai, palinkę virš upės, sekantys senas pasakas. Kultūros patirčių priartėjimas (*ilgi gotiški koridoriai, slaptos misterijos*). Ir viską jungianti būties paslaptis, kurioje skleidžiasi *žemės, augalų, oro ir žvaigždžių sielos*. „Ir mudviejų sielos...“ –

Vietos, kuriomis vaikščiojo Šatrijos Ragana: liepų alėja Užventyje ir tvenkinys prie Užvenčio malūno. Nuotraukos Danutės Mukienės

tokia įstabi visatos sutartinė, kad apie save ar apie *mudu*, pasakomus puikia senąja lietuvių kalbos dviskaita – *dvi balti gėli* – begalima tik pridurti. Negalima neįstabi kontrasto tarp gražiojo pasaulio ir žmonių darbų, žmonių, neturinčių žmogiško veido, kurį turi *Venta tamsiaveidė*. Arba *sidabraveidė*.

Pagal Ventos vaizdinį galima brėžti skiriamąją ribą tarp Šatrijos Raganos kūrybos etapų. Vėlesniuose kūriniuose Venta retai bepaminima, vaizdinys nebeplėtojamas.

Apysakoje „Sename dvare“, svarbiausiam rašytojos kūrinyje, vandeniui atstovauja *didelis miegūstas tvenkinys paslaptinomis gelmėmis, vakarais mėnesio ir žvaigždžių auksinamas /.../*. Toks pasikeitimas gali būti susijęs su regimųjų vaizdų pasikeitimu, kitokia patirtimi, didesniu vaizduojamos erdvės uždaru.

¹ Sprindis A., *Povilas Višinskis*, Vilnius: Vaga, p. 13.

² Šatrijos Ragana, *Laiškai*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 56.

DIONIZAS POŠKA – Žemaitijos ir Lietuvos istorikas iš Bijotų

BENEDIKTAS JANKAUSKAS

Informacija apie Lietuvos Respublikos Seimo 2012-ųjų metų paskelbimą muziejų metais pradedamas D. Želvytės straipsnis „Dionizo Poškos Baubliams – 200“, kuris išspausdintas žurnalo „Žemaičių žemė“ 2012 m. Nr. 1 /33/. Ten pat K. Prušinskas pateikė ir biografinius Dionizo Poškos duomenis /27/, o XIX a. pradžios žemaičių kultūrinis sambūris, kuriame dalyvavo ir D. Poška, gerai apibūdintas literatūros istoriko prof. J. Girdzijausko anksčiau publikuotame darbe /3, 8/.

Daug vertingų duomenų iš D. Poškos biografijos yra pateikusi D. Mukienė /14/, J. Želvys /32/ ir V. Jocys /12/. Pastarasis ypač aktualiai iškėlė viso D. Poškos kultūrinio paveldo išsaugojimo svarbą. Ypatingo dėmesio verta plati ir visapusiška studija apie D. Pošką skelbiama tinklalapyje www.ziniukai.com /1/. Joje pateikta daug tokių duomenų, kurių nepavyko aptikti jokiame kitame šaltinyje. Esama žinių, kad D. Poškų giminės pirmtakai Vizbarui didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas dovanojęs žemės sklypą Kaltinėnų apylinkėje su dviem valstiečiais /1/, o 1558 m. Bardžių-Mikniškių dvarėlį pasidalinusios Beata Paškevičienė ir jos sesuo /2/. Tad mūsų lieka neseniai lyg ir atskleista D. Poškos gimtoji vieta – Lėlaičių bajorkiemis Mažeikių rajone /34/.

Šiame straipsnyje – D. Poškos istoriografinės veiklos analizė.

ISTORIŲ APLINKYBIŲ ATSPINDŽIAI

DIONIZO POŠKOS POEZIJOJE

Poema „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“ /24/ – savitas 1815–1825 m. sukurtas žymiausias D. Poškos poezijos kūrinys. Joje pateiktas tikroviškas baudžiovos vaizdas, pagal dr. R. Skeivį, yra tapęs šios temos išraiškos lietuvių literatūroje modeliu /34/. Joje rašoma apie skurdą, beteiškumą, priespaudą, parodomi, kokie socialinę skriaudą patyrusių žmonių jausmai, peraugantys į protestą bei aktyvų pasipriešinimą. Dėl šių priežasčių poema „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“ laikytina antifeodalines nuostatas ir baudžiovą atmetantis bei pasmerkiantis kūrinys /12/. D. Poška parodo, kad iš baudžiauninko darbo laikėsi visa feodalinė visuomenė ir valstybė, o baudžiauninko padėtis buvo skurdi ir beteisiška. Tai reikšmingas to meto istorinės žinios dabarties ir ateinančioms kartoms.

D. Poška kartais ode vadinamame eiliuotame veikalė „Pas Kseverą Bogušą, lietuvi, ir Jokimą Lelevelį, mozūrą“ /25/ ragina ne tik maloniai sugyventi broliškas tautas, bet ir išgyvena dėl tragiško at-

Eklibrisas „Dionizas Poška“. Dailininkas Alfonsas Čepauskas

skirų giminių likimo ir didžiuojasi garbinga vieningos tautos praeitimi:

„[...] o jūs girskit, ką sako jums šlovės dievaitė:

Vaikai mano! Mokykit lietuvių pasauly,
Maloniai surokuokit kaip biteles auly,
Nes pamarys Baltickas nėra perdalytas,
Lietuvių ir žemaičių kraujas sumaišytas.

Aprašykite, kaip Esta, Gerulis, Lietuva –
Visi trys tikri broliai, mano vaikais buvo;
Teisiai jų visų esmi aš tikra motina,
Mano ranka sūpavo anuos, užaugino.

Turėjau daugiau vaikų, bet visi išnyko,
Ant galo Jogėlionai dėl džiaugsmo paliko;
Verkiant anų pabaigą reikėjo matyti,
O kas tolesniai stojos, neboringi sakyti ...

Tarkit, kaip kitą kartą jie mušė rymionis,
Skitus, gudus, kryžiuokus, totorius pagonis,
Kaipo anie mylėjo savąją tėvynę,
Kaipo šarvuoti gynė savo karalystę.“

D. Poška buvo įsitikinęs, kad mūsų protėviai „mušė rymionis, skitus, gudus, kryžiuokus, totorius pagonis“, o „Odoakrs ... svečio-pai nekalbėjo“, ką vis įtikinamiau paliudija ir šiandieninių Lietuvos istorikų ignoruojami S. Daukanto /4/, T. Narbuto /15/, J. Statkutės de Rosales /29, 30/ ir kt. veikalai. Čia pat keliami ir tuo metu autoriaus skaudžiai pergyventa tautos lenkinimo problema:

„Tarkit dėl ko kalbų svetimųjų ieško,
Dėl ko anie nekalba tikrai lietuviškai,
Juk lietuvių liežuvio kalbėjo ir diedai, –
Ar aniems savo tėvų ir motinos gėda?

Tikrai sakau, Odoakrs, Kęstutis ir Algirdas

Dionizo Poškos Baubliai 2012 m. gegužės 12 dieną. Danutės Mukienės nuotrauka

Svečiopai nekalbėjo, nebent kur išgirdo;
Taipogi Mindaugs, Vytauts, Jogels Vladislavas

Visados lietuvišku liežuviu bylavo.“

Kiekviena pacituota eilutė dvelkia ne tik istorinių faktų žinojimu, bet ir didžiu visos tautos vienybės, savos kalbos svarbos suvokimu. O štai, senoj dainoj istorinėj žemaičių „Gerardas ruda“ /20/, kuri primena ištrauką iš heroinio lietuvių epo, minimos ne tik žinomos istorinės asmenybės, bet galima atspėti ir kokį konkretų mūsų dainius apdainuoja:

„Kryžiokai, savo būdu nenorint pamesti,
Geidž žemaičius surištus ing prūsus paversti.

Henriks, jų kariovedis, turint gausias kares,

Iš pat vidaus Vokiečių čionai atsivaręs,
Patį vidų Žemaičių, Varnių apygarde,
Išdegino, išplėšė, sugriovė, suardė.

Bet žemaičiai terionės tos nesibijojo,
Sugrįžtantiems kryžiokams ant kelio užstojo,

Viduj didelių girių iš visur apspeitę –
Nei atgalios sugrįžti, nei priekin eiti.

Taip miškuose apstojus, tarp pelkių bedugnių,

Užpultojus išnovin su geležiu ir ugnia;
O idant Perkūnasas būtų pagarbintas,
Gerardas Ruda su arkliu gyvas sudegintas.

Tokią didžią pergalę kad amžiai žinotų –
Viens kryžioks tegrįžt namon, kursai žinią duotų.“

Daug istorinių faktų paminėta ir D. Poškos laiškuose J. A. Giedraičiui, J. Loboikai (net 76 puslapiai, B. J.), K. Nezabitauskiui, J. Leleveliui ir kt. /26/.

Atskiro dėmesio vertas eiluotas laiškas „Gromata pas Tadeušą Čackį“ /21/. D. Poška gyrė T. Čackį už „meilę tėviškės ir žmonių“. Girdamas T. Čackį už meilę Lietuvos istorijai ir lietuvių kalbai, poetas piktinosi tais, kurie „liežuviu prigimtu“ kalbėt gėdis, „svečiopai jau ževerno“, „didžiai juokias iš kalbos tėviškos ir nenori girdėti mūsų lietuviškos“.

Anot dr. R. Bončkutės, „Poška į praeitį žvelgė didingai dūmojančio žemaičio akimis ir bylojo gudraus, mokančio, moralizuojančio senučio lūpomis“ /28/. Tai taiklūs ir daug apie autorių pasakantys žodžiai.

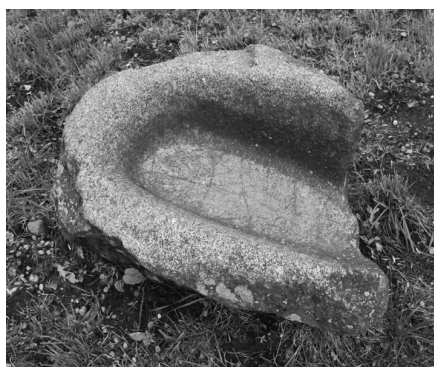
ISTORIOGRAFINIAI DARBAI

Kelerius metus D. Poška buvo tiesiog atsidėjęs Lietuvos praeities tyrinėjimui, jos istorijos aprašymui. Istoriko užmojų skatinamas, jis gausino savo iškasenų ir senie-

(Nukelta į 8 p.)

Dionizo Poškos Baublių muziejaus įkūrimo 200 metų jubiliejaus paminėjimas ir Muziejų kelio 2012 pradžia 2012 m. gegužės 12 d. Dionizo Poškos Baublių muziejuje. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 7 p.)

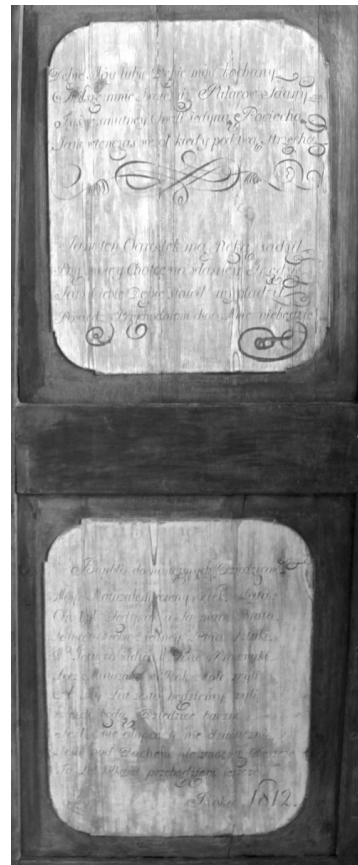
nų kolekciją (kasinėjo artimiausių apylinkių piliakalnius bei kapus, tarp kurių buvo ir Kelmės rajono Baltmiškio senkapiai, studijavo istoriografinę literatūrą, dalijosi mintimis su akademiniais autoritetais ir pats raštu bandė padėti ir patarti tiems, kas ryžtųsi kurti Lietuvos istoriją.

Lenkiškai rašytas istoriografinis D. Poškos straipsnis „Keletas įžanginių žodžių bet kam, žadančiam rašyti Lietuvos ir Žemaičių istoriją“ /31/ buvo išspausdintas 1829 m., prieš pat rašytojo mirtį. Tame straipsnyje, kuris gali būti vadinamas jo literatūriniu testamentu, D. Poška susirūpinęs klausia, kas rašys Lietuvos istoriją. Anot jo, atėjo laikas, kad ją parašytų lietuvis „tiktai kuris nors civilis pilietis“, o ne rusas, ne vokiečiai ir ne lenkas, nes „senieji autoriai (tarp kurių įvardijami M. Cholevas, V. Kadlubekas, B. Baško, J. Dlugošas, M. Kromeris, M. Strijkovskis, V. Kojalavičius, B. J.) iš eilės vienas kitu sekdami ir iš kits kito nusirašinėdami, lietuvių pagoniškas gimines ne iš įsitikinimų ar religinių principų, bet dėl prietarų, vos teikėsi laikyti žmonėmis ar to vardo vertais.

Dar labiau D. Poška piktinosi dėl to, kad vėlesnieji autoriai, tarp kurių buvęs „ir antai toks šviesus literatas, kaip kun. Adomas Naruševičius, vien dėl to, kad buvo dvasininkas, nenorėjo keisti savo pirmtakų istorikų dvasininkų minčių, nuomonių ir žodžių ir todėl daugelyje vietų lietuvius bei žemaičius, prūsus ir kt. vadina barbarais, laukiniais, latrais, plėšikais, maištininkais ir t. t., ir t. t. Ką tad bekalbėti apie kitų šalių – vokiečių, rusų ir kt. – rašytojus, kurių tautoms lietuvių kariniais atsikeršijimais buvo įsipykę ir kurie, nepažindami mūsų istorijos, rašė tai, kas jiems patiko ar ką lenkų dvasininkų istorikų veikaluose buvo skaitę.“ Tokie autoriai, lietuvių gimines „šmeiždami ir paksviliais niekindami“, nenoromis rašė apie Lietuvą ir jos giminaičius, o patys, būdami lenkai, norėję ir Lietuvą matyti „sarmatų giminių bėglių apgyventą, o todėl Lenkijai tariamai teisėtai priklausančią“ /31/.

Abejojama, ar D. Poška, rašydamas tą straipsnį, galvojo apie kokį nors konkretų asmenį iš jo pažįstamų tuometinių Lietuvos veikėjų, nes, kaip rašė įžymus XIX a. pirmosios pusės lietuvių istorikas Teodoras Nar-

Kairėje – Dionizo Poškos didžiojo Baublįo fragmentas, muziejuje eksponuojamas mamuto ilties fragmentas, šarvai, ietys, šoviniai, stabakūliai ir kt. eksponatai. 2012 m. D. Mukienės nuotraukos

Dionizo Poškos užrašyti tekstai ant jo didžiojo Baublįo durų. Danutės Mukienės nuotrauka

butas /15/, „tuometu jau buvo parašyti S. Daukanto „Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių“. D. Poškai buvo žinomas šis veikalas, [...], bet savo straipsnyje jis nemini S. Daukanto, tarytum pastangų parašyti lietuvių tautos istoriją iki pat 1829 metų ir nebuvo“. Vėliau, apie 1835–1936 m., pasirodė S. Daukanto veikalas „Istorija Žemaitiška“ /4/, apie kurio rašymo planus D. Poška galėjo žinoti ir, neatmestina, kad D. Poškos darbai galėjo paskatinti S. Daukantą rašyti „Istoriją Žemaitiška“.

Analizuojamą D. Poškos straipsnį /23, 31/ R. Griksaitė /8/ sieja su istoriko T. Narbuto dešimties tomų veikalu „Lietuvių tautos istorija“ (LTI). Apie tai ji rašė: „Kaip byloja antro LTI tomo parankinis egzempliorius, istorikas gerai žinojo šį rašinį, be to, ir kitus D. Poškos darbus, juolab, kad Šaurų dvaro (T. Narbuto gyvenamoji vieta, B. J.) bibliotekoje buvo saugoma nemažai šio žemaičių literato rankraščių (klausimas lieka, ar visi jie šiandien Lietuvoje žinomi? B. J.). Antra vertus, vargu ar būtume teisūs kalbėdami apie šį D. Poškos testamentą, kaip apie išskirtinį, programinį dokumentą, dariusį ypatingą poveikį to meto šviesuo-

menei, besidominčiai Lietuvos praeitimi. Ir vis dėlto šis straipsnis rodo bendrą lygį, bendrą nuotaiką, gimstantį norą rašyti patiems, t. y. tokiu būdu išvengti klaidų, kurias sąmoningai ar nesąmoningai darė kiti“ /9/.

Kitas daug platesnis bemaž tuo pačiu metu atspausdintas D. Poškos veikalas buvo „Kaimiečio artojo mąstymai apie lietuvių ir žemaičių tautos istoriją ir jos kalbą“ /22/. T. Narbutas, būdamas 20 metų jaunesnis už D. Pošką, savo veikale „Lietuvių tautos istorija“, daug kur rėmėsi jo darbais. Štai, rašydamas apie pirmąją lietuvių gentį hirius /15/, jis pateikė nemažai tos genties vardą primenančių Lietuvos vietovardžių ir darė nuorodą į D. Poškos darbus, teigdamas: „Dionizas Paškevičius (taip T. Narbutas, rašydamas lenkiškai, vadino D. Pošką, B. J.), tyrinėdamas herulus ir hirius, vardija Žemaitijoje esančius vietovardžius, kurie rodo, jog ten kadaise gyveno toji lietuvių gentis.“ Keletą iš daugelio D. Poškos cituojamų vietovardžių, nurodau ir šiame straipsnyje: Girkantiškė, Girdiškė, Giršnai, Girdaičiai, Girkalnis, Girininkai, Giliogiris, Dau-girdai, Užgiriai, Vozgirdai /15, 22/.

Ir tikrai, minimame veikle /22/ D. Poška rašė ne tik apie herulus, bet ir apie scirus arba skirus, nomadus, kuršius, Žemgaliją, apie Palemoną, Žemaitijos ežerus, upes, tyrelius ir kt. Čia jis apibūdino ir savo pažiūras į istoriją, teigdamas, kad „Kiekvienas sąmoningas žmogus turi tokį dvasioje ir kraujuje glūdintą įgimtą norą, jog visų pirma trokšta žinoti savo tėvynės, savo tautos, krašto istoriją, o tik vėliau nori pažinti gretimų valstybių ir visuotinę istoriją, bet gimtąją tėvų kalbą būtinai turi mokėti.“

Dar yra žinomas D. Poškos 1823 m. parašytas darbas „Apie senovines pagoniškas religines apeigas Lietuvos ir Žemaičių kunigaikštystėse“ /17, 19/, kuris, mano spėjimu, ne tik paskatino T. Narbutą imtis rašyti „Lietuvių tautos istoriją“, bet ir prisidėjo jam rašant du pirmuosius toms /16, 17/. Tokį spėjimą paremia D. Poškos darbų citavimas keliose pirmojo LTI tomo vietose. T. Narbutas savitai panaudojo D. Poškos sukurtą Baublio muziejų savo įdėjoms paremti. Pirmojo LTI tomo skyrelyje „Šventieji medžiai“ (233–242 p.) T. Narbutas, darydamas nuorodą į 1817 ir 1829 m. leidinius /6, 7/, rašė: „Neseniai buvo aptiktas kadaise milžiniškas ir labai senas jau bedžiūstantis ąžuolas; kadangi jis išliko, todėl teisingai manoma, kad jis garbintas kaip šventasis. Jį atrado pats poetas Dionizas Paškevičius Bardžių dvare, Žemaitijoje, arti Kražių, prie vieškelio į Raseinius, tarp Nemarkščių ir Kaltinėnų miestelių. Šis tėvynės paminklų brangintojas liepė ištrunijusiame šio ąžuolo kamiene įrengti kabinetą, turintį 7 uolekčių, 18 colių skersmenį, kuriame dabar jis laiko retų senienų kolekciją ir istorijos veikalus apie krašto praeitį. Mitologinis šio ąžuolo vardas yra Baublys (Baublis); žemaičių tarmėje tai turėtų reikšti buliaus balso apibūdinimą, balso, koku nebliuana nei karvė, nei jautis. Matyt, tai buvo vienas ąžuolų pranašautojų, iš kurio sutrunijusio vidaus pasigirdavo balsas, panašus į buliaus baubimą.“ Toji citata įdomi ne tik kaip savotiškas atstumų tarp tuometinių vietovių bei gyvulų balsų vertinimas, bet paliudija ir tai, kad T. Narbutas pirmąjį LTI tomą rašė tarp 1829 m. (vėlyvoji nurodyto šaltinio data) ir 1930 metų (D. Poškos mirties data).

T. Narbutas, aprašinėdamas senovės lietuvių laidojimo papročius, subtiliai paminėjo D. Pošką. LTI pirmojo tomo 378 puslapyje jis rašė apie akmeninę urną mirusiojo palaikams laikyti, rastą „ties Pleviškių kaimu, aštuonios mylios nuo Karaliaučiaus prie Priegliaus upės.“ Priede parodytas tokios urnos piešinys. Smulkmeniškai aprašęs urną, T. Narbutas prisimena D. Pošką: „Lygiai tokią pat urną

2012 m. gegužės 12 d., vykstant Dionizo Poškos Baublių 200 metų jubiliejui skirtiems renginiams, muziejuje buvo galima įsigyti ir naujų leidinių, kuriuose jam žintas D. Poškos gyvenimas ir kūryba. Danutės Mukienės nuotrauka

turėjo Dionizas Paškevičius savo rinkinyje. Žemaitijoje kapinėse, tai yra laidojimo vietose, buvo rasta ir daugiau tokių urnų.“ Tai T. Narbutas rašė, remdamasis K. Nezabitauskio straipsniu /18/.

Paties D. Poškos rašytu straipsniu /5/ T. Narbutas rėmėsi teigdamas, kad „Vilniuje lietuviškus pamokslus kunigai iš ambonų sakydavo iki XVII amžiaus pirmojo ketvirčio“ /16/. Tai, beje, dėmesio verta žinia ir dabartiniams Vilniaus krašto problemų sprendėjams.

Tais laikais D. Poškos rašyti darbai pirmiausiai buvo išspausdinti lenkų kalba, todėl lietuviakalbiui skaitytojui jie buvo sunkiau prieinami ir suprantami, tad ir mažiau žinomi. Nors 1959 m. pasirodė D. Poškos „Raštai“ /26/, kuriuose paskelbta dauguma jo kūrinių ne tik dabartine lietuvių kalba, bet ir parašytieji lenkiškai ar žemaitiškai-lenkiškai, tačiau tai jau nedaug kuo beprisidėjo prie jo kūrybos populiarinimo – domėjimasis tais darbais tada buvo jau gero-kai sumažėjęs.

D. Poška savarankiškai vertino ir senųjų istorikų teiginius apie lietuvių kilmę. Jis rašė: „jų raštuose, radęs, kad mes esą kilę iš Nojaus ir jo sūnų, nelankiau sau mirtina nuodėme tuo netikėti ir tikra istorija to nelaikyti, o didžiojo kunigo Kirikilto niekad neskaičiau priėvyskų. Betgi Palemoną visad laikiau ne tik tikru, o ir visų tikriausiu mūsų protoplastu, nes labai daug žymių šeimų Lietuvoje ir Žemaitijoje, iš jo kildinančių savo bajorystę, yra gavusios savo kilmės dokumentus“ /25/.

D. Poška gana palankiai vertino lietuvių kunigo Ksevero Bogušo veikalą „Apie lietuvių tautos ir kalbos kilmę“ ir mozūro Jokimo Lelevelio, knygas: „Žvilgsnis į lietuvių giminių senovę ir jų ryšius su heruliais“ bei „Trumpos žinios apie seniausius lenkų istorikus ir

(Nukelta į 10 p.)

Baublių muziejaus 200 metų jubiliejaus iškilimėse, pirmajame Muziejų kelio 2012 renginyje (2012-05-12), šio Muziejaus kelio knygoje pasirašo Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkė Irena Degutienė. Stovi (iš kairės): Lietuvos Respublikos kultūros ministras Arūnas Gelūnas, Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejaus direktorė Soneta Budvytienė, Lietuvos muziejų asociacijos pirmininkas, Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktorius Raimundas Balza. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 9 p.)

pastabos dėl veikalo „Apie lietuvių tautos ir kalbos kilmę“, bet labai kritiškai atsiliepė apie kunigo Teodoro Vagos Lenkijos istoriją, skirtą Lietuvos mokykloms. Kritikuodamas Vagos veikalą, jis rašė: „Man atrodo, kad mes, lietuviai ir žemaičiai, esame verti geresnės istorijos ir nesame nusipelnę tokios literatūros paniekos. Tik visas klausimas, kas tą Lietuvos istoriją turi parašyti?“ /25/.

Autorius aiškino, kodėl istorijos negali parašyti: 1) kaimietis artojas, 2) kamendorius arba vikaras, 3) klebonai, prelatai, kanauninkai, vienuoliai, 4) jaunuolis, tik iš mokyklos išėjęs, o „mokyti litera-

Praėjusių laikų idilė... 2012 m. gegužės 12 d. Dionizo Poškos istorinio-memorialinio muziejaus vykusios šventės akimirka. Danutės Mukienės nuotrauka

tai, didžiais mokslais užsiėmę, šito dalyko imtis nenori.“ Toliau jis rašė: „Vienu žodžiu, nėra apie tai nė kam pagalvoti! O mes, nelaimingi lietuviai ir žemaičiai, be tautinės lietuvių kalbos, be tikslaus žodyno, be jokios gramatikos, be jokios istorijos, esame panašūs į tą perkrikštą, kuris senas žydiškas knygas sudegino, o naujų krikščioniškų ne tik skaityti neišmoko, bet net neturi vilties kuriuo nors būdu jų įsigyti“ /22/.

Dar po ilgokų išvedžiojimų, lyg ir nerasdamas kitoniškos išeities, D. Poška apsisprendžia: „Vienok, teesie leista ir man, kaimiečiui artojui, pažįstančiam tik savo krašto geografinę padėtį ir mokančiam jo kalbą, šį tą pasakyti ir savo mintis išdėstyti, nes tylėjimas nieko nepaaiškina“ /22/. Ir po tokio įvado autorius nemažai parašė apie tai, kas jau anksčiau aprašyta, ir kuo vos keliems metams po jo mirties praėjus, Teodoras Narbutas sėkmingai pasinaudojo.

Man tik keista, kad kai kurie šiuolaikiniai Lietuvos istorikai, nežinodami ar paprasčiausiai ignoruodami beveik prieš du šimtmečius D. Poškos parašytas ir Lietuvos bei Lenkijos spaudoje paskelbtas mūsų istorijos įžvalgas, beatodairiškai ignoruoja jas, patys Lietuvos istorijos vadovėlius dažnai „lipdydami“ iš nurašinėjamų lenkiškų, vokiškų, o kartais ir rusiškų šaltinių, net nesistengdami jų kritiškai įvertinti. Apie tai esu rašęs jau ir anksčiau /10, 11/.

D. POŠKOS PALIKIMO PUOSELĖJIMO SVARBA

Prieš mirtį D. Poška testamentu Baublius palikęs Simonui Stanevičiui /2/, dalį eksponatų – profesoriumi I. Loboikai /1/, o senovės pinigus ir medalius, dalį senoviškų ginklų – Kražių mokyklai. Jo testamente nurodyta: „Kražių gimnazinei mokyklai, kurioje pats pradžios mokslus gavau, pagal atskirą ir pasirašytą rejestrą dovanoju ir visam laikui atiduodu numizmatas, t. y. senovės pinigus ir medalius, taip pat dalį senoviškų ginklų, kuriuos per visą savo gyvenimą kruopščiai surinkau“ /13/.

Dionizo Poškos 1812 m. įrengtasis pirmasis Žemaitijoje ir Lietuvoje kraštotyros muziejus – Baubliai – yra unikalus senovės lietuvių kultūros paminklas, neturintis analogo ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Jis gyvai mena iškilų Lietuvos rašytoją-istoriką-kultūros veikėją ir Lietuvos praeitį. Tad tikrai didžiai prasminga ir didžiausios pagarbos verta Virginijaus Jocio pačiu laiku iškelta Dionizo Poškos paveldo išsaugojimo idėja /12/ ir Šilalės rajono Bijotų seniūnijos bei rajono vadovų iniciatyva iš pagrindų atkurti garbingą praeitį menančią Bardžių-Bijotų dvarelį aplinką, saugančią unikalų Dionizo Poškos prieš du šimtmečius sukurtą istorinį paveldą su akcentu į istorinį kraštotyros muziejų – Dionizo Poškos Baublius. Tai, be jokios abejonės, svariai prisideda ir ateityje prisidės stiprinant muziejų ir visuomenės bendradarbiavimą, atkreipia dėmesį į muziejų atliekamą svarbią sociokultūrinę misiją šiuolaikinėje visuomenėje, skatina giliau domėtis savo tautos praeitimi ir sieti ją su nūdienos istorija bei ateities vizijomis.

Baubliai lietuvių kultūros istorijoje užima ypatingą vietą. Tai buvo pirmasis Lietuvoje plačiai visuomenei prieinamas kraštotyros muziejus. Jis kėlė susidomėjimą Lietuvos praeitimi, žmonių dvasine kultūra, davė pradžią lietuvių muziejinkystei. Pirmojo Lietuvos muziejaus – Dionizo Poškos Baublių – prikėlimas naujam gyvenimui stimuliuoja turizmo plėtrą Žemaitijoje, padeda stiprinti muziejų

vaidmenį visuomenės švietime, skatina giliau domėtis savo tautos praeitimi ir sieti ją su dabarties aktualijomis bei ateities planais. Tai ypač svarbu jaunajai kartai – studentijai ir moksleivijai.

PANAUDOTA LITERATŪRA:

1. admin, *Dionizas Poška*, 2010 liepos 28. <http://ziniukai.com/>.
2. Bufaitė D., „Dionizui Poškai – 240 metų“, *Šiaurės Atėnai*, 2004-10-23, Nr. 722.
3. „Dionizas Poška ir XIX a. pr. žemaičių kultūrinis sambūris“, *Žemaičių žemė*, 2012, Nr. 1, p. 4.
4. Daukantas S., *Istorija Žemaitiška*, Vilnius, 1995, 664 p.
5. D. P., „Rozmyślenia wieśniaka rolnika o Narodzie Litewskim i Żmudzkiem, tudzież o jego języku“, *Dziennik Warszawski*, 1829, t. V, Nr. 45, s. 97–124.
6. *Dziennik Warszawski*, Nr. 44, 1829, s. 12.
7. *Dziennik Wileński*, t. VI, 1817, s. 502.
8. Girdzijauskas J., „Žemaičių kultūriniai sambūriai iki XX a.“, *Žemaičių praeitis*, kn. 8, Vilnius, 1998, p. 151–156.
9. Griškaitė R., „Keletas minčių jau pasirodžius pirmam „Lietuvių tautos istorijos“ tomui lietuvių kalba“, Narbutas T. „*Lietuvių tautos istorija*“, t. 2, Vilnius: Mintis, 1995, p. 429–453.
10. Jankauskas B., „Daugėja lietuvių kilmės teorijų“, *Žemaičių žemė*, 2011, Nr. 6 (71), p. 2–7.
11. Jankauskas B., „Ringaudas – prie Lietuvos valstybės ištakų“, *Voruta*, 2011, Nr. 9 (723), Nr. 10 (724), Nr. 11 (725), p. 11.
12. Jocys V., „Dionizo Poškos Baublio manifestą pavarčius“, *Mokslas ir gyvenimas*, 2006, Nr. 11, p. 10–13.
13. Martišiūtė A., „Teatro kultūros atspindžiai Dionizo Poškos veikloje ir raštuose“, *Šiuolaikinė lietuvių literatūros antologija*, <http://www.tekstai.lt/>.
14. Mukienė D., „Bijotai“, *Žemaičių žemė*, 2010, Nr. 3 (64), p. 8–10.
15. Narbutas T., *Lietuvių tautos istorija*, t. 2, Vilnius: Mintis, 1995, 512 p.
16. Narbutas T., *Lietuvių tautos istorija*, t. 1, Vilnius: Mintis, 1998, 536 p.
17. Narbutt T., „Dzieje starożytnie narodu Litewskiego, Tom pierwszy“, *Mytologia Litewska*, Wilno, 1835, s. 441.
18. Niezabitowski K., „Krotki spis niektórich storoznytnych zabytków, znajdujących się w zbiorze obywatela prowincyi Żmudzkiej Dionizego Paszkiewicza pisarza ziem ptu Rosienskigo“, *Dziennik Wileński*, t. 2, 1823, s. 157–161.
19. Poška D., „Apie senovines pagoniškas religines apeigas Lietuvos ir Žemaičių kunigaikštystėse“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 331–417.
20. Poška D., „Gerardas ruda“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 33.
21. Poška D., „Gromata pas Tadeušą Časkį“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 55–60.
22. Poška D., „Kaimiečio artojo mąstymai apie lietuvių ir žemaičių tautos istoriją ir jos kalbą“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 263–329.
23. Poška D., „Keletas įžanginių žodžių bet kam, žadančiam rašyti Lietuvos ir Žemaičių istoriją“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 259–261.
24. Poška D., „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 11–22.
25. Poška D., „Pas Kseverą Bogušą, lietuvių, ir Jokimą Lelevelį, mozūrą“, *Raštai*, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 49–54.
26. Poška D., *Raštai* (Surinko V. Laurinaitis, tekstą parengė D. Urbas), Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, 744 p.
27. Pruišinskas K., „Dionizas Poška (apie 1769–1830)“, *Žemaičių žemė*, 2012, Nr. 1, p. 5–7.
28. Stašaitis S., „Žemalė – gimtasis Dionizo Poškos kraštas“, *Žemaičių praeitis*, 12 kn., *Istorija. Mokslo darbai*, t. LXX/70, Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2008, p. 70–71.
29. Statkutė de Rosales J., *Europos šaknys ir mes lietuviai*, Vilnius: Knygų kelias, 2011, 182 p.

Prie senojo Dionizo Poškos Baublio – žemaičiai (iš kairės): kalbininkas Antanas Balašaitis, poetė ir Lietuvos Respublikos Seimo narė, Muziejų metų 2012 idėjos autorė Dalia Teišerskytė bei filologas, vertėjas Alfonsas Tekorius

30. Statkutė de Rosales J., *Los Godos Un eslabón perdido de la historia europea*, Caracas: Ediciones Zeta, 1998, 262 p.

31. Zmudzina D. P., „Kilka slóv przedwstępnych do kogabádz majacego zamiar pisać dzieje Litwy i Żmudzi“, *Dziennik Warszawski*, t. V (Nr. 44), 1929, s. 17–19.

32. Želvys J., „Negęstanti Dionizo Poškos žvaigždė“, *Žemaičių žemė*, 2008, Nr. 1, p. 53–55.

33. Želvytė D., „Dionizo Poškos baubliams – 200“, *Žemaičių žemė*, 2012, Nr. 1, p. 2.

34. *Žemalė: gimtasis Dionizo Poškos kraštas*, sud. P. Šverebas, R. Skeivys, Telšiai: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, 269 p.

Kaunas, 2012 m.

Po Dionizo Poškos istorinio-memorialinio muziejaus renovacijos akį džiugina gražiai sutvarkyta muziejaus aplinka. Danutės Mukienės nuotrauka

ŽEMAITIŠKĖ

LEIDĖNĖ 1990–2011 metų

2012 m. kuova 2 dėina Vilniou, Muokītuoju nomūs, vīka rėnginīs „Žemaičių šnektos kasdienybėje ir meninėje saviraiškoje“. Čė tou dėina bova skaituomė pranešėmā aple žemaitiu kalba ėr leidība, veikė ėr paskotėnės dešimtmetės išleistū žemaitėšku knīngu paruoda. Tou pruogo Jociš Virginijus ėr Petreikis Tuoms parėngė žemaitėšku leidėniū, aple katrus anėi bova sorinkė inpormacėjė, sāraša. Anou išleida atskėro leidėnelio. Išleidė greitā pamatė, ka tas sārašos nepėlins. Vės ateit ėr ateit žėnės tā iš vėina, tā iš kėta Lietuvoos krašta aple naujus leidėnius. Pasėruoda, ka anū ėr kor kas daugiau.

Inpormacėjė kaupama, tad ateitie galem solauktė naujė, dėdlesnė sāraša. No vo tas 2012 metās V. Joci ėr T. Petreikė parėngts leidėnelis ėr pradėdams Puoškuos Dionīza žuodės: „Garbėnk tievėška kalba ėr anuos kalbiedara, nes prėgėmta lėižovė namuokietė gieda“. Tuoliau rašuoma, ka „Tarmės ir jų šnektos, kaip pamatinės lietuvių bendrinės kalbos dalys, atgimimo laiku prasimušė į viešą kultūrinį lauką įvairiomis formomis: periodine spauda, knygomis, radijo laidomis, dokumentiniais filmais ir kitomis garso ir vaizdo raiškomis. Bėgimas į Europą neatsigrėžiant atgal ir nesusimąstant, kad mes tokie pat seni europiečiai kaip ir kitos tautos, padarė nemažą žalą natūraliai žemaičių ir aukštaičių tarmių raidai. Jos, kaip paslaptingi šaltiniai, ištekantys iš mūsų lietuviško kultūrinio istorinio kraštovaizdžio, maitina bendrinę kalbą. Žemaitiška kasdienybė ir meninės jos išraiškos formos, per keletą paskutinių metų išsiliejusios poezijos ir prozos knygomis, sušvitusios teatrų scenose, skambančios moderniomis žemaitiškomis dainomis, rodo tą gyvastį. [...]“

Pradėdami „Dabarties žemaitiškosios kūrybos ir mokslo darbų bibliografiją (1990–2012) jos autoriai knygutėje rašo: „Žemaitiškas žodis, XX–XXI a. atsidūręs nacionalinės kultūros paribyje, neužgeso. Sava motinų kalba išliko gyvastinga, nes ją žemaičiai nenustojo rašyti. Šis žodis suguldytas į knygą nepradingo laike, tad kūrėjų atliktas darbas keliauja drauge su žemaičio savastimi ir likimu. Dabarties kūrėjai yra išleidę ne vieną knygą tik žemaitiškai parašytą, greta regime ir dvikalbių leidinių – lygiagrečiai bendrine lietuvių kalba ir net latgališkai. Regioninė spauda dažnai išsisklaido, nepalikdama ženklų apie savo būtį, todėl kilo mintis pateikti žemaitiškųjų knygų bibliografiją. Pirmasis bandymas apima tik dabarties kūrybą ir mokslinius leidinius, išleistus Lietuvai atgavus nepriklausomybę.“

GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDINIAI

Apolinaras Petras BAGDONAS (1912–2008). *Likėma laiptaas*: žemaitiški ailerāštee ėr apsakymaa / Apuolinaras Petras Bagduons; iliustr. E. Mikalauskis; sudarė ir komentarą parašė R. Pakalniškis. - Vilnius: Muzika, 1991. - 132, [1] p.

Apolinaras Petras BAGDONAS (1912–2008). *Nemirštančios godos*: poezijos rinktinė / [sudarė Danutė Mukienė; iliustracijos Aldonos Ruibienės]. - Vilnius: Žemaičių kultūros draugijos redakcija, 1998. - 165, [3] p.: iliustr.

Arūnas BALTĖNAS (g. 1956), Vita IVANAUSKAITĖ-ŠEIBUTIENĖ (g. 1971). *Žemaičiai*: Gyvenimai ir šventės. Samogitians: [albumas], - Vilnius: R. Paknio leidykla, 2011. - 224 p.: iliustr. - Gretut. tekstas bendrine lietuvių kalba ir žemaitiškai.

Zita BUDRIENĖ (g. 1951). *Nusišipsuok mon, žemi*: [eilėraščiai žemaitiškai]. - [Šiauliai]: Discens, 2000 ([Šiauliai]: UAB „Šiaulių knygriškla“). - 106, [1] p.: portr.

Viktorija DAUJOTYTĖ-PAKERIENĖ (g. 1945). *Balsā ūkus' = Balsai ūkuose*: [poezija] / [fotografai Jonas Daujotis... etc.]. - Vilnius: Regionų kultūrinių iniciatyvų centras, 2010 (Vilnius: Petro ofsetas). - 123, [4] p.: iliustr. - Gretut. tekstas bendrine lietuvių kalba ir žemaitiškai.

Teklė DŽERVIENĖ (g. 1932). *Akmou so velnė piedo*: [novelė]. - Vilnius: Žemaičių kultūros draugijos redakcija, 2000 (Vilnius: Vilspa). - 29, [1] p.

Teklė DŽERVIENĖ (g. 1932). *Žali žuotelė*: [kūrybos rinktinė] / [fotografijų autoriai: Danutė Mukienė... etc.]. - [Vilnius]: Regionų kultūrinių iniciatyvų centras, [2011] (Vilnius: Petro ofsetas). - 335 p.: iliustr.

Juozas ELEKŠIS (g. 1931). *Rokunda*: žemaitiški eilėraščiai, apsakymai, anekdotai / [ilustravo Juozas Simonavičius]. - Vilnius: Jusida, 2010 (Vilnius: Jusida). - 65, [1] p.: iliustr.

Rita GRUDZINSKAITĖ. *Žemaitoku žaidamė žaidėmaa I* [piešė Asta Abramauskaitė]. - Vilnius: [s. n., s. a.] ([Vilnius]: Puntukas). - 64 p.: iliustr.

Pranas KNIŪKŠTA (g. 1933). *Viešieji užrašai: po dokumentus ir Vilniaus gatves pasižvalgius*. - Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006 (Vilnius: Petro ofsetas). - 52, [1] p.

Albertas KLEINAUSKIS (1939–2011). *Pėlvūza pliorpala*. - Platelee: A. Kleinauskis, 2004 (Plungė: UAB „Spaudos tinklas“). - 124 p.: iliustr.

Albertas KLEINAUSKIS (1939–2011). Vabaliukai: romanas. - Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2005–2009. - 3 kn. Kn. 1: Plateliai. - 2005 (Klaipėda: S. Jokužio l-kla-sp.). - 122, [2] p.; Kn. 2: Plateliai. - 2006 ([Mažeikiai]: „Spaudos tinklas“). - 111, [1] p.; Kn. 3: Plateliai. - 2009 ([Mažeikiai]: „Spaudos tinklas“). - 141, [3] p.

Birutė LENGVENIENĖ (1942–2010). *Alkų akys: (žemaitėms i šėrdes)*: skiriu Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui. - Vilnius: Mokslo aidai, 2004 (Vilnius: Mokslo aidai). - 171, [1] p.: iliustr.

Birutė LENGVENIENĖ (1942–2010). *Žemaitiškas skaičiuotis liksmymys žemaitokams I* [piešinių autoriai Rietavo Lauryno Ivinskio gimnazijos pradinių klasių mokiniai]. - [Vilnius: Mokslo aidai], 2007 (Vilnius: Mokslo aidai). - 35, [1] p.: iliustr.

Edvardas RUDYS (g. 1936). *Kuotrė*: žemaitėškė apsakymaa / Aleknavičiaus Bernarda puotograpėjės. - Vėlnios: Žemaitiu kultūras draugėjės laikrašė „A mon sakaa? redakcėjė“ 1996 (Vilnius: Standartų spaustuvė). - 207, [1] p.: iliustr.

Edvardas RUDYS (g. 1936). *Laukai ir jausmai*: (eilėraščiai). - Radviliškis: Litera, 2008 (Šiauliai: Šiaulių knygriškykla). - 218, [1] p.

Edvardas RUDYS (g. 1936). *Sėmuona malūnā*: [žemaitišku nuovieliu, apsakimu, pasakuojamu rinktinė]. - Vilnius: Žemaičių kultūros draugijos redakcija „A mon sakaa?“, 2001 (Vilnius: Vilspa). - 270, [1] p.

Ontuons SLIŠANS (1948–2010); Kristina VAISVALAVIČIENĖ (g. 1971). *Rūtaju vyda*: = [Ratelė vėdorelie: (vėsuokės eilės mažėms ė dėdėlėms vakams)]. - Rėzekne-Upite, Vijakas novads, Škilbėnu pagasts: GIRG, z. s. Jakupani, 2009. - 47 p.: iliustr. - Gretut. tekstas latgališkai ir žemaitiškai.

Aušra ŠIAUČIULIENĖ. Žemaičių ir Klaipėdos krašto dainelės vaikams: [Natos]: [mokymo priemonė]. - Vilnius: Kronta, 2005 (Vilnius: Standartų spaustuvė). - 79, [1] p.: iliustr. - Su priedu: - Kompaktinis diskas.

Edmundas UNTULIS (g. 1959). *Meilė ne žaislas*: žemaitiškų pjesių rinkinys. - Klaipėda: Druka, 2007 (Klaipėda: Druka). - 243, [1] p.

Teresė ŪKSIENĖ (g. 1931). *Pūkes*: [apsakymėliai vaikams žemaitiškai] / [ilustracijų autoriai Laurinuks Juknius... etc.]. - Kaunas: Naujasis lankas, 2010 (Kaunas: Morkūnas ir Ko). - 30, [1] p.: iliustr.

Eugenijus ZABITIS (g. 1953). *Tau ir man. Gėismės apie gyvenėmą ė meilė* / Žvinklys Pranis. - Vilnius: [Inrema], 2007.- 89, 31, [6] p.: portr.

Donatas ŽVAGINIS. *Žodis tarp durų*: paskotėnė kninga (pėmuojii dar bus): [eilėraščiai] / [ilustracijų autorė Regina Daniėnė; žemaičių kalbos rašybą tvarkė Juozas Pabrėža]. - Skuodas: Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, 2010 (Skuodas: SSVB). - 55, [1] p.: iliustr.

RINKTINĖS

Koram žemaitėškā: 2011 m. respublikėnė konkursa dalivii kūrības ištrauku rinktinė / [sudarė Jonas Grušas]. - Skuodas: Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, 2011.- 52 p.

Kur mižiniai sėdėjo = *Kur mižinā siedieji*: Šilalės padavimai / sudarytojai Vilnia Kasnauskienė, Kazys Juknius. - Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2011 (Vilnius: Petro ofsetas). - 139, [1] p. - Gretut. tekstas bendrine lietuvių kalba ir žemaitiškai.

Lengvai išprotėję: Skuodo literatų klubo „Nojus“ kūrybos rinktinė / [sudarė Gražina Daukantienė]. - Skuodas: Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, 2011 (Skuodas: SSVB). - 60 p.: iliustr., portr.

Poezijos pavasaris 2009: [almanachas] / sudarytojas Vladas Braziūnas. - Vilnius: Vaga, 2009 (Vilnius: Logotipas). - 311, [1] p.: iliustr. + 2 garso diskai (CD) + 1 renginių programa (30 p.).

Sava muotinu kalbo...: žemaitiu poezėjės rinktinė / leidini sodarė Mukienė Danutė; konsultava Daujotātė Vėktuorėjė; rašība tvarkė Gėrdėnis Aleksėndra. - Vilnius: Žemaitiu kultūras draugėjės redakcėjė, 1998. - 222 p.: portr.

So meilė tievėškė: Skouda rajuona literatu kūrības rinktinė žemaitiu kalba / [sudarė Daukontienė Gražina, Bridikienė, Romalda, Grušos Juons]. - Skuodas: Skuodo savivaldybės viešoji biblioteka, 2008 (Klaipėda: Druka). - 189, [1] p.

MOKSLINIAI IR METODINIAI LEIDINIAI

Juozas ALEKSANDRAVIČIUS (1920–2007). *Kretingos tarmės žodynas* / [sudarė Danguolė Mikulėnienė, Daiva Vaišnienė]. -

VO „Regionų kultūrinių iniciatyvų centras“ interneto leidinyje „Žemaitija“ www.samogit.lt publikuojama žurnalo „Žemaičių žemė“ elektroninė versija, skelbiami tekstai žemaičių kalba, kiti tekstai, susiję su žemaičių istorija, kalba, literatūra ir kt.

Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011 (Vilnius : Logotipas/BALTO print). - XL, 510, [1] p.: iliustr.

Aleksas GIRDENIS (1937–2011), Juozas PABRĖŽA (g. 1955). *Žemaičių rašyba*. - Papild. ir patais, leid. - Vilnius-Šiauliai [i. e. Vilnius]: Žemaičių kultūros draugijos redakcija, 1998 (Šiauliai: Titnagas). - 79 p.

Juozas PABRĖŽA (g. 1955). Žemaičių rašybos pratimai. - Šiauliai: Žemaičių kultūros d-ja „Saulaukis“, 1991 Šiauliai: „Titnagas“. - 42 p.

TARMIŲ TEKSTAI

Aleksas GIRDENIS (1937–2011). *Taip šneka tirkšliškiai*: šiaurės žemaičių telšiškių tarmės tekstai su komentarais / vyr. red. Albertas Rosinas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996 (Poligrafinių paslaugų įmonė). - 331 p.

Centrinė šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė: tarmės tekstai su komentarais ir žodynėliu / [parengė] Zofija Babickienė, Birutė Jasiūnaitė, Angelė Pečeliūnaitė, Rūta Bagužytė. - Vilnius: „Baltų lankų“ leidyba, 2007 (Vilnius: Spauda). - 343, [1] p., [4] iliustr. lap.

Švėkšnos šnektos tekstai I [sudarė Adelė Judeikienė]. - Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 2005 (Vilnius: Vilniaus spauda). - 278, [1] p.: iliustr.

Vakarų žemaičiai: mokomoji knyga / sudarė Jonas Bukantis, Asta Leskauskaitė, Vilija Salienė. - Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006 (Vilnius: Vilniaus spauda). -211, [1] p.: iliustr.

Valerijos Mizinienės tautosakos rinktinė / sudarė Jonas Bukantis, Lina Petrošienė. - Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2009 (Klaipėda: KU 1-kl). - 91, [1] p.: portr., nat. + 2 garso diskai (CD).

Žemaičių kalendorinė tautosaka: Užgavėnių dainos / sudarė Lina Petrošienė, Jonas Bukantis. - Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010 (Vilnius: Petro ofsetas). - 99, [1] p., XVI iliustr. p.: nat.

GARSINĖS KNYGOS

Vaclovas KRUGELIS (g. 1956). *Sukudęs klumpę; Ruoka šou*: [jumoristinės eilės] / žemaitiškai skaito autorius // Poezijos ir muzikos valanda tamsoje. - Vilnius: Lietuvos aklųjų biblioteka, 2007. - CD 2, įr. 10.

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

PARENGĖ KAZIMIERAS PRUŠINSKAS

Pirmosios žinios apie Papilėje buvusią biblioteką mus pasiekia iš XX a. pradžios.

1925 m. Akmenėje, Klemo Ramanausko įsteigtime knygynėlyje, sumokėjus mokesį, jau buvo galima įsigyti knygų. Tai bene pirmosios žinios apie Akmenės rajono teritorijoje veikusias bibliotekas.

1936 m. dabartinio Akmenės rajono teritorijoje buvo įsteigtos trys bibliotekos: Papilėje – trečios eilės biblioteka, o Akmenėje (Stoties g. 40), ir Vieksniuose – ketvirtos eilės bibliotekos. 1937 m. pradėjus veikti Akmenės bibliotekai, joje buvo apie vienas tūkstantis knygų, bibliotekos vedėju dirbo Akmenės pradinės mokyklos mokytojas V. Balaišis.

1937 m. įsteigta Vegerių kaimo biblioteka.

1940 m. šalia Karpėnų buvusiam Ramučių kaime (dabar čia – Naujosios Akmenės miesto teritorija) atidaryta pirkia-skaitykla, kuri veikė kelis mėnesius (iki Antrojo pasaulinio karo pradžios).

Antrojo pasaulinio karo metais (1941–1945 m.) Naujojoje Akmenėje biblioteka neveikė.

Apie 1945 m. įkurta Pakalniškių kaimo biblioteka.

1946 m. Naujojoje Akmenėje buvo atkurtas klubas-skaitykla. Jos pirmuoju vedėju nuo 1946 m. sausio 1 d. dirbo Jonas Gelmanas. Ši data laikoma Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos įkūrimo diena.

1946 m. Bronės Abramavičiūtės namuose pradėjo veikti Kruopių kaimo biblioteka.

1950 m. Karpėnų kaime atidaryta Aukštųjų apylinkės biblioteka. Jos pirmuoju vedėju dirbo Jonas Gelmanas.

1952 m. buvusio Karpėnų kaimo teritorijoje veikusi biblioteka pradėta vadinti Naujosios Akmenės gyvenvietės biblioteka. Tuo metu ji veikė viename kambaryje.

1953 m. įkurta Kairiškių kaimo biblioteka.

1953 m. įkurta Sablauskių kaimo biblioteka. Tuo metu jai vadovavo Ignas Janušauskas.

1956 m. Naujosios Akmenės gyvenvietės biblioteka pradėta vadinti Naujosios Akmenės miesto biblioteka.

1956 m. įkurta Jučių (Kirovo) kaimo biblioteka. Jai tuo metu vadovavo J. Putnienė.

1956 m. balandžio mėnesį įkurta Agluonų kaimo biblioteka, tuo metu vadinta Medemrodės biblioteka. Pirmoji jos vedėja buvo G. Voložytė.

1958 m. Naujosios Akmenės miesto biblioteka perkelta į pastatytus naujus cementininkų kultūros rūmus.

1961 m. įkurta Kalniškių (dabar Daubiškių) kaimo biblioteka. Pirmąją jos vedėja dirbo Valerija Kuodienė.

1961 m. įkurta Ventos miestelio biblioteka. Tada joje buvo daugiau negu 6 tūkst. knygų.

1966 m. Naujosios Akmenės miesto biblioteka buvo reorganizuota – čia pradėjo veikti atskiras Vaikų literatūros skyrius (iki to laiko vaikai ir suaugusieji bibliotekoje buvo aptarnaujami bendrai).

1967 m. įsteigta Eglesių kaimo biblioteka. Pirmasis bibliotekos vedėjas buvo Juozas Daunys.

1970 m. Naujosios Akmenės miesto biblioteka reorganizuota į Akmenės rajoninę biblioteką. Tais metais bibliotekos fonduose buvo apie 29 tūkstančiai spaudinių, bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojosi apie 1,9 tūkst. skaitytojų.

1971 m. rugsėjo mėnesį įkurta Kivylių kaimo biblioteka. Pirmoji jos vedėja buvo Aldona Tenienė.

1977 m., Lietuvoje vykstant bibliotekų centralizacijai, Akmenės rajoninė biblioteka buvo reorganizuota į Akmenės rajono Centrinę biblioteką. Joje veikė Knygų tvarkymo ir komplektavimo, Metodikos, Skaitytojų aptarnavimo, Vaikų literatūros, Bibliografijos-informacijos skyriai bei knygų mainų fondas ir saugykla. Tuo metu Akmenės centrinė biblioteka turėjo 28 filialus: 3 miesto (Akmenės, Ventos, Vieksnių) ir 25 kaimo bibliotekas.

1988 m. Akmenės centrinei bibliotekai buvo paskirtos naujos patalpos, kuriose veikė ir skaitykla.

1992 m. Akmenės centrinė biblioteka buvo reorganizuota. Po pertvarkymo joje veikė Skaitytojų aptarnavimo ir bibliografijos skyrius, mainų fondas, saugykla ir bibliotekos filialai: trys miesto ir 14 kaimo bibliotekų.

1995 m. Akmenės centrinė biblioteka pavadinta Akmenės rajono savivaldybės viešąja biblioteka.

1997 m. balandžio 12 d. prie Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos įkurtas Lietuvai pagražinti draugijos Akmenės skyrius, kuriam dabar priklauso daugiau negu 300 narių.

1998 m. prie Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos pradėjo veikti literatūrų klubas „Žiemgalija“, kuris vienija rajono literatus, rengia literatūrinius vakarus, susitikimus su kūrėjais, knygų pristatymus ir kt. Šio klubo pirmininkė – poetė, gydytoja Dalia Milukaitė-Buragienė yra Nepriklausomųjų rašytojų sąjungos narė. 1998–2004 m. šioje bibliotekoje buvo įgyvendinama bibliotekos direktorės Z. Sinkevičienės parengta programa „Gimtinės kultūra“.

Yra išleistas Akmenės krašto poezijos almanacho „Žiemgalijos užrašai“ dvi dalys (leidinį sudarė, redagavo Lietuvos Nepriklausomųjų rašytojų valdybos pirmininkas, poetas Vladas Buragas). Jame skelbiama kraštotyrinė medžiaga apie literatūrų klubo „Žiemgalija“ narius, jų kūrybą nuo 1985 metų.

2002 m. Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė Z. Sinkevičienė tapo Nepriklausomųjų rašytojų sąjungos nare. Ji yra sudariusi ir išleidusi šias literatūros rodykles: „Lietuvos upės, ežerai lietuvių prozoje, poezijoje, tautosakoje“ (Klaipėda: Eldija, 2002, - 62 p.: iliustr.), „Medžių ir krūmų brolijoje“ (Šiauliai: Saulės delta, 1999, - 48 p.: iliustr.), „Gėlės – žemės džiaugsmas“ (Kaunas: V3 studija, 2004. - 215p.: iliustr.). Z. Sinkevičienė yra parengusi ir kraštotyrinį darbą „Kameriniai renginiai ir spaudinių parodos Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos skaitytojų aptarnavimo ir bibliografijos skyriuje“ (1993–2004)“.

2002 m. Z. Sinkevičienė ir Psichikos centro direktorius V. Bartkevičius parengė anketą „Drauge įveikime depresiją“. Sociologinio tyrimo rezultatai tema „Biblioterapija – gydymas knyga“ 2003 m. paskelbti Lietuvos Nacionalinės M. Mažvydo bibliote-

kos Bibliotekininkystės centro leidinyje „Šiandien aktu“.

2004 m. Akmenės rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje įdiegta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema (LIBIS). Ja rajone pradėta dirbti nuo 2004 m. birželio mėnesio. Tą patį mėnesį bibliotekoje įdiegtas LIBIS Analizinės bibliografijos posistemis.

2006 m. pabaigoje bibliotekoje įdiegta LIBIS skaitytojų aptarnavimo posistemė.

2004 m. spalio 1 d. bibliotekoje pradėti rengti bibliografiniai įrašai iš svarbiausių didžiausių išliekamąją vertę turinčių rajono laikraščio „Vienybė“ publikacijų (šie įrašai siunčiami į Nacionalinės bibliografijos duomenų banką (NBDB)).

2006–2011 m. buvo skaitymo skatinimo metai. Į jų renginius įsijungė visos rajono bibliotekos. Dalyvauta ir Nacionalinėje Lietuvos bibliotekų savaitėje „Biblioteka yra tavo“.

2008–2010 m. Bilo ir Melindos Geitsų fondo finansuojamame projekte „Bibliotekos pažangai“ dalyvavo Akmenės rajono savivaldybės viešoji biblioteka ir 13 kaimo filialų. 2008–2010 m. iš šio projekto lėšų rajono bibliotekos gavo 47 kompiuterius ir programines įrangos, skirtas informacinėms technologijoms gerinti bibliotekose. Pradėta plėtoti nauja bibliotekų veiklos sritis – gyventojų mokymas dirbti su kompiuteriais, prisijungus prie interneto. Šio projekto metu siekta visose bibliotekose įvesti nemokamą interneto prieigą. Dalyvaujant projekte vyresnio amžiaus žmoniems buvo surengta akcija „E.senjas.lt“, vyko žaidimas „Tūkstantmečio senjoras“, akcijos „Graži tu mano“, „Sėkminga internete diena“, „Interneto mozaika“ ir kt.

2010 m. prie Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos veikė du miesto filialai (Akmenės ir Ventos bibliotekos), 1 miestelio filialas (Papilės Kazio Narščiaus biblioteka) ir 10 kaimo bibliotekų – Agluonų, Daubiškių, Eglesių, Jučių, Kairiškių, Kivilių, Kruopių, Pakalniškių, Sablauskių ir Vegerių.

2010 m. paminėtas Akmenės rajono įkūrimo 60 metų jubiliejus. Ta proga rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje buvo surengta kraštotyrių spaudinių, fotonuotraukų, knygų paroda „Akmenės kraštas ir jo žmonės“. Ją sudarė keli ciklai: „Biblioteka – informacijos ir kultūros centras“, „Knygos apie Akmenės kraštą“, „Ižymūs kraštiečiai“, „Akmenės krašto literatai“, „Akmenės krašto lankytinos vietos“. Joje buvo pateikta kraštotyrių medžiaga apie Naujosios Akmenės kultūros rūmų režisierę, poetę Stasę Niūniavaitę, buvusią Akmenės rajono merę, biomedicinos mokslų daktarę, Lietuvai pagražinti draugijos Akmenės skyriaus pirmininkę, Lietuvos socialdemokratų partijos Akmenės skyriaus pirmininkę Eugeniją Meškienę, kraštotyrių Leopoldą Rozgą, Akmenės rajono Garbės piliečius – Botanikos sodelio įkūrėją Antaną Čiapą, Stasį Čirpų, Anicetą Lupeiką, Akmenės krašto literatus – V. Almanį, J. Almanienę, V. Lėgaudienę, D. Buragienę, J. Janušienę, L. Pukiną ir kt.

2010 m. Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos teikiamomis paslaugomis pasinaudojo 5 979 gyventojai. Jiems buvo išduota 151 467 egz. spaudinių. Iki 2012 m. iš viso Akmenės rajono fonduose buvo sukaupta 191 046 spaudinių.

Akmenės rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje veikia skaitykla, kurioje yra 3 kompiuterizuotos darbo vietos, skirtos bibliotekos lankytojams.

Prie bibliotekos veikia bibliotekininkų būrelis „Žemyna“ (vadovė – Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė Zita Sinkevičienė).

Rajono bibliotekose giliausias tradicijas turi kraštotyrių veikla.

Čia yra surinkta daug kraštotyrių parengtų darbų, kuriuose užfiksuota nemažai vertingų žinių apie rajono gyvenvietes, žmones, kultūros įstaigas ir kt. Toliau renkama, kaupiama ir saugoma kraštotyrių medžiaga apie Akmenės rajoną ir jo iškilus žmones. Bibliotekoje kaupiamos universalioji straipsnių, teminė, eilėraščių, citatų, kraštotyros kartotekos. Rengiamos kraštotyrių darbų apžiuros „Per kraštotyrių – į tautos kultūros pažinimą“.

Akmenės viešojoje bibliotekoje yra informacinės literatūros apie Europos Sąjungą lentyna.

Ventos miesto bibliotekoje veikia studija-galerija „Ventos mūzų malūnas“.

Jau daug metų rajono bibliotekose vystoma klubinė veikla. Akmenės miesto bibliotekoje veikia šaškių ir šachmatų klubas, kuriam priklauso įvairių amžiaus grupių nariai (ir suaugusieji, ir vaikai), Pakalniškių kaimo bibliotekoje veikia „Katino Murklis“ klubas, Agluonų kaimo bibliotekoje – vaikų klubas „Bitutė“, Sablauskių kaimo bibliotekoje – vaikų klubas „Bebenčiukas“, Kairiškių kaimo bibliotekoje – „Jaunosios bibliotekininkės“ klubas, Jučių kaimo bibliotekoje – jaunimo klubas „Vienminčiai“.

Dar daugiau prie rajono bibliotekų veikia įvairių būrelių. Papilės miestelio Kazio Narščiaus bibliotekoje – būrelis „Papūga“, Daubiškių kaimo bibliotekoje – gamtos bičiulių, draugų ir pagalbinių būrelis „Tėviškės gamta“, Kruopių kaimo bibliotekoje – būrelis „Laisvalaikis šalia knygos“, Eglesių kaimo bibliotekoje – būrelis „Smalsutis“, prie Vegerių kaimo bibliotekos – vaikų lėlių teatras bei suaugusiųjų dramos būrelis.

Šiuo metu Akmenės rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje yra sukaupta daugiau negu 71 tūkst. egz. spaudinių. Biblioteka turi turtingus kraštotyros ir informacinius fondus.

Daugiau negu 4 tūkst. egz. spaudinių saugoma Vokiečių literatūros bibliotekoje.

Skaitytojų aptarnavimo ir bibliografijos bei Knygų tvarkymo ir komplektavimo skyriai veikia Naujosios Akmenės Nepriklausomybės g. 15A pastate. Skaitytojų aptarnavimo ir bibliografijos skyriuje yra daugiau negu 42 tūkst. egz. spaudinių. Bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojasi daugiau negu 2 tūkst. skaitytojų. Jiems per metus išduodama daugiau negu 37 tūkst. egz. spaudinių. Viešosios bibliotekos saugyklos fonde yra apie 17 tūkst. egz. spaudinių.

Tradiciniai bibliotekos organizuojami renginiai: „Poezijos ruduo“, spaudinių parodos, susitikimai su įdomiais žmonėmis, kūrėjams skirti renginiai, rašytojų jubiliejų paminėjimai ir kt.

Daugiausia visuomenės dėmesio sulaukia kasmet organizuojama tradicinė „Poezijos rudens“ šventė. Joje dalyvauja Akmenės, Šiaulių, Mažeikių, Kauno ir kai kurių kitų rajonų literatai. Pristatomi nauji autoriai, leidiniai, skaitomi grožinės literatūros kūriniai.

Vaikų literatūros skyrius veikia Naujosios Akmenės V. Kudirkos gatvėje (3-41). Jame sukaupta daugiau negu 16 tūkst. egz. spaudinių. Šio skyriaus teikiamomis paslaugomis kasmet naudojasi apie 1,5 tūkst. skaitytojų. Per metus perskaitoma apie 15 tūkst. spaudinių. Šio skyriaus tradiciniai renginiai – konkursai, žaidimai-viktorinos, literatūrinės popietės, pasakų popietės, lėlių teatro spektakliai, įvairūs konkursai. Čia veikia vaikų klubas „Pasaka“, yra žaisloteka, pastaraisiais metais įgyvendinami projektai „Bibliotekos vaidmuo neįgaliųjų vaikų gyvenime“, „Neįgalus vaikas ir biblioteka“ ir kt.

Literatūra:

1. Akmenės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos interneto svetainė <http://biblioteka.akmene.lt/>.

JURBARKAS: Novelės vakarų kronika (1976–2011 m.)

„Nėra abejonių, kad tai – viena gražiausių tradicijų mūsų literatūriname gyvenime. Ateityje ši tradicija gyvuos, nes P. Cvirkos vardas brangus ir literatams, ir jo tėviškės žmonėms.“

Romas Sadauskas

„Poezijos pavasario“ renginiai, susitikimai su rašytojais, literatūros vakarai... Tiek prieš pusę amžiaus, tiek ir dabar Lietuvos rajonuose jie sutraukia daugybę dalyvių. Koks tu lietuvių kalbos, literatūros mokytojas, bibliotekininkas, literatas, grožinės literatūros mėgėjas, jei tokia proga nepasinaudosi ir nepamatysi gyvo kūrėjo, žmogaus, kurio knygas tu skaitai, analizuoji ir mokai tai daryti kitus?! Tie renginiai rajonuose ilgai aptarinėjami, dažnai tai vieną, tai kitą žmogų net paskatina imtis plunksnos ar net visam laikui atsidėti kūrybai. Tai kultūriniai renginiai, kurie rajono gyvenime palieka ryškų pėdsaką ir kuriuos įamžindami daug kas skiria nemažai darbo.

Jurbarko rajono savivaldybės viešoji biblioteka nuo 1976 m. organizuoja tradicinius Novelės vakarus, kurių iniciatorius, pradininkas – rašytojas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys Vytautas Martinkus. Pertrauka buvo padaryta tik sunkiais ekonominės krizės metais – 1991–1993. Pagal tradiciją šie renginiai vyksta Klančiuose, Petro Cvirkos gimtojoje sodyboje, kur dabar veikia muziejus. Kai ten nėra sąlygų susirinkti, novelės vakarų renginiai vyksta Veliuonos kultūros namuose, Veliuonos krašto muziejuje. Rašytojai susitinka su Vadžgirio ir kitų apylinkių gyventojais, lanko žymiausias Veliuonos krašto kultūros paveldo objektus.

Šių vakarų metu niekada nepamirštas iš Žemaitijos kilęs rašytojas Petras Cvirka.

Apie Novelės vakarus ir juose dalyvavusius kūrėjus Jurbarko rajono savivaldybės viešajoje bibliotekoje yra surinkta nemažai medžiagos. Ji susisteminta, dalis jos paskelbta bibliotekos interneto svetainėje <http://www.jurbarkas.rvb.lt>. Ši informacija naudota ir rengiant Novelės vakarų kroniką mūsų žurnalui.

Jurbarkas. Danutės Mukienės nuotrauka

1976 METAI. Į Novelių vakarą pakviestus rašytojus gražiai sutiko tautiniais rūbais pasipuošęs jaunimas. Duona ir druska, tautinės juostos, dovanos – šį kartą knygelė „Jurbarkas“... Na o vakaro dalyviai – vieni iškiliausių ir žinomiausių Lietuvos rašytojų: Juozas Aputis (1936–2010), Romualdas Granauskas, Vytautas Martinkus, Petras Venclova, Bitė Vilimaitė. Tarp garbiausių svečių buvo ir kraštiečiai, Kauno literatūros muziejaus darbuotojas Jonas Mačiulis. Po susitikimo su kūrėjais Veliuonos etnografinio ansamblio moterys parodė Petro Cvirkos „Kurpiaus“ inscenizaciją.

1977 METAI. Novelės vakaro dalyviai šį kartą buvo rašytojai Juozas Baltušis (1909–1991) Laimonas Inis, Vytautas Martinkus, Rimantas Šavelis, žurnalistas, rašytojas Jurgis Buitkus (g. 1937 m. Kelmės r., mirė 2007 m. užsienyje).

1978 METAI. Novelės vakare dalyvavo rašytojai, literatūros tyrinėtojai: Saulius Kondrotas, Albertas Vytautas Misevičius (1924–1994), Jurgis Buitkus, J. Janonytė, Algirdas Pocius, Adolfas Sprindis (1921–1986), Julius Būtėnas (1908–1999). Tą vakarą Klojimo teatre daug gražių akimirų renginio dalyviams padovanojo Kauno dirbtinio pluošto gamyklos etnografinis ansamblis.

1979 METAI. Vakaro svečiai – rašytojai Bitė Vilimaitė, Jonas Mačiulis, Petras Venclova, Ramūnas Klimas (1945–2002), aktoriai Kazimiera Kymantaitė (1909–1999), Regina Paliukaitytė-Guobienė, Tomas Vaisieta. Susirinkusieji klausėsi B. Vilimaitės skaitomos novelės „Rubenso metai“. Prisiminimais apie rašytoją Petrą

Cvirką dalijosi aktorė K. Kymantaitė, buvo skaitomi šio rašytojo kūrinių „Žemė maitintoja“, „Frank Kruk“ fragmentai. Renginio dalyviai turėjo progos pasiklausti ir jaunųjų rašytojų P. Venclovos bei R. Klimo kūrybos, Veliuonos etnografinio ansamblio atliekamų kūrinių.

1980 METAI. Renginyje dalyvavę rašytojai Aleksas Baltrūnas (1925–2001), Juozas Bulota (1918–1994), Vytautas Martinkus, Vytautas Girdzijauskas, Raimundas Samulevičius (1937–1981), aktoriai Tomas Vaisieta, Joana Valančienė, Vytautas Eidukaitis (1923–1989) pagal tradiciją buvo gražiai sutikti prie rajono ribos, ant Dubysos upės kranto. Tą dieną vėl svečius globojo Veliuonos etnografinis ansamblis (vadovė L. Matusevičienė). Renginio dalyviai lankėsi Petro Cvirkos gimtinėje Klanguose, kur juos svetingai priėmė muziejaus vedėjas Kazimieras Staniulis.

1981 METAI. Novelės vakaro dalyviai – rašytojai Jonas Mikeleuskas, Vladas Dautartas (1927–2000), Algimantas Mikuta, Augustas Tamaliūnas. Į svečius buvo atvykęs, koncertu nudžiugino Kauno Spalio 50-mečio dirbtinio pluošto gamyklos kultūros rūmų vaikų folkloro ansamblis.

1982 METAI. Novelės vakare dalyvavo rašytojai Vytautas Petkevičius (1930–2008), Kazys Jonušas, Saulius Šaltenis, A. Karpiukas, Vytautas Martinkus, aktoriai: R. Bružas, Tomas Vaisieta. Susirinkusiuosius dainomis ir šokiais džiugino Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto folkloro ansamblis.

1983 METAI. Renginyje dalyvavo rašytojai Algirdas Pocius, Romas Sadauskas, Jurgis Gimberis, Eugenijus Ignatavičius, Petras Bražėnas, Aleksas Dabulskis, aktoriai Jonas Čepaitis (1920–2003) ir Kazimiera Kymantaitė (1909–1999).

1984 METAI. Didelis būrys rašytojų pagerbė 1984 m. organizuotą renginį – jame dalyvavo Petras Dirgėla, Laimonas Inis, Vytautas Misevičius (1927–1994), Algirdas Pocius, Vytautas Rimkevičius (1930–1991), Romas Sadauskas. Atvyko ir aktoriai Julija Kavaliauskaitė (1947–2005), D. Kazlauskaitė, Audrius Bružas, Vytautas Eidukaitis. Šį kartą susirinkusieji pasklido po rajono gyvenvietes. Eržvilke, Pašaltuonyje, Žemaitės kolūkyje vyko susitikimai su rajono žmonėmis. Tais metais Žemės ūkio ministerija ir Žemės ūkio darbuotojų profsąjungos respublikinis komitetas įsteigė Petro Cvirkos literatūrinę premiją. Ji nuo 1984 m. teikiama už aukšto meninio lygio kūrinius, atspindinčius Lietuvos kaimo dabartį ir tradicijas. Pirmuoju Petro Cvirkos literatūrinės premijos laureatu tapo rašytojas Vytautas Rimkevičius už novelių romaną „Girėnai“.

1985 METAI. Renginio svečiai šį kartą buvo rašytojai, literatūros tyrinėtojai: Adolfas Sprindis, M. Rakauskas, Eugenijus Ignatavičius, Bitė Vilimaitė, J. Gansiniauskaitė, Danielius Mušinskas, Algimantas Mikuta. Vakaro metu daug dėmesio buvo skirta jauniems Petro Cvirkos kūrybos tęsėjams novelistams. Šia tema kalbėjo literatūros istorikas A. Sprindis.

1986 METAI. Šis Novelės vakaras buvo jubiliejinis – dešimtas. Renginyje dalyvavo rašytojai Birutė Baltrušaitytė, Eugenijus Ignatavičius, Jonas Mikelininkas, Algirdas Pocius, dainininkė Veronika Pavilionienė, aktorius Rolandas Butkevičius (1934–1989), Kauno

Veliuonos dvaro rūmai. Danutės Mukienės nuotrauka

tekstilės mokslinio tyrimo instituto liaudies ansamblis.

1987 METAI. Novelės vakare dalyvavo rašytojai Vytautas Martinkus, Mykolas Sluckis, Antanas Ramonas (1947–1993), Petras Venclova, Jurgis Gimberis, Horstas Flygė (VDR), aktorius Juozas Šalkauskas, Vilniaus gražtų gamyklos „Vilnija“ kaimo kapela. Renginio metu Petro Cvirkos literatūrinė premija įteikta rašytojui Mykolui Sluckiui už novelių romaną „Medžliepis“. Renginio dieną liaudies meistrų klubas „Mituva“ susirinkusiuosius pakvietė į klubo narių darbų parodą-pardavimą. Veikė ir literatūros kūrinių paroda.

1988 METAI. Šį kartą renginį pagerbė rašytojai Algimantas Mikuta, Danielius Mušinskas, Neringa Pranckevičiūtė, Vytautas Rimkevičius (1930–1991), Jolita Skabliauskaitė, aktorius Jonas Čepaitis (1920–2003). Vieno aktoriaus spektaklį renginio metu parodė J. Čepaitis – jis perskaitė P. Cvirkos apsakymą „Filosofijos vaisiai“. vėliau visus į ratą įsuko Veliuonos parke surengta liaudiška vakaronė.

1989 METAI. Į Novelės vakarą, pavadintą kraštiečių literatūrine švente, buvo pakviesti iš Jurbarko krašto kilę rašytojai. Į šventę atvyko Gasparas Aleksa, Vytautas Girdzijauskas, Eugenijus Ignatavičius, Jonas Mačiulis, Vytautas Martinkus, Daina Pranskietytė. Renginio viešnios buvo ir aktorė Kazimiera Kymantaitė, dainininkė S. Bražėnaitė.

1990 METAI. Renginio dalyviai rašytojai Raimondas Kašauskas, Algis Samulionis, aktorė Virginija Kochanskytė ir kiti šiais metais daugiausiai dėmesio skyrė emigracijoje gyvenusių ir gyvenančių rašytojų kūrybai. Buvo skaitomos Aisčio, Kazio Bradūno, Bernardo Brazdžionio eilės. Renginio metu Jurbarko liaudies teatro klotimo trupė nudžiugino Vydūno pasaka vaikams ir suaugusiesiems „Sigutė“ (režisierė D. Samienė). Dainavo Juodaičių kaimo dainininkės.

1991–1993 METAI. Novelės vakarai nebuvo rengiami.

1994 METAI. Iki to laiko tradiciškai Novelės vakarai, vykę Klanguose esančios Cvirkų sodybos kluone, jau buvo sugriuvę, tad renginį teko perkelti į Veliuonos kultūros namus. Jis buvo

(Nukelta į 18 p.)

Brolių Antano ir Jono Juškų kapas Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios šventoriuje. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 17 p.)

pavadintas Veliuonos krašto kaimo rašytojų švente. Dalyvavo rašytojai, literatai Onutė Čirvinskienė, Albina Danisevičiūtė (1941–1998), Stasys Liutvinavičius, Valentina Pancernienė (1931–2005), Šarūnas Šimulynas (1939–1999), dainininkės Dalia Jonušauskienė ir Birutė Bartkutė.

1995 METAI. Veliuonos A. ir J. Juškų vidurinėje mokykloje vykusiame renginyje dalyvavo rašytojai ir literatai Onutė Čirvinskienė, Albina Danisevičiūtė (1941–1998), Vytautas Girdzijauskas, Vladas Dautartas, Kostas Federavičius, Vytautas Kutkevičius, Stasys Liutvinavičius, Valentina Pancernienė (1931–2005). Koncertavo ansamblis „Veliunionietis“ (vadovė A. Baublienė), Veliuonos vidurinės mokyklos šokių kolektyvas (vadovė A. Stankuvienė).

1996 METAI. Veliuonoje vykusiame renginyje pažymėtas Novelės vakarų dvidešimtmetis. Kartu su rašytojais, literatūros kritikais Valentinu Sventicku, Jonu Mikelinsku, Vytautu Girdzijausku, Henriku Algju Čigriejumi Novelės vakare dalyvavo ir aktorius Vladas Bagdonas. Buvo pagerbtas trečiasis Petro Cvirkos literatūrinės premijos laureatas – Henrikas Algis Čigriejus už novelių knygą „Sugrįžusi upė“.

1997 METAI. Tradiciniame Novelės vakaro renginyje kartu su tokių renginių sen-

buviais Vytautu Girdzijausku ir Vytautu Martinkumi pirmą kartą dalyvavo rašytojas Vytautas Bubnys. Vakaro metu Jurbarko K. Glinskio teatras parodė H. Vicherto pjesę „Šaktarpis“.

1998 METAI. Šventėje, kuri vyko Veliuonos kultūros namuose, vėl sulaukta rašytojų, literatūros kritikų Kęstučio Arlausko (1936–2009), Vytauto Girdzijausko, Valentino Sventicko, Šarūno Šimulyno. Kultūrinėje programoje dalyvavo Tamošių kultūros namų armonikierės bei šokėjos.

1999 METAI. Į šventę atvyko rašytojai Eugenijus Ignatavičius, Jonas Liniauskas ir neseniai mirusio rašytojo Šarūno Šimulyno žmona Violeta Šimulyrienė, kuriai buvo įteikta Š. Šimulynui po mirties suteikta ketvirtoji Petro Cvirkos literatūrinė premija už novelių romaną „Tėvonija“. Tą dieną gimė nauja tradicija – pasodinti vardinius ąžuoliukus Petro Cvirkos premijos laureatams. Šį kartą jie buvo pasodinti prie Veliuonos A. ir J. Juškų vidurinės mokyklos. Renginio metu aplankyta P. Cvirkos sodyba-muziejus Klanguose, Veliuonos dvaro rūmuose veikiantis Veliuonos rašto muziejus, biblioteka, kur veikė P. Cvirkos 90-mečiui surengta paroda. Šventės dieną brolių Antano ir Jono Juškų surinktas dainas atliko ansamblis „Veliunionietis“. Veliuonos kultūros namų dramos būrelis nudžiugino spektakliais – P. Cvirkos pasaka „Lapė karalienė“ ir Fromo – Gužučio „Gudri našlė“ (režisierė Regina Mačiulaitienė).

2000 METAI. Renginyje, kuris vyko Veliuonos krašto istorijos muziejuje, dalyvavo rašytojai Vytautas Girdzijauskas ir Algirdas Pocius, žurnalistas Romas Masteika, jaunoji lituanistė Daina Opolskaitė. Armeniškių kultūros namų moterų vokalinis ansamblis (vadovė A. Balsienė) susirinkusiuosius nudžiugino koncertu.

2001 METAI. Tais metais rajono gyventojai ir jų svečiai turėjo progos susitikti su rašytojais Gasparu Aleksa, Vytautu Brazausku (1945–2005) Eugenijumi Ignatavičiumi, Vytautu Girdzijausku, V. Morkūnu. Pagal tradiciją aplankyta Petro Cvirkos gimtinė Klanguose, įvyko rašytojų susitikimas su Vadžgiriu ir jo apylinkių gyventojais.

2002 METAI. Šiame Novelės vakare dalyvavo rašytojai Gasparas Aleksa, Henri-

kas Algis Čigriejus, Vytautas Girdzijauskas, Eugenijus Ignatavičius, Benediktas Januškevičius, Birutė Jonuškaitė. Veliuonos kultūros namuose buvo paskelbtas ir apdovanojamas penktasis Petro Cvirkos literatūrinės premijos laureatas. Šį įvertinimą už novelių knygą „Žalčių tiltas“ gavo rašytoja Birutė Jonuškaitė. Ta proga prie Veliuonos vidurinės mokyklos pasodintas dar vienas vardinis ąžuoliukas. Šventės metu koncertavo Vadžgirių bendruomenės namų sakralinės muzikos ansamblis (vadovė Lina Lukošienė).

2003 METAI. Šventėje vėl sulaukta rašytojų Vytauto Girdzijausko ir Mykolo Sluckio. Kartu su jais atvyko ir Laura Sintija Černiauskaitė, Rimantas Černiauskas, Algis Kuklys, Juozas Šikšnelis. Vėl vyko susitikimas su Vadžgirių skaitytojais, buvo aplankyta Petro Cvirkos muziejus Klanguose, didieji Veliuonos piliakalniai, kiti žymiausi šio krašto kultūros paveldo objektai. Tą vakarą 75-mečio proga pagerbtas rašytojas Mykolas Sluckis, koncertavo, A. ir J. Juškų dainas atliko Jurbarko kultūros centro folkloro ansamblis „Imsrė“ (vadovė B. Bartkutė).

2004 METAI. Novelės vakare, kuris buvo skirtas Petro Cvirkos 95-mečiui, sulaukta rašytojų Gasparo Aleksos, Aleksandro Fomino, Vytauto Girdzijausko, Eugenijaus Ignatavičiaus, Jaroslavo Melniko, Valentino Sventicko, Violetos Šoblinskaitės. 50-mečio proga buvo pasveikinta rašytoja Violeta Šoblinskaitė. Renginio metu susirinkusieji turėjo progos susipažinti su literatūros ir dokumentų paroda „Dramatiško laiko brandinta asmenybė“. Nudžiugino A. ir J. Juškų vidurinės mokyklos auklėtiniai šventės dalyviams parodę literatūrinę kompoziciją. Vakaro metu buvo rodomi Veliuonos apylinkių vaizdai, skambėjo P. Cvirkos giminaičio Š. Ragaliausko skaitomi P. Cvirkos romano „Meisteris ir sūnūs“ fragmentai.

2005 METAI. Renginyje vėl sulaukta rašytojų Gasparo Aleksos, Juozo Apučio (1936–2010), Henriko Algio Čigriejaus, Eugenijaus Ignatavičiaus, Valentino Sventicko, Violetos Šoblinskaitės. Pagrindinis šventės renginys vyko Veliuonos kultūros namų salėje. Čia paskelbtas ir šeštasis P. Cvirkos literatūrinės premijos laureatas – juo tapo Juozas Aputis (1936–2010) už novelių knygą „Vieškelyje džipai“. Vakaro metu

koncertavo Jurbarko kultūros centro folkloro ansamblis „Imsrė“ (vadovė B. Bartkutė). J. Apučio garbei pasodintas vardinis ažuoliukas.

2006 METAI. Gražiai paminėtas Novelės vakarų trisdešimtmetis. Šventėje sulaukta rašytojų Gasparo Aleksos, Juozo Apučio (1936–2010), Henriko Algio Čigriejaus, Vytauto Girdzijausko, Eugenijaus Ignatavičiaus, Birutės Jonuškaitės, Romo Masteikos, Danieliaus Mušinsko, Petro Venclovo, Nijolės Raižytės, Violetos Šoblinskaitės, kuri gražiai pravedė ir jubiliejinį Novelės vakarą. Renginio metu koncertavo Jurbarko kultūros centro akustinės muzikos grupė „Vėjūkas“ (vadovė A. Mičulė).

2007 METAI. Šiame Novelės vakare sulaukta rašytojų Jurgio Gimberio, Vidmanto Kiaušo-Elmiškio, Nijolės Raižytės, Viktoro Rudžiansko, Aldonos Ruseckaitės, Dalios Teišerskytės, Ritos Vinciušenės, literatūrologės Eugenijos Vaitkevičiūtės. Vesti Novelės vakarą buvo patikėta literatūrologei Eugenijai Vaitkevičiūtei. Renginio metu pasirašytas kultūros ir meno savaitraščio „Nemunas“ ir Veliuonos krašto bendruomenės, kitų geros valios žmonių susitarimas. Tą dieną Veliuonoje buvo paskelbtas ir G. Aleksos bei V. Šoblinskaitės inicijuotas interpretacijų konkursas Birutės Jonuškaitės knygai „Kregždėlaiškis“.

2008 METAI. Į Novelių vakarą atvyko rašytojai Gintarė Adomaitytė, Stasys Babonas, Birutė Jonuškaitė, Šarūnas Navickis, Viktoras Rudžianskas, Dalia Teišerskytė, aktorė Liucija Zorūbaitė. Novelės vakarą vėl gražiai vedė rašytoja Violeta Šoblinskaitė. Buvo pagarsintas 2008 m. P. Cvirkos literatūros premijos laureatas. Juo tapo rašytojas Alvydas Šlepikas už novelių knygą „Lietaus dievas“. Tris savaitraščio „Nemunas“ organizuoto P. Cvirkos novelės konkurso (2007–2008) laureatus paskelbė V. Rudžianskas. Konkurso laureatais tapo Gintarė Adomaitytė, Stasys Babonas, Šarūnas Navickis. Už geriausią moksleivišką šiuolaikinės lietuvių literatūros kūrinio (B. Jonuškaitės „Kregždėlaiškis“) interpretaciją „Sidabrinio obuolio“ prizą apdovanota Vilniaus moksleivė Dovilė Kuzminskaitė. Renginio metu skambėjo P. Cvirkos novelės „Viršaičiui ilgiausių metų linkėjo“ (rinkinys „Saulėlydis Nykos valsčiuje“) fragmentai. Juos perskaitė aktorė Liucija Zorūbaitė.

Veliuonos dvaro rūmų fragmentas. Danutės Mukienės nuotrauka

2009 METAI. Šventėje dalyvavo keturi P. Cvirkos literatūros premijos laureatai: Algis Henrikas Čigriejus, Birutė Jonuškaitė, Mykolas Sluckis ir Alvydas Šlepikas. Į renginius taip pat buvo atvykę rašytojai Gasparas Aleksa, Vladas Kalvaitis, Viktoras Rudžianskas, Aldona Ruseckaitė, Violeta Šoblinskaitė, Dalia Teišerskytė, aktorė Olyta Dautartaitė, literatūrologai Petras Bražėnas, Jūratė Sprindytė, Rimantas Skeivys, Eugenija Vaitkevičiūtė, P. Cvirkos dukra Elena Pivoriūnienė, jos sūnus Aidas, P. Cvirkos proanūčiai Saulė ir Adomas bei literatūrinių interpretacijų konkurso nugalėtojos moksleivės Giedrė Dimšaitė ir Rūta Jakutytė. Į šventės programą buvo įtraukta tą dieną Veliuonos Dienos centre vykusio konferencija „Atpažįstamas ir nepažintas Cvirka“. Pranešimus joje skaitė: G. Aleksa „Petras Cvirka veliuoniečių akimis“; P. Bražėnas „Petro Cvirkos romanai po dešimtmečių išbandymų“, R. Skeivys „Petro Cvirkos novelė „Vartiklis“: metafora, virstanti simboliu“; J. Sprindytė „Šiuolaikinė novelė: antikrizinės indikacijos“.

Šventės dalyviai aplankė Klangius. Čia, prie kelio Kaunas–Jurbarkas, ties posūkiu į Klangius, iškilmingai buvo atidengtas ažuolinis stogastulpis, kurį sukūrė tautodailininkas Linas Saladis. Šventės dalyviai susipažino su P. Cvirkos memorialinėje sodyboje-muziejuje įrengtu P. Cvirkos literatūros premijos laureatų stendu. Šventės dieną renginio dalyviai turėjo galimybę išklausti Veliuonos bažnyčioje vykusią Šv. Mišių. Veliuonos kultūros centre vykusį Novelės vakarą vedė rašytoja, Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė. Septintoji P. Cvirkos literatūros premija renginio metu įteikta Kelmėje gyvenančiam rašytojui Vladui Kalvaičiui už novelių knygą

„Svečias iš Magadano“. Buvo apdovanotos ir dvi moksleivių literatūrinės interpretacijos konkurso „Sidabro obuolys“ laureatės Giedrė Dimšaitė ir Rūta Jakutytė.

2010 METAI. Šventėje vėl sulaukta rašytojų Vytauto Girdzijausko, Eugenijaus Ignatavičiaus, Aldonos Ruseckaitės. Svečių būryje pirmą kartą buvo ir rašytojas Vytautas Čepiauskas, Alfredas Guščius. Veliuonos kultūros centre vykusį Novelės vakarą vėl vedė rašytoja Aldona Ruseckaitė. Dešimtuoju P. Cvirkos literatūros premijos laureatu buvo paskelbtas Vytautas Girdzijauskas už novelių knygą „Žiemos metafizika“. Ta proga pasodintas dar vienas vardinis ažuoliukas. Renginio metu su gražiu jubiliejumi pasveikinta rašytoja, muziejininke A. Ruseckaitė. Koncertavo Jurbarko kultūros centro vaikų folkloro ansamblio „Pasagėlė“ grupė (vadovė A. Mičulė).

2011 METAI. Renginio metu pažymėta Novelės vakarų 35 metų sukaktis. Į šventę atvyko rašytojai Gintarė Adomaitytė, Ieva Gudmonaitė, Birutė Jonuškaitė, Vladas Kalvaitis, Asta Plechavičiūtė, Aldona Ruseckaitė, Dalia Teišerskytė, kultūros ir meno savaitraščio „Nemunas“ vyr. redaktorius Viktoras Rudžianskas. Pagrindinis šventės renginys, kurį vėl vedė rašytoja A. Ruseckaitė, vyko Veliuonos kultūros centre. Koncertavo Veliuonos A. ir J. Juškų vidurinės mokyklos dvyliktokės Ireta Baltrušaitytė ir Greta Andriulytė.

Parengta pagal informaciją, surinktą Jurbarko rajono bibliotekos kraštotyros archyve ir skelbiamą šios bibliotekos interneto leidinyje <http://www.jurbarkas.rvb.lt>

Apie ką pasakoja bibliotekos archyvas?

Skaičiai, faktai,
datos

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ŽEMAITĖS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

PARENGĖ JURGIS ŽELVYS

1937 m. vasario 1 d. dabartinio Kelmės rajono teritorijoje įkurta pirmoji valstybinė viešoji biblioteka (šiuo metu – Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešoji biblioteka). Tuo metu joje buvo apie 180 knygų. Pirmuoju bibliotekos vedėju dirbo Antanas Stabingis. Už galimybę naudotis bibliotekos knygomis tada reikėdavo sumokėti 10 Lt garantinį mokestį, o mėnesinis abonementinis mokestis buvo ketvirtis lito.

1944 m., vykstant karo veiksams, Kelmės mieste buvusi biblioteka sudegė. Per gaisrą išgelbėta tik nedidelė dalis knygų. Po Antrojo pasaulinio karo biblioteka buvo atkurta.

1946 m. Kelmės viešosios bibliotekos fonduose jau buvo apie 3 500 egz. spaudinių. Bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojosi apie 400 gyventojų.

1951 m. spalio mėnesį Kelmėje buvo atidaryta vaikų biblioteka.

1977 m. vykstant bibliotekų centralizacijai, rajono bibliotekos buvo sujungtos į centralizuotą sistemą – Kelmės rajoninė biblioteka tapo Kelmės rajono centrine biblioteka. Jos žinioje buvo 2 miesto ir 43 kaimo filialai. Centrinėje bibliotekoje pradėjo veikti Skaitytojų aptarnavimo, Vaikų literatūros, Bibliografinis-informacinis (veikė neilgai), Spaudinių komplektavimo ir tvarkymo, Metodikos skyriai.

1978 m. centrinė biblioteka perkelta į naujas patalpas, kuriose ji veikia iki šiol.

1985 m. Kelmėje pradėtas naudoti Tarpbibliotekinis abonementas (TBA).

Kelmė. Danutės Mukienės nuotrauka

1992 m. rajone vėl vyko bibliotekų centralizacija – mokyklų bibliotekos prijungtos prie rajono savivaldybės centrinės bibliotekos.

1995 m. birželio mėn. Kelmės centrinei bibliotekai buvo suteiktas rašytojos Žemaitės vardas ir biblioteka pradėta vadinti Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešąja biblioteka.

1999 m. biblioteka tapo savarankišku juridiniu asmeniu – ji savivaldybės skirtas lėšas pradėjo naudoti savarankiškai.

1999 m. spalio 19 d. įkurta Lietuvos bibliotekininkų draugijos Kelmės skyrius.

2000 m. birželio 22 d. Lietuvos bibliotekininkų draugijos Kelmės skyrius tapo savarankiška organizacija.

2000 m. rugsėjo 29 d. Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje atidarytas Jaunimo informacijos centras (JIC).

2001 m. Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje pradėta naudotis Internetu.

2002 m. rajono bibliotekininkų draugija tapo Kelmės rajono nevyriausybių organizacijų asociacijos nare. Šiuo metu draugija vienija daugiau negu 30 narių. Jos pirmininkė – Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešosios bibliotekos vyr. metodininkė Nijolė Kančauskienė. Draugija kasmet įgyvendina nemažai visuomenėje teigiamai vertinamų kultūros projektų. Tarp tokių buvo ir „Užimtumas kaip prevencija visuomenės nuosmukiui“, Rajono NVO konferencija „Dialogo tiltas: NVO – savivaldybė“, „Kelmės rajono bibliotekininkų draugijos narių organizacijų gebėjimų ugdymas“, „NVO: informacijos kaupimas, sklaida ir bendradarbiavimas“, „Pažadintas laikas: seminaras-mėnėnė programa spaudos atgavimo šimtmečiui paminėti“, „Lietuviškos spaudos atgavimo šimtmetis: renginių ciklas rajono

Kelmė. Danutės Mukienės nuotraukos

bendruomenei“, „Informacinio leidinio „Kelmės rajono nevyriausybinių organizacijų: geroji patirtis“ leidyba“, „Bibliotekinių draugijos veikla: darbai ir perspektyvos“, „Žemaitės skaitymų sklaida“ ir kt. Šiuos projektus rėmė rajono savivaldybė, Kultūros ministerija, įvairūs nacionaliniai ir tarptautiniai fondai. Draugijos iniciatyva išleistas kraštotyros leidinys „Gyvoji tėviškės istorija“. Joje pasakojama apie išnykusius rajono kaimus, įdomius kultūros objektus. Draugija rūpinasi bibliotekinių kvalifikacijos rengimu, organizuoja mokomuosius išvažiuojamuosius seminarus į kitų rajonų bibliotekas, prisideda leidžiant laikraštį „Bibliotekų žinios“, organizuojant Bibliotekinio dienos ir kitus renginius.

2003 m. gegužės mėn. Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje įdiegta LIBIS katalogavimo ir komplektavimo posistemė. Naudojantis ja atliekamas analizinis katalogavimas, registruojami periodikos duomenys.

2008 m. įdiegta LIBIS Skaitytojų aptarnavimo posistemė. Tais pačiais metais biblioteka pradėjo dalyvauti projekte „Bibliotekos pažangai“, kurį remia B. ir M. Geitsų fondas, Microsoft korporacija, LR Vyriausybė bei vietos savivaldybė. Įgyvendinant projektą, buvo modernizuota ir atnaujinta kompiuterinė technika Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje ir jos septyniolikoje filialų.

Kasmet bibliotekoje sukuriama vis daugiau naujų kompiuterizuotų darbo vietų – vien Kelmės bibliotekoje vartotojams jų jau yra sukurta devynios.

Paskutiniiais metais tradiciniai bibliotekos renginiai yra Metų bibliotekinių rinkimai ir apdovanojimai, knygų parodos, pristatymai, literatūrinės parodos ir kt.

Gerų atsiliepimų sulaukė 2008 m. Kelmėje surengta regioninė bibliotekų vaikų klubų šventė „Svečiuose pas Drevinuką“. Tais pačiais metais rašytojos Onos Jautakės sodyboje vyko „Viešieji skaitymai netradicinėse erdvėse“. Jų metu dalyviams pristatyta naujiausia vaikams parašyta O. Jautakės knyga „Avinėlis Jakobas“.

Daug dalyvių subūrė ir edukacinis projektas „Pažintis su lietuvių autorių kūryba vaikams“. Jis vyko pusę metų. Tuo metu buvo organizuojami susitikimai su rašytojais, garsiniai skaitymai, edukacinės pamokėlės, išvykos į literatūrinius muziejus ir kt.

2009 m. įgyvendintas edukacinis projektas „Lietuvių autoriai vaikams“. Jo metu suorganizuota 11 renginių, įsigyta vaikams skirtų naujų lietuvių autorių knygų. Tais pačiais metais įgyvendintas ir skaitymo skatinimo projektas „Tegyvuoja knyga! Konferencijos skaitytojams ir skaitymo vadovams“. Jo metu vyko dvi konferencijos, kurios buvo skirtos skaitymo vadovams ir bibliotekiniams.

2010 m. įgyvendintas kitas to paties pavadinimo edukacinis projektas – „Lietuvių autoriai vaikams“. Jo metu įvyko 12 įvairių renginių, kurių metu buvo populiarinama lietuvių autorių kūryba.

Tokio pat pavadinimo projektas ketvirtą kartą buvo įgyvendinamas 2011 metais. Jo metu įsigyta 122 egz. lietuvių autorių knygų, suorganizuota 13 renginių, tarp jų ir vasaros skaitymai, susitikimai su rašytojais. Buvo aplankyta Maironio memorialinė sodyba-muziejus Pasandravyje, suorganizuota išvyka į Šiaulių dramos teatrą – žiūrėtas pagal M. Martinaičio kūrybą pastatytas spektaklis „Kukučio kelionė“. Buvo parengti ir virtualioje erdvėje paskelbti 3 reportažai iš projekto renginių.

LITERATŪRA:

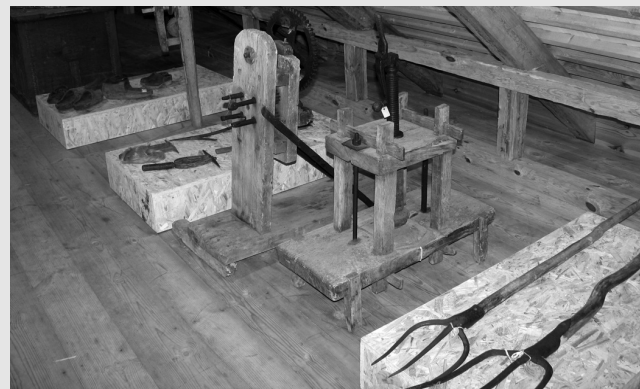
1. „Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešoji biblioteka“ <http://www.kelmeszemaitesvb.lt/> (žr. 2012-04-29)

KELMĖS KRAŠTO ETNOGRAFIJA

Kelmės krašto muziejaus svirne.

Danutės Mukienės nuotraukos

KRAŠTOTYROS DARBAI KRETINGOS rajonu bibliotekose

Viena iš labiausiai metodiškai dirbančių savivaldybių viešųjų bibliotekų ne tik Žemaitijoje, bet ir visoje Lietuvoje yra Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešoji biblioteka. Pastaraisiais metais itin didelį dėmesį ji skiria ryšiams su visuomene. Pats parankiausias įrankis tam šiandien – internetas. Kretingiškiai juo itin kvalifikuotai ir sumaniai naudojasi. Šios bibliotekos svetainė internete <http://www.kretvb.lt/> – viena moderniausių ir savo turiniu turtingiausių tarp kultūros įstaigų atitinkamų oficialių svetainių. Stebina didžiulis, kasmet vis nauja informacija papildomas Personalijų žinynas. Apie kiekvieną iškilų žmogų, kuris yra susijęs su Kretingos miestu ir rajonu, čia pateikiamos išsamios biografijos, beveik prie kiekvienos iš jų gali rasti literatūros ir šaltinių, kuriais naudotasi rengiant tekstus, sąrašus.

Šios bibliotekos internetiniame leidinyje rasi viską, ko gali tikėtis apsilankęs bibliotekoje. Negausi čia pavartyti, paskaityti tik spaudinių, bet juos užsisakyti gali. Bibliotekos elektroniniame kataloge gali pasitikrinti, ar tavo dominantis leidinys bibliotekoje yra. Taigi, jei neturi galimybės užsukti į biblioteką, gali būti aptarnautas ir virtualiai.

Žemaitijoje, nesvarbu miestas tai ar kaimas, nuo seno bibliotekos buvo itin svarbus kultūros židinys. Dažnai jos atlikdavo ir dalį muziejaus funkcijų. Ten, kur dirba istorija besidomintys bibliotekininkai, per ilgą laiką susikauptė didelis kiekis kraštotyrinės medžiagos. Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešajoje bibliotekos vyr. bibliografe LOLITA MIEŽIENĖ surinko duomenis apie kraštotyrinius darbus, sukauptus Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešajoje bibliotekoje, jos filialuose ir parengė tų darbų sąrašą. Jį sudaro šie skyriai: Archeologija, Bažnyčia, Biblioteka, Etnografija, Istorija, Kalbotyra, Kraštiečiai, Kraštotyra, Menas, Mokyklos, Spauda. Jame – apie 80 pozicijų. Kiekviena iš jų labai svarbi.

Publikacijoje minime keliasdešimt L. MIEŽIENĖS į minėtą sąrašą įtrauktų kraštotyros darbų. Dalis jų jau yra prieinama internete arba turi tik elektroninę versiją. Sąrašė nepaminėtos rajono bibliotekų istorijos bei jų metraščiai yra saugomi Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešajoje bibliotekoje arba jos filialuose kaimuose. Išsamus visų kraštotyros darbų sąrašas skelbiamas internete bibliotekos interneto svetainės skyriuje „Kraštotyros darbai“ http://www.kretvb.lt/lt/pages/krastotyros_d/.

Itin vertingas 1986 m. iškilaus kraštotyrininko, muziejininko Igno Jablonskio parengtas dviejų dalių, 350 puslapių apimties darbas apie įvairias lietuvių liaudies dainas, XX a. pr. dainuotas Skuodo rajone.

I. Jablonskio kraštotyros aruode yra ir 1998 m. parengta 286 puslapių dydžio studija „Laisvės netekus arba tokia buvo mūsų kartos dalis: 1939–1956 m. kronika“.

Šukės kaimo istoriją 1991 m. parengė Julius Kanarskas. Jo darbų kraitėje – ir 1989 m. darbas „Ką mena Kretingos praeitis“.

Bibliotekoje saugomo 1971 m. diplominio darbo „Spaudos plitimas Kretingoje“ autorė – Irena Bružaitė-Gaigalienė.

1998 m. parengtai Darbėnų bažnyčios istorijai medžiagą surinko Vaclovas Mikuta, Rina Ruzgailienė, Danutė Paulikienė.

Laukžemės kaimo bažnyčios istoriją 2002 m. parengė Angelė Urbelienė bei Jadvyga Vaišnorienė.

1997 m. parengtos Salantų bažnyčios ir parapijos istorijos autorius – Vytautas Petrauskas.

Bibliotekoje saugomus Grūšlaukės kaimo gyventojos Zitos Paulauskienės-Viluckytės (g. 1941) atsiminimus 2003 m. užrašė Zita Viluckytė-Paulauskienė.

J. Šalnienės pasakojimą apie Kurmaičių kaimo koplytėles, koplytstulpius ir kryžius 2004 m. užrašė Rimanta Žilinskienė.

Apie Juodupėnų, Jakštaičių, Narmontų, Vanakų kaimų mažąją architektūrą (kryžius, koplytstulpius, koplyčias) 1996 m. darbą parengė Vilijata Gembutienė, o apie naujuosius kryžius ir koplytėles Budrių kaime 1990 m. – Danutė Paukštienė.

V. Gembutienė yra parengusi ir fotografijų albumą „Mano gimtinė – Juodupėnai“, Urbaičių kaimo istoriją (pasakojimą apie šio kaimo žmones, jų sodybas nuo 1900–1965 m.).

Karolio Tiškaus, Adomo Anuso, Juozo Vaicekausko, F. Rūtės, O. Drungilienės prisiminimus apie Vydmantų apylinkių archeologinius paminklus – pirmąjį bei antrąjį Pryšmančių kapinynus, Vlimiškes, Kiauleikių, Pryšmančių kaimų senkapius, Kiauleikių kaimo kapinyną, Pryšmančių kaimo Laumės akmenį – 1985 m. yra parengęs Juozas Mackevičius.

Tado Bertašiaus, Elenos Stregauskienės, Petro Stregausko atsiminimus apie Markutiškių kaimą, Barboros Bertašienės atsiminimus apie Degimų kaimą yra užrašiusi, į 1987 m. parengtą darbą „Seni žmonės prisimena“ įtraukusi Zuzana Mažonienė.

Senųjų Virkštinkų kaimo gyventojų Zuzanos Staponkienės, Elenos Mažutienės, Zitos Vaičiūnaitės-Paulauskienės, Benjamino Paulausko, Bronės Tiškutės prisiminimus užrašė ir 2003 m. į savo darbą įtraukė Romutė Girskenė bei Jolanta Japertienė.

Felicija Stramilaitė yra užrašiusi ir 2000 m. sutvarkiusi jokūbaviškių atsiminimus apie A. Stulginskį.

Kleopa Vrubliauskienė 2005 m. yra perengusi darbą apie Kumpikų kaimo drožėją Vytautą Vaičekauską. Jos darbų kraitėje yra ir medžiaga apie Kumpikų, Šlaveitų bei Latvelių kaimų gyvenimą kolūkiuose ir bendrovėse. Ji yra užrašiusi, 1995 m. parengusi ir Danutės Salomėjos Narušytės, Elenos Tamošauskaitės, Stasės Kasputienės pasakojimus apie Šlaveitų dvarą.

Darbą „Juodupėnų kolūkio metraštis: 1949–1969 m.“ 1975 m. parengė Ona Stonkienė.

Kompaktinį diską apie Erlėnų ir aplinkinių kaimų etnokultūros lobyną yra parengusios A. Beržanskienė, A. Kuktorovienė ir I. Razmutė. Jame pateikta informacija skelbiama ir internete – <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/erlenu%20ir%20aplinski>

Kretinga. Danutės Mukienės nuotrauka

niu%20kaimu%20etnokulturos%20lobynas.pdf.

Jokūbavo dvaro sodybos istorinius tyrimus 1995 m. yra parengęs istorikas Virginijus Jocys, o gyventojų prisiminimus apie Jokūbavo ir aplinkinių kaimų mažąją architektūrą (kryžius, koplytėles, koplytstulpius) yra užrašiusios Laima Paulauskienė, Danutė Pilipčuk. Visa tai įrašyta į CD ir yra prieinama internete adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/jokubavas_mazoji_architektura.pdf.

1976–1980 m. Jokūbavo kapinių kroniką 2001 m. parengė Felicija Stramilaitė.

Elektroninį dokumentą, įrašytą į CD, apie Juodupėnų ir aplinkinių kaimų mažąją architektūrą (koplyčias, kryžius, koplytstulpius) 2007 m. parengė V. Gembutienė. Internete jis prieinamas adresu <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Juodupenu%20ir%20aplinskiu%20kaimu%20mazoji%20architektura.pdf>.

V. Gembutienės surinkta informacija apie Juodupėnų, Jakštaičių, Narmantų kaimų lankytinas vietas įrašyta į CD ir skelbiama internete – http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Juodupenai_lankytinos%20vietos.pdf.

Surinktus duomenis apie Kūlupėnų ir aplinkinių kaimų mažąją architektūrą yra susisteminiusi, į CD įrašiusi ir internete adresais http://www.kretvb.lt/uploads/docs/kulupenu%20mazoji%20architektura_.pdf bei <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/kulupeanu%20krastotyra.pdf> paskelbusi R. Galuškinienė.

To paties miestelio Kūlupėnų ir jo aplinkinių kaimų vaišių kultūros paveldą 2011 m. parengtame elektroniniame dokumente, įrašytame į CD, aptaria V. Macienė. Ši informacija internete skelbiama adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/kulupenai_vaisiu_paveldas.pdf.

V. Macienė taip pat yra parengusi elektroninį dokumentą „Kūlupėnų istorija: 1917–1987 m.“ Jis įrašytas į CD ir skelbiamas internete – <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Kulupenu%20istorija%201917-1987.pdf>.

Darbą apie senuosius antkapinius paminklus, esančius Vydmantų bei Kiauleikių kaimų evangelikų-liuteronų kapinaitėse, parengė Romutė Girskienė ir Eugenija Zagorskienė. Informacija internete skelbiama adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/vydmantu_kiauleikiu_kapinaites.pdf. Jos 1999 m. yra aprašiusios ir 1924–1999 m. pastatytus Vydmantų apylinkių koplytstulpius bei kryžius. Šis darbas internete skelbiamas adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/vydmantai_kplytstulpiai_kryziai.pdf.

A. Beržanskienės 2007 m. parengtas darbas „Įprasminę save

kūryboje“ įrašytas į CD ir skelbiamas internete adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Erlenai%20Iprasmine_save_kuryboje.pdf.

J. Maciuvienė 2007 m. yra parengusi darbą apie Salantų tautodailininkus. Jis įrašytas į CD ir skelbiamas internete – http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Erlenai%20Iprasmine_save_kuryboje.pdf.

Į CD įrašytas ir 2007 m. L. Kalniuvienės parengtas darbas „Taip kalbėjo mūsų senoliai“. Jame surinkti žemaitiški žodžiai, posakiai. Internete ši informacija skelbiama adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/rudaiciai_taip%20kalbejo%20musu%20senoliai%202009.pdf.

L. Kalniuvienė yra parengusi ir elektroninį dokumentą „Nagarba istorijoje, padavimuose ir žmonių prisiminimuose“. Jis įrašytas į CD ir skelbiamas internete – <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/Nagarba%20istorijoje,%20padavimuose%20ir%20zmoniu%20prisiminimuose.pdf>.

D. Paulikienės 2007 m. parengtas darbas apie Darbėnų apylinkės architektūrinius, archeologinius ir gamtos paminklus įrašytas į CD ir skelbiamas internete adresu <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/darbenu%20ir%20aplinskiu%20kaimu%20paveldas.pdf>.

Baublių kaimo istoriją 2002 m. yra parengusi D. Gibišienė. Jis internete skelbiamas adresu <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/baubliu%20kaimo%20istorija%20parastese.pdf>.

Kurmaičių istoriją 2007 m. parengė R. Žilinskienė. Jis įrašytas į CD ir skelbiamas adresu <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/kurmaiciu%20istorija%20-%20ateiciai.pdf>.

2008 m. ji parengė darbą „Kurmaičių istorija – ateičiai“ (įrašytas CD. Ši informacija skelbiama internete – http://www.kretvb.lt/uploads/docs/kurmaiciu_praeitis_senuju_kaimo_gyventoju_pasakojimuose.pdf).

2010 m. B. Markaitienės parengtas elektroninis dokumentas „Užgavėnės Grūšlaukėje“ internete skelbiamas adresu http://www.kretvb.lt/uploads/docs/uzgavenes_gruslaukeje.pdf.

2006 N. Raudytės pranešimas „Igno Jablonskio bibliografijos aspektai“ yra įrašytas į CD ir skelbiamas internete – http://www.kretvb.lt/uploads/docs/uzgavenes_gruslaukeje.pdf.

Darbą „Žymūs Darbėnų krašto žmonės: kūryba – jų gyvenimo dalis“ yra parengusi D. Paulikienė. Jis įrašytas į CD ir skelbiamas internete – <http://www.kretvb.lt/uploads/docs/darbenu%20krasto%20zmones.pdf>.

PALIKIMAS, kuris nesugrįžta, bet įpareigoja...

GARGŽDŲ BIBLIOTEKA: SVARBIAUSIOS DATOS IR ĮVYKIAI

Klaipėdos rajono administraciniame centre Gargžduose bibliotekų būta jau XIX a. Žinoma, kad Gargždų dvaro savininkas Eugenijus Karolis Antanas Teofilis Rönne (Roenne, toliau – Ronne), gyvenęs 1830–1895 m., savo rūmuose turėjo didelę ir vertingą biblioteką, kurioje būta apie 4 tūkst. vnt. spaudinių, tarp jų ir labai retų meno ir mokslo leidinių. Iš jų šiandien Lietuvos bibliotekininkams yra žinoma apie 400.

1932 m. vasarą Gargždų mieste veikė Jaunlietuvių skaitykla ir knygynas. Jos vedėju dirbo Jonas Gestautas.

Valstybinė biblioteka Gargžduose įsteigta 1939 m. sausio mėnesį.

Biblioteka nukentėjo jau pirmaisiais savo veiklos metais – per 1939 metų gaisrą.

1941 m. birželio 22 dienos rytą, vokiečiams pradėjus puolimą prieš Sovietų sąjungą, Gargžduose kilo didžiulis gaisras, kurio metu biblioteka ir joje buvusios vertybės sudegė. Ji atkurta Antrojo pasaulinio karo pabaigoje.

1950 m. Gargžduose veikusiai bibliotekai buvo suteiktas Klaipėdos rajoninės bibliotekos statusas. Tuo metu jai vadovavo Zigmas Lankutis.

1976 m. Lietuvoje vykstant bibliotekų reorganizacijai, Gargžduose veikusi biblioteka tapo Klaipėdos rajono centrine biblioteka, kuriai priklausė 1 miesto ir 26 kaimo filialai.

1995 m. biblioteka tapo pavaldi rajono savivaldybei ir buvo pavadinta Klaipėdos rajono savivaldybės viešąja biblioteka.

2000 m. gruodžio 28 d. Klaipėdos rajono savivaldybės viešajai bibliotekai suteiktas akademiko Jono Lankučio vardas.

GARGŽDŲ DVARAS IR JO BIBLIOTEKA

Istoriniuose šaltiniuose Gargždų dvaras pradamas minėti XVI amžiuje. Jo sodyba buvo pradėta formuoti Gargždų miesto šiaurės rytinėje dalyje, į šiaurę nuo senojo kelio. Metams einant, pastatų dvarvietėje daugėjo. Po kurio laiko čia jau būta miestelio. Jis dvaro žemėje kūrėsi, dvarui ir priklausė. Na o pats dvaras buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų žinioje. Šie jį už nuopelnus tarnyboje perduodavo valdyti tai vienam, tai kitam didikui. Dalis čia šeiminkaudavo gana ilgą laiką, kai kurie iš jų buvo tapę ir dvaro savininkais.

XVI a. pr. Gargždų dvaras priklausė žemaičių didikams Kęsgailoms. Vėliau, XVI a. viduryje, šiame dvare šeiminkavo didikai Radvilos. XVI a. pab. Gargždų dvaro valdytojas buvo Simonas Vaina, vėliau – Vladislovas ir Benediktas Vainos. XVII a. pr. trumpai po Simono Vainos Gargždų seniūniją, o taip pat ir dvarą valdė Aleksandras Palubinskis.

XVIII a. pirmoje pusėje Gargždų seniūniją valdė kunigaikštis Kazimieras Oginskis. XVIII a. vid. seniūniją buvo didikų Sapiegų žinioje. 1786 m. ji perėjo barono Otono Henriko de Igelstriomo žinion.

1792 m. Gargždams buvo suteikta savivaldos privilegija – dokumentas, kuriuo buvo panaikinta miestelio priklausomybė nuo dvaro. Ši savivalda gyvavo neilgai. Žečpospolitai žlugus, valstybinis Gargždų dvaras tapo privačiu ir 1795 m. Rusijos imperatorienė Jekaterina II jį perdavė O. H. Igelstriomo nuosavybėn. 1823 m. mirus šiam dvaro savininkui, jis buvo palaidotas Gargždų bažnyčios rūsyje. Ten ilsisi ir jo žmonos palaikai. Vėliau kurį laiką dvarą valdė grafi Mielžinskiai. 1829–1830 m. dvaro savininku buvo Renė šeimininkavęs baronas Feliksas Ronne.

Feliksas Ronne pradėjo pertvarkyti dvaro sodybą, sodinti parką, Gargždų bažnyčios šventoriuje 1840 m. pastatė Nukryžiuotojo Jėzaus mūrinę klasicizmo stiliaus koplyčią, o jos rūsyje įrengė Ronnė šeimos mauzoliejų. XIX a. antroje pusėje buvo pastatyti nauji Gargždų dvaro rūmai.

Mirus Feliksui Ronne, Gargžduose buvusį turtą pasidalijo jo dukra grafiė Anelė Mielžinskienė ir sūnus Eugenijus Karolis Antanas Teofilis Ronne: E. Ronne apie 1875 m. pradėjo valdyti dvaro centrą ir žemes apie jį, o A. Mielžinskienė – dvaro žemes ir palivarką, buvusį kitoje Minijos upės pusėje.

E. Ronne gimė 1830 m. sausio 1 d. Gargžduose. Išlikę rašytiniai šaltiniai rodo, jog jis buvo pakrikštytas Gargždų bažnyčioje 1830 m. sausio 27 (15) dieną. Dokumentuose parašyta, kad Eugenijaus krikštatėviai – valstietis Pranas Gedvilas ir valstiečio Ignaco Pakamorės žmona.

E. Ronne labai rūpinosi Gargždų dvaro sodyba, išpuošė ją, sutvarkė parką, kuris tuo metu, kai dvaras klestėjo (apie 1875–1895 m.) buvo vienas iš geriausiai tvarkomų angliško stiliaus parkų Žemaitijoje.

E. Ronne valdymo metais dvaras garsėjo čia buvusiu muziejumi, vertingais senienų rinkiniais ir porceliano dirbinių kolekcija, turtinga biblioteka, kuri buvo įrengta mansardoje, virš mūrinių dvaro arklidžių. Feliksas Ronne ir jo sūnus Eugenijus rinko archeologijos, geologijos, mineralų, paleontologijos, zoologijos, porceliano dirbinių, paveikslų kolekcijas, Gargžduose buvo įkūrę net astronomijos observatoriją.

Didžiąją dalį Gargždų dvare XIX a. buvusių spaudinių sudarė grožinės literatūros kūriniai. Dalis jų buvo išleista XVIII a. antroje pusėje, dalis XIX amžiuje. Daugiausia būta spaudinių prancūzų, lenkų, vokiečių, italų kalbomis. Tikėtina, kad jos buvo kataloguojamos ar bent buvo sudarytas jų sąrašas. Tai paliudija knygų numeracija (leidiniai yra numeruoti pagal tai, kokiomis kalbomis jos išleistos). Dalis šių knygų anksčiau galėjo priklausyti buvusiam Gargždų dvaro savininkui Feliksui Ronne, kuris garsėjo kaip didelis gamtos žinovas ir mylėtojas, jo žmonai Franciskai Zaluskytei-Liubomirskienei, grafiui Karoliui Zaluskui, Igelstromams ar Bottigeriams.

Meno pasaulio žmonės E. Ronne žino ir kaip poetą, dramaturgą, bibliofilą. Jis rašė lenkiškai. 1878 m. lenkų kalba išleista jo kūrybos rinktinė „Poezija ir dramos kūriniai“ („Poezye i prace dramatyc-

zne“). Tai 400 puslapių apimties leidinys. Jame išspausdinti 43 eilėraščiai, trys pjesės, autoriaus pavadintos operomis, į poemos žanrą pretenduojantys „Žemaičių vaizdeliai“.

E. Ronne vieną eilėraščių (Do K... P...), parašytą 1856 m. Gargžduose, paskyrė žinomai XIX a. žemaičių poetei, knygelės „Didžiosios Kalvarijos Žemaitijoje atlaidai“ autorėi Karolinai Praniauskaitei, su kuria jis bendravo. Žemaitiška tematika parašyta E. Ronne poema „Žemaičių vaizdeliai“, kuri datuojama 1852 metais.

Po tėvo mirties E. Ronne priklausė ir Renavo dvaras (Mažeikių r.), tačiau Eugenijus daugiausiai laiko praleisdavo Gargžduose.

Tiek Renave, tiek ir Gargžduose E. Ronne turėjo turtingas bibliotekas. Čia buvusius spaudinius jis žymėdavo lipdėmis (jas klijuodavo ant knygų nugarėlių). Knygas Gargždų dvaro šeimininkas žymėdavo ir kitais ženklais: reljefiniais įspaudais su įrašu GORŽDY, herbinais antspaudais su įrašu E. Ronne. Tokių ženklų randama knygų priešlapiuose, neįrašytų knygų viršeliuose. Knygose yra išlikę ir keletas E. Ronne parašų – kartais jis rašydavo pilną vardą lenkiškai „Eugeniusz“, o kartais – prancūziškai: „Eugene“. Knygos numeruotos pagal kalbas. Laikraščių ir žurnalų priedai, kurie išspausdinti ir atskiromis knygelėmis, lipdėmis, antspaudais, herbais nebuvo žymimi.

E. Ronne mirė 1895 m. gruodžio 25 (13) d. Berlyne. Po trijų dienų (gruodžio 28 (16) d.) Gargždų ir Renavo dvarų šeimininkas buvo palaidotas jo tėvo statytos Gargždų bažnyčios šventoriaus baltos koplyčios rū-

syje. 1912 m. ten amžinam poilsiui atgulė ir jo žmonos Gabrielės Oginskytės-Ronne (1831–1912) palaikai. Tadeušo ir Marijos Oginskių dukrai Gabrielei Oginskytei santuoka su E. Ronne buvo antroji. Pirmasis jos vyras – grafas Edvardas Krasickis.

Eugenijui ir Gabrielei Ronne mirus, jų valdytas Gargždų dvaras perėjo Gabrielės Oginskytės-Ronne dukrai iš pirmosios santuokos – grafienei Gabrielei Komaruskaitėi-Krasickienei. Čia ji gyveno su vyru ir sūnumi Danieliumi. Gargždus ji paliko Pirmojo pasaulinio karo metais. Dvarą prižiūrėti buvo patikėta prievaizdui. Karo laikotarpiu (1915 m.) gaisras rūmus stipriai nuniokojo. Jų atstatymu nebuvo kam rūpintis. Didelė dalis dvare buvusio turto buvo kariškių išvogta arba sunaikinta.

1920 m. dvarą laikinai ėmėsi globoti valstybė. Tuo metu sodyboje daugiau ar mažiau nuniokotų buvo 18 pastatų. 1921 m. Gargždų dvaras sugrąžintas į Lietuvą sugrįžusiai jo savininkei Gabrielei Krasickienei. 1922 m. žemės reformos metu apie 800 ha žemės turėjusiam Gargždų dvarui buvo palikti 152 ha (dvaro centras Gargžduose ir kai kurios netoliese jo buvusios žemės). G. Krasickienė netrukus Gargždų dvaro žemes ir patį jo centrą pardavė, o pati išvyko gyventi į Klaipėdą. Dvaro centrą įsigijusi medienos pirklių Javšičių bendrovė jį miestiečiams išpardavė sklypais.

Taip baigėsi Gargždų dvaro istorija. Šiandien ją mena istorijos šaltiniai, buvusio dvaro šeimininko ženklais pažymėti, plačiai pasisklidę daugiau ar mažiau vertingi kultūros

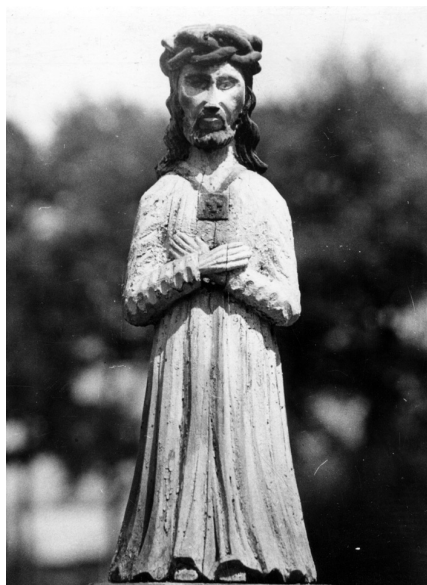

Metalinis kryžius. Gargždų miestas. Mečislovo Sakalausko nuotrauka. Fotografuota 1965 metais

paveldo objektai. Didelę jų dalį sudaro knygos. Jos saugomos Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bei Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekose, Žemaičių muziejuje „Alka, Šiaulių „Aušros“ muziejuje. Tikėtina, kad jų yra ir kitur, tačiau ten jos nėra identifikuotos arba tų knygų dabartiniai šeimininkai informacijos apie turimas Gargždų ir Renavo dvarų šeimininkams priklausiusias knygas nėra paskelbę.

Literatūra:

1. Kisarauskas V., *Lietuvos knygos ženklai, 1518–1918*, Vilnius, 1984, p. 102.
2. *Lietuvių literatūros enciklopedija*, Vilnius, 2001, p. 430.
3. *Renavas / Žemaičių akademija*, [sudarytojai: A. Butrimas, A. Miltenytė, P. Švėrebas], Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001.
4. Valančiūtė J., *Gargždų miesto ir parapijos istorija*, Vilnius, 1998.

Koplytėlė, skulptūros „Kristus iš Nazareto“, „Švč. Mergelė Maloningoji“. Gargždų miestas. Mečislovo Sakalausko nuotraukos. Fotografuota 1965 metais

BIBLIOTEKOS KRAŠTOTYROS ARUODAS MAŽEIKIUOSE

PARENGĖ GINTAUTAS ČIŽIŪNAS

Mažeikių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje, kaip ir daugelyje kitų atitinkamų kultūros įstaigų, daug metų kaupiamos žinios apie iškilus šio krašto žmones, jų darbus. Kai tokių darbų susikaučia ne vienas ir ne du, gimsta ir didelę išliekamąją vertę turintys darbai. Taip atsirado ir Mažeikių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos bei jos filialų darbuotojų parengtų kraštotyros darbų sąrašas. Pradžią jam davė 1998 m. Irena Atkočaitienės ir Zinos Čekauskaitės sudarytas kraštotyros darbų parodos katalogas, o 1991 m. – I. Atkočaitienės ir Dangiros Undžienės parengtas „Kraštotyros darbų katalogas“.

I. Atkočaitienė yra parengusi ir dar keletą svarbių kraštotyros darbų: 1992 m. kartu su Regina Valantytė – Židikų bibliotekos istoriją. 1998 m. užbaigtas savo apimtimi didžiausias Irenos darbas (iš viso 367 puslapiai) – iliustruota Pikelių mokyklos istorija. Tais pačiais metais ji parengė ir kitą savo darbą – „Pikelių mokykla rajono spaudoje“, o 2007 m. kartu su Regina Valantyte – Židikų bibliotekos istoriją (1992–2001).

2002 m. parengta Mažeikių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos istorija, apimanti 1986–2000 m. laikotarpį. Ją redagavo Dangira Undžienė. Mažeikių bibliotekininkų atsiminimai sugulė į 1992 m. Jadvygos Bajarūnienės sudarytą dviejų dalių darbą „Mano kelias į biblioteką“.

Vienas iš žinomiausių Mažeikių rajono teritorijai priklausančio Vieکشnių miestelio ir jo apylinkių tyrinėtojų – Bronislovas Kerys. Šiandien bibliotekos skaitytojai jo dėka jau gali susipažinti su keturiomis elektroninėmis 2002 m. Bronislovo parengtomis knygomis apie Vieکشnius. Tai „Vieکشnių kraštas“, „Vieکشnių krašto žmonės“, „Vieکشnių krašto gyvenvietės“ ir „Vieکشnių krašto fotografijos“.

Jovita Benediktavičienė 1992 m. sparengė Balėnų filialo fondo istoriją.

Valerija Beniušienė 1998 m. parašė Buknaičių mokyklos istoriją, o 2005 m. – darbą apie poetą Henriką Nagį („H. Nagys – poezijos ieškojimuose“).

1998 m. Sonata Brasienė surinko medžiagą apie daugelį metų užsienyje kūrų iš Mažeikių krašto kilusį iškilų dailininką Alfonsą Dargį.

Račaliuose 1996 m. gimė Stefos Bružienės parašyta „Pakvisčio kaimo istorija“, 1998 m. Bugeniuose – Irenos Cilinginienės „Bugenios plytinė“.

Sniegina Chriščinavičienė rajono kraštotyros aruodą papildė

2003 m. parengtu darbu „Eilės, išbirusios iš smėlio“, ir 2006 m. užbaigtu trijų dalių darbu „Mažeikių rajono menininkai“.

Ryškesniausią pėdsaką pirmąjį atgimusios Lietuvos dešimtmetį rajono kraštotyryninkų judėjime paliko Zina Čekauskaitė. Ji ne tik pati rinko ir tvarkė kraštotyryninius darbus, bet ir redagavo kitų parengtus. Mažeikių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje saugomi Z. Čekauskaitės parengti kraštotyryniniai darbai dažniausiai yra didelės apimties, siekia šimtą ir net daugiau puslapių.

1990–1999 m. ji sudarė Mažeikių rajono įžymių datų (1991–2000 m.) kalendorių. Vienas iš pirmųjų didelę išliekamąją vertę turinčių jos kraštotyros darbų taip pat parengtas 1990 metais. Tai – „Rašytojas Algirdas Pocius“. Tais pačiais metais ji užbaigė ir darbą apie kompozitorių Konradą Kavecką. Tarp vertingiausių Zitos darbų yra ir „Alfonsas Bukontas“, „Ilgu ilgu man ant svieto...“, skirtas poetui Antanui Vienažindžiui (1841–1892) atminti, „Mažeikių rajono literatai“ (visi trys parengti 1991 metais). 1992 m. sudarytas aplankas „Poetė Liūne Sutema“. 1993 m. užbaigta „Renavo istorinė atmintis“, „Mažeikiai istorijos puslapiuose“, „Žemalės istorinė praeitis“, kraštiečiui poetui Algimantui Mikutai skirtas darbas „Nekalbu savojo „aš“ vardu“. 1994 m. Zina parengė bibliografinį žodyną „Jų nueitas kelias paliko gilius pėdsakus Mažeikių žemėje“ (Mažeikių krašto iškilūs žmonės), darbą „Niekada nebuvo emigrantu...“ apie poetą Henriką Nagį, atsiminimus „Gyva tremtinių atmintis“, aplanką „Poetas Leonas Skaubeika (1904–1936)“. 1995 m. ji sudarė literatūros sąrašą „Mažeikių rajono kaimai“, parengė darbą „Mylėjo Lietuvą ne žodžiais“ apie generolą Povilą Plechavičių (1890–1973) ir užrašė nemažai Mažeikių rajono mokytojų atsiminimų. 1996 m. sudarė iškarpu aplanką apie rajono knygnešius – „Slaptieji knygų takai“ ir surinko tremtinių atsiminimus – „Iš tremties sugrįžta istorija“. 1997 m. gimė Z. Čekauskaitės darbas „Marijos Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos (1877–1930) pasaulyje“.

1998 m. Zina kartu su Regina Ručinskiene parengė atsiminimus apie mokytoją Danutę Nagienę, tais pačiais metais – dar ir kraštiečiui rašytojui Romualdai Granauskai skirtą darbą „Žmogus epochos sankryžoje“, surinko medžiagą apie vargonininką, kultūros veikėją Karolį Pukevičių (1885–1957), talkino Vitai Girdenytei – redagavo Vitos parengtą „Plinkščių ansamblio istorinę praeitį“.

Turtingame Mažeikių rajono bibliotekos kraštotyros archyve yra daug ir Rūtos Skiparienės darbų. Vienas iš jų – „...aš norėčiau, norėčiau visiems nušviesti kelius“ (parengtas 2001 m.) yra skirtas Plungės rajone gimusiam ir ten amžinam poilsiui atgulusiam poetui Vytautui Mačerniui (1921–1944). Tais pačiais metais Rūta surinko medžiagą ir apie kraštiečių poetą Donių Remį, ilgą laiką gyvenusį užsienyje, vėliau, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, sugrįžusiam į Lietuvą, įsikūrusiam Palangoje ir čia kuriančiam bei leidžiančiam knygas. Rūta 2001–2002 m. pratęsė Z. Čekauskaitės pradėtą darbą ir parengė Mažeikių rajono įžymių datų kalendorių (2002–2005). 2003 m. ji užbaigė darbą „Kūryba – tai veržlumas...“ apie poetą Algimantą Mikutą, kitą – apie poetę Sofiją Šviesaitę, surinko poetų eiles, skirtas Mažeikių rajono kaimams, miesteliams, upėms. 2004-aisiais ji parengė darbą apie rašytoją Romualdą Granauską, 2005-aisiais kartu su Dangira Undžiene – apie lietuvių teatro kūrėją Juozą Vaičkų, o 2006 m. sudarė Mažeikių rajono 2006 ir 2007 metų įžymių datų kalendorių.

Roma Jablonskienės kraitelėje – 2002 m. parengtas darbelis „Laurynas Ivinskis Renave. 1868–1871 m.“

Zuzana Jokubauskienė 1998 m. užbaigė Leckavos miestelio istoriją.

1992 m. gimė Stefanijos Kukanauzienės parengta Urvikių bibliotekos istorija.

Lina Martinkutė-Nabažienė 2001 m. kraštotyros aruodą papildė Užlieknės istorija nuo Pirmojo pasaulinio karo iki šių dienų, o 2002 m. Užlieknės apylinkėse gyvenusių ir gyvenančių žmonių atsiminimus sudėjo į „Atsiminimų knygą“.

1998 m. Irena Mitkutė Ruzguose parengė Dapšių kaimo istoriją.

Tais pačiais metais Auksodėje gimė du Gražinos Narbutienės darbai: „Auksodės kaimo ilgaamžių prisiminimai“ ir „Auksodės kaimo padangėje“. 2005 m. ji kartu su Rūta Skipariene parengė „Auksodės kaimo istoriją“.

Rūta Skiparienė yra rengusi ir Ukrainų miestelio istoriją – ji kartu su Juzefa Nicienne yra darbo „Ukrainai praeityje ir dabar“ bendraautorė.

Vida Norkienė nemažai yra padirbėjusi rinkdama Ukrainų miestelio ir jo apylinkių istoriją – 1994 m. ji parengė „Laižuvos istorinė praeitis, jos žemiečiai ir šiandiena“, o 1996 m. parengtą kitą savo darbą pavadino „Laižuvos istorinė praeitis“. 1997-aisiais ji surinko pasakojimas apie žydus, gyvenusius Mažeikių rajono Laižuvos kaime, o 1998 m. parengė darbą „Laižuvos mokykla mokytojų ir mokytojų prisiminimuose“.

Medžiagą apie generolą Povilą Plechavičių ir Sedą 1999 m. yra parengusi Jovita Petrikienė. Kitas jos darbelis užbaigtas 2000 metais. Tai „Sugrįžęs gimtinėn“ (apie kunigo, poeto Kazimiero Leonardo Andriekaus gyvenimą ir kūrybą).

1997 m. Balėnuose parengtame darbe Regina Pučinskienė pasakoja apie gyvą tremtinių atmintį.

Turtingą medžiagą apie 2011 m. mirusį iš Mažeikių krašto kilusį profesorių kalbininką Aleksą Girdenį 2000 m. yra surinkusi Rozalija Rimkuvienė

Vita Girdenytė ir Dangira Undžienė 2004 m. yra surinkusios nemažai medžiagos darbui „Spausdinto žodžio keliai Mažeikių rajone 1864–1904 metais“. Jos 2006 m. rinko ir medžiagą apie Žemaitijos krašto XIX–XX a. literatūros kūrėjus.

Zita Stonienė 1998 m. parengė Purvėnų pradinės mokyklos istoriją, o 2002 m. surinko medžiagą apie tautodailininkę Aldoną Barkienę.

Sedos istoriją savo 1996 m. parengtame darbe „Atverkime Sedos miestelio istorijos puslapius“ apžvelgia Eugenija Timofejaviienė.

Rajono kraštotyrinių darbų archyvą yra papildžiusi ir Virginija Undžytė, 2002 m. parengusi Plinkšių bibliotekos istoriją bei pasakojimą apie Plinkšių kaimo dainorėlę Liudviką Gričienę.

Vida Žilinskienė ir Liucija Švatiienė 1998 m. surinko medžiagą apie šachmatininką Praną Rimkų.

Tai tik nedidelė dalelė savo kraštą mylinčių, branginančių Mažeikių kraštotyrininkų darbų. Juos šiandien, kaip ir tradicine forma išleistas knygas, gražiai sutvarkytas, suredaguotas, įrištas galime rasti rajono bibliotekose. Taigi šie darbai jau prieinami visuomenei. Jų kasmet daugėja. Būtų puiku, kad ten atsidurtų ir tie, kuriuos ne tik šio, bet ir kitų rajonų kraštotyrininkai vis dar neprisirošia iškelti viešumon. Kai jie guli stalčiuose, asmeninių bibliotekų lentynose, jie sensta žmonių nenaudojami ir dažnai netenka savo vertės, nes kiti krašto tyrinėtojai, istorikai, nežinodami, kad šiomis temomis darbai jau yra surinkti, imasi jas tyrinėti ir parengia, viešai paskelbia naujus darbus.

Rengiant publikaciją panaudota informacija, skelbiama Mažeikių rajono viešosios bibliotekos interneto svetainėje <http://www.mazeikiai.rvb.lt>

Viršuje – nuo 2011 m. gruodžio 15 d. Mažeikių muziejuje veikiančios ekspozicijos „Mažeikių kraštas: tarp kuršių, žiemgalių ir žemaičių“ fragmentai ir šio muziejaus edukacinis kampelis. Jogailės Butrimaitės nuotraukos

Mažeikių muziejus. Danutės Mukienės nuotrauka

SUGRĮŽTA KNYGOS Į Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro ansamblį

PARENGĖ JURGA
ŽEMAITYTĖ

Rašytiniuose šaltiniuose pirmosios žinios apie Plungėje buvusias knygas atsirado XVIII amžiuje.

Rašytiniai šaltiniai liudija, kad 1772 m. buvo apvogta Plungės knyginkė Guworska (pirmoji žinoma knyginkė Plungėje).

Tikėtina, kad jau XVIII a. Plungės dvaras, kaip ir daugelis kitų to meto Lietuvos didesnių dvarų turėjo privačią biblioteką.

XIX a. pab. – XX a. pr. Plungės dvare kunigaikščiai Oginskiai turėjo suformavę turtingą biblioteką. Vėlesniais metais dalis jos knygų buvo perduota valstybės įstaigoms, perkelta į kitus dvarus arba dingo be žinios.

1906 m. Plungėje veikė legali parapijos biblioteka – knygynas-skaitykla. Skaitytojams buvo privalomas 50 caro kapeikų mokestis, bibliotekos knygos buvo antspaudojamos.

1936 m. Lietuvoje įsigaliojo Vyriausybės išleistas viešųjų bibliotekų įstatymas, kuriame buvo nurodyta, kad viešąsias bibliotekas steigia ir išlaiko Švietimo ministerija.

1939 m. Švietimo ministerija įsteigė Plungės valstybinę viešąją biblioteką.

1939 m., Vokietijai nuo Lietuvos atplėšus Klaipėdos kraštą, kultūrinės įstaigos, veikusios Klaipėdos krašto teritorijoje, buvo evakuotos toliau į Lietuvą. Tais metais Pagėgių valstybinė viešoji biblioteka buvo perkelta į Plungę.

1943 m. Plungės biblioteka turėjo 5 700 spaudinių.

1940–1944 m. (per Antrąjį pasaulinį karą) daug spaudinių buvo sunaikinta. 1944 m. Plungės bibliotekoje buvo likusios tik 768 knygos.

Po Antrojo pasaulinio karo Plungės biblioteka buvo pavadinta rajonine.

1953 m. Plungės biblioteka perkelta į naujas patalpas – Komunarų gatvės (dabar Vytauto) namą Nr. 8. Ji čia veikė iki 1981 m., o Vaikų literatūros ir Komplektavimo skyriai – iki 1993 metų.

1963 m. Plungės bibliotekoje įvestas laisvas skaitytojų priėjimas prie fondų.

1977 m., vykdant centralizaciją, Plungės rajono biblioteka reorganizuota į rajono centrinę biblioteką. Ją sudarė centrinė biblioteka ir 32 filialai. Centralizacijos metu buvo panaikinta 18 kaimo bibliotekų.

1980 m. Plungės rajono centrinė biblioteka pradėjo veikti naujose patalpose – Žemaitės alėjos (dabar Laisvės alėjos) pastatuose Nr. 17 ir Nr. 19. Jai buvo perduoti ir dar du šalia buvę pastatai.

1988 m. bibliotekoje jau buvo daugiau negu 103 tūkst. egz. spaudinių, apie 4,5 tūkst. egz. plokštelių.

1988 m. spalio 30 d. pirmą kartą Plungėje oficialiai buvo iškelta Lietuvos trispalvė – tąsyk ji suplevėsavo virš Plungės bibliotekos pastato.

1988–1990 m. Plungės bibliotekoje dažnai rinkdavosi, dirbdavo Plungės sąjūdžio grupė. Bibliotekos priegose buvo organizuojami Sąjūdžio mitingai.

1989 m., įamžinant lietuviškos knygos garbę, priešais Plungės vaikų biblioteką pastatytas medinis koplytstulpis (autorius – dailininkas Antanas Vaškys).

1990 m. prie Plungės centrinės bibliotekos pastatytas skulptoriaus Antano Vaškio sukurtas paminklas „Dieve, saugok Lietuvą“ – taip plungiškiai įamžino Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną – Kovo 11-ąją.

Lietuvos atgimimo ir pirmaisiais atkurtos Lietuvos metais bibliotekos fondus papildė daug leidinių, gautų iš labdaros fondų, užsienio šalyse gyvenančių kraštiečių, kitų juridinių ir fizinių asmenų.

1993 m. bibliotekos Vaikų literatūros ir Komplektavimo skyriai iš patalpų, buvusių dabartinėje Vytauto gatvėje, buvo perkelti į medinį vieno aukšto pastatą Nr. 17, esantį Laisvės alėjoje.

1995 m. biblioteka pavadinta Plungės rajono savivaldybės viešąją biblioteka. Tais metais buvo nurašyta daug sovietinio laikotarpio literatūros.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, bibliotekoje surengta daug krašto kultūrai svarbių renginių, mokslinių konferencijų, kurios buvo skirtos Z. Ivinskiui, V. Mačerniui, P. Mantvydui, G. Valančiui ir kt. iškiloms Plungės krašto žmonėms bei įvykiams. Prie bibliotekos įsikūrė ir jau daug metų veikia 3 klubai: keliautojų „Terra incognita“, literatų „Vingirykštė“ ir Simono Daukanto bibliofilų klubas, kultūros draugija „Saulutė“, kuri leidžia periodinį leidinį „Žemaičių saulutė“. Bibliotekoje rengiamos parodos, knygų pristatymai, susitikimai su rašytojais ir kt.

1998 m. biblioteka įsigijo pirmuosius kompiuterius.

1999 m. biblioteka pradėjo rengti ir įgyvendinti projektus.

2002 m. bibliotekoje pradėjo veikti Informacijos ir mokymo centras.

2002 m. rugsėjo 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1454, kuriuo patvirtinta Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003–2013 metų programa. Jos priemonių plane numatyta pastatyti naują Plungės rajono savivaldybės viešąją biblioteką, kurios bendras naudingas plotas – 1 500 kv. metrų, bei suremontuoti bibliotekos pastatą, esantį buvusio Plungės dvaro teritorijoje (G213K9P).

2003 m. liepos 24 d. Plungės rajono savivaldybės taryba priėmė sprendimą Nr.1-156 „Dėl Plungės Oginskio dvaro ansamblio objektų pritaikymo“. Šiame sprendime nurodyta, kad Plungės rajono savivaldybės viešajai bibliotekai bus pritaikytas Plungės dvaro ansamblio laikrodinės pastatas su atkuriamą oranžerija, o pastatus, kuriuose dabar veikia biblioteka, restauruoti ir, užbaigus darbus, ten perkelti Plungės vaikų ir jaunimo biblioteką.

2003 m. bibliotekoje buvo pradėtas kurti elektroninis katalogas, duomenys pradėti teikti į Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą (LIBIS).

2004 m. internete pradėjo veikti oficialus Plungės bibliotekos leidinys www.plunge.rvb.lt.

2004 m. vasario–gegužės mėnesiais įgyvendintas projektas „Moderni ir besivienijanti Europa: savojo identiteto paieškant“.

2005 m. įgyvendintas projektas „Pasaulio kultūrų studijos: pažinti, kad suprastum ir pripažintum“, tęstinis literatūrinis projektas „Poezijos ir prozos skaitymai Plungės viešojoje bibliotekoje“, Šiau-

rės šalių bibliotekų savaitės, skirtos H. K. Andersenui, projektas.

2005–2006 m. buvo įgyvendinamas tarptautinis projektas „Kaimynai Europoje – latvių ir lietuvių bibliotekininkų bendradarbiavimas“.

2006 m. kultūros draugija „Saulutė“ ir Plungės viešoji biblioteka įgyvendino projektą „Kultūros paveldas šiandienos kryžkelėje“.

2006–2007 m. biblioteka dalyvavo įgyvendinant bendrą Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos ir Saldus miesto (Latvija) bibliotekos projektą „Kaimynai Europoje – Latvijos ir Lietuvos bibliotekų kontaktai“. Tai Baltijos jūros regiono INTERREG III B Kaimynystės programos INTERREG III A Pietų prioriteto (Latvija-Lietuva-Baltarusija) sudėtinė dalis.

2007 m. Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos filialai duris skaitytojams atvėrė pastate, kuriame veikia ir prekybos centras „MAXIMA“.

Nuo 2007 m. sausio mėnesio pradžios bibliotekoje veikia skaitytojų posistemė ir jų duomenų bazė. Tais metais buvo pradėti išduoti nauji elektroniniai skaitytojo pažymėjimai.

2007 m. viešoji biblioteka įgyvendino 7 projektus, kuriuos finansiškai rėmė „Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtros“ programa ir Melindos ir Bilo Geitsų remiamo Lietuvos projekto „Bibliotekos pažangai“ programa.

2007 m. Plungės rajone buvo kompiuterizuota 78 proc. kaimo bibliotekų.

2007 m. Plungės rajono savivaldybės bibliotekos filialui (Karklėnų kaimo bibliotekai) buvo skirtos naujos patalpos.

2007 m. Plungės viešoji biblioteka vykdė projektą „Kino menas – naujas būdas atrasti ir pažinti rašytojus bei jų kūrybą“, kurio metu restorane „Skalvija“ vyko vaizdo filmo apie rašytoją Jurgį Kunčiną „Beveik laimingas“ pristatymas.

2007 m. bibliotekos Informacijos ir mokymo centras įgyvendino edukacinį projektą „Kultūros tekstai ir kontekstai: Skandinavijos ieškojimai“.

Nuo 2007 m. Plungės miesto šventės metu prie Plungės viešosios bibliotekos pradėta rengti „Fotoalėja – 2007“ – renginys, mieste tapęs tradiciniu.

2008 m. Plungėje buvo toliau įgyvendinamas projektas „Bibliotekos pažangai“ (rėmė Billo ir Melindos Gatesų fondas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir bendrovė „Microsoft“).

Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka projekto „Bibliotekos pažangai“ baigiamajame renginyje buvo apdovanota keturiuose nominacijose: „Inovacijų bibliotekos“ konkurso kategorijoje „Už atvertas galimybes“ – už teikiamas naujas nemokamas paslaugas, „Bendruomeniškiausios bibliotekos“ nominacija už sukurtą filmą apie Laisvės alėją, „Savanoriškiausios bibliotekos“ nominacija už organizuotus senjorų mokymus, nominaciją „Už sėkmingą atstovavimą“ – už darbą, atliktą siekiant, kad Plungės dvaro ansamblyje būtų atidaryta biblioteka.

2008 m. įgyvendinant Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos kuruojamą projektą „Viešųjų interneto taškų tinklo plėtra“, Plungės rajono kaimuose atidaryti 7 nauji viešieji interneto prieigos taškai.

2008-aisiais, Skaitymo metais, biblioteka kartu su kultūros draugija „Saulutė“ įgyvendino projektą „Skaitymai netradicinėse erdvėse“ ir projektą „Skaitymai. Plungė. Penktadienis“.

2009 m. biblioteka pradėjo įgyvendinti projektą „Knygos kultūra skirtingose Europos šalyse“.

Plungės dvaro laikrodinė 2006 metais. Danutės Mukienės nuotrauka

2009 m. bibliotekos Vaikų literatūros skyrius įgyvendino projektą „Knyga – pasaulio modelio centre“.

Nuo 2010 m. prie Plungės viešosios bibliotekos (Laisvės al. 19) veikia knygų gražinimo įrenginys, kuris sudaro galimybę skaitytojams savarankiškai gražinti knygas ir kitus bibliotekos leidinius nedarbo valandomis ir poilsio dienomis.

2010 m. bibliotekai saugoti perduotas medicinos mokslų daktaro chirurgo Boriso Efroso dokumentų archyvas.

2010 m., įgyvendinant Lietuvos bibliotekų modernizavimo programą 2003–2013 m., pradėti Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos renovacijos darbai.

2011 m. pradėti Plungės Mykolo Oginskio dvaro ansamblio laikrodinės-oranžerijos atstatymo bei pritaikymo bibliotekos reikmėms darbai.

Plungės rajono savivaldybės viešąją biblioteką sudaro: Plungės miesto biblioteka, Alsėdžių, Kulių, Platelių, Žemaičių Kalvarijos miestelių bei Aleksandravo, Didvyčių, Gegrėnų, Gintališkės, Glaudžių, Grumblių, Karklėnų, Kantaučių, Narvaišių, Stalgėnų, Stanelių, Šateikių, Varkalių, Žlibinų kaimų bibliotekos. Visose šiose bibliotekose, kaip ir centrinėje Plungės, kasmet suorganizuojama nemažai įvairių kultūros renginių. Populiariausi iš jų – knygų ir dailės parodos, literatūrinės popietės, susitikimai su rašytojais ir kitais iškiliais meno, mokslo ir visuomenės veikėjais, edukaciniai užsiėmimai.

LITERATŪRA:

1. Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos interneto leidinys www.plunge.rvb.lt/.

Raseinių bibliotekoje – KNYGOS MUZIEJUS

PARENGĖ KAZIMIERAS PRUŠINSKAS

Knygos muziejus Raseinių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje pradėjo veikti 1995 metais. Juo rūpinasi vyr. bibliografe kraštotyrimui Elena Kvietkienė. Muziejus turi apie 2 tūkst. spaudinių, nuotraukų, rankraščių ir kitų vertybių. Ekspozicijoje – kraštotyros, literatūros, geografijos ir istorijos eksponatai. Muziejuje išsamiai galima susipažinti su Raseiniais ir jo apylinkėmis, iškiliais šio krašto žmonėmis, senais ir retais leidiniais, kuriuose rašoma apie Raseinius. Tiek šiais, Muziejų ir Maironio metais, tiek ir anksčiau, čia daugiausia dėmesio skiriama poetui, kunigui Jonui Mačiuliui-Maironiui – pasakojimas apie jį užima beveik pusę ekspozicijos. Čia nemažai vietos skirta ir kitiems iškiliesiems Raseinių krašto rašytojams – Juozui Apučiu, Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui, Stasiui Džiugui, Aleksandrui Fromui-Gužučiui, Jonui Mačiukevičiui, Marcelijui Martinaičiui, Saliamonui Mažeikai, Mozerkai Saliamonui Slavočinskiui, Simonui Stanevičiui ir kt. Muziejuje galima susipažinti ir su rajono literatų klubo „Dubysa“ veikla. Čia pasakojama ir apie Raseiniuose veikusias spaustuves bei jų leidinius. Eksponuojama ir 1642 m. išleista seniausia muziejuje saugoma knyga – „Binarius Chalesianys sive dvo manipoli liliorum voti...“, žurnalisto ir kolekcininko Viliaus Užtupo dovanota, 1995 m. išleista viena mažiausių Lietuvos knygų – „Pirmajai lietuviškai knygai – 450 metų“.

RASEINIŲ KRAŠTOTYRININKŲ DARBŲ ARUODAS

Raseinių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje surinkta ir saugoma daug vertingų kraštotyros darbų. Yra parengtas ir plačiai visuomenei prieinamas šių darbų katalogas – jis publikuojamas bibliotekos informaciniame interneto leidinyje www.raseiniai.rvb.lt.

Šiame archyve – keletas Kazimieros Ališauskienės darbų. Juose pasakojama apie Ariogalos bibliotekos istoriją, partizanų, tremtinių

Bernotai. Poeto Jono Mačiulio-Maironio (1862–1932) tėvų namas dabartiniame Pasandravio istoriniame draustinyje (Pagojūkų seniūnija, Raseinių r.). Dabar čia veikia Raseinių krašto muziejaus filialas – Poeto Maironio gimtinės muziejus. V. Judicko nuotrauka

likimus, surinkta medžiagos ir apie iškiliausius šio krašto žmones.

Didžiulių bibliotekos istoriją yra parengusi Bronė Bakevičienė, Pašaltuonio bibliotekos istoriją – Lina Beivydienė.

Daugiausia rajono kraštotyros archyve – Jono Brigio darbų. Per daugelį metų jis yra sukaupęs vertingą medžiagą apie Raseinių krašto istoriją, tremtį ir tremtinius, Raseinių krašto dvarus ir dvarininkus, mokyklas, bibliotekas, malūnus, periodinius leidinius, paštą, Pramedžiavą, Viduklę, Paupį, Simoną Stanevičių, Eduardą Jančiauską, Raseinių krašto žydus ir kt.

Kraštotyros archyve yra ir keletas Rimos Draukšienės darbų, Editos Spraičiūtės ir Janinos Jankūnienės užrašytų tremtinių atsiminimų, pasakojimų apie partizanus.

Janina Jankūnienė yra parengusi Verėduvos kaimo bibliotekos istoriją, Kęstučio Astrausko kūrybą 1999–2001 metais.

Vanda Kubilinskienė surinko medžiagą apie Mečislovo Davainio-Silvestraičiaus (1849–1919) 150-ųjų gimimo metinių, poeto Marcelijaus Martinaičio 60-ųjų gimimo metinių, Mortos Birgiolienės 10-ųjų mirties metinių minėjimus Kalnujuose. Ji parašė Kalnujų bibliotekos istoriją (1955–1999), surinko medžiagą apie rašytoją Miroslavą Čapkauską bei JAV lietuvių spaudos darbuotoją Joną Šliburį, nemažai prisiminimų, padavimų, legendų apie Kalnūjus.

Berteškių bibliotekos istoriją (1981–2001) yra parengusi Aldona Kunickienė.

Paliepių istoriją ne vienerius metus tyrinėjo Dalė Kveškevičienė. Kraštotyros archyve saugomi jos darbai „Paliepių apylinkėse kovoje ir žuvę partizanai“, „Paliepių kaimo bibliotekos istorija 1997–2001 m.“, „Gėluvos kaimo bibliotekos istorija 2000–2004 m.“, „Senieji Paliepių gyventojai istorijos vingiuose“.

Gausus Elenos Kvietkienės kraštotyrinių darbų aruodas. Tai ir „Raseinių viešosios bibliotekos istorija (1991–1996)“, darbai, skirti Juozui Apučiu, Aleksandrui Fromui-Gužučiui, Jonui Mačiukevičiui, Maironiui, Marcelijui Martinaičiui, Simonui Stanevičiui, Vladui Vitkauskui, rajono literatų klubui „Dubysa“ ir kt.

Kastytė Masaitytė yra parengusi „Katauskių bibliotekos istoriją 1971–2003 m.“, Antanina Mauragienė – Pikičiūnų bibliotekos istoriją 2001–2005 m., Virginija Miežinienė – „Vosiliškio bibliotekos istoriją 1973–2004 m.“

Svarūs ir Vincės Miniotienės darbai. Tai „Pašešuvio bibliotekos metraštis 1975–1999 m.“, „Nemakščių krašto bajorai Neveravičiai“, „Nemakščių krašto bajorai Šveikauskai“, „Pilėnai, ilgai ieškotieji Pilėnai“, „Pašešuvio bibliotekos metraštis 2000–2005 m.“ ir „Pašešuvio kaimo bibliotekos metraštis 1948–2005“.

Irena Putvinskaitė yra surinkusi medžiagą apie Šiluvos knygnešį P. Papreckį.

Nijolė Salemonavičienė parašė „Pryšmančių bibliotekos metraštį 1996–2000 m.“ ir surinko medžiagą apie Gylių kaimą.

Gausus ir vertingas kraštotyrininkės Emilijos Skudrienės kraštotyринių darbų archyvas. Viena iš jų („Ar grįš į kaimą dūmo kvapas“) – pasakojimas apie išnykusius kaimus. Kitame surinkta kraštotyринių kelionių Betygalos apylinkių keliais medžiaga. Užrašyti ir Betygalos krašto žmonių pasakojimai, parengtos Betygalos, Kaulakių bei Kalnųjų bibliotekų istorijos, senovinių nuotraukų aprašymai. Surinkta medžiaga ir apie Paobškalnyje gyvenusius žemaičius, Kaulakių smulkiąją architektūrą, Kaulakius, išnykstantį Spaudotų kaimą, užrašyta tremtinių prisiminimų. Tarp jos darbų yra ir medžiaga apie gydytoją, poetą Eugenijų Gaučą.

Tremtinių atsiminimų yra surinkusi Liuda Mickevičiūtė-Šimkuvienė.

Vienas iškiliausių Raseinio krašto tyrinėtojų – Antanas Šulskis. Jis yra parengęs darbus „Lietuviai Sibiro tremtyje: Pramedžiavos kaimo tremtiniai“, „Literatė-rašytoja Stanislava Paškevičienė“, „Girkalnio šv. Jurgio bažnyčios konsekracija: naujos bažnyčios pašventinimas“, „Užgesę žiburiai šviečia“ (apie Karakurų kaimo istoriją), „Pramedžiavos istorijos kontūrai. 1370–1940“, „Pramedžiavos dvaro istorija“, „Žinios apie Pramedžiavos mokyklą (nuo 1922 m.)“, „Pramedžiavos bibliotekos istorija 2001–2005 m.“ ir kt.

Aušra Užmedzkiene yra parengusi Nemakščių bibliotekos metraštį 2000–2005 m.

Janina Volfienė surinko medžiagą apie Kryžkalnio monumentą ir parengė Užkalnių bibliotekos metraštį 2000–2005 m.

Jolantos Žukauskienės kraštotyros darbų kraitelėje – medžiaga apie Žaiginio knygnešį Juozą Karabiną, poetę, valstybės ir visuomenės veikėją Dalią Teišerskytę, akademiką Pranciškų Šivickį (1882–1968), Žaiginių kaimą.

Rengiant publikaciją naudota Raseinių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje surinkta informacija

Raseinių mokytojų kooperatyvo knygynas, veikęs tarpukaryje. Raseinių krašto muziejaus nuotraukos

Skulptūra „Angelas“ prie Šiluvos koplyčios. Skulptoriai – tėvas Robertas ir sūnus Robertas Antiniai. Architektas Vladas Eimutavičius

Šiluvos Švč. Mergeles Marijos Gimimo bazilika. Danutės Mukienės nuotrauka

ŽODŽIAI, KURIUOS ĮKVEPIA GIMTINĖ

PARENGĖ DANGUOLĖ ŽELVYTĖ
Nuotraukoje – Skuodo bibliotekos pastatas.
Nuotrauka iš RKIC archyvo

Kiek siekia atmintis, skuodiškiai visada pagarbą atiduodavo išsilavinusiems, kuriantiems žmonėms. Bene daugiausiai prozos ir poezijos meistrų, kilusių iš šio rajono, savo kūrybinį kelią bent jau nuo XX a. 6 dešimtmečio yra pradėję arba vienaip ar kitaip jį susaisę su rajone leidžiamu laikraščiu „Mūsų žodis“, kuriame ilgus metus literatų puslapį rengė, literatus į susirinkimus, susitikimus kviesdavo, jų kūrybos konkursus organizuodavo, poezijos paukštei sparnus išskleisti padėdavo poetas ir žurnalistas, įvairių literatūrinių premijų laureatas Stasys Jonauskas. Šioje redakcijoje yra dirbusi Stasė Lygutaitė-Bucevičienė, Romualdas Granauskas, Laimonas Inis, Adolfas Strakšys. Čia ir Liudviko Gadeikio, Kazio Jonušo, Justino Kubiliaus, Ričardo Pakalniškio, Almos Simonavičiūtės-Vainutienės, Dalios Tamošauskaitės, daugelio kitų šiandien žinomų menininkų kūrybinio kelio pradžia.

Literatūrinės tradicijas „Mūsų žodis“ tęsia iki šiol.

Kuriantiems rajono žmonėms tvirtu stogu paskutinįjį dešimtmetį tapo ir Skuodo rajono savivaldybės viešoji biblioteka. Čia bene ryškiausiai matoma ir šią įstaigą identifikuojanti veikla – žemaitiškos kultūros puoselėjimas. Ši biblioteka yra ir jau tradiciniais tapusių žemaitiškos literatūros respublikinių konkursų organizatorė.

Jau daugiau negu dešimtmetis prie šios bibliotekos veikia literatų klubas „Nojus“ (įkurtas 2001 m.). Iš pradžių jam vadovavo bibliotekininkė Simona Matulevičiūtė, vėliau – Lenkimų filialo vyr. bibliotekininkė, poetė Gražina Daukantienė. Klube apie 20 narių. Jo tikslas – telkti Skuodo krašto literatus bendrai veiklai, kūrybai ir taip išsaugoti, puoselėti Skuodo krašto literatūrinės tradicijas. Klubas organizuoja kūrėjų popietes, knygų pristatymus, susitikimus su rašytojais ir visuomene. Šie renginiai dažniausiai vyksta literatūrinėmis tradicijomis garsėjančiose gyvenvietėse – Gėsaluose, Mosėdyje, Lenkimuose, Skuode ir kt. Daug gražių renginių įvyko įgy-

vendinant klubo narių parengtus projektus „Rudens poezijos skaitymai“, kuriuos rėmė rajono savivaldybė.

Palaikomi ryšiai su Klaipėdos, Kretingos, Šilutės, Telšių bei kai kurių kitų aplinkinių rajonų literatais. Klubo nariai bendrauja ir neoficialiai – esant galimybei, jie kartu švenčia kalendorines ir šeimos šventes. Toks bendravimas skatina žmones kurti, viešai pristatyti savo darbelius. Dalis klubo narių jau yra išleidę autorines knygas: Romalda Bridikienė – leidinio „Neišdainuotos dainos“ (2006) autorė, Gražina Daukantienė 2005 m. išleido knygutę „Rudenės laimės pėdsakais“. Leono Rimeikio knygų sąrašas – leidiniai „Gimtoji parapija Lenkimai“, „Toli nuo Tėvynės“. Augenijus Zabitis / Žvinklys Pranis išleido „Tau ir man“ (A. Zabitis) / „Gėismės apie gėvenėma ė meilė“ (P. Žvinklys).

Gražiausios Skuodo literatų eilės sudėtos į jų bendras kūrybos rinktines.

„Pavasario vėjas“ – 2000 m. Skuodo rajono savivaldybės viešosios bibliotekos išleista pirmoji knygutė. Ji skirta Skuodo rajone gimusiam, augusiam, čia gyvenančiam ir dirbančiam poetui Stasiui Jonauskui. Į leidinėlį sudėti žinomi ir dar negirdėti Skuodo rajono literatų poezijos kūrinių. Beveik pusės iš jų autorės – rajono savivaldybės viešosios bibliotekos darbuotojos.

„Langas“ – 2001 m. bibliotekos išleista septynių Skuodo rajono gyventojų, turinčių negalią, poezijos rinktinė.

Trečiasis leidinukas – 2008 m. išspausdinta didelės apimties (190 puslapių) kūrybos rinktinė „So meilė tievėške“. Jos prarmėje („žonguo“) poetas, žurnalistas, ilgametis rajono literatų globėjas ir ugdytojas Stasys Jonauskas rašo:

„Perną jau švėntiem jubiliejus, soeję

Paminklas, kuriuo įamžintos tautos kančios,
Skuodo parke. Ginto Andriekaus nuotrauka

Donato Žvaginio knygos „Žodis tarp durų“ viršelis

pinkiuolėka metu, kãp išejë përmuojë patiũ surinkta rajona literatu kũrĩbas kninga „Pri Bartuvuos ër Loubuos“ ër dešimtës metu, kãp pasiruodë Mukienës Danutës sudarĩta žemaitiu poezëjës rinktënë „Sava muotinu kalbo...“ Priš dešimti metu išejë Girdenë Aleksa ër Pabriežas Jũzapa „Žemaitiu rašĩba“.

Žemaitë jod vësor. I draugëjës jungas, knĩngas leid Vëlniuou, Klaipieduo, Tëlšĩuõs ër këtõr. Bet bene patĩs këtĩtiasë ĩr Skouda pašalë žemaitë. Sava knĩnguo „Esë aplink puoezëjë ër esima“ propesuořë Daujuotãtë Vëktuořëjë raša: „Žemaitëškoma dvasia nu Varniũ, daug liemusiu Lietuvuos kultũrã, nu Žemaitiu Kalvarëjës – Kretinguos, priš pat kara išaugënusi Vĩtauta Mačerni, Untuona Monči, Justina Mëkuti, ĩr pasëslinkusi Mažeikiu – Skouda linkou“.

Šiamë omžiou Skouda savëvaldĩbës viesuoji biblioteka skelbë jau tretiouji žemaitëškas kũrĩbas konkursã. Šiuo knĩnguo ĩr spausdënamë tũ konkursu nugãlietuoju darbã. Tëp pat ĩdietë ëš rajona këlusiu ar anamë givenusiu žemaitiu eilieraštë ar pruožas korënë.

Nerëk nuorietë, ka vësë būtõm kap žemaitiu kurĩbas meistrũ Untolë Edmonda komedëjës, Tamošauskë Dalës, Žvinklë Pranë ar dar keliũ autuořiu eilieraštë. Bet ër tëp tarpõs terp minietu žemaitiu rašĩtuõju ër këtũ šiuos

knĩngas autuořiu ĩr stëprë somažiejës.

Parskaitës lietovëška eilierašti, gali matitë, kuo ons vertõs, vuo žemaitëškë žuodë patĩs savaimë sokor poezëjë, ër mažaraštis žmuogos paraša nebluoga eilierašti.

Sekdamë mumis sava knĩngas pradiejë leistë aukštaitë kupiškienã, pasvalëškë ër vësuoķëi këtë. Tad galem džiaugtëis kou torem, vuo torem žemaitëškëms žuodems so teiktë gĩvibë ir anus tartë këkvëina dëina. “

„Po ramybës medžiu“ – 2001 m. bibliotekos išleista Skuodo rajono literatũ kũrybos rinktinë, ĩ kuriã, kaip rašo knygos leidëjai, sudëtõs „Skuodo krašto kũrëjũ minytõs ir viltõs“.

Skuodo biblioteka itin skatina žemaitiškai kuriančius literatus. Jau keletas metũ skelbiami respublikiniai žemaitiškai parašytũ kũriniũ konkursai. Geriausi jam pateikti kũrinëliai, esant galimybei, sudedami ĩ knyguotes ir išleidžiami.

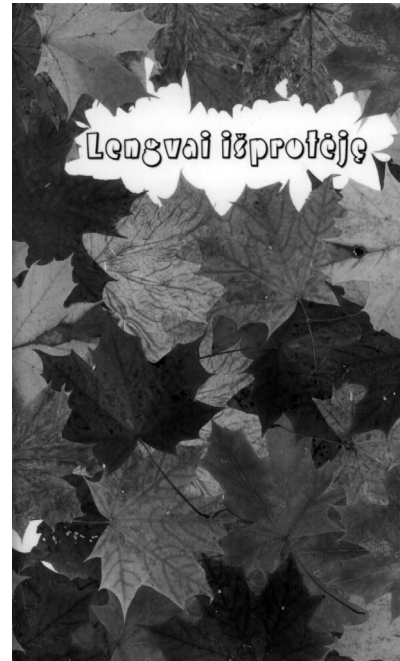
Literatũ klubo „Nojus“ veiklos dešimtmečio proga išleista klubo nariũ kũrybos rinktinë „Lengvai išprotëjë“, ĩ kuriã atrinkti 21 rajono literato įvairiũ žanrũ darbelliai.

2008 m. išspausdinta Igno Raudonio knygutë „Medžianosis“, kurioje publikuojami vaikams skirti eilëraščiai.

Vienas iš ryškiausiũ, talentingiausiũ šiũ dienũ Skuodo rajono literatũ – Donatas Žvaginis. 2010 m. išleista jo poezijos knyga „Žodis tarp durũ“

2011 m. respublikinio žemaitiškõs kũrybos konkurso 27 dalyviũ pateiktũ darbũ fragmentai sugulë ĩ poezijos ir prozos rinkinëlĩ „Koram žemaitëškã“.

Daug gražiũ kũriniũ, tarp kuriũ didelë dalĩ sudaro parašyti žemaitiškai, yra išleidęs re-

Literatũ klubo „Nojus“ veiklos dešimtmečio proga išleistos klubo nariũ kũrybos rinktinës „Lengvai išprotëjë“ viršelis

žisierius, prozininkas, spaudos darbuotojas Edmundas Untulis.

Skuodo rajone yra ir daugelio kitũ žinomũ žodžio meistrũ ištakõs. Skuodo žemë kũrybiniais syvais yra maitinusi ĩ Juozã Gurauskĩ (1884–1911), Albinã Valentĩnã (1908–1967), Aleksandrã Dokšũ (g. 1927 m.), Meilë Kudrauskaitë (g. 1932), Edvardã Rudĩ (g. 1936), Algirdã Vaserĩ (g. 1937), Ramutë Girkontaitë (g. 1942), Lidijã Šimkutë-Pocienë (g. 1942), Vytautã Brenciũ (g. 1945), Danutë Paulauskaitë (1945–2004), Edmundã Malũkã (g. 1945), Broniũ Bušmã (g. 1946) ir daug kitũ žinomũ žodžio meistrũ.

Ginto Andriekaus nuotraukoje – Skuodas

Šiaulių rajono savivaldybės BIBLIOTEKOS ISTORIJOS FRAGMENTAI

1951 m. įsteigta Šiaulių rajono biblioteka. Ji veikė Šiaulių miesto Taikos gatvėje, name Nr. 16. Tais metais joje buvo apie 3 tūkst. spaudinių, bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojosi apie 200 skaitytojų.

1957 m. biblioteka pradėjo veikti jai skirtose naujose patalpose Kapsuko gatvėje (dabar – Aušros alėja) Nr. 25a.

1976 m. atlikus centralizaciją, Šiaulių rajono biblioteka tapo centre rajono biblioteka, turinti 39 filialus. Jai skirtos naujos patalpos Kapsuko gatvėje Nr. 21 (dabar – Aušros alėja).

1983 m. Šiaulių rajono centrinėje bibliotekoje buvo apie 60 tūkst. spaudinių. Bibliotekos teikiamomis paslaugomis naudojosi apie 3 tūkst. skaitytojų.

1990 m. priėmus Vietos savivaldos pagrindų įstatymą, 1995 m. – Bibliotekų įstatymą, Šiaulių rajono biblioteka perėjo savivaldybės žinion.

Nuo 1995 m. lapkričio 1 d. biblioteka vadinama Šiaulių rajono savivaldybės viešąja biblioteka.

1997 m. bibliotekai suteiktas savarankiškos institucijos statusas.

2000 m. Šiaulių rajono savivaldybės viešoji biblioteka turėjo apie 70 tūkst. spaudinių, jos paslaugomis naudojosi 2 tūkst. skaitytojų.

2001 m. Šiaulių rajono savivaldybės viešoji biblioteka tapo Šiaulių rajono 29 kaimo ir Kuršėnų miesto bibliotekų metodikos, bibliografijos ir informacijos centru.

Nuo 2002 m. sausio 1 d. (po įvykdytos Šiaulių rajono kultūros įstaigų reorganizacijos) Šiaulių rajono savivaldybės viešoji biblioteka tapo savarankiška įstaiga, turinti juridinio asmens statusą. Ji yra Šiaulių rajono 29 kaimo bibliotekų ir Kuršėnų miesto bibliotekos metodikos, bibliografijos ir informacijos centras, koordinuoja šių įstaigų veiklą, inicijuoja bendras veiklos programas ir bendradarbiauja su minėtomis įstaigomis įgyvendinant programas.

2004 m. Šiaulių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje pradėta naudoti Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema (LIBIS).

Šiuo metu Šiaulių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje veikia Fondo tvarkymo ir komplektavimo, Informacijos ir kraštotyros skyriai, Metodikos kabinetas bei Saugykla. Dirba apie 20 darbuotojų, iš jų 11 – kvalifikuoti specialistai. Bibliotekoje yra daugiau negu 342 tūkstančiai vnt. leidinių. Bibliotekos teikiamomis paslaugomis kasmet pasinaudoja apie 10 tūkst. skaitytojų. Bibliotekose sudaryta galimybė nemokamomis interneto paslaugomis naudotis visiems rajono gyventojams. Paskutiniaisiais metais bibliotekoje daugiausia dėmesio skiriama tam, kad ugdant visuomenės informacinę kultūrą būtų naudojamos šiuolaikinės informacinės ir komunikacinės tech-

nologijos, sukurta Šiaulių rajono bendruomenės poreikius bei laikmečio reikalavimus atitinkanti paslaugų sistema, puoselėjamos liaudies tradicijos ir etninė kultūra, kad interneto prieigos veiktų visuose viešosios bibliotekos filialuose, knyga ir toliau būtų vienas iš svarbiausių informacijos ir žmogaus kultūrinio bei dvasinio tobulėjimo šaltinių. Planuose – įgyvendinti viso Šiaulių rajono bibliotekų tinklo optimizavimo ir modernizavimo programą.

Šiaulių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje yra sukaupta, skaitytojams prieinama vertinga kraštotyrinė medžiaga apie iškilus Šiaulių krašto mokslo, kultūros, visuomenės veikėjus, rajono istoriją, tautinį judėjimą, svarbiausius paskutiniųjų metų krašto įvykius.

1957–1990 m. Šiaulių rajono bibliotekai vadovavo Veronika Norvilienė, 1990–2001 m. – Irena Šlergienė, nuo 2001 m. birželio 1 d. bibliotekos direktore dirba Birutė Litevkienė.

Rengiant publikaciją panaudota informacija, surinkta Šiaulių rajono viešojoje bibliotekoje

ŠIAULIŠKIAMS
GARBĖ JUOS
VADINTI KRAŠTIEČIAIS

Šiaulių rajono bibliotekininkai kasmet parengia žymiausių datų, kurios minimos rajone, kalendorius. Biblioteka yra parengusi ir iškiliausius Šiaulių krašto kultūros veikėjų (rašytojų, literatų, kalbininkų, spaudos darbuotojų, leidėjų, knygnešių, spaudos platintojų, dailininkų profesionalų, tautodailininkų, visuomenės veikėjų) sąrašą.

Šiaulių rajone gimė, gyveno ar kitaip savo veiklą su šiuo rajonu yra susiję rašytojai Eugenijus Ališanka, Kazys Kęstutis Almenas, Stasys Anglickis, Vincas Atkočaitis, Vacys Bagdonavičius, Henrikas Bakanas, Alis Balbierius, Petras Balčiūnas, Juozas Baldžius (Baldauskas), Augustinas Baranauskas, Jonas Biliūnas, Irena Bitinaitė, Antanas Bortkevičius, Dalia Bozytė, Alfonsas Braziulis, Vladas Braziūnas, Lina Burbaitė, Arvydas Būtautas, Vladė Butkienė –Čekonytė, Vytautas Cinauskas, Gintautas Dabrišius, Stasys Daunys, Vladislovas Dembskis, Dalia Dubickaitė, Stasė Dzenuškaitė, Pranas Gegeckas, Zigmas Gėlė (Gaidamavičius), Gintaras Grajauskas, Augustinas Gričius, Juozas Grušas, Laurynas Ivinskis, Zigmas Janauskas, Vytautas Steponas Janavičius, Augustinas Janulaitis, Anastazas Janulis, Vidmantė Jasukaitytė, Dalia Jazukevičiūtė, Antanas A. Jonynas, Jovaras (Jonas Krikščionas), Marija Jurgelevičienė, Katiliškis Marius (Albinas Vaitkus), Bronius Kiela, Vytautas Kirkutis, Rimantas Kmita, Juozapas Lideikis, Stasys Lipskis, Pranas Lipštas, Vidas Marcinkevičius, Tautvyda Marcinkevičiūtė, Aidas Marčėnas, Povilas Matulionis, Barbora Mejeraitė (Mejerytė), Aleksandras Merkelis, Nijolė Miliauskaitė, Balys Mingilas, Daiva Molytė-Lukauskienė, Jurgis

Ambrasiejus Pabrėža, Kazimieras Pakalniškis, Sigitas Parulskis, Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana, Renata Radavičiūtė, Vacys Reimeris, Jonas Riškus, Jurgis Rupka, Vytautas Skripkauskas, Matas Slančiauskas, Jonas Stašelis, Adolfas Strakšys, Alvydas Šlepikas, Vincentas Šliogeris, Jonas Šliūpas, Vincentas Šurevičius, Vladislovas Telksnys, Mindaugas Tomonis, Juozas Tumas-Vaižgantas, Matas Ugianskis Andrius, Jonas Ugianskis, Eugenija Ulčinaitė, Jurgis Usinavičius, Valerija Valsiūnienė, Rimantas Vanagas, Povilas Višinskis.

Tarp iškiliausių Šiaulių krašto literatų yra Antanas Abakas, Jolanta Anglickaitė-Šleževičienė, Algimantas Brikas, Antanas Budzinskas, Jonas Dilpša, Bronius Kiela, Borisas Puzinas, Zita Rožnienė, Juozas Ruzgis, Hubertas Smilgys, Rolandas Tamošaitis, Edita Vilkiėnė, Genovaitė Žibikienė.

Garbiausių Šiaulių rajono kraštiečių sąrašė yra ir kalbininkai Jurgis Ambraška, Irena Ermanytė, Aldona Jonaitytė, Jonas Spudulis, Vytautas Vitkauskas.

Tarp žymiausių Šiaulių kraštiečių yra ir būrys spaudos darbuotojų, leidėjų. Tai Birutė Boreišienė, Stasys Butkus, Kazys Dryžas, Jonas Lukoševičius.

Tautiniame judėjime, knygnešystės veikloje aktyviai yra dalyvavę: Augustinas Baranauskas Antanas Bortkevičius, Vincas Elinskas, Feliksas Galminas, Aloyzas Gendvila, Laurynas Ivinskis, Juozas Janulaitis, Mykolas Pranciškus Juras, Jonas Krikščiūnas-Jovaras, Karolina Laurinavičiūtė, Juozas Lideikis, Vincas Nemanis, Viktoras Pečiulis, Feliksas Petravičius, Stanislovas Rupšys, Elena Sankūnaitė, Matas Slančiauskas, Balys Šiušis, Juozas Tumas-Vaižgantas, Pranciškus Vasiliauskas, Pranas Velička, Dominykas Vičas, Povilas Višinskis, Jonas Vizbaras.

Iškiliausių Šiaulių krašto menininkų, sportininkų būryje – Domas Andrulis, Prudencija Bičkienė-Navickaitė, Jokūbas Briedis, Jurgis Fledžinskas, Antanas Gabrėnas, Genovaitė Gontytė, Genovaitė Jacėnaitė, Justina Jasaitytė, Jurgis Juozapaitis, Vytautas Juozapaitis, Aleksandras Jurašaitis, Kazimiera Kymantaitė, Antanas Krištopaitis, Vytautas Kulakauskas, Jonas Kumpis, Vitalijus Lukošaitis, Balys Lukošius, Jonas Pinskus, Mykolas Račas, Simonas Ramunis, Antanas Rimavičius, Vytenis Rimkus, Povilas Stogis, Anatolis Tyčina, Danutė Vaigauskaitė, Simas Velbasis, Antanas Visockis, Albertas Zmaila, Juozas Žiūronas.

Tautodailės srityje ryškiausių vagų yra išvarę tautodailininkai Irena Bučiūnienė, Vladas Damkus, Kostas Gendvilas, Danutė Grigienė, Henrikas Kalinas, Valerijonas Kalinas, Laima Kelmelienė, Leonas Lemežis, Regina Mataitienė, Jonas Paulauskas, Zita Podstavkienė, Bronius Radeckas, Genovaitė Raugienė, Aleksandras Stankus, Apolonija Šliūpienė, Virginija Šufinskienė, Adolfas Turauskas, Zigmas Vaišvila, Feliksas Vargonas, Jonas Vertelis, Vita Žabarauskaitė.

Iškiliausių valstybės ir visuomenės veikėjų būryje – Šiaulių kraštiečiai Veronika Janulaitytė-Elseikienė, Petras Avižonis, Jonas Čepulis Vaclovas Dambrauskas, Kazys Daukša, Frederikas Diubua de Monpere, Mečislovas Jurevičius, Mauricijus Pranciškus Karpis, Liudvikas Kšivickis, Jonas Laurinaitis, Stasys Esmaitis-Matjošaitis, Jonas Murka, Vytautas Ostrauskas, Leokadija Paškūnaitė, Pranas Penkauskas, Regina Poškienė, Stasys Raštikis, Rokas Šliūpas, Stanislovas Šliūpas, Vladas Taškūnas, Antanas Trečiokas, Feliksas Vaitkus, Antanas Vireliūnas, Juozas Žemaitis.

Rengiant publikaciją panaudota informacija, surinkta Šiaulių rajono viešojoje bibliotekoje

ŠILALĖS rajono savivaldybės viešosios bibliotekos istorijos fragmentai

Šilalė. Skulptūra „Laisvės šauklys“ (skulptorius K. Kisielius)

1937 m. įsteigta Šilalės rajono biblioteka. Pirmasis jos vadovas buvo pradinės mokyklos vedėjas Albinas Monstvila.

Nuo 1938 m. gruodžio 1 d. bibliotekai vadovavo Kazys Juozapaitis.

1940 m. bibliotekoje buvo apie 1 tūkst. knygų. Lapkričio 30 d. bibliotekos vedėju pradėtu dirbti Pranas Didoras.

1941 m. Šilalės biblioteka sudegė.

Biblioteka atkurta 1945 metais – jai buvo skirtas vienas kambarys. Ten ji veikė iki 1958 metų. 1945 m. bibliotekoje buvo 180 knygų, jos teikiamomis paslaugomis naudojosi 30 skaitytojų.

1948 m. biblioteka turėjo 119 skaitytojų.

1950 m. bibliotekoje buvo 5 103 knygų, ji turėjo 223 skaitytojus.

1950 m. Šilalės biblioteka buvo reorganizuota – tapo rajonine.

1951 m. bibliotekoje dirbo 2, 1953 m. – 3, 1958 m. – 4 darbuotojai.

1953 m. biblioteka pradėjo organizuoti skaitytojų konferencijas.

1956 m. bibliotekos vadove tapo bibliotekininkystės specialistė Agota Andrijauskaitė-Juškienė. Ji šias pareigas ėjo iki 1961 metų.

1958 m. bibliotekai papildomai buvo paskirtas dar vienas kambarys. Jame pradėjo veikti skaitykla.

1960 m. biblioteka turėjo 2 240 skaitytojų, jos teikiamomis paslaugomis naudojosi 69 proc. rajono gyventojų.

1961–1965 m. Šilalės rajoninei bibliotekai vadovavo Juzefa Zonytė.

1965–1976 m. bibliotekos fonduose buvo daugiau negu 23 tūkst. knygų. Kasmet gyventojams būdavo išduodama apie 40 tūkst. knygų.

1965–1977 m. bibliotekai vadovavo Ona Budrienė.

1977 m. įvyko rajono bibliotekų centralizacija. Jos metu buvo uždaryta 12 neperspektyvių kaimo bibliotekų, o Šilalės rajoninė biblioteka tapo Šilalės rajono centrine biblioteka, kuriai priklausė

(Nukelta į 36 p.)

(Atkelta iš 34 p.)

32 filialai kaimo vietovėse. Centrinėje bibliotekoje veikė Metodikos, Knygų komplektavimo ir tvarkymo, Skaitytojų aptarnavimo, Bibliografinis-informacinis, Vaikų literatūros, Ūkinis-techninis skyriai.

1977 m. Šilalės rajono centrinei bibliotekai pradėjo vadovauti Liucė Lukošiuotė-Montvilienė.

1978 m. Šilalės rajono centrinėje bibliotekoje dirbo 21 darbuotojas.

1982 m. bibliotekos vadove tapo Aldona Daukšaitė-Jankauskienė.

1985 m. keletą mėnesių bibliotekai vadovavo Danutė Mockaitytė-Petkuvienė. Tų pačių metų pabaigoje bibliotekai perdėjo vadovauti Ona Naujokaitė-Bajorinienė.

1987 m. bibliotekos vadove tapo Virginija Raštutienė.

1992 m. rajone dar kartą vyko bibliotekų reorganizacija. Jos metu Šilalės rajono centrinė biblioteka tapo Šilalės miesto biblioteka, o anksčiau jai priklausę filialai perėjo Šilalės rajono Kultūros skyriaus žinion. Tais metais Šilalės miesto bibliotekai pradėjo vadovauti Donata Litvinienė.

1997 m. Šilalės miesto biblioteka reorganizuota į Šilalės rajono savivaldybės viešąją biblioteką, kuriai priskirti 26 filialai, veikiantys rajono kaimuose.

2003 m. nuo sausio mėnesio bibliotekos direktore dirbo Zita Lazdauskienė, nuo balandžio mėnesio bibliotekai vadovavo Stasys Aužbikas, o liepos mėnesį bibliotekos direktoriumi pradėjo dirbti Kostas Mačionis.

2009 m. Viešojoje bibliotekoje buvo pradėtas įgyvendinti projektas „Bibliotekos pažangai“. Jo metu kompiuterizuota Šilalės rajono savivaldybės viešoji biblioteka ir jos filialai.

2010 m. gruodžio mėnesį bibliotekos direktore tapo Astutė No-reikienė.

2012 m. kovo 15 d. sukako 75 metai, kai įsteigtos Šilalės ir Kvėdarnos viešosios bibliotekos.

Šilalės rajono biblioteka šiandien – vienas iš svarbiausių kultūros centrų rajone. Jai priklauso 25 kaimo filialai. Paslaugos skaitytojams teikiamos ne tik tiesiogiai, bet ir virtualiai. Turtingas, įdomus bibliotekos informacinis leidinys internete. Čia skelbiama svarbiausia informacija apie biblioteką, rajono gyventojų išleistas knygas, šilališkių kūrybos bibliografija, žymiausių rajono kraštotyryninkų darbų sąrašai, virtualios parodos. Kasmet sudaromi ir bibliotekininkų paskelbiami rajone minėtinių datų kalendoriai.

Rengiant publikaciją panaudota Rūtos Vaitkevičienės informacija, skelbiama Šilalės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos interneto svetainėje www.silalesbiblioteka.lt/

Šilalės kultūros centras. Danutės Mukienės nuotrauka

„Telšių žemėje“

Telšiai. Turgaus aikštė. Danutės Mukienės nuotrauka

Tiems, kurie gimė, gyveno rajonuose, biblioteka visada buvo ir svarbiausios informacijos apie tą rajoną, miestelį, kaimą kaupimo, saugojimo vieta. Jei reikia kokių žinių apie rajoną, miestelį, kaimą, žmogų, kur kitur jų galėtų rasti, jei ne bibliotekoje... Taigi, jei nerandi tos informacijos knygose, pavartyk bibliotekos sudarytus katalogus. Ta informacija čia kaupiama metų metais. Ją lyg į kokį bičių avilį sunėša krašto istoriją tyrinėjantys žmonės. Dauguma jų yra patys bibliotekininkai. Vienas iš tokių – telšiškis GEDIMINAS PETRULIS. 2010 m. užbaigtas parengti jo sudarytas bibliografinis sąrašas „Telšių žemėje“ (visuomenei jis prieinamas internete – žr. Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos interneto leidinį www.kpbiblioteka.lt/ (skyrius „Kraštotyra“). Jos pratarmėje autorius rašo: „Telšių žemėje“ – informacinis leidinys. Jame pirmą kartą pabandyta sukaupti pagrindinius gyvenimo ir kūrybos duomenis apie Telšių rajono žmones, kurie savo knygomis, publikacijomis periodikoje įėjo į lietuvių raštijos ir knygos istoriją. [...] „Telšių žemėje“ įtraukti ir buvę Telšių kunigų seminarijos darbuotojai, žmonės rašę apie Telšius ir Žemaitiją, istorikai.“

Šis leidinys – didelės apimties: jame apie 200 puslapių. Greta žinomų, garsių veikėjų pavardžių nemažai ir rečiau minimų. Yra čia pateikti duomenys ir apie šiame krašte gimusius, gyvenusius ar kitaip su šiuo kraštu susijusius literatūrologus, literatūros istorikus, kritikus.

KOKIAS SUKAKTIS MINI TAURAGIŠKIAI?

Tauragės rajono savivaldybės viešoji biblioteka pastaraisiais metais nuolat parengia žymiausių rajono datų kalendorių ir jį viešai paskelbia. Pavartykime to kalendoriaus lapus ir mes – pasidomėkime, kokios sukaktys, jubiliejai daugiausiai tauragiškių dėmesio sulaukia šiame.

Tauragės rajono savivaldybės viešoji biblioteka. Danutės Mukienės nuotrauka

2012 metai

2012 M. SUKANKA:

505 metų, kai 1507 m. istoriniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas Tauragės miesto vardas.

505 metų, kai 1507 m. Tauragėje pastatyta Romos katalikų bažnyčia.

205 metų, kai 1807 m. birželio 22 d. Tauragėje Rusijos caras Aleksandras pasirašė sutartį su prancūzais (1807 m. birželio 25 d. pasirašytos Tilžės taikos sutarties prototipas).

200 metų, kai 1812 m. Požerūnų malūne (Tauragės r.), buvo pasirašyta Tauragės konvencija – sutartis tarp prūsų generolo Hanso Davido Liudviko fon Jorko ir rusų generolo Ivano Dibičiaus.

100 metų, kai 1912 m., minint Napoleono žygio į Rusiją 100-metį, Požerūnų kaime pastatytas paminklas prūsų generolui Hansui fon Jorkui pagerbti.

90 metų, kai 1922 m., užtvenkus Jūros upę, įrengta elektros stotis.

95 metų, kai 1927 m. Tauragėje:

* įsteigtas M. Mačernio vadovaujamas M. Valančiaus liaudies universitetas;

* iškilio geležinkelio stoties pastatas (projektavo architektas E. A. Fryko);

* įvyko Tauragės pučas (1927 m. rugsėjo 9 d.).

80 metų, kai 1932 m.:

* Tauragės miestui suteiktos antros eilės miesto teisės;

* įkurtas Tauragės mėsos fabrikas „Maistas“ (dabar AB „Tauragės maistas“);

* pastatyta 60 vietų Tauragės apskrities ligoninė (architektas K. Reisonas);

* darbą pradėjo Žemesnioji mergaičių ruošos mokykla.

65 metų, kai 1947 m., minint pirmosios lietuviškos knygos – Martyno Mažvydo „Katekizmo“ 400 metų jubiliejų, Tauragės evangelikų liuteronų bažnyčiai suteiktas Martyno Mažvydo vardas.

40 metų, kai 1972 m. pastatyta Tauragės 4-oji vidurinė mokykla (dabar Žalgirių gimnazija).

30 metų, kai 1982 m. pastatyta Tauragės poliklinika.

10 metų, kai 2002 m. rugsėjo 6 d. Tauragėje pradėjo veikti Kauno technologijos universiteto studijos.

Iškilių kraštiečių sukaktys ir jubiliejai

Sausio 4 d. – 55 metų, kai gimė poetė, prozininkė, redaktorė. Lietuvos rašytojų sąjungos ir Lietuvos žurnalistų sąjungos narė Ona Jautakienė (Jautakė) (g. 1957-01-04 Batakių kaime).

Sausio 5 d. – 65 metų, kai gimė dailininkas, skulptorius, Lietuvos dailininkų sąjungos narys Regimantas Midvikis (g. 1947-01-05 Eidintų kaime).

Sausio 6 d. – 85 metai, kai gimė chemikas, JAV lietuvių kultūros darbuotojas Leonas Bildušas (g. 1927-01-06 Tauragėje).

Sausio 14 d. – 105 metai, kai gimė tautosakininkas, folkloristas, filologijos mokslų kandidatas Zenonas Slaviūnas (iki 1939 m. – Slavinskas) (g. 1907-01-14 Skaudvilėje – † 1973-06-12 Vilniuje).

Vasario 16 d. – 105 metai, kai gimė pedagogas, Tauragės mokytojų seminarijos direktorius (1935–1940 m.) Jurgis Macelis (g. 1907-02-16 Joniškėlyje – † 2003 Kretingoje).

Sausio 24 d. – 90 metų, kai gimė pedagogas (yra dirbęs Tauragėje), memuaristas Bronius Šimkevičius (g. 1922-03-14 Kuršėnuose – † 2009-02-24 Vilniuje).

Sausio 24 d. – 105 metai, kai gimė JAV lietuvių dainininkė Ona Birutė Kubilienė (Krasauskaitė) (g. 1907-02-24 Gargasų dvare – † 1972).

Kovo 3 d. – 60 metų, kai gimė Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo signataras Algirdas Ražauskas (g. 1952-03-22 Būtenių kaime – † 2008-02-03 Pakruojyje).

Kovo 10 d. – 85 metai, kai gimė nusipelnęs miškininkas, profesorius, habilituotas biomedicinos mokslų daktaras, žemės ūkio mokslų daktaras Jonas Kenstavičius (1927-03-10 Liaudginų kaime – † 2008-04-27).

Kovo 11 d. – 50 metų, kai gimė dailininkė tapytoja, Lietuvos dailininkų sąjungos narė Loreta Zdanavičienė (g. 1962-03-11 Tauragėje).

Kovo 15 d. – 75 metai, kai gimė istorikas, humanitarinių mokslų

(Nukelta į 38 p.)

Tauragės pilis. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 37 p.)

daktaras, 1993 m. gruodžio mėn. – 2000 m. Sąjūdžio tarybos pirmininkas docentas Romas Batūra (g. 1937-03-15 Tauragėje).

Balandžio 1 d. – 85 metai, kai gimė memuaristas Antanas Mozeris (g. 1927-04-01 Mozeriškės kaime).

Balandžio 7 d. – 45 m., kai gimė lietuvių dramos istorikė, tyrinėtoja ir teoretikė, humanitarinių mokslų daktarė, docentė Aušra Martišiūtė-Linartienė (g. 1967-04-07 Batakiuose).

Balandžio 24 d. – 80 metų, kai gimė inžinierius statybininkas, technikos mokslų daktaras, docentas Petras Pukelis (g. 1932-04-24 Rekstukų kaime).

Gegužės 4 d. – 55 metai, kai gimė Lietuvos Respublikos Seimo narė, muzikė Vilija Aleknaitė-Abramikienė (g. 1957-05-04 Tauragėje).

Gegužės 15 d. – 70 metų, kai gimė tapytoja monumentalistė, grafikė, Lietuvos dailininkų sąjungos narė Marta Stirbytė-Valaikienė (g. 1942-05-15 Stirbaičių kaime).

Gegužės 16 d. – 70 metų, kai gimė tautodailininkas Zenonas Radvilas (g. 1942-05-16 Šiauriškių kaime).

Gegužės 26 d. – 50 metų, kai gimė pulkininkas leitenantas, Generolo J. Žemaičio Lietuvos karo akademijos Oro pajėgų štabo karininkų kursų viršininkas, akrobatinio skraidymo lakūnas Eltonas Meleckis (g. 1962-05-26 Tauragėje).

Birželio 10 d. – 110 metų, kai gimė tautosakininkė Margarita Vymerytė (g. 1902-06-10 Garliavoje – † 1965-10-03 Vilniuje).

Birželio 11 d. – 75 metai, kai gimė habilituotas technologijos mokslų daktaras, Lietuvos mokslo ir studijų fondo ekspertas Zenonas Kubaitis (g. 1937-06-11 Leikiškių k.).

Liepos 1 d. – 90 metų, kai gimė muzikas, pedagogas, kompozitorius ir dirigentas Liudas Andriulis (g. 1922-07-01 Jonišio rajono Girkančių kaime – † 1983 05 29 Tauragėje).

Liepos 7 d. – 50 metų, kai gimė dirigentė, pedagogė Salvinija Jautakaitė (g. 1962-07-07 Tauragėje).

Liepos 11 d. – 115 metų, kai gimė kompozitorius, muzikologas, pedagogas, kurį laiką dėstęs Tauragės aukštesniojoje komercijos mokykloje Juozas Strolia (g. 1897-07-11 Anykščių rajone – † 1969-02-20 JAV).

Liepos 12 d. – 90 metų, kai gimė tautodailininkas Pranas Kundrotas (g. 1922-07-12 Kretingos rajone – † 1998 09 12 Tauragėje).

Rugpjūčio 7 d. – 65 metai, kai gimė vertėjas Virgilijus Konradas Čepļiejus (g. 1947-08-07 Skaudvilėje).

Rugpjūčio 9 d. – 70 metų, kai gimė JAV lietuvių literatūros tyrinėtoja, rašytoja, profesorė Jolita Elijana Jūratė Kavaliūnaitė (g. 1942-08-09 Tauragėje).

Rugpjūčio 24 d. – 105 metai, kai gimė kompozitorius, muzikos mokytojas, chorų ir orkestrų vadovas Eduardas Balčiūnas (g. 1907-08-24 – Turkestane – † 1975-08-04 Tauragėje).

Rugpjūčio 25 d. – 65 metai, kai gimė rankininkas, treneris, habilituotas socialinių mokslų daktaras, LKKA Sporto technologijų katedros profesorius Antanas Skarbalius (g. 1947-08-25 Skaudvilės seniūnijos Kundročių kaime).

Rugpjūčio 27 d. – 80 metų, kai gimė tremtinė, poetė Irena Martinkutė-Smetonienė (g. 1932-08-27 Tauragėje – † 2006-02-08 Vilniuje).

Rugsėjo 21 d. – 90 metų, kai gimė kultūros veikėjas, dailininkas mėgėjas Juozas Šimkus (g. 1922-09-21 Čiuteikių kaime). Gyvena Vokietijoje.

Rugsėjo 27 d. – 110 metų, kai gimė mokytojas Jonas Navasaitis (g. 1902-09-27 Marijampolės apskrities Šarabūdės kaime – † 1973 m. Tauragėje).

Spalio 6 d. – 75 metai, kai gimė inžinierius chemikas, profesorius, habilituotas chemijos mokslų daktaras, habilituotas technologijos mokslų daktaras Algimantas Mituzas (g. 1937-10-06 Taurų kaime).

Spalio 8 d. – 90 metų, kai gimė psichologas, psichologijos mokslų daktaras, habilituotas socialinių mokslų daktaras Aleksandras Jacikevičius (g. 1922-10-08 Barsukynės kaime – † 1999-12-16 Klaipėdoje).

Spalio 9 d. – 55 metai, kai gimė žurnalistė, rašytoja Zita Čepaitė (g. 1957-10-09 Kazbarynų kaime).

Spalio 25 d. – 60 metų, kai gimė technologijos mokslų daktaras, Kauno prekybos pramonės ir amatų rūmų generalinis direktorius Vytautas Šileikis (g. 1952-10-25 Tauragėje).

Spalio 30 d. – 105 metai, kai gimė pedagogas, Tauragės mokytojų seminarijos direktorius Mečislovas Mačernis (g. 1897-10-30 Plungės rajono Šarnelėje – † 1968).

Lapkričio 1 d. – 55 metai, kai gimė aktorius Albinas Arkauskas (g. 1957-11-01 Tauragėje).

Lapkričio 18 d. – 105 metai, kai gimė operos dainininkas Juozas Mažeika (g. 1907-11-18 Pagramantyje – † 1976-07-1 Vilniuje).

Lapkričio 19 d. – 80 metų, kai gimė pedagogas, istorikas, kraštotyrininkas Dainotas Habdangas (g. 1932-11-19 Skaudvilėje – † 1989-07-26).

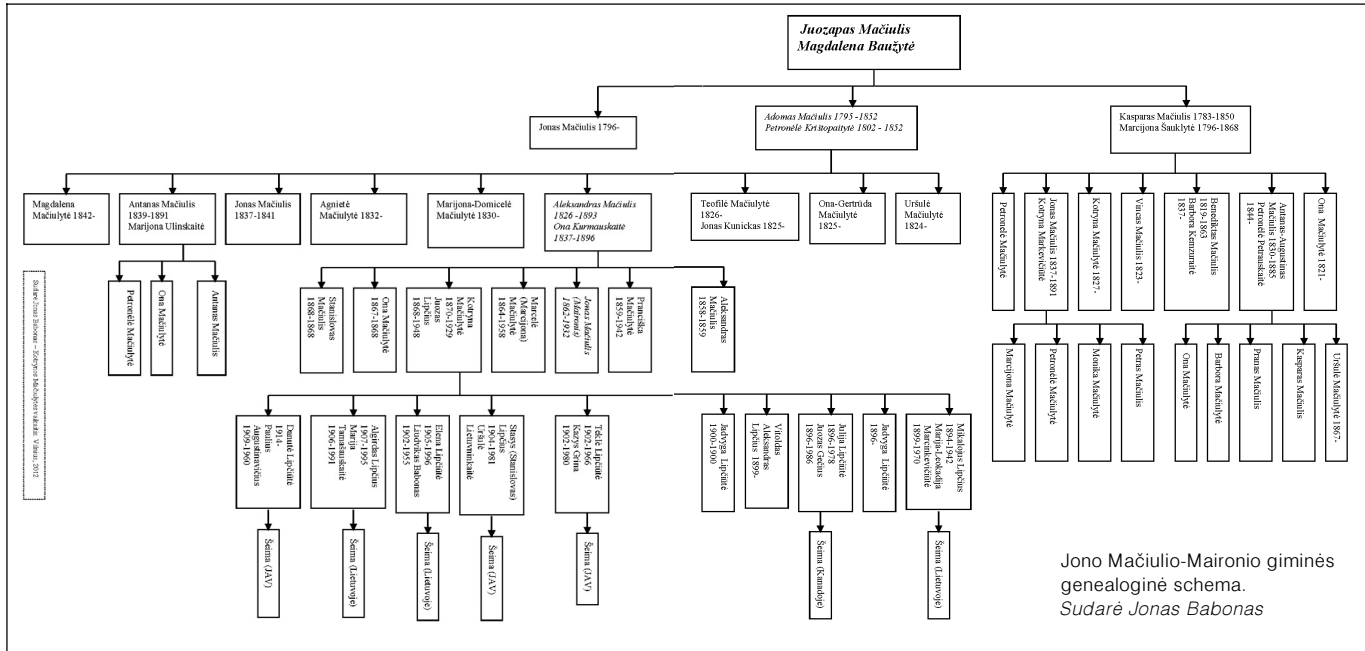
Lapkričio 23 d. – 110 metų, kai gimė vargonininkas, choro dirigentas, kompozitorius, pedagogas, mokytojavęs Tauragėje, Antanas Ilčiukas (g. 1902-11-23 Zarasų rajono Vileikių kaime – † 1990-11-29 Klaipėdoje).

Gruodžio 2 d. – 140 metų, kai gimė kunigas kanauninkas, spaudos bendradarbis, vertėjas Kazimieras Šleivys (g. 1872-12-02 Biržų apskrities Vabalninko valsčiaus Kundriškių viensėdyje – † 1943-04-17 Gaurėje).

Gruodžio 9 d. – 90 metų, kai gimė vienuolė, JAV lietuvių muzikė, vargonininkė, pedagogė, chorvedė, kompozitorė Bernarda Marija (Venkutė, Venckus) (g. 1922-12-09 Batakiuose – † 1998-10-31 JAV).

Gruodžio 25 d. 95 metai, kai gimė išeivijos poetė, dramaturgė, literatūros kritikė Vlada Proščėnaitė (Proščėvičiūtė)-Brazaitienė-Leeming (g. 1917-12-25 Tauragėje – † 2007 m. birželio mėn.).

Gruodžio 30 d. – 85 metai, kai gimė architektas Povilas Merengolcas (g. 1927-12-30 Adakave – † 2005-10-17 Šiauliuose).

(Atkelta iš 39 p.)

Krakių parapijos, o Petronėlė – iš Betygalos parapijos. Maironio senelė Petronėlė gimė 1802 m. sausio 12 d. Betygalos parapijos Dvarviečių kaime. 1845 m. spalio 12 d. sudarytame Betygalos Romos katalikų bažnyčios parapijiečių sąrašė (LVIA, f. 605, apyr. 8, b. 48) yra paminėti net keturi Krištopaičiai, kurių tėvas – Andrius. Nurodyta, kad jie visi yra Dvarviečių kaimo gyventojai. Tai trys Petronėlės broliai ir viena sesuo. Šimkaičiai ir Dvarviečiai – greita Maironio tėviškos Bernotų ir jo gimtinės Pasandravio. Ši Žemaitijos žemė gali pelnytai didžiutis, išauginusi tokią talentingą asmenybę.

Skaitydami jau paskelbtus prisiminimus sužinome, kad santuokos metu Adomas gyveno nuomojamame dvare, kuris buvo Krakių valsčiuje. Rasti įrašai krikšto knygose liudija, kad Krakių parapijos Mąstautų kaime Adomui ir Petronėlei gimė dukros Uršulė, Teofilė, Onutė ir sūnus Aleksandras – Maironio tėvas (Pav. 3).

Metrikose Petronėlės pavardė yra užrašyta keliais skirtingais variantais: Krysztopovna, Krysztofovna, Kszystopoviczovna, Krištofovičov (rusiškai). Danutės Lipčiūtės-Augienės (Adomo pro-

vaikaitės) prisiminimuose rašoma: „Čia, apie Krakes, ir žmogų senelis išsirinko (Petronėlę Krištopūnevičiūtę)“. Pagal metrikas turbūt reiktų rašyti „Krištopaitė“.

Krakių parapijoje Mąstautų kaime tuo metu gyveno ir Adomo vyresnysis brolis Kasparas. Abu broliai parapijoje buvo gerbiami žmonės. Jų vaikų krikšto tėvai dažnai būdavo bajorai. Kasparo dukters Kotrynos 1827 m. rugsėjo 16 d. krikšto metrikoje jos tėvai Kasparas Mačiulis ir jo žmona Marcijona Šauklytė įrašyti kaip bajorai (prie pavardės pridėta „GD“ lotyniškai „Generosus Dominus“, o tai reiškia „kilmingas ponas“). (Pav. 4).

Po 1830 metų Maironio seneliai Adomas ir Petronėlė Mačiuliai Bernotuose iš valdžios išsimokėtinai išsinuomojo ūkį. Jie ten susilaukė daugiau vaikučių (ne visas krikšto metrikas man pasisekė surasti, todėl visų jų vaikų išvardyti negaliu). Adomas spėjo pasistatyti puikius namus, įkūrė turtingą ūkį. Neilgai jiems teko džiaugtis tuo, ką savo rankomis ir prakaitu sukūrė. 1852 m. vasario 27 d. Petronėlė mirė. Metrikoje užrašyta, kad „nuo senatvės“. Po 12 dienų mirė ir Adomas – 1852 m. kovo 11 d. „nuo nežinomos ligos“ (Pav. 5). Tada visi ūkio reikalai užgulė jų sūnaus Aleksandro pečius. Jam teko rūpintis ir našlaitėmis likusių seserų ateitimi.

1857 m. vasario 6 d. Aleksandras susituokė su Ona Kurmauskaitė, gimusia gausioje šeimoje. Jaunieji ūkio reikalus tvarkė sklandžiai. Aleksandrą apylinkės bajorai gerbė ir vertino kaip darbštų ir tvarkingą šeiminką. Prieš 1860 m. dvarininkai Astrauskai jam už skolas pavedė valdyti Pasandravio dvarą. Ten 1862 spalio 21 d. ir gimė būsimas poetas Jonas Mačiulis-Maironis. Greitai Aleksandro ir Onos šeimoje gimė dar keletas vaikų, bet jie greitai mirė. Po 1865 m. Mačiulių šeima grįžo gyventi į Bernotus. Ten gimė kiti Aleksandro ir Onos vaikai. Tais laikais vaikų sergamumas ir mirtingumas buvo didelis. Iš gausaus Mačiulių vaikų būrio išaugo tik Pranciška, Marcelė (Pav. 6), Kotryna ir Jonas – būsimasis poetas ir kunigas.

Maironio tėvas Aleksandras, susirgęs džiova, mirė 1893 m. sausio 12 d., o mama Ona Kurmauskaitė-Mačiulienė su šiuo pasauliu atsisveikino 1896 m. spalio 31 d. nuo pūlinio („vereda“ – rusiškai). Jai išėjus Anapilin, našlaičiais liko keturi vaikai.

№	Число дати отъ смерти роду.	Когда? где? кто? отъ какой болѣзни или по какому случаю умеръ? была ли врачеванъ Св. Таинъ.	Какого было состоянiя? сколько жила? изъ какого прихода и кого оставила дѣтей?	Какихъ именъ Свѣщенниковъ когда и гдѣ похороненъ.
26.	11. 67.	Штукана воиномъ погинула въ бою въ 1807 г. въ 24 года. Умерла отъ чумы. Похоронена въ Бетугальской церкви. Похоронена въ Бетугальской церкви. Похоронена въ Бетугальской церкви.	Христианская. Жила 43 года. Похоронена въ Бетугальской церкви. Похоронена въ Бетугальской церкви. Похоронена въ Бетугальской церкви.	Миссионеръ Свѣщенникъ Антонъ. Похороненъ въ Бетугальской церкви. Похороненъ въ Бетугальской церкви. Похороненъ въ Бетугальской церкви.

LIETUVIŠKAS VALD. ISTORIŠKOS ARCHYVAS
668. 1. 2043 538. 26

Pav. 5. Maironio senelio Adomo Mačiulio mirties metrikos įrašas

Pav. 6. Maironio seserys (iš kairės): Marcelė ir Pranciška

Vyriausioji Mačiulių dukra Pranciška gimė 1859 m. rugsėjo 30 dieną. Ji nuo vaikystės buvo kurčnebylė, bet gera ir sumani ūkininkė, šeiminkė, audėja – viso ūkio geroji dvasia. Likimas jos nepagalėjo: 1941 m. birželio 14 d. Pranciška, kuri tuo metu gyveno sesers Kotrynos dukters Elenos Lipčiūtės-Babonienės ūkyje Burneikiuose, kartu su visa gausia Elenos šeima buvo ištremta į Komi-

Pav. 7. Pas Marcelę Mačiulytę atostogų metu 1957 m. rugpjūčio mėnesį. Iš kairės: šių eilučių autorius Jonas Babonas, Marcelės sesers Kotrynos sūnus Algirdas Lipčius, Marcelė Mačiulytė, Marcelės sesers Kotrynos dukterė Elena Lipčiūtė-Babonienė ir kiti

Pav. 9. Kotrynos Mačiulytės-Lipčienės šeima. Iš kairės (sėdi): Pranciška Mačiulytė, Kotryna Mačiulytė-Lipčienė, jauniausioji Kotrynos dukterė Danutė, Kotrynos vyras Juozas Lipčius, sūnus Mikalojus. Stovi (iš kairės) Kotrynos ir Juozo Lipčių vaikai: Stanislovas, Julijos vyras Juozas Gečius, Julija, Algirdas, Teklė, Elena

ją. Ten Pranciška 1942 m. per Šventas Velykas ir mirė – nuo bado ir išsekimo. Tremtinių laidojimo vietomis tada čia niekas iš valdžios nesirūpino, todėl jos kapo šiandien jau neįmanoma surasti. Dabar jos amžinojo poilsio vietoje – miško pramonės ūkio teritorija.

Maironio kaip poeto, teologo, visuomenės ir kultūros veikėjo pasiekimai, gyvenimo etapai jau yra gana išsamiai ištyrinėti.

1883 m. baigęs Kauno gimnaziją, Maironis vieną semestrą studijavo Kijevo universiteto Istorijos-filologijos fakultete. Igyvendindamas savo svajonę, neatsiklausęs tėvo, sugrįžo į Kauną ir įstojo į Kauno dvasinę seminariją. Ją baigė 1888 metais. Tais pačiais metais buvo pasiūstas į Sankt Peterburgo dvasinę akademiją, kurią sėkmingai baigė 1892 metais. Iki 1894 m. buvo Kauno dvasinės kunigų seminarijos profesorius. Nuo 1894 iki 1909 metų ėjo įvairias pareigas Sankt Peterburgo dvasinėje akademijoje. Nuo 1909 m. iki mirties (1932 m. birželio 28 d.) buvo Kauno dvasinės kunigų seminarijos rektorius.

Maironis buvo prisirišęs prie savo šeimos ir gimtųjų vietų. Jis rūpindavosi artimaisiais, kiek galėdamas padėdavo jiems, suradęs progą, nuolat aplankydavo Bernotus.

Antroji Maironio sesuo Marcelė buvo sumani šeiminkė. Ji gimė 1864 m. lapkričio 11 dieną. Dar vaikystėje, kalbėdamasi su broliu Jonu, kuris jau tada svajoto tapti kunigu, ji buvo pažadėjusi tapti jo šeiminkė. Tą pažadą Marcelė ištesėjo – ji globojo ir padėjo Maironiui iki pat jo mirties. Po Maironio mirties Marcelė liko viena. Namą Maironis testamentu užrašė Kauno dvasinei seminarijai. Prieš mirtį jis pasirūpino, kad neskurstų ir sesuo Marcelė. Laikui einant Marcelės sveikata ėmė blogėti. Artimųjų šalia nebuvo. 1957 m., jau 93 būdama metų amžiaus, ji kreipėsi į tuometinį LTSR vidaus reikalų ministrą prašydama, kad leistų atvažiuoti pas ją gyventi Eleną Lipčiūtę-Babonienę, kuri tuo metu buvo tremtyje Vorkutoje. Jos globos Marcelėi labai reikėjo. Iš ministerijos jokio atsakymo tada nebuvo gauna.

Mes 1957 m. vasarą, neturėdami leidimų ir vis dar būdami tremtiniai, buvome atvykę į svečius pas Marcelę (Pav. 7). Ji tada dar buvo ganėtinai stipri. Atsimenu, kaip tada keletą kartų ją lydėjau į

(Nukelta į 42 p.)

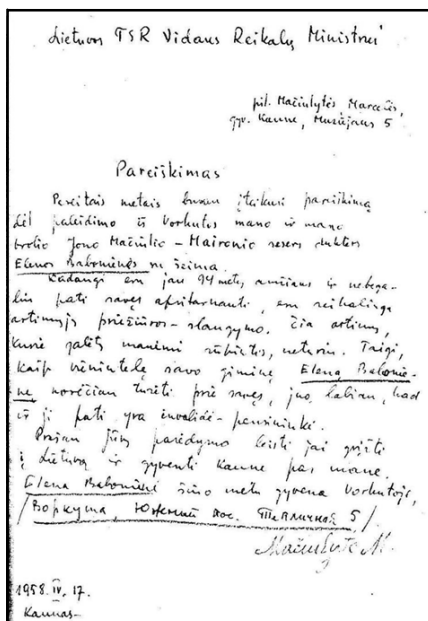

Pav. 9. Elenos Lipčiūtės-Babonienės (Maironio dukterėčios) vestuvės. Maironis sėdi viduryje. 1926 m., Betygala.

(Atkelta iš 41 p.)

Laisvės alėjoje buvusį centrinį paštą padėti atsiimti iš užsienio gautus siuntinius. Ji tada nesunkiai dar įveikdavo gatvių sankryžas. Bet laikas ėjo ir jos sveikata dar labiau pablogėjo. 1958 m. balandžio 17 d. ji išsiuntė antrą prašymą vidaus reikalų ministrui (Pav. 8). Ir vėl leidimo atvykti Elenai į Lietuvą nebuvo gauta. Mirė Marcelė Mačiulytė 1958 m. balandžio 26 dieną.

Jauniausioji Maironio sesuo Kotryna gi-

Pav. 8. Antrasis Marcelės pareiškimas vidaus reikalų ministrui.

mė 1870 m. rugsėjo 1 dieną. Ji taip pat garbėjo kaip puiki šeimininkė. Iš tėvo Kotryna paveldėjo gerą charakterį – buvo švelni, nuoširdi, gailestinga. Stipriai sveikata pasigirti negalėjo. Po tėvo mirties ūkiui reikėjo vyriškos rankos. 1894 m. sausio 13 d. ją ištekino už ūkininko Juozo Lipčiaus iš Viduklės parapijos Kaplių kaimo. Kotryna vienintelė iš Aleksandro ir Onos vaikų sukūrė šeimą. Taip mano senelis Juozas Lipčius tapo ir Bernotų, ir Srauto (kita Mačiulių valda, kuriai priklausė apie 20 ha ir kuri buvo apie 7 km nuo Bernotų) šeimininku. Pirmasis pasaulinis karas sunaikino visą Bernuotose buvusį Mačiulių ūkį. Mano seneliams Juozui ir Kotrynai teko daug sveikatos paaukoti, kol ji atstatė. Jiems daug kuo, ypač finansiškai, tada padėjo Maironis. Nors atstatyti ūkį iki tokio lygio, koks jis buvo iki karo, nepavyko, bet Mačiulių giminės lizdas buvo atkurtas. Bernuotose gimė mano mamytė Elena ir jos broliai bei seserys: Mikalojus, dvygnės Jadvyga ir Julija (Jadvyga anksti mirė), Vitoldas-Aleksandras (anksti mirė), sesuo Jadvyga (anksti mirė), Teklė, Stasys, Algirdas, Danutė (Pav. 9).

Mano mamytės Elenos Lipčiūtės ir tėvelio Liudviko Babono vestuvės įvyko 1926 m. rugsėjo 6 d. Betygalos bažnyčioje. Kaip rašoma santuokos metrikoje „Betygalos bažnyčioje, Kun. Pralotas Maironis-Mačulis, abiem pusėm išreiškus sutikimą, palaimino moterystės ryšį.“ Kuriant šią santuoką buvo gautas Maironio patarimas ir sutikimas.

Maironis labai mylėjo visus savo sesers vaikus. Jis nuo mažens buvo jiems didžiuolis autoritetas. Maironis rūpinosi, kad jo mažieji giminaičiai būtų patriotiškai ugdomi, garbingai ir gražiai elgtųsi, būtų darbštūs. Jis žinojo, kad Martynas Babonas (mano senelis) yra ne tik turtingas (turėjo 134 ha ūkį), bet ir tvarkingas, ūkiškas, visų parapijiečių gerbiamas žmogus. Maironis rūpinosi, kad sesers dukra Elena ištekėdama patektų į gerą šeimą. Jis dažnai svečiuodavosi mano tėvų sodyboje Burneikiuose. 1926 m. jis tapo mano vyriausios sesers Elenos Babonaitės krikšto tėvu.

Likimas nepagailėjo ir mūsų šeimos – 1941 m. birželio 14 d. kartu su Maironio seserimi Pranciška buvome išstremti į Komiją.

Likusius gyvus mano dėdes ir tetas Ant-rasis pasaulinis karas išblaškė po pasaulį, tačiau, laikui einant, mes vieni kitus suradome ir nors kartos keičiasi, giminė toliau bendrauja. Susitikę, taip pat ir laiškuose vis prisimename Maironį. Didžiuojamės, kad jis – mūsų giminės žmogus. Tai mus įpareigoja būti ne tik dorais, sąžiningais žmonėmis, bet nuolat rūpintis ir savo tėvynės ateitimi, tais, kurie šioje žemėje gyvena kartu su mumis.

Pav. 10. Kotrynos Mačiulytės-Lipčienės (1870–1929) ir Marcelės Mačiulytės (1864–1958) kapas

Maironis Palangoje, prie klebonijos. XX a. 2–3 dešimtmetis. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių

„MAIRONIS IR PALANGA“

2012 m. gegužės 25 d. Palangos gintaro muziejuje atidaryta Jono Mačiulio-Maironio gimimo 150-osioms metinėms skirta paroda „Maironis ir Palanga“, kuri yra Muziejų metų programos „Lietuvos muziejų kelias“ projektas. Jos idėjos autorius ir pagrindinis koordinatorius – Lietuvos dailės muziejaus Vilniaus paveikslų galerijos vedėjas Vytautas Balčiūnas, parodos kuratorė – Margarita Matulytė. Parodą surengė Lietuvos dailės muziejus, Maironio lietuvių literatūros muziejus ir Regionų kultūrinių iniciatyvų centras. Informaciniame pranešime, kurį išplatino parodos rengėjai, rašoma: „Maironis – kunigas, teologijos profesorius, vienas žymiausių Lietuvos romantizmo epochos poetų, sukūręs lietuvių tautai tokius reikšmingus kūrinius kaip „Trakų pilis“, „Lietuva brangi“, „Kur bėga Šešupė“ ir daugelį kitų.“ Pasak M. Matulytės, rengiant parodą buvo siekiama, kad ji atskleistų „gilų Maironio poetinį ryšį su Palanga, kurioje jis nuo jaunystės iki paskutiniųjų metų lankydavosi beveik kiekvieną vasarą. Čia jis ne tik patirdavo paprastus gyvenimo džiaugsmus, surasdavo ramią užuovėją kūno ir sielos atgaivai, bičiuliaudavo su artimos pasaulėžiūros draugija, bet ir aptikdavo tą savąją metafizinę erdvę, iš kurios gilumų iškeldavo ir jautrią lyriką išreiškėdavo tautinės sąmonės archetipus.“ Pasak parodos konsultantės prof. Viktorijos Daujotytės, „Baranauskas sielą sutelkė į girią, Maironis – į jūrą“. V. Daujotytė pažymi, kad „Palanga – viena svarbiųjų Maironio vietų, ne tik lankymosi, buvimo, bet ir

poetinės kūrybos, sugėrusios ir jam būdingą vandenų geismą“. „Nuo Birutės kalno“ – neabejotinai vienas pačių geriausių Maironio eilėraščių. (...) Eilėraščio gyvoji siela leidžia suvokti ir Birutės kalno, ir nuo jo atsiskleidžiančios jūros santykio esmę, artimiausiai susijusią su *genius loci*. Tai giluminis žmogaus, žemės, dangaus, didžiųjų vandenų ryšys, didingas ir taurus liūdesys vienatvės valandą“.

Palangos tema Maironis yra sukūręs poemą „Z nad Biruty“, baladę „Jūratė ir Kastytis“, o jūros motyvus randame daugelyje poeto kūrinių.

Ikonografinę dešimties reprezentacinių stendų ekspoziciją sudaro aštuonios temos: „Nuo Birutės kalno“, „Bėkit, bėkit, mūsų upės, į marias giliausias“, „Skambu Palangoj, kaip prieš daugelį metų“, „Jūratė ir Kastytis“, „Einu kaip amžinas keleivis“, „Ramios, malonios vasaros naktys“, „Taip liūdna man kartais ant saulės laidos!“, „Graži tu, mano brangi tėvyne“, atspindinčios ypatingo maironiškojo pasaulio sąsajas su pajūrio kraštu. Parodoje lankytojas pamatys ir poeto laikų senosios Palangos fotografijų bei atvirukų, ypač vertingas Maironio nuotraukas, darytas Palangoje, jo eilėraščių faksimiles, pirmųjų knygų atvaizdus, atsiminimus apie poetą Palangoje, jo pamėgtų ir dažniausiai lan-

kytų vietų ikonografiją“. Paroda veikia rūmų koplyčioje. Lankytojams čia yra sudaryta galimybė, skambant Maironio mėgtai Šopeno muzikai, ir išsamiau susipažinti su Maironio laikų Palanga, pasiklausyti aktorių Monikos Mironaitės ir Laimono Noreikos įskaitytų Maironio eilėraščių įrašai. Šių aktorių įrašai parodos atidarymo dienos pavakaryje skambėjo ir poezijos bei muzikos valandos „Maironio Baltija“, kuri vyko ant Birutės kalno, metu. Tą vakarą Birutės kalno koplyčioje grojo Dainius Puodžiukas (smuikas) ir Tomas Ramančiūnas (violončelė).

Palangos gintaro muziejuje parodos atidarymo dieną visuomenė buvo pakviesta ir į Maironiui skirtą kutūros vakarą „Maironio vandenys: nuo ašarų iki jūros“, kuriame dalyvavo, kalbėjo prof. Viktorija Daujotytė, dr. Brigita Speičytė, dr. Margarita Matulytė, dr. Mindaugas Kvietkauskas, Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys, muzikavo Paulius Rudokas (fortepijonas).

Maironiui skirti renginiai tą dieną neaplenkė ir poetą menančios šventovės – Palangos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios. Čia vyko Šv. Mišios, Maironio giesmių ir dainų valanda. Poeto žodžiais sukurtus muzikinius kūrinius atliko Palangos kultūros centro šaulių vyrų choras „Naglis“ ir Palangos bažnyčios didysis choras (abiejų vadovas Edmundas Jucevičius).

Maironis – svarbus atramos taškas ne tik lietuvių poezijos raidoje, bet ir lietuvių istorinės bei kultūrinės savivokos perspektyvoje. Tokį aukštą statusą Maironis pasiekė veikdamas ir bendruoju lietuvių pasaulėvokos lygmeniu, sutelktu į Lietuvą, kaip atskirą šalį, savo istorijos ir savo natūros kraštą, ir atskiruoju – poetinės kūrybos, jos dėsnių, neatskiriamu nuo asmens ir kalbos, nuo joje įkūnijamos ir nuolat perkūnijamos gyvenimo tėkmės jautimo, jos supratimo. Kraštas turi savo istoriją ir savo geografiją. Bet tai nėra tik faktai, tik bendros schemas – tai krašto žmonių praeitis ir dabartis. Praeitis yra ir žmonių atmintis; jos gyvybė neturi ribų.

Maironis Lietuvą jaučia ne tik kaip prigimtą vietą, kaip natūralų jausmo ir kalbos vienį, tūrį. Lietuva Maironio vaizduotėje yra visa, kuriama ne tik kaip istorija, geografija, bet ir kaip poetinė topografija, ženklinamos svarbiosios, šventosios vietos. Chronologiškai: Vilija (Neris), Trakų pilis, Vilnius, Raseiniai, Dubysa, Birutės kalnas, Šatrijos kalnas, Šešupė, Medvėgalis, Nevėžis, Punia, Aušros vartai...“

Viktorija Daujotytė

NUO BIRUTĖS KALNO

Išsisupus plačiai vakarų vilnimis,
Man krūtinę užliek savo šalta banga
Ar tą galią suteik, ko ta trokšta širdis,
Taip galingai išreikšt, kaip ir tu, Baltija!
Kaip ilgėjaus tavęs, begaline, plati!
Ir kaip tavo išgirst paslaptingų balsų
Aš geidžiau, tu pati vien suprasti gali,
Nes per amžius plačių nenutildai bangų!
Liūdna man! Gal ir tau? O kodėl – nežinau;
Vien tik vėtrų prašau, kad užkautų smarkiau:
Užmiršimo ramaus ir tarp jų nematau,
Betgi trokštu sau marių prie šono arčiau.
Trokštu draugo arčiau: juo tikėti galiu;
Jis kaip audrą nujaus mano sielos skausmus;
Paspalties neišduos savo veidu tamsiu
Ir per amžius paliks, kaip ir aš, neramus.

Maironis. Eilėraštis pirmą kartą publikuotas rinkinyje Pavasario balsai, 1895

„Maironis sėdėjo jūros tilto gale apsuptas savo gerbėjų, kurių dauguma, atrodė, buvo akademinis jaunimas. Apsivilkęs jis buvo ilgu baltu apsiaustu, rankose turėjo lazda, kurią visuomet imdavo, eidamas pasivaikščioti. Visi ramiai šnekučiavo, gėrėjosi besileidžiančios saulės atspindžiais, banguojančios jūros paviršiumi. Maironis jūros fone tarp savo gerbėjų man priminė Fojerbacho paveikslą, kuriame jis vaizduoja Dantę Ravenoje, jūros pakrantėje tarp savo gerbėjų.“

Kazys Žitkevičius, [atsiminimai], „Literatūra ir kalba: XXI“: Maironis, Vilnius: Vaga, 1990, p. 471

„Kai įžengiau į šilą, netoliese priešaky išvydau gulint ant žemės kažką stambų baltą.

Einu artyn – žmogysta. Ar Maironis, ar Jasėnas? Taip, Maironis: guli kniūpsčia, kojom griovys, alkūnėm pasirėmęs į krantą ir kažką rašo į knygutę ar šiaipjau lakštelį. Jis manęs nemato, nes artinuos iš užpakalio... Ne, nešnekinsiu, netrukdysiu: gal kuria... Ir, aplenkęs, nuėjau toliau – į Tiškevičių parką. Akys gėris, širdis džiaugias – ir gražus gi tas žmogaus dvasios kūrinys! Kokie didingi, o grakštūs kelių vingiai! Kokios puikios perspektyvos!..

Pagaliau atsiveria akiai žavjės rūmų vaizdas, vienkart išdidus ir meilingas, paprastas ir aristokratiškas; ištiesęs kviečiamai-globiamai savo sparnus, kaip jo prieky Kristaus statula rankas, rodos, kviešte kviečia žiūrėtoją eit apsilankyti.

Mykolas Vaitkus, „Viena diena su Maironiu Palangoje. Atsiminimai“, Aidai, 1952, nr. 5, gegužė, p. 201–209

SVARBIAUSIOS JONO MAČIULIO-MAIRONIO

GYVENIMO IR
KŪRYBOS DATOS

Parengė
Margarita
MATULYTĖ

1862 m. lapkričio 2 d. (senuoju stiliumi – spalio 21 d.) Pasandravyje (Betygalos valsčiuje, dabar – Raseinių r.) Onos Kurmauskaitės-Mačiulienės ir Aleksandro Mačiulio šeimoje gimė sūnus Jonas, kuris augo su vyriausia seserimi Pranciška (1860–1942) ir dviem jaunesnėmis – Marcelė (1864–1958) bei Kotryna (1870–1929).

1872–1873 m. lankė Betygalos pradinę mokyklą (įrašytas Maculevičiaus pavarde).

1873–1883 m. mokėsi Kauno gimnazijoje.

1883 m. pradėjo studijuoti Kijevo šv. Vladimiro imperatoriškojo universiteto Istorijos ir filologijos fakultete.

1883 m. spalio 31 d. – išspausdinta pirmoji Maironio publikacija laikraštyje „Novoje vremia“ (Naujas laikas).

1884 m. sausio 20 d. savo noru nutraukė studijas Kijevo universitete.

1884 m. įstojo į Kauno kunigų seminariją (tuomet ji vadinosi Žemaičių Romos katalikų dvasinė seminarija).

1885 m. laikraštyje „Aušra“ išspausdintas pirmasis Maironio eilėraštis – „Lietuvos vargas“ (pasirašė Zvalionio slapyvardžiu).

1888 m. baigė mokslus Kaune ir pradėjo ketverių metų trukmės studijas Peterburgo imperatoriškoje Romos katalikų dvasinėje akademijoje.

1891 m. kovo mėn. pirmą kartą po savo eilėraščių („Daina apie senovę“) pasirašė Maironio slapyvardžiu (eilėraštis išspausdintas katalikiškame laikraštyje „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“).

1891 m. birželio 24 d. vyskupas Antanas Baranauskas Maironį išventino į kunigus.

1891 m. išleista pirmoji Maironio knyga – „Apsakymai apie Lietuvos praeigą“ (originalus pavadinimas „Vistorija“, arba „Apsakymai apie Lietuvos praeigą“). Pasirašyta Stanyslovo Znavyko slapyvardžiu. Knyga parašyta 1886 metais.

1892 m., užbaigęs studijas Peterburge, įgijo teologijos magistro laipsnį.

1892 m. rugpjūčio 12 d. Kauno kunigų seminarijoje pradėjo dėstyti dogminę teologiją ir katekizmą.

1894 m. pabaigoje išvyko profesoriauti į

Peterburgo imperatoriškąją Romos katalikų dvasinę akademiją. Ten buvo paskirtas inspektoriaus padėjėju. Į Kauną gyventi sugrįžo po 15 metų.

1895 m. Tilžėje išleista pirmoji Maironio poezijos knyga – „Pavasario balsai“.

1900 m. paskirtas Peterburgo imperatoriškosios Romos katalikų dvasinės akademijos inspektoriumi.

1902 m. gruodžio 4 d. metropolitas Boleslovas Klopotovskis Maironui suteikė Mogiliovo garbės kanauninko vardą. Maironis išleido mokslinį darbą „Praellectiones de justitia et jure“ (Paskaitos apie teisingumą ir teisę). Parašas: Joannes Matsulevicz.

1904 m. Maironui buvo suteiktas teologijos daktaro laipsnis. Išspausdinta jo lenkų kalba sukurta poema „Z nad Biruty“.

1904 m. birželio 8 d. vyskupas Mečislovas Paliulionis Maironį įtraukė į Žemaičių kanauninkų kapitulą.

1907 m. Kaune išleista Maironio poema „Jaunoji Lietuva“.

1909 m. lapkričio mėn. Maironis buvo paskirtas Kauno kunigų seminarijos rektoriumi. Šias pareigas jis ėjo iki savo mirties.

1911 m. birželio 3 d. vyskupas Gasparas Cirtautas Maironui suteikė Žemaičių kapitulos prelado titulą.

1914 m. gegužės 26 d. Maironis paskirtas Dvasinio teismo pirmininku (oficiolu).

1915 m. persikraustė gyventi į Krekenavą.

1918 m. iš Krekenavos sugrįžo gyventi į Kauną.

1921 m. pasirodė pirmoji Maironio dramatinės trilogijos dalis – „Kęstučio mirtis“.

1921 m. rugsėjo 20 d. Maironis parašė oficialų prašymą pakeisti jo pavardę Maculevičius į „dvilypę“ – Maironis-Mačiulis.

1922 m. rudenį Maironui suteiktas Lietuvos universiteto Garbės profesoriaus vardas.

1926 m. Maironis pradėjo leisti savo „Raštus“ (iki 1930-ųjų metų išleido 5 tomus).

1930 m. įvyko Maironio dramatinės trilogijos trečiosios dalies spektaklio „Didysis Vytautas – karalius“ premjera, skirta Vytauto Didžiojo 500 metų jubiliejui.

1931 m. Popiežius Maironui suteikė Apaštališkojo protonotaro (Protonotarii Apostolici supra numerum) titulą. Tai – aukščiausiasis garbės prelatų vardas.

1932 m. sausio 29 d. Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto taryba Jonui Maironui-Mačiuliui suteikė literatūros garbės daktaro laipsnį.

1932 m. birželio 28 d. Jonas Mačiulis-Maironis mirė.

KĄ MENAME APIE Maironį?

ANTANAS BALAŠAITIS

Kūrybinio kelio pradžioje (1895 m.) Maironis nusivylimo valandėlę skundėsi: „*Išnyksiu kaip dūmas, neblaškomas vėjo, ir niekas manęs neminės*“, bet ilgainiui jo optimistinių eilių, atgimimą skatinančių kūrinių veikiamą tautą išsikovojo nepriklausomybę. Prieškario tautinėje mokykloje Maironiui buvo skiriamas deramas dėmesys, jo kūryba ugdė patriotinius jausmus. Okupacijos metais jis buvo sumenkintas: paženklintas buržuazinio poeto vardu, bet kultūros veikėjų pastangomis poeto atminimas buvo garsinamas. Jo name Kaune dar 1936 m. įkurtas memorialinis muziejus 1965 m. išaugo į Maironio lietuvių literatūros muziejų. 1977 m. Kaune pastatytas Maironio paminklas (skulptorius Gediminas Jokūbonis).

Brėkstant naujo Atgimimo aušrai 1987 m. visoje Lietuvoje oficialiai buvo paminėtos 125-osios poeto gimimo metinės. Lietuvių kalbos ir literatūros institute surengta mokslinė konferencija, iš-

Iš kairės: Jūratė Landsbergytė, Danielius Sadauskas, Dalia Juodkaitė-Dirgėlienė, Filomena Linčiūtė-Vaitiekūnienė, Antanas Balašaitis. Zigmo Juškevičiaus nuotrauka

leistas pilnesnis jo raštų rinkinys. Tam minėjimui skirtame „Literatūros ir kalbos“ XXI tome (1990) kartu su konferencijos pranešimais paskelbta laiškų, dokumentų ir atsiminimų.

Deramos visuotinės pagarbos poetas nusipelnė šiemet. 150-ųjų gimimo metinių proga 2012 metai Lietuvoje paskelbti Maironio metais. Tai Maironiečių draugijos nuopelnas. Jos vadovas yra Panevėžio lituanistas, kraštotyrininkas Eugenijus Urbonas. Jis yra ir nuo 1990 m. leidžiamo žurnalo „Sandraiva“ redaktorius (jau išleisti

(Nukelta į 44 p.)

Vilniaus žemaičių kultūros darugijos vakaro, skirto Maironio jubiliejui, dalyviai (bendras salės vaizdas). Zigmo Juškevičiaus nuotrauka

(Atkelta iš 45 p.)

56 žurnalo numeriai). Energingo maironiečių vadovo sumanymu pernai įvyko ir šiemet numatyta suorganizuota daug renginių. Rugšėjo mėnesį Ringovės kaime prie Nemuno (tarp Vilkijos ir Seredžiaus, kur 1863 m. caro žandarų buvo suimtas sukilėlių vadas kunigas Antanas Mackevičius), bus pastatytas koplytstulpis Maironiui *Pasklido giesmė po tą šalį toli, kur Nemuno vandenys bėga*. Koplytstulpį kuria dailininkas Donatas Jasinevičius.

Tautos atgimimo dainių trečioje šių metų sueigoje pagerbė ir Vilniaus žemaičių kultūros draugijos nariai, susirinkę Mokytojų namuose. Renginiui vadovavo draugijos pirmininkė Dalia Juodkaitė-Dirgėlienė, draugijai vadovaujanti jau šešioliktus metus. Pilnutėlė svetainė minėjimą pradėjo dainininko Danieliaus Sadausko užtraukta giesme „Lietuva, brangi mano tėvyne“. Solistas priminė, kad poeto giesmės „Kur bėga Šešupė“ ir „Užtrauksim naują giesmę, broliai“ po Nepriklausomybės paskelbimo buvo siūlomos priimti kaip valstybės himnų. Dainininkas ir jam akomponavusi pianistė Jūratė Landsbergytė su Maironio dainomis yra gastroliavę ne vien Lietuvoje, bet ir užsienyje, išleidę dviejų dalių muzikinį albumą, skirtą Maironiui. Renginio dalyviai galėjo pasigėrėti ne vien solisto dainavimu, bet ir įvairiais jo įdainuotais įrašais.

Minėjime dalyvavusi Maironio sesers Kotrynos Lipčienės anūkė dailininkė Filomena Linčiūtė-Vaitiekūnienė papasakojo apie poeto giminių likimus. Sovietiniai okupantai 1941 m. daugelį jų ištrėmė kaip pasiturinčius ūkininkus. Ištrėmta Elenos Lipčiūtės ir Liudviko Babonų šeima su septyniais vaikais (mažiausioji Ciliutė buvo vos aštuonių mėnesių). Nepagailėjo nei vyriausios poeto sesers – su jais gyvenusios nebylės Pranciškos Mačiulytės (g. 1860 m.), kuri netrukus, kaip ir mažoji Ciliutė, mirė iš bado Vorkutoje. Dailininkė šiuo metu kuria seriją teminių paveikslų, skirtų Maironiui. Jie bus padovanoti poeto memorialiniam muziejui Kaune. Vienu iš jų „Graži tu, mano brangi tėvyne“ renginio metu buvo papuošta salė.

Šio rašinio autorius, ilgus metus rašęs ir redagavęs didįjį „Lietuvių kalbos žodyną“, papasakojo, kaip jame yra panaudotos Maironio eilės. *Tėvynės lizde, greta kitų rašytojų sakinių, įrašyti ir du Maironio: Graži tu, mano brangi tėvyne, šalis, kur miega kapuos didvyriai ir Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka, tai mūsų tėvynė graži Lietuva*. Poeto eilėmis pailiustruota ir veiksmažodžių *nušvisti, prašvisti* vartoseną: *Aušra saulėtekio nušvis, ir užsimerks nakties šviesybės; Laikai juk mainos: slėgė pikti, nušvis kiti Lietuvai mūsų tėvynei; Užgims darbai, prašvis laikai, pakils jauna tėvynė*.

Daugiareikšmio daiktavardžio *širdis* lizde įvairioms perkeltinėms reikšmėms pailiustruoti įdėta net 16 poeto sakinių. Širdis kaip žmogaus jausmų simbolis atskleidžiama sakiniiais: *Rodos širdžiai paskirta mylėti, tai kodėl gi ji turi kentėti; Nieks nuraminti tavęs negali, nei išmatuoti širdies gilumo; O tu tik viena širdies raktą radai skaisčia savo skausmo gilybe*. Tam tikromis dvasinėmis ypatybėmis pasižymintį asmenį rodo eilės: *Taip griūva sienos, liūdnesnės kas dieną, griaudindamos jautrią širdį ne vieną; Nesek sau rožės prie kasų: ji širdį jauną pavilios*. Iš poeto eilių įrašyti net trys frazeologizmai: *širdį atidaryti, širdį pavergti, į širdį įkristi: Man ranką padavei jautriai ir jauną širdį atdarei bendros žvaigždės vardu; Daug žemės puikių ir gražių dukterų jo širdį pavergti norėjo; Vienas žodis, į širdį įkritęs, sužavės nekalčiausius sapnus*.

Taigi tautos atgimimo dainius liko giliai jos atminty: kalboj ir didžiajame žodyne, tebekelia dvasią ir džiugina širdis dainom.

BUKANTĖS DVARELYJE – ATNAUJINTAS RAŠYTOJOS ŽEMAITĖS MEMORIALINIS MUZIEJUS

JOLANTA SKURDAUSKIENĖ

Lietuvių rašytoja klasikė Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė labiausiai žinoma Žemaitės slapyvardžiu. Ji gimė 1845 m. birželio 4 d. (gegužės 23 d.) Bukantės palivarke netoli Šateikių (dabar Plungės rajonas). Valdos pavadinimas kilęs iš Bukanto ar Bukonto pavardės. Spėjama, kad XVII a. ši valda skilo į dvi dalis. Vieną jų sudarė Didžioji Bukantė, kitą – Mažoji Bukantė. Jau XVIII a. pabaigoje Mažoji Bukantė arba Bukantiškė buvo žinoma kaip Šateikių dvaro palivarkas, kurį ten rezidavę grafai Bröel-Plateriai įsigijo 1723 metais. Apie 70 ha ploto siekęs Bukantiškės dvarelis buvo įsikūręs kalvotoje, miškeliais apaugusioje vietovėje.

Žemaitės memorialinio muziejaus eksponatas – Petro Aleksandravičiaus skulptūra „Žemaitė“. 1975 m. Ionos Linkevičienės nuotrauka

Rašytojos tėvai buvo neturtingi bajorai. Susipažino jie tarnaudami Šateikių dvare. Motinos Julijonos Sciepuraitės tėvas buvo atsikėlęs į Žemaitiją iš Vilnijos, ji pati gimė ir augo Žemaitijoje. Tėvas Antanas Beniuševičius kilęs iš Žemaitijos. Grafo Pranciškaus Pliaterio valdymo metais jie buvo šio dvarelio-palivarko prižiūrėtojai: tėvas – urėdas, motina – palivarko gospadinė (šeimininkė). Čia jie praleido beveik 20 metų. Bukantėje Julijonai ir Antanui Beniuševičiams gimė keturios dukros: Emilija, Petronėlė, Julija ir Juzefa. Tėviškėje būsimoji rašytoja Julija augo iki 12 metų. Vėliau tėvai ją išleido į Šėmų dvarą mokytis ir įgyti gyvenimo patirties. Savo prisiminimus apie gimtinę rašytoja aprašė „Autobiografijoje“.

1920 m. vykstant Žemės reformai Bukantė buvo išdalyta. Po reformos dvarelyje įsikūrė keturi valstiečių ūkiai, kurie buvo prijungti prie Godelių kaimo. 1946 m. namas, kuriame gimė rašytoja, jau priklausė Aglinskiams, jie iš grafo buvo nusipirkę ir buvusį dvarelio malūną.

1957 m. architektas R. Šeibokas parengė Žemaitės gimtinės restauravimo projektą, pagal kurį gyvenamasis namas buvo suremontuotas. 1965 m., minint rašytojos 120-ąsias gimimo metines, Telšių muziejus „Alka“ restauruotame name buvo įrengta rašytojos Žemaitės memorialinė ekspozicija. Kitame namo gale pradėjo veikti biblioteka. 1977 m. tautodailininkai Bukantės dvarelyje sukūrė rodyklių ir skulptūrų kompleksą. Nuo 1994 m. Žemaitės memorialinis muziejus yra Žemaičių dailės muziejaus padalinys.

Gavę iš ES 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ lėšų, Žemaičių dailės muziejaus darbuotojai 2009–2012 m. įgyvendino projektą „Bukantės dvaro sodybos restauravimas ir pritaikymas turizmo reikmėms“. Sodyboje suremontuotas dvarelio gyvenamasis namas, atstatytas tvartas ir svirnas.

2012 m. birželio 2 d. (šeštadienį) atnaujinta Bukantės dvarelio ekspozicija atvėrė duris lankytojams. Ši sodyba dabar – naujas rašytojos Žemaitės gyvenimo aplinkos istoriją, vietos tradicijas ir kultūrą reprezentuojantis centras Plungės rajone.

Troboje, vadinamoje „ponų namu“ galima susipažinti su etnografiniais ir istoriniais šios sodybos šeimininkų ir čia gimusių bei augusių rašytojos gyvenimo ir kūrybos fragmentais. Dokumentai, nuotraukos, asmeni-

Rekonstruotas Žemaitės memorialinio muziejaus pastatas. Ionos Linkevičienės nuotrauka

niai daiktai ir gyvas rašytojos bei jos amžininkų žodis turėtų lankytojus priartinti prie Žemaitės laiko dvasios ir išgyventų patyrimų.

Naujai atstatyme sodybos svirne eksponuojama autentiškų daiktų pagrindu atkurta iš tų pačių apylinkių kilusio žymaus žemaičių medžio drožėjo Stanislovo Riaubos (1904–1982) memorialinė ekspozicija. Palikti menininko buitės daiktai, nuostabą kelianti kūryba ir žymių fotografų darbai primena apie turtinę ir unikalią paprasto kaimo žmogaus pasaulėjautą ir jo tvirtą neatsiejamą ryšį su Žemaitijos gamta bei liaudies kultūra.

Trečiajame naujai atstatytame sodybos pastate, pritaikytame šiuolaikiniams visuomenės edukaciniams ir kultūros poreikiams, lankytojus pasitinka sakralinis liaudies kryždirbystės paveldas. Didžiąją Žemaitijos 600 metų krikšto jubiliejui skirtos parodos „Žemaitėjės krivė“ dalį sudaro liaudies skulptūros. Dauguma jų sukurtos XIX a. antrojoje

pusėje ir XX a. pradžioje. Jų kilmės vieta – Plungės rajonas. Daugumos skulptūrėlių autoriai nėra žinomi. Tradiciniai žemaičių kryžiai, koplytėlės, koplytstulpiai, šventųjų skulptūrėlės – dvasinis paveldas, pasakojantis apie mūsų tautos tradicijas, papročius.

Žemaitės memorialinio muziejaus Sodybos fragmentas. Ionos Linkevičienės nuotrauka

Atkurti Žemaitės memorialinio muziejaus statiniai. Ionos Linkevičienės nuotrauka

2012 METAIS – ŠEŠTOJI PASAULIO ŽEMAIČIŲ DAILĖS

PARODA JOLANTA SKURDAUSKIENĖ,
DANUTĖ EINIKIENĖ

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro ansamblio centrinių rūmų fragmentas. Jūratės Motuzienės nuotrauka

2012 m. birželio 9, 10 ir 17 dienomis į Plungę, Telšius ir Biržuvėnus lankytojus pakvies 6-oji Pasaulio žemaičių dailės parodos renginiai – ekspozicijų atidarymai. Jau šeštą kartą vykianti paroda šiemet yra skirta artėjančiam Žemaitijos 600 metų krikšto jubiliejui. Parodos globėju sutiko būti Telšių vyskupas dr. Jonas Boruta SJ. Šios dailės šventės rengėjai – trys jau daugelį metų gražiai bendradarbiaujančios įstaigos: Žemaičių dailės muziejus, Vilniaus dailės akademijos Telšių dailės fakultetas ir Telšių rajono savivaldybės Kultūros centras.

Žemaičių dailės parodos – XX a. Nepriklausomos Lietuvos kultūros gyvenimo palydovės. Menininkų sambūris, užgimęs iš siekio puoselėti ir parodyti pasauliui savitą lietuvių kultūrą, šią idėją išsaugojo per visas dvidešimtąjame šimtmečio tautą ištikusias negandas.

Telkti žemaičių menininkus pirmasis XX a. ketvirtajame dešimtmetyje pradėjo visuomenininkas, poetas ir muziejininkas Pranas

Genys. Jo rūpesčiu 1938 m. rugpjūčio 25 – rugsėjo 5 dienomis Telšių pradžios mokykloje veikė „I-oji Žemaičių meno paroda“. Joje 17 autorių pristatė 115 tapybos, grafikos, skulptūros ir keramikos darbus. Vėliau, iškilusiuose naujuose muziejaus „Alka“ rūmuose, žemaičių parodos buvo surengtos 1940 ir 1943 metais.

Idėja vėl pradėti rengti žemaičių dailės parodas gimė beveik po pusės amžiaus – Lietuvos atgimimo metais. Sąjūdžio įkarštyje kilęs sumanymas kas ketveri metai suburti po pasaulį išsibarsčiusius žemaičių dailininkus ir parodyti jų darbus, 1989 m. buvo realizuota ir nuskambėjo įspūdinga dailės fiesta. Iš pirmųjų šios ekspozicijos rengėjų – Algimanto Švažo, Antano Olbuto, Aloyzo Stasiulevičiaus, Rimanto Dauginčio, Viktoro Liutkaus – vėlesniais metais Pasaulio žemaičių dailės parodų organizacinius rūpesčius perėmė Žemaičių dailės muziejus. Plungėje, kunigaikščio Mykolo Oginskio rūmuose, žemaičių kūrybos pristatymai,

pavadinti „Pasaulio žemaičių dailės parodomis“, pradėti rengti nuo 1994 metų. Nuo to laiko muziejus tapo svarbiu žemaičių dailininkų ir jų kūrybos centru. Per 1994–2011 m. laikotarpį Plungės muziejuje buvo surengtos keturios Pasaulio žemaičių dailės parodos, apie 300 įvairių dailininkų personalinių ir grupinių parodų. Žemaičių dailę reprezentuo

Žemaitijos krikšto 600 metų jubiliejui skirti svarbiausi renginiai šalyje vyks 2013–2017 metais. Žemaitija, sunkiai priėmusi krikštą, laikui einant tapo katalikybės bastionu, kryžių kraštu, Lietuvoje „Šventąja Žemaitijos žeme“ tituluojamu regionu.

Šiemet parodoje savo pastarųjų ketverių metų kūrybą pristato Lietuvoje ir užsienyje (Ukrainoje, JAV, Danijoje, Australijoje) gyvenantys dailininkai profesionalai, tautodailininkai, o taip pat Vilniaus dailės akademijos Telšių dailės fakultete studijuojantis jaunimas. Tradiciškai parodos metu bus pagerbiami jau į Amžinybę išėję žemaičių dailininkai.

Vien Plungėje Mykolo Oginskio rūmuose pristatomoje profesionaliosios vaizduojamosios ir taikomosios dailės ekspozicijoje norą dalyvauti pareiškė 112 dailininkų. Šiemet parodai jie pristatė apie tris su puse šimto savo kūrinių. Meno taryba parodai atrinko geriausias darbus ir išrinko parodos laureatus. Tarybos nariams Petru Gintalui, Algei Dargienei, Virginijai Degenienei, Romualdui Inčirauskui, Daliai Onai Matulaitei, Aloyzui Stasiulevičiui ir Beatai Zdramytei sutarus, šiemet numatomos įteikti trys nominacijos: už temos istoriškumą ir jos interpretaciją; už profesionalumą; už inovatyvumą. Laureatams skirti dailininkės Beatos Zdramytės sukurtais sidabriniais parodos ženkliais.

Pasaulio žemaičių 5-osios parodos dalyviai. Nuotrauka iš Žemaičių dailės muziejaus archyvo

Žemaičių dailės muziejus. Jūratės Motuzienės nuotrauka

SUTŪPĘ PO MENO IR KRIKŠTO SPARNAIS

GODA
GIEDRAITYTĖ

Pasaulio žemaičių dailės paroda kas keleri metai sukviečia kūrybines pajėgas iš viso pasaulio. Toks dailės parodos mastas ir ambicija Lietuvos kontekste yra unikalus reiškinys visų pirma dėl kūrybinio arealo pozicionavimo, susijusio su istorine geografine teritorija, ir savito (žemaitiško) etnoso būvio bei mąstymo išpažinimo. Juk ir kvietime teigiama, jog žemaičių parodoje gali dalyvauti visi iš šio krašto kilę arba jame gyvenantys, arba „jaučiantys tamprų ryšį su Žemaitija“. Antra, paroda daugialypė, pasižyminti žanrine įvairove (nuo tapybos iki

tekstilės) ir apimties galia. Ekspozicijos pristatomos skirtingose Žemaitijos vietose: Plungėje, Telšiuose ir Biržuvėnuose. Vien kunigaikščio Mykolo Oginskio rūmų menėse Plungėje pasklidusios profesionaliosios dailės, studentų ir išėjusių amžinybėn kolekcijos stebina autorių kūrybos gausa. O kur dar tautodailininkų paroda! Ši geografijos ir turinio sklaida nurodo ir į trečiąjį parodos unikalumą sąlygojantį faktorių – atvirumą.

Parodoje dalyvauja profesionalai, studentai, tautodailininkai, t. y. visi, kuriantys nepaisant jų išsilavinimo ar priklausomybės

vienai ar kitai mokyklai, meninei grupei, stilistinei krypčiai. Taigi ši paroda tampa savotiška apžvalgos aikštele, kurioje galima susipažinti su šiais dienomis Lietuvoje vykstančiais kūrybiniais procesais ir autentiška kuriančių menininkų raiška. Nors nesiekiamas reprezentuoti tam tikro žanro raidos ar naujausio meninio diskurso, Pasaulio žemaičių dailės paroda yra realaus laikmečio ir situacijos, vietos ir erdvės atspindys, leidžiantis pasimėgauti visa kūrybinės paletės galimybių mozaika.

Būtent todėl atskiromis ekspozicijomis pristatomi tautodailininkai kalvis Vytautas Jarutis ir skulptorius Vytautas Ulevičius. Menininkų darbai išsiskiria gausia liaudies ornamentika, pasižymi raiškia plastika, kūriniuose vyrauja istorinė, mitologinė, religinė temos. Aktyvus abiejų tautodailininkų dalyvavimas parodose Lietuvoje ir užsienyje bei produktyvi kūrybinė veikla leidžia šiuos unikalius menininkus deramai pažymėti tarp svarbiausių Lietuvos liaudies meno puoselėtojų.

Šių metų Pasaulio žemaičių dailės paroda skirta Žemaitijos krikšto 600 metų jubiliejui, kurį minėsime 2013 metais. Ir nors dalyviams reikalavimas kūriniuose įvaizdinti minėtą įvykį ar datą nebuvo keliamas, dažnas menininkas prie šios sudėtingos ir gilaus dvasinio įsijautimo reikalaujančios temos prisilietė gvildendamas asmeninio tikėjimo, Lietuvos istorijos, meilės šeimai ir ypač gamtai siužetus.

Profesionalios vaizduojamosios ir taikomosios dailės ekspozicijai šiemet pateikta 112 dailininkų paraiškų. Dominuoja tapybos, tekstilės, mažosios plastikos darbai. Įdomu, jog žemaičių menininkai (matyt, dėl ištikimybės savo tradicijoms) mieliau renkasi klasikinius žanrus. Interdisciplinaraus meno kūrinių pristatoma vos vienas kitas. Reta viešnia ir fotografija, o šiais dienomis taip paplitusių videoeksperimentų išvis nėra.

Parodoje dalyvaujančius menininkus pagal žanrus galime suskirstyti į kelias grupes: tradicinius modernistus, nuosekliai tęsiančius aukštojoje mokykloje išmokus kanonus, eksperimentuojančius klasikus, reprezentuojančius geriausias žanrines tradicijas, bet kartu ieškančius naujų raiškos formų ar siužeto linijų, ir šiuolaikinę meninę kalbą plėtojančius kūrėjus, atvirus menų

Pasaulio žemaičių 5-osios parodos renginių dalyviai. Nuotrauka iš Žemaičių dailės muziejaus archyvo

(Nukelta į 50 p.)

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro parko fragmentas. Jolantos Skurdauskienės nuotrauka

(Atkelta iš 49 p.)

sintezės pokalbiams ar netikėtiems dvasiniams ekskursams.

Būtina akcentuoti ir edukacinę parodos reikšmę. Greta tokių reikšmingų Lietuvos menui pavardžių, kaip Aloyzas Stasiulevičius, Arūnas Sakalauskas, Romualdas Inčirauskas, Arvydas Žalpus ir kt., matome jaunųjų menininkų debiuto pumpurus. Tai sudaro galimybę žiūrovui pažinti meno raidos procesus, o kūrėjui – kolegų raiškos ypatybes.

Gausiausia parodoje tapybos grupė. Čia pristatomi tiek aliejine, tiek akvarelės ar pastelės technika atlikti darbai. Stilistiškai išryškėja net keletas krypčių. Visų pirma ekspresionistinė, tęsianti mūsų tapybos patriarcho Antano Gudaičio plastines tradicijas ir pasižyminti potėpio sodrumu, spalvų kontrastais, emociškai įtaiga. Čia paminėtini A. Stasiulevičiaus, V. Pinkevičiaus, V. Vitkaus, L. Černiausko, K. Užuoto, S. Armono, A. Garjono ir kt. autorių darbai. Klasikinei tapybos mokyklai, realistinei manierai ir savotiškai *pe-redvižnikų* dvasiai priskirtini gamtos motyvus ir peizažus, istorinius paveikslus kuriantys P. Griušys, K. Žiuolis, V. Yla, A. Ilginis, L. Pocius ir kt. Tuo tarpu V. Sušilovo, A. Razmaus, E. Petraitytės-Talailienės, O. Kanavolaitės-Čepelienės ir kitų autorių kūriniuose išryškėja liaudies meno ir Henri Rousseau ekspresijai artima primityvistinė raiška.

Abstrakčiai dailei ir netgi savotiškam tekstiliniam jos braižui atstovauja ryškiaspalviai D. Andriulionio, D. Kirkutienės, R. Zdanavičiaus, J. Šlepetytės, Z. Liekio kūriniai, ekspresyvi V. Kibildžio ir G. Vaičio energija. Subtilia figūratyvo mistika dvelkia G. Bulotaitės, A. Didžionienės kompozicijos, duokle fovistinei spalvos gyvasčiai – V. Ostašenkovo darbai. Akvarelistų gretose paminėtini E. Šturkaitės, O. Jablonskio, V. Galdiko, Č. Banio, I. Meištaitės, A. Jonučio vandens prisodrinti paviršiai. Tuo tarpu J. Bytautė, A. Vaitkus, M. Petreikis, V. Krištopaitis ir R. Kučinskaitė reprezentuoja šiuolaikinės tapybos eksperimentus, novatoriško santykio su siužetu ir plastiniais sprendimais paieškas.

Šįkart ne itin gausiame grafikos sektoriuje subtiliai „skamba“ G. Oškinytės ir G. Norkienės piešinio estetika, išraiškinga V. Burbos kompozicinė mozaika, V. V. Jucio ir V. Simučio liaudies meno motyvų adaptavimas ir stambi štrichuotė, A. Čapskytės ir M. Ka-

šinskaitės technikos meistriškumas, socialiai aktyvus M. Stirbytės-Valaikienės naratyvas ir tekstilinė G. Eimanavičiūtės kaligrafija, nostalgiskas J. Petruitytės-Motužienės diptikas, savita V. Janulio religijotyros intarsija ir persipinantys A. Čepausko istorijos klodai.

Grafikos srityje daugiau mažiau atsispiriama į tradicinį priemonių bei siužetų lauką, o mažosios plastikos įvairovė ir originali idėjos traktuotė ekspozicijoje stebina. Čia ir skulptūriniai akmens, medžio ar stiklo objektai (A. Sakalauskas, K. Bimba, D. Drulys, P. Baronas, D. Statkutė-Antanaitis, R. Budvytytė, V. Venclovas), ir medaliai (A. Olbutas), metalo plastikos (R. Inčirauskas, P. Gintalas, S. Plotnikovas), emalio bei juvelyrikos kūriniai (N. Poškutė), ir kalvystės (D. Vilius, V. Mikuckis) bei liejybos (R. Vaitkutė) dirbiniai.

Vertinant minėtą kūrinių grupę, galima konstatuoti, kad taikomosios ir vizualiosios dailės segmentai praranda savo pirmąją takoskyrą. Tai liudija tekstilės ir keramikos kūrėjų darbai, kurių utilitarioji būtis dažniau pabrėžia meninės pozicijos pirmenybę nei funkcinę paskirtį (pavyzdžiui, konceptualūs Z. Inčirauskienės, L. Ringelienės, V. Degenienės, Z. Dargienės, Ž. Kriūkaitės-Juciuvienės ieškojimai ar tradiciniai, techninę meistrystę ir medžiagos pažinimą atskleidžiantys A. Valiaus, N. Sitonytės, V. Kubiliūnienės, G. Kriaunevičienės, L. Kozlovičienės, M. Sinkevičienės, O. Riabaitės-Staškevičienės, D. Kaučikienės sprendimai). Gausią tekstilinių plejadą palydi vos keli keramikos kūrėjai: preciziškai subtili T. Jankauskaitė su juodosios keramikos indais, S. Želnytė su taktilinių plokštelių ciklu ir keraminių plokštelių ciklą pristatanti L. Tarasevičienė.

Bandymą skirstyti ekspoziciją, remiantis tradicinių žanrų skale, neabejotinai trikdo šiandieninė meno ribų susiliejimo situacija. Tačiau tokios plačios ekspozicinės pasiūlos neįmanoma apžvelgti neturint tam tikros vertinimo sistemos. Todėl atskirai grupei priskirtini kūriniai, kuriais stengiamasi peržengti vieno žanro ribas ar kitaip plėtojant novatorišką kalbėjimo manierą. Visų pirma tai A. Žalpio ciklas, tęsiantis 4-ąją konceptualisto J. Kosutho kėdės būtį – „Menininko kėdės portretą“, taip pat V. Kuso „Mini galerija M. K. Čiurlionio 100-osioms mirties metinėms“, J. Sutkutės erdvinė kompozicija „Proveržis“ bei kamštinės G. Latako knygos.

Apibendrinant parodos turinį, būtina pažymėti skirtingą menininkų profesionalumo lygį. Tai kiek apsunkina ekspozicijos vertinimą ir jos bendros vertės identifikavimą. Tačiau ekspozicija sudaro ma, atsižvelgiant į atrankos komisijos teikiamus siūlymus, o tai leidžia suformuoti reprezentatyvios parodos *status quo*. Svarbu akcentuoti ir tai, kad dalyvių skaičius pastaraisiais metais stabiliai auga ar bent jau išlieka nepakitęs. Dar svarbiau, kad šiame parodoje gausu jaunų kūrėjų. O tai džiugina, nes liudija parodos gyvastį ir aktualumą.

Reikėtų pasakyti pagiriamąjį žodį Žemaičių dailės muziejui, šiuo projektu visapusiškai realizuojančiam šiuolaikinio muziejaus funkcijas. Rengdami Pasaulio žemaičių dailės parodą, muziejaus darbuotojai ne tik vykdo aktyvią kultūrinę, edukacinę ir komunikacinę veiklą, plečia savo lankytojų ir gerbėjų būrį, bet ir menininkų dovanojamais kūriniams muziejaus fondus papildoma aktualiomis šiandienos meno vertybėmis. Akivaizdu, jog beveik prieš šimtmetį gimusi Žemaičių dailės parodos idėja pasėjo savo grūdą ir Žemaičių dailės muziejaus darbuotojų pastangomis uoliai brandina šios tradicijos vaisių.

Tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis: TŪKSTANČIO GARSŲ SIMFONIJA DVARO ERDVĖSE

DANUTĖ EINIKIENĖ

Plungės miestas turi unikalų renginį – tarptautinį Mykolo Oginskio festivalį, tęsiantį XIX a. kunigaikščio Mykolo Oginskio dvare puoselėtas kultūros tradicijas. Šiame festivalyje skiriamas pagerbti šviesių mūsų žemiečio, Plungės garbės piliečio Bronislovo Lubiio atminimą. Jau praėjo septyneri metai nuo pirmojo festivalio, kurio pradžią paskelbti buvo patikėta festivalio garbės prezidentui Bronislovui Lubiui. Per šiuos metus festivalis tapo svarbiu reiškiniumi Lietuvos kultūriname gyvenime ir svarbus plėtojant tarptautinius kultūrinius ryšius. Prie to daug kuo prisidėjo Nepriklausomybės Akto signataras, mecenatas Bronislovas Lubys.

Kaip ir kasmet, festivalis bus paskelbtas patrankų salvėmis ir skambant Mykolo Kleopo Oginskio polonezo „Atsisveikinimas su Tėvyne“ garsams. Tai ženklas, kad visą mėnesį plungiškiai ir Plungės svečiai mėgausis muzikos garsų palete. Iškilmingas festivalio atidarymas numatytas rugpjūčio 25 d. 16 val. Plungėje, Mykolo Oginskio dvaro žirgyne. Publikos laukia įvairaus žanro koncertai – nuo Lietuvos Nacionalinės filharmonijos simfoninio orkestro klasikos aukso fondo pristatymo iki naujos premjeros: muzikinį vainiką, skirtą Plungės Mykolo Oginskio meno mokyklos 50 metų jubiliejui, pils talentingi muzikos atlikėjai - buvę mokyklos auklėtiniai ir jų mokytojai.

Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovo ir vyr. dirigentas prof. Juozas Domarkas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (orkestro įkūrėjas, meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius), Klaipėdos kamerinis orkestras (meno vadovas Mindaugas Bačkus, dirigentas – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas prof. Saulius Sondeckis), Žemaitijos krašto muzikos ir

Plungės Mykolo Oginskio festivalių akimirkos. Sauliaus Narkaus nuotraukos iš Žemaičių dailės muziejaus foto archyvo

meno mokyklų jungtinis styginių orkestras, būrys žymiausių Lietuvos atlikėjų kvies klausytojus pasinerti į klasikinės muzikos grožį.

Festivalis, kuris kasmet tampa prasminga ir gražia simfoninės muzikos švente, atveria plačius horizontus, naujas perspektyvas, rodo daugialypį kultūrinės programos spektrą. 2011 m. tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis apdovanotas dviem reikšmingomis nominacijomis. Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos kasmet skelbia konkursą „Sėkmingiausias metų turizmo projektas“. 2011 m. šis konkursas sulaukė rekordinio skaičiaus – daugiau kaip 100 teikimų. Iškilmingos apdovanojimų ceremonijos metu buvo paskelbta, kad „Sėkmingiausiu 2011 metų turizmo renginiu“ pripažintas Plungėje surengtas šeštasis tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis, skirtas M. K. Čiurlionio metams paminėti. Plungės M. Oginskio festivaliui įteikta ir dienraščio „Respublika“ organizuojamų „Respublikos nacionalinių vertybių“ rinkimų nominacija „Reiškinys, garsinantis Lietuvą“.

Paskutiniiais metais muziejininkams kilo idėja prisiminti ir įprasminti dar vieną M. Oginskio dvare atgaivintą ir puoselėtą veiklą – 1883 m. įsteigtą pirmąjį žemaitukų žirgyną. Tai vienintelė ne išvesta, o per šimtmečius susiformavusi žirgų veislė Lietuvos teritorijoje. Garbingos praeities priminimas bei paraginimas pagalvoti apie Žemaitijos identiteto išsaugojimą – jau antrus metus Plungėje festivalio metu organizuojamas žirgų konkūro varžybos M. Oginskio festivalio taurei laimėti.

Visi festivalio renginiai yra nemokami, organizuojami iš projektinių ir rėmėjų lėšų. Ši, regis, smulkmena taip pat neatsitiktinė. Taip norima išsaugoti ir pratęsti kunigaikščio Mykolo Oginskio muzikines dvaro tradicijas.

Stuov (iš kairės): Telšiū žemaitiu vads Dačis Andrius, Žemaitiu akademijės rektorius, proufesuorios Butrėms Aduoms, literatūruoluogė proufesuorė Daujuotitė Vėktuorėjė, Telšiū rajuna vīiausiesis arkitektis Žebrauskis Algėrds, Vilniaus žemaitiu kultūras draugėjės pirmininkė Dirgieliene Dalė, Šėlalės rajuna kraštietis, istorėks Jociis Virginėjus, Žemaitiu kultūras draugėjės pirmininks Kasparavičė Stasis. Pėrmuo eilie – Vilniaus žemaitiu mozėkontā (iš kairės) Batavičė Albins ėr Petruošios Ipuolits.

Šiū metu Kazioka mugė Vilniou, kap jau ĩprasta daugībė metu, bova panaši i dėdėlitvana. Vėsas tris dėinas miesta cėntros bova pėlns vėsuokiausiu dėrbėniū, amatinin-

ku. Vo pėrkieju... Anū – mėniū mėnės Kas tik tēp ėe ožsokės, ka laika praleisto, i kėtus pažiuoaplėnietu, kuokė baronka laukto- viu i nomus parnešto, vo kėts, veiziek, jau

Būrielis žemaitiu Vilniaus mera priijimėmė Vilniaus ruotošie

Žemaitiu kultūras dėinas Vilniou

PRUŠINSKS KAZIMIERS
Mukienės Danutės portėgrapėjės

ėr vėsuokiausiuom gerĳbiem apsėkarstės, pri stala sied ėr alaus buokala kėlnuo. Tū par žėima pridruožtū, prisiūtū, priaustū, pripintū ėr vėsuokiausiu kėtuokiū prekiu – jūras. Nė to vėskou gali apveizietė, nė nosėpėrkėtė. Dar daugiau bieduos, je somėslėjė vėsus rėngėnius, katrėi mugės pruogo miestė vikst, aplonkītė. Šės metās anū bova tėik, ka nuors parsėpliešk, vuo i vėsus nespiesi. Vėsa šiū metu Kazioka mugės kultūrėnė pruograma bova žemaitėška. Diel tuo Vilniou ĳivenontėms žemaitems soktėis reikiejė kap rėkals. Jau patė pėrmoujė mugės dėina radėjė, televizėjė, spauda skelbė, ka žemaitė Vilnio uokopava. Kuokė tēn uokopacėjė!.. Šės metās pagal tradicėjė atėjė eilie Kazioka mugės dėinuom paskelbtė Vilniou Žemaičiu kultūras dėinas. Vilniou dėdliausė tū dėinū organizartuorė – žemaitė. Tėi kāp reikint pasėsturouojė, tad sovadėna i Vilnio vikosius žemaitius, katrėi, kap žmuonės ka saka, ėr ont toncė, ėr ont ražončė tink, iš vėsū Žemaitėjės rajonu. Atvažiava daugoma anū ne paandeliuotė, vuo baisesi pasėstrajėjė, so mozėkuom, dainiem, kėtuokiuiom ėšmuoniem. Kartās pri anū liuob prisėdietė ėr vėlnėškė, bet ėr tū būrie tonkė galiejė ne vėina žemaiti pamattitė. Tas Vilnius nu sena žemaitiu apsiests, tad nikuokė ėe dīva, je anus matā, sotinki ont kuožna kompa.

Vėsk tas 2012 m. vīka kuova 2–4 dėinuom. Pėrmiausė i Vilnio atskobiejė puolitikā. Kuova 2 dėina soėjė anėi i Lietovuos Seima rūmūs esontė Europas ĳpormacėni biura ėr viel pradiejė vestė ruoda aple

Lietuvuos administracėnė reforma. Daug metu tou temo rimitė vīrā kalba sok. Tik ka tēi, katrėi īstatīmus ēr nutarėmus priiminie, mažā i tas anū ruodas īsėklausa...

Iš tū Seima rūmu žemaitė parsėkielė pri Naciūnalėnė dramas tētra, kor vīka Kazioka mugės atėdarīma ceremuonials, šuoka Vilniaus senuosės mozėkas ēr šuokė tētra „Puelli Vilnenses“ šuokiejė (vad. G. Strikulienė).

Tou patė dėina nu pėitu lig vakara Ruotošės aikštie vīka Žemaitėjės liaudės meistrū ēr kulėnarėnė pavelda pristatīmā. Tou patio laiko Lietuvuos tētra, mozėkas ēr kina muziejou vīka rėnginis „Žemaitiu šnektas kasdėinībie ēr menėnie savėraiškuo“. Pranešėmus skaitė prof. P. Bielskis, doc. J. Pabrieža, dainiava P. Girdienis, vīka leidėniū „Kur milžinā siediejī“, „Žemaičiai. Gīvenimas ir šventės“ pristatīms.

Pavakarie VšĮ Vilniaus vākū ēr jaunima mena galerėjuo (Vilniaus g. 39) bova atėdarīta vākū piešėniū paruođa „Žvilgsnis i Žemaitėjė“.

Mažne tou patio laiko Vilniaus muokītuoju namū Mažuojie salie i vakara „Dubīsā Žemaitiu kalnā meilesnė nego muizės rauduonas“, skėrta Mairuonė 150-uosiems gėmėma metėniems, sosėrinka būrīs poeta gerbieju. Rėnginie dalīvava literatūruologs dr. R. Tamošaitis, aktuorios R. Rimeikis, Raseiniu kultūras cėntra folkluora ansamblis „Degulė“ (vad. A. Nikžentaitienė), Vilniaus muokītuoju nomū liaudėskas mozėkas ansamblis „Kanklelė“ (vad. D. Čičinskienė).

Vakarė Vilniaus ruotošie bova atėdarīta Žemaitėjės prufesiuonaliū dailininku paruođa „Vilnius – vartā i Žemaitėjė“. Žemaitėjės prufesiuonaliū dailininku paruođas dā veikė ēr „Arkas“, Šv. Juonū galerėjuos. Tou vakara Vilniou Kelmės mažāsīs tėtros paruođė spektakli „Kražiū skerdinės“ (rež. A. Armuons).

Kuova 3 dėina onkstėi rīta Vilniaus Vėsū Šventū bažničiuo vīka Švėntas Mėšės už Žemaitėjės krašta.

Vėiniulėkta valonda nu Lukiškiu aikštės link Ruotošės pajodiejė tėturalizouta karnavalėnė eisėna. Dvīlėkta valonda ivīka oficialos Žemaitiu dėinū atėdarīms. Pu tuo lig pat vakara Ruotošės aikštie ēr kėtuos miesta vėituos vīka Žemaitėjės liaudės meistrū ēr miegieju mena kolektīvu pasėruodīmā. Koncertava Telšiū, Šėlalės, Šiauliū rajuonu dainininkā, šuokiejė, mozėkontā, pasakuorė. Tou patio laiko Ruotošės aikštie, LED vaizda ekranė, bova paruođita vizualėnė pruojekcėjė „Žemaitėjės panuorama“. Tou dėina vilnėškė ēr anū svetė pamatė ēr Telšiū Žemaitės dramas tētra spektakli – Žemaitės komedėjė „Piršlības“ (rež. L. Pocevičienė).

Vilniaus mokītuoju nomū Mažuojie salie sosėrinkosėms bova pristatīta mažėikėškė puotuogrāpa Strazdauskė Juona portėgrāpėju albums „Žemaitijos rūkai“. Čė veikė ēr anuo autuorėnė kūrėniū paruođa. Dainiava Vilniaus muokītuoju nomū žemaitiu folkluora ansamblis „Tiklė“ (vad. Brazaitienė Vitalėjė).

Pu pėitu Vilniaus muokītuoju nomū svetainie vīka literatūrėnė puopietė „Kitoniški yra žodžiai raseiniškių, kitoniški šiauličių, dar kiti telšiškių“. Sava kūrība skaitė žemaitė rašītuojė V. Reimeris, M. Martinaitis, M. Kontrimaitė, S. Līgutaitė-Bucevičienė, M. Kudauskaitė, S. Poison, V. Navicks, R. Kašausks, J. Nekrošios, V. Dačkėvičios, D. Mušinsks, V. Stulpins, J. Kubilios, D. Petrošios, V. Stankos. Dainas žemaitiu autoriu tekstās dainiava A. Liutkutė. Puopietė vedė literatūras kritikė J. Riškutė. Veikė žemaitiu rašītuoju knīngu paruođa-pardavėms.

(Nukelta i 54p.)

Kazioka mugės verbas. Danutės Mukienės portėgrāpėjė

Paruoduos plakats

Žemaitėjęs merā ēr Vilniaus vicemērs Aduomavičē Ruoms Žemaitiu žvaigždiēs īteikēma pruogo sveikēn literatūruoluogē proufesorē Daujuotītē Vēktuorējē

Būrielis žemaitiu Vilniaus mera priijemēmē Vilniaus ruotošie

(Atkelta iš 53 p.)

Pavakarie Šv. Kuotrīnas bažnīčiuo vīka žemaitiu koncerts. Koncertava Mažeikiu savēvaldībēs kultūras cēntra mēšrus chuors „Draugistē“ (vad. R. Grušos), Telšiū kultūras cēntra mēšrus chuors „Žemaitē“ (vad. G. Vaitkaitis), Rēitava M. K. Oginskē mena muokīklas muokītuuju ansamblis (vad. R. Urniežienē), Šiauliū rajuono savēvaldībēs kultūras cēntra vuokalinis ansamblis „Meluodējē“ (vad. B. Prokopavičienē) ēr Šiauliū rajuono savēvaldībēs kultūras cēntra Meškuitiu filiala muoterū vuokalinis tercets (vad. R. Zelibienē). Pēitū Žemaitėjęs tradicēnēs dainas atlēka Vilniaus folkluoro ansamblis VISI (vad. E. Vīčinas).

Tou dēina Rotošie Vilniaus mers sorēngē ēr oficiali žemaitiu priijemēma. Mera šin karta pavadava vicemērs Aduomavičē Ruoms. Par tou priijemēma Žemaitiu žvaigždē, katrou īsteigē Telšiū rajuona savēvaldībē, bova apduovēnuota literatūruoluogē proufesorē Daujuotītē Vēktuorējē. Vakarē Ruotošie vīka Žemaitėjęs žvaigždiū koncerts „Mes iš Žemaitėjęs“. Dalīvava R. Martinutē, R. Tautkos, P. Skrabītē, S. Padvariškītē, M. Petrausks, L. Sungailienē, R. Rapalītē, A. Kulikausks, Petros ēr Dominīks Vīšniauskē. Koncerta vedē L. Sungailienē ēr S. Kavaliausks.

Ontroujē Kaziuka mugēs dēina nu pat pēitu Lukiškiu aikštie šormoliava alternatīviuojī Kazioka mugē.

Sekmadēinie, kuova 4 dēina, Ruotošēs aikštie nu vēinioulēktas valonduos vīka Žemaitėjęs liaudēs meistrū ēr mėgējū mena kolektīvū pasēruodīmā. Koncertava Palonguos, Vilniaus, Rēitava miegieju mena kolektīvā.

Dar karta tou dēina Ruotošēs aikštie LED vaizda ekranē bova paruodīta vizualinē projekcējē „Žemaitėjęs panuorama“.

Pu pēitu tēn pat, kor bova atēdarīta Kazioka mugē (Gedimina pruospektē, pri Naciunalēnē dramas tētra), ivīka ēr oficelos anuos uždarīms. Koncertava Rēitava ēr Vilniaus miegieju mena kolektīvā.

Lukiškiu aikštie tuoliau vēsa posdēini šormoliava alternatīviuojī Kazioka mugē.

Mugēs dēinuom vīka dā ē daugiau žemaitėšku rēnginiū, katrēi i oficialē mugēs ēr Žemaitiu dēinū prougrama nebova ītrauktē. Užupē respublikas gaspaduorē pasērūpēna, ka būtom išleista ir ont sēinā šalēp Užupē respublikas Konstitucējēs kētuom kalbuom pritvirtinta tuos

Kviečiame Jus š.m. kovo 3 d. 15 val.
į Užupio Respublikos konstitucijos
žemaičių tarme atidengimo šventę
(Paupio g. 1, Užupio Respublika).

Kvėitam Jumis š.m. kuova 3 d. 15 val.
į Užupė Respublikos konstitucijos
žemaičių tarmi atidengėma švėnti
(Paupi g. 1, Užupė Respublika).

respublikas Konstitucėjė žemaitiu kalbo. Miestė vėsas tris dėinas koncertava daugībė iš Žemaitėjės ėr kėtū vėitu atvėkusių mozėkontu ėr dainininku.

Švėntės ateit ėr praeit. Tradicėjės tėsas. Žemaitė i Kazioka mugė torietom sogrīžtė pu 4 metu. Nuorės tėkietė, ka vėlnėškė, Kazio-ka mugės dalivė anū ėe lauks...

Žemaitiu
žvaigždiū
koncertė, katros
2012 m. kuova
6 dėina vėka
Vilniaus
ruotošie, grajėj
saksafuonists
Vīšniausks
Petros

UŽUPĖ RESPUBLIKAS KONSTITUCĖJĖ

1. Žmuogus tor teisė giventė šalėp Vilnelės, vo Vėlnelė tekietė šalėp žmogaus.
2. Žmuogus tor teisė i karšta vundini, šėldima žėimos laiko ė i ėrpiu stuoga.
3. Žmuogus tor teisė numėrtė, bet ta nie anuo pareiga.
4. Žmuogus tor teisė klīstė.
5. Žmuogus tor teisė būtė vėinintelis.
6. Žmuogus tor teisė mīlietė.
7. Žmuogus tor teisė būtė nemīlėms, bet nebūtėnā.
8. Žmuogus tor teisė būtė nežīmus ė nežėnuoms.
9. Žmuogus tor teisė tingietė aba nedėrbtė nieka.
10. Žmuogus tor teisė mīlietė ė globuotė katė.
11. Žmuogus tor teisė rupintėis šunim iki vėina iš anū gīvenima pabaiguos.
12. Šou tor teisė butė šunim.
13. Katie neprivala mīlietė sava šėimininka, bet sunkė adīna privala anam padietė.
14. Žmuogus tor teisė kartās nežėnuotė, a uns tor pareigū.
15. Žmuogus tor teisė abejutė, bet tas nier anuo pareiga.
16. Žmuogus tor teisė būtė laimings.
17. Žmuogus tor teisė būtė nelaimings.
18. Žmuogus tor teisė tīlietė.
19. Žmuogus tor teisė tikietė.
20. Žmuogus netor teisės privartautė.
21. Žmuogus tor teisė suvuoktė savo mėnkīstė ė dėdībė.
22. Žmuogus netor teisės kiesintėis i omžėntībė.
23. Žmuogus tor teisė suprastė.
24. Žmuogus tor teisė nieka nesuprastė.
25. Žmuogus tor teisė turietė visuokės tautībės.
26. Žmuogus tor teisė švėstė aba nešvėstė sava gimtadėini.
27. Žmuogus privala atmintė sava varda.
28. Žmuogus gal dalintėis tou, kou uns pats tor.
29. Žmuogus negal dalintėis tou, kuo uns pats netor.
30. Žmuogus tor teisė turietė bruolius, seseris ė tievus.
31. Žmuogus gal būtė laisvos.
32. Žmuogus pats atsaka už sava laisvė.
33. Žmuogus tor teisė kriuoiktė.
34. Žmuogus tor teisė būtė nesuprasts.
35. Žmuogus netor teisės padarītė kėta karta.
36. Žmuogus tor teisė būtė asmenėšks.
37. Žmuogus tor teisė neturietė nikuokiū teisiu.
38. Žmuogus tor teisė nebėjuotė.
39. Nenugaliek.
40. Nesigink.
41. Nepasėdouk.

Rašība taisīta

Enuomozēkuoluogē, daininikē ēr televizējēs laidū vediejē Sungailienē Loreta

ŽEMAITĒ ESTRADAS SCENUO

ŽELVĪTĒ DANGUOLĒ

2012 m. onkstīva pavasari Vilniou vīkstont Žemaitiu kultūras dēinuoms, Vilniaus ruotošie, Žemaitiu žvagždiū koncertē, pasēruodē būrīs Lietovuo jau senē gerā žēnuomu ēr tik paskotēnēs metās pradiejusiu garsietē dainininku, mozēkontu ēr skaituovu.

Rēngini karto so etnēnēs kultūras spelcelisto, dainininko Kavaliauskē Stanisluvo vedē, vēina bēi karto so 2011 m. tarptautēnē vākū „Euruovizējēs“ konkursa dalīvē Skrabītē Paulina dainiava etnuomuzēkuoluogē, televizējēs laidū vediejē, dainininkē, Sungailienē Loreta. Ana īr gēmusi Skoudē, vēdorēnē bēngusi Palonguo, vieliau so šei-

Mukienēs Danutēs portēgrapējēs

Jaunuoji skaituovē Martinkutē Rugilē

Dainininks Petrausks Marios

Akardeuonists, pedaguogs Stonkus Kazīs ēr dainininkē, aktuorē Rapalītē Rasa

mo parsēkielusi gīventē i Vilnio. Čē ana bēngē Lietovuos mozēkas ēr tētra akademējē (dabar – Lietovuos mozēkas, tētra ēr kina akademējē), īsēgējē etnuomuzikuoluogēs spelcelībē ēr 2007 m. apgīnē menuotīras muokslu daktarēs disertacējē.

Koncerta „vēnēs“ bova aktuorēs ēr dainininkēs Rapalītēs Rasuos dainioujemē prancūzēškē šansuonā. Danininkē pritarē pruofofisiuonals akordeuonists Stonkus Kazīs.

Lietovēškuoji Editia Paf Rapalītē Rasa īr gēmusi Šēlalēs rajonē. 1989–1993 m. ana mokies Lietovuos mozēkas ēr tētra akademējēs Aktuorēnē meistrēškoma katedruo (kursa vaduovs bova žemaitis Vaitkos Juons). Čē ana īsēgējē aktuorēs spelcelībē. 1991 m. pradiejē dērbtē Lietovuos naciuo-

Dainininkė Skrabitė Paulina

nalėnemė dramas tėtėrė. Daugiausė anou išgarsėna režisieriaus Mor-kūna Rima pastatīts monospektaklis „Dėinas ėr dainas“, katros pasakuo aple dainininkės Editas Piaf (Edith Piaf) gīvenėma ėr kūriba. Tamė spektaklie Editas Piaf dainas dainiava R. Rapalitė, katrā pritarė „Vilniaus saluonistu“ trio. Sava pagrindinius spektaklius R. Raplitė ėr sukūrusi dėrbdama Lietovuos valstībėnemė dramas tėtėrė. Ana ėr nepakartuojema balsu savininkė, gerā ivaldiusi prancūzėška dainiavėma maniera. R. Rapalitės puofesiuonalė atlėiktamė prancūzėškė šansuonā vėsumet solauk dėdėliausiu klausītuoju uovacėju. Ana ėr 1998–1999 m. Liubliano, Prahuo, Stokholmė vikusiu jodesė ėr šiuolaikėnė šuokė festivaliu, 1999 m. – Varnas dainū ėr daugelė kėtū festivaliu, konkursu dalīvė.

Tonkė anā koncertūs pritar garsė gitaras, akardeuona virtuozā. Vėns iš anū – Vītauta Dėdiuojė universiteta Mozėkas akademjės duocėnts, Akardeuona skīrius vedies, puofesiuonalos pasaulėnė garsa akardeuonists, kompozituorios Stonkus Kazīs. Ons ėr kėlės iš Kretinguos. 1992 m. bėngė Lietovuos mozėkas ėr tėtira akademjė, 1992–1993 m. stažavuos Parīžiaus mozėkas akademjuo, 1996–1997 m. – Maskvuos Gnesinu varda institutė. Daug koncertoun, dalīvaun ivairiūs festivaliūs ėr koncertūs, akomponoun garsėms atlėkiejems, ėr ėrašės mozėka daugībė spektakliu. Sokūrė ėr ėrašė mozėka A. Griškevičė filmou „Mikališkiu stebuklā“, mozėka V. Gerulaitė jubiliėju ėr kt.

Paskotėnės metās vės tonkiau gali išgėrstė mažuosės žemaitiu pasakuorės Martinkutės Rugilės varda. Ka ana pradiejė scenas žvaigždutės karjera, mergatė dar teblonkė Telšiū luopšielė-daržieli „Mastis“. Tėn ana toriejė gera auklietuojė Rubavičienė Jūratė. Ana karto so Rugilės tievelės ėr padrousėna mažoujė eitė i scena. Čė iš karta bova pastebiets Rugilės talėnts, artistėškoms. Rugilė jau ėr tapusi Lietoviu liaudės kūribas atlėkieju konkursa „Tramtatulis“ ėr Lietovuos televizėjė lauduos „Vunderkindā“ laureatė. Mergatė tor

Dainininkė Padvariškītė Sigita

gera žemaitėška tarti, konkursams dažniausė pasėrenk žemaitėškus tekstus.

Uoperėnė balsu savininka dainininka Petrauskė Mariaus vards mozėkas pasaulie pasėruodė prieš kelis metus. Gīvendams ėr dėrbdams Degātiūs (Telšiū rajuona gīvenvietė pri pat Telšiū miesta), važėniejė i 2011 metās vikosė „Lietovuos talėntu“ sezona renginiūs, pateka i konkursa finala ėr bova pripažints anuo laureto. Tuomet apsėsprėndė atsėdietė dainiavėmou, parsėkielė gīventė i Vilnio, pradiejė muokītėis pas uoperas dainininka Seilio Edmunda.

Paskotėnės metās Lietovuos televizėjės puogramu žiūruovams gerā ėr pažīstamė palongėškės mozėkas muokītuojės Beržanskienės Dianus auklietėnė. Vėina iš anū – jaunuoji dainininkė, regėjuonėniu, respublikėniu ėr tarptautėniu konkursu laureatė, dimpluomantė Padvariškītė Sigita. Mergatė tor dėdėlė perspektīva. Poikos ne tik balsos, bet ėr scenėnė laikīsena, gers repertuara pasirinkėms. Kėta D. Beržanskienės auklietėnė – Skrabitė Paulina, katra 2011 metās Lietova atstouvava tarptautėnemė vākū „Euruovizėjės konkursė“.

(Nukelta i 58 p.)

Kompozitorios ėr dainininks Tautkus Raigards

(Atkelta iš 57 p.)

Ka pradedi gilintėis i tū mergātiu kūrībini kieli, sunkė ir ėr patikietė, ka tėik daug jau anuos ir so publiko ivairiūs konkursūs, festivaliūs bėndravosės. Ėr dā... Paskotėnės metās vės daugiau ėr daugiau Lietovuos estradas scenuo gali pamatitė jaunū, gražiū, balsingu atlikieju ėš Palonguos, Klaipiedas. Atruoda, ka tas pajūrė krašts stebuklings ėr kap jūra gintara, tėp pajūrė žemė brondėn dėdliausės vertībės...

Vės tonkiauo so sava tievelio, Lietovuos nacioualėnės premėjės laureato, pasaulėnė garsa saksafuonisto Višniauskė Petro, katros ir kėlės iš Plungės, scenuo pasėruoda anuo sūnos trimitininks, improvizatorios, kompozitorios Višniauskė Duomininks. Ons ir gėmės Vilniou. Muokies Vilniaus M. K. Čiurliuonė mena muokikluo, grajėjė V. Čekasina moksleiviu džiaza orkestrė, stodėjava S. Šimkaus konservatorėjuo Klaipieduo, Lietuvos mozėkas ėr tėtra akadėmėjuo, Leipciga muzėkas koledžė, Niujorko SUNY Purchase koledžė, Amsterdama konservatorėjuo.

Anou scenuo dažniausė gali išgėrstė grajėjont džiaza, nuors Duomininks atlėikt ėr klasėkėnė mozėka, miegst improvizoutė. Ons jau ir dalivavės daugelie Lietovuos ėr užsienė džiaza festivaliu, projektu, ir grajėjės karto so pasaulėnė garsa mozėkas virtuožās.

Estradėnės mozėkas atlėikiejems jau gerā ir žėnuoms ėr Raseiniūs 1981 metās gėmės puofesiuonalos mozėkonts, mozėkas puodiuseris, kompozitorios, dainininks, pop grupės N.E.O. vuokalists Tautkus Raigards. 2007 m. Brava mozėkeniūs apdovėnuojėmūs ons bova nuominouts kategorėjuo „Metu puodiuseris“. 2010 m. karto so Kauna miesta Šampanėnio chuoro laimiejė TV3 mozėkėni puojekta „Chuoru karā“, 2011 m. Krepšėnė himna rinkėmūs so daino „Mes karto“ (so Šampanėnio chuoro) laimiejė tretioujė vėita.

Andrius Kulikausks – scenas senbovis. Ons – kompozitorios, poets, aranžoutuos, dainėninks, mozėkonts. Gėmė ne Žemaitėjuo, bet vaikistė praleida Plungie. Tėn bėngė Plungės mozėkas muokikla, muokies Klaipiedas S. Šimkaus konservatorėjuo, dėrba Plungės kultūras nomū estradėnemė ansamblie, kurī laika anam vaduovava. 1973 m. tapa estradėnė ansablė „Vilniaus aidā“ mozėkonto ėr vaduovo. Karto so dainininko Kernagio Vītauto ikūrė „Dainuos tėtra“, 1985–1990 m. bova anuo mozėkėnis vaduovs. Nu 2001 m. – „Keistuoliu tėtra“ mozėkėnis vaduovs. Kor mozėka filmams, spektaklems, akomponou ėr aranžou dainas garsėms atlėikiejems. Dalivaun ivairiūs spektakliūs, daug koncertoun, tonkė anou gali išgėrstė grajėjont so violončeliu kvinteto „Quincelli“.

Dešėnie – trimitininks, kompozitorios Višniausks Domininks; Apatiuo – mozėkonts, dainininks, kompozitorios Kulikausks Andrius

LIETUVOS IR LATVIJOS VIENYBĖ

PARENGĖ VIKTORIJA JONKUTĖ

„Ai mąsa, Lietuva!“ (liet. *Ai sese, Lietuva!*) – dainuojama vienoje Atgimimo metu itin išpopuliarėjusioje Pėterio Zirnyčio (Pėteris Zirnītis) dainoje. Gražu, kad latviai ir lietuviai vieni kitus nuo seno vadina sesėmis ar broliais. Tačiau liūdna, kad, nepaisant tokios nuolat deklaruojamos vienybės, kuo toliau, tuo labiau jų bendrystę palaiko tik istoriniai ir kalbiniai ryšiai bei dėkingas geografinis artumas. Kai kas šių tautų brolybės idėją jau vadina tik baltiškos vienybės nostalgija ar niekur nevedančiu grėžiojimusi atgal. Tačiau akivaizdu tai, jog abiejų tautų istorinė ir kultūrinė atmintis per gili, valstybių ir žmonių likimai per daug persipynę, kad viską būtų galima taip greitai bei lengvai pamiršti. Laimei, vis dar atsiranda tų, kurie ryžtasi tęsti šią kultūrinę baltiškąją tradiciją bei plėtoti dvišalį bendravimą ir bendradarbiavimą. Prie to daugiausiai prisideda meno ar kultūros žmonės, politikai, sportininkai ir kiti suinteresuotieji. Tačiau vien jų pastangų gali ir nepakakti, kad kaimyninių šalių bendrystė būtų išsaugota ir plėtojama. Be to, jos visuomenei mažai matomos, tad visiško kaimynių nutolimo pavojus nuolat išlieka.

Lietuvių ir latvių vienybė anksčiau itin ryškiai atsiskleisdavo ir vis dar atsiskleidžia kritinėmis situacijomis, dažniausiai dėl nepalankių jas lemiančių politinių situacijų ar veiksnių. Pavyzdžiui, baltų vienybės idėja itin sustiprėjo XIX a. pradžioje, kai lietuviai ir latviai atsідūrė carinės Rusijos sudėtyje. Tačiau padėtis po 1918 m. Lietuvos valstybės atkūrimo pasikeitė ir tarpukariu latviai jau ne visada sulaukdavo lietuvių pagalbos. Sovietiniais metais lietuvių ir latvių ryšiai vėl sustiprėjo, šių tautų bendrumą ir tarpusavio supratimą akivaizdžiai ir įspūdingai parodė „Baltijos kelias“. Šiokį tokį lietuvių ir latvių solidarumą vis dar galima pajusti ir dabar. Pavyzdžiui, kai 2012 m. vasario mėnesį Latvijoje vyko referendumas dėl rusų kalbos kaip antrosios valstybinės įteisinimo, nacionalinė Lietuvos žiniasklaida šiam įvykiui skyrė daugiau dėmesio nei įprastai skiriama kaimyninės valstybės aktualijoms. Laukiant referendumo rezultatų, Lietuvoje tvyrojo įtampa, vyko diskusijos. Referendumas baigėsi latvių naudai. Lietuvos parlamentariai oficialiai sveikino Latviją.

Labiausiai džiugina bendravimas ir bendradarbiavimas, atsirandantis veikiant sąmoningai, užbėgant kritinėms ar krizinėms situacijoms už akių. Itin sveikintinas ir viltingai nuteikiantis dalykas – 2012 m. pradžioje, švenčiant lietuvių ir latvių diplomatinių santykių atkūrimo dvidešimtmetį, pasirodžiusios studijos apie Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo perspektyvas. Jos autoriai – Lietuvos diplomatas Neris Germanas ir latvių ambasadorius Albertas Sarkanis (la. *Alberts Sarkanis*). Šia studija siekta palyginti kaimyninių tautų istorines ir dabartines realijas, įvertinti jų dabartinio ir tolesnio bendradarbiavimo galimybes įvairiose srityse bei pateikti siūlymus tam bendradarbiavimui stiprinti. Jos autoriai rėmėsi ne tik savo žiniomis, Lietuvos ir Latvijos ministerijų siūlymais ar oficia-

Latvijos-Lietuvos pasienis Skaistkalnėje. Nuotrauka iš autorės archyvo

lais dokumentais, bet ir informacija, gauta susitikimuose su savi-valdybių atstovais, verslo, kultūros ir visuomenės veikėjais.

Joje labai tiksliai pastebėta, kad šių studijų sėkmė priklauso ir nuo visuomenės aktyvumo, kurio pastaraisiais metais trūksta. Trūksta ir, atrodytų, tokio paprasto bei natūralaus dalyko kaip lietuvių ir latvių noro bendrauti bei geriau pažinti vieniems kitus. Kita vertus, tai neturėtų labai stebinti, nes oficialios gyvos bendravimo ar informacinės erdvės nėra ir niekada nebuvo.

N. Germanas ir A. Sarkanis savo studijoje įvardijo aštuonis esminius veiksnius, kurie trukdo arba daro įtaką lietuvių ir latvių bendradarbiavimui. Jie yra:

1. skirtinga istorinė atmintis;
2. skirtinga religinė konfesinė patirtis;
3. skirtinga ekonominė ir kultūrinė kaimyninių valstybių ir žmonių įtaka;
4. skirtinga vidinė nacionalinė sudėtis;
5. iškraipyto pobūdžio ekonominės veiklos konkurencija;
6. nevienodo lygio mokesčiai ir akcizai, sukuriantys ekonominius barjerus;
7. mažai asmeninių ryšių, silpni ir dažnai formalūs šalių politinio, kultūrinio elito, jaunimo ir nevyriausybinų organizacijų ryšiai;
8. seni ir naujai atsirandantys stereotipai, kartais sukeliantys nepasitikėjimą ir įtarumą.

Kai kurie iš paminėtų veiksnių yra savaiminiai ir ilgalaikiai, todėl jų beveik neįmanoma pakeisti. Be to, Lietuvos bei Latvijos bendradarbiavimui įtaką daro ne tik dvišaliai veiksniai, bet ir bendra Baltijos jūros regioninė, taip pat europinė bei pasaulinė politika.

N. Germano ir A. Sarkanio studiją sudaro dvi pagrindinės dalys. Pirmojoje randame naudingų ir konkrečių siūlymų apie bendros informacinės, kultūrinės, švietimo ir mokslo erdvės sukūrimą. Joje aptariamas ir ne kartą svarstytas, bet vis dar ne mažiau aktualus klausimas dėl Lietuvos ir Latvijos žiniasklaidos atstovų bendradarbiavimo. Siūloma užtikrinti, kad nacionalinės televizijos būtų matomos abiejose šalyse, ir siekti, kad pasienio leidiniai, internetiniai portalai, radijo stotys pateiktų daugiau informacijos apie kaimynų

(Nukelta į 60 p.)

(Atkelta iš 59 p.)

regionus, kad kuo intensyviau vyktų dvišalė informacijos sklaida: laidų retransliacijos, bendros programos, laidos, pasikeitimai filmais, kad būtų naudojami subtitrai kaimynine kalba bei atsirastų kalbų mokymo programos, kaimyninės šalies korespondentai ir kiti bendradarbiavimo būdai bei priemonės. Taip pat siūloma suaktyvinti įvairių žmonių grupių, organizacijų, įstaigų ryšius, skatinti jaunimo bendradarbiavimą bei veiksmingiau panaudoti turizmą, kuris taip pat galėtų padėti kaimynėms valstybėms geriau pažinti vienai kitą.

Antroje studijos dalyje aptariami probleminiai ekonomikos, transporto, energetikos ir aplinkosaugos klausimai. N. Germano ir A. Sarkanio manymu, šiose srityse pagrindiniai Lietuvos ir Latvijos uždaviniai vis dar tie patys – abiejų valstybių ekonominė integracija, energetinis saugumas ir nepriklausomybė, transporto infrastruktūros tobulinimas, konkurencingumo didinimas, verslo sąlygų suvienodinimas. Jeigu pavyktų juos įgyvendinti, būtų išvengta ar sumažėtų konfliktinių situacijų ir dvišaliai santykiai taptų glaudesni. Keletas minėtų autorių siūlomų problemų sprendimų: „Via Baltica“, „Rail Baltica“, Visagino regioninės elektrinės projektų įgyvendinimai, artimesnis abiejų šalių jūrų ir oro uostų, bendra karinė ir kita specialioji technika, bendresnė viso Baltijos jūros regiono politika. Pabrėžiamas pasienio regionų bendradarbiavimas, ypač bendros pastangos sprendžiant esmines Baltijos jūros problemas bei saugant Žemaitijos ir Kuršmės regionų unikalią gamtą.

Nors ne visi siūlomi tikslai lengvai ir greitai pasiekiami, tačiau tokia Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo perspektyvų studija – tvirtas žingsnis į priekį abiejų valstybių ir tautų vienybės link. Jau vien dėl to, jog ji fiksuoja ir išryškina bendradarbiavimo problemas, siūlo jų sprendimus ir veiklos strategijas.

Šiandien itin svarbu, kad lietuvių ir latvių bendradarbiavimas tampa vyriausybinio, valstybinio mastu svarstomu klausimu. Galima pasidžiaugti, kad jis sulaukia vis daugiau dėmesio. Tai rodo ir 2012 m. vasario mėnesio pabaigoje Vilniaus knygų mugėje vykusio kultūrologo, visuomenės veikėjo Dariaus Kuolio vadovaujama diskusija „Ar baltų laikas jau praityje?“ Nors diskusijos dalyviai buvo nusiteikę gana skeptiškai, teigė, kad lietuviai ir latviai turi vis mažiau bendrų interesų, nėra bendrų kultūrinių ir tautinių idėjų, tačiau buvo pripažinta, kad jos būtinos, jeigu siekiame dvišalio bendravimo ir bendradarbiavimo.

Džiugu, kad didžiųjų šalies miestų universitetuose ar kitose mokslo įstaigose vis dar ar jau yra baltistikos centrai, skyriai, vykdomi baltistikos tyrimai, plėtojami ryšiai tarp baltistų ar baltistinių interesų turinčių tyrėjų. Pavyzdžiui, 2012 m. kovo mėnesio pabaigoje vyko dvi tarptautinės konferencijos, kuriose svarstyti aktualūs baltiškos, tautinės ir regioninės savimonės klausimai literatūroje ir kultūroje. Pirmoji – „Regionas: laikas, erdvė, žmonės“ – buvo su-

rengta Šiaulių universitete, antroji – „Dvi tautos ir aštuoni regionai: baltiška, tautinė, regioninė savimonė literatūroje ir kultūroje“ – Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Jose būta ir pranešimų apie Žemaitijos regiono savitumus. Pavyzdžiui, Šiauliuose vykusioje konferencijoje itin intrigavo doktorantės Giedrės Šukytės (VDU) pranešimas apie suvalkiečio ir žemaičio įvaizdį šiuolaikiniuose anekdotuose, įdomūs buvo ir dr. Salvijaus Kulevičiaus (ŠU) svarstymai apie žemaičių tapatumą ir kultūrinį paveldą.

Vilniuje vykusioje konferencijoje Dainora Batavičienė (KU) kalbėjo apie leksines ir darybines tarmes šiuolaikinėje žemaitiškoje kuryboje. Buvo perskaityti du pranešimai apie Kuršių neriją. Doc. dr. Aurelija Mykolaitytė (VDU), remdamasi egzilio literatūra, kalbėjo apie Kuršių neriją, kaip apie prisiminimų vietą, arba vietą, kuri galėjo būti patirta, bet nėra patiriama. Įdomu tai, kad vokiškoje literatūroje Kuršių nerija – nostalgiskai ar net melancholiškai prisimenama praeities vieta, o lietuvių išėivių prisiminimuose ji retesnė arba minima kaip dabartyje patiriama šiaurietiška dvasinių ieškojimų vieta.

Ne mažiau intrigavo ir doc. dr. Vigmanto Butkaus (ŠU, LLTI) pranešimas apie Kuršių neriją latvių literatūroje. Jis akcentavo, kad Kuršių nerijoje ankstesniaisiais metais vyko intensyvus lietuvių ir latvių bendravimas, joje vartotas ir latvių kalbos dialektas. Latvių susidomėjimas šiuo regionu prasidėjo XIX a. ir itin sustiprėjo tarpukariu: vyko įvairios jų ekspedicijos, net siūlyta steigti pradinę mokyklą su dėstomąja latvių kalba, gabiems kuršininkų jaunuoliams skirti stipendijas, kad šie galėtų baigti mokslus Latvijoje, be to, kuršininkų bendruomenėms buvo siunčiamos latviškų knygų siuntos. Tam netrukde net nepalankus tuometinės Lietuvos valdžios požiūris į šiuos procesus. Visa tai yra aprašyta 1933 m. išleistoje ir gausiai iliustruotoje knygoje „Kuršių žemėje ir pas jos žmones. Stebėjimų ir atsiminimų knyga“ (la. *Kuršu zemē un ļaudīs. Vērojum un atmiņu grāmata*). Pasak V. Butkaus, latvių literatūroje Kuršių nerija dažnai tampa geopolitiniu simboliu arba žaidybiniu estetiniu elementu ir neretai minima kaip ribinė daugiakultūrė erdvė.

Pabaigoje minėtinas dar vienas itin sveikintinas ir svarbus dalykas. Jau nuo 2011 metų svarstoma idėja Vilniuje įkurti nacionalinį baltistikos centrą – Baltų akademiją. Deja, kaip dažnai atsitinka, dėl finansinių priežasčių ši idėja kol kas nėra realizuota. Jei pavyktų tai padaryti, toks centras užtikrintų baltistikos tyrimų plėtrą ir sklaidą, o Vilnius ateityje galėtų tapti tarptautiniu baltistikos centru.

Yra prasmingų ir daug žadančių idėjų. Lieka tik laukti ir kiekvienam pagal savo kompetenciją konkrečiais darbais prisidėti prie jų realizavimo. Juk esame ar bent jau vis dar norime būti „brąlu tautas“.

Tekste panaudota Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos informacija, skelbiama adresu http://www.urm.lt/umr/m/m_files/wfiles/file3719.pdf

SEKMADEINIS SO SKROZDĒ

DŽERVIENĒ TEKLĒ

Po pusrītē buobotē nurinka nu stala stuotkus, sauso abrūsa galo parbraukē nublokosē klējenka, ēš spintelēs atsēnešē puora diežieliu so vaistās ē viel atsēsieda. Posrītē šēndēina valgē vielā, matā, bova sekmadēinis, tad ēlgiau pasēvartē luovuo. Žēnuomās, na diel tuo kielies vieliau, kad sekmadēinis; dabar vēsas anuos dēinas īr švēntas. Bet ēlgiau tvarsītēis luovuo nabgalieję diel tuo, kad devinta valonda reikieję gertē vaistus, katrūm daktars napatarē rītē „ont toštiuos“. Je na tas, rasiēt dar būtom ēr goliejosi, jug nareikieję anā ni pri darbūm skobietē, ni kou nuors rūpintēis. Nasenē sogrīžosi ēš lēguonēnēs, nu darbūm nomūs bova atlaisvinta – diekou Dēivaliutorieję gerus vākus, katrēi nalēda anā ni dērbtē, ni rūpintēis. Nuors šēndēina vielā tasieduos pri posrītēs, valgītē sovēsam nanuorieję: pakonda kelis kōsnelius dounas so varškē, sriobtelieję arbatas, kad skrondis nabūtom tošts, ēr skobēnā prarēję tablietēs, kad mažiau tapajostom namaluoni anūm skuoni. Tad šētā dabar siedieję pri stala ēr ēlsiejuos, delno gluostīdama ēšblokossē klējēnka. Skobietē nabova ni kor, ni kuo.

Pavargēs anuos žvilgsnis ožkliova ož stalo biegiuojētēs skrozdeis. Na ēš karta anon taiveizieję, jug tuoks mažos sotvierēms, vuos dvējūm agounas grūdieliu dēdoma, vo matā, kāp grētā laksta. Je nabiegiuotom, rasiēt ēr pamatiosi nabūtom. Senūs anuos nomūs skrozdis vasara lioub pasēruodīē kuožna meta. Īsētāisē skrozdiņa darželie pri pamata, sosēiškuojē takus pruo palongē i truoba. Pri palongēs metu metās stuovieję stals. Je ont anuo par nakti palēksi cokro, a šēp kon nuors valguoma, rītmētie rasi vēsa skrozdiūm armējē – vuorūm vuoras. Gainiuojemas anuos lioub ēsēbiegiuotē, bet nabova pēktas – buobotē naatsēmēnē, kad kam nuors būtom īkondosēs. Piedsaku ont stala anuos nalioub palēktē, tad anūm bovēms ar nabovēms nikuokiūm rūpesniu šeimēninkē nakielē.

Ožvēs šēndēina, ka ont stala biegiuojē vēina skrozdelē. Ana nosētaikē tēisē i vaistūm dieželē. Abiegosī stabtelieje, bakstelieję galvo ēr pasēlēda palei puopierēnēs dieželēs pakrašti, apēbiega aplinkou, viel ēšnēra tuo patiūo vēituo, kor keliuonē pradieję, ēr sostuojē priš pat buobotēs akis. Matīt nusēvilē diel tuo, kad tas dākts nieko maluonio nakvepieję ēr nieka skanē nažadieję. Tad naskobiedama, nažvalgīdamuos pasoka i longa posē. Buobotē spuoksuojē j nomūm vēišnē šēik tēik ītēmposi akis – jug vabzdielis bova tuoks mažos. Kartās skrozdeis lioub stabtelietē, sosēlēidama so pablokosēs klējēnkas raštās, ēr muotrēškā ruodies, kad ana kažkor dinga. Bet kumēt lioub sojodietē, lioub pasēdarītē aiško, kad tabier. „Mosiet stala nanušloustiuo čistā, tik sauso parbraukiau. Matīt, rond ont pavēršiaus kuokē cokraus dolkē, katra nubēra arbatasaldēnont.“

Buobotē ēš dīkoma stebieję skrozdelē, kartās sostuojētē ēlgjēliu ē viel biegiuojētē ont mažēlēlē stala pluotēlē, naēšsuokontē

Pavasaris sodyboje. Danutēs Mukienēs nuotrauka

ēš rosva klejēnkas piešēnē. „Alē, godri, – dūmuojē buobotē, – ont balta nēn, matīt, nanuor, kad draugēs pastebietom. Jug solieks ēr tou saldomo reikies so kētuoms dalītēis. Matā, kuoks Dieva sotvierēms, sovēsam kap žmuogos, vēs linkēs pērmiausē savēm pasērūpintē, kētam atēdoudams ton, kuo patem narēk...“ Muotrēška šērdie pasējokē pati ēš savēs. Kāp če ēšējē, kad skrozdeis priver-tē anon sosēmastītē aple pasaulē tvarka, katra, kāp īr sakuoma, nu Dieva parēn. Vo jug kuožnos, kad ēr mažiauis vabals, nuor gīvs būtē, nomus torietē, i savi panašius daugintē. „No, skrozdeis ož žmuonis pruotingesnēs, sava nomus vēsumēt gēn, panašiuom i savi nažoda, jebēnt kuoki amara a kērmēna sojjied. Vo tuo nalabuojē ē nagailo, nu anuo smertē pasauliuo tik geriau,“ – mēslējē muotrēška, nanulēsdama akiūm nu sava mažuosēs viēšniuos. Vo ta jau ēšbiega i baltōji klējenkas pakrašti, katrame staigē atsērada kelēs anuos gēmēnaitēs, ēr vēsas pasēlēda i rausvōji rašta. Tik buobotē nasoveizieję, a ta pērmuojē īr so anuoms, ar nubiega sava kelēs. Kon tēn anas basoganīsi – jug vēsas kap vēina, naatskērsi... Tēkriusē pati prisēsēvēitosi, ēr kētuoms ton skanoma paruodē.

„Ak, ožsēsiedieja, – atsēduksieję buobotē. – Bet stala rēk šlapio nušloustītē. Kāp ēr atruodīs, je kas ont mona stala skozdiņa pamatīs?“ Tēp mintīdama jiemies darba, kad nubaidītom skrozdis puo palongēs i anūm patiūm nomus. Ēr kāp če ēšēn, kad ana, basēdžiaugdama pasaulē tvarko, vēs tēik nanuor giventē so skrozdeimis? „Bet jug ni vēinuos naožmušiau“, – pasēteisēna minties, žvelgdama pruo longa, katron tēp pat rēktom valītē, tik ana dabar napaslenk tou ožsējimtē, ba tuo, sunkē būtom stuovietē ēškielos ronkas, vo ēr pasēsāguotē dar rēk, kad lēga napasēkartuotom.

Tad stuoviedama žvelgē pruo morzēna stēkla i žīdontēs pēliaruožēs pri pat anuo. Nu viejē plostieję rausvē žēidūm sējuonēlē. Anūm vēdorie gelsvuos dolkies maudies bētis. Anuoms ni vēina dēina nier švēntadēinis – kol saulē švēit, rēk darboutēis. Tik žmuogou švēstē prisakīta, vo tas bašvēsdams tik tingēni ožsēaugēn.

Muosteliejosī ronko, buobotē atsētraukē nu longa. Vo skrozdis, bētis, dēdliuosēs darbēninkēs... Anuoms tēkriusē pasaulis atruoda ba trūkumu ēr nateisībiu. Žēna aname sava vēita, žēna sava darba. Tik žmuogou vēs mažā, vēs nagerā...

Muotrēška kraties mintiūm aple žmuoniūm pasaulē natuobolībēs ēr nateisībēs. Ale kuoks ons babūtom, ēšētē ēš anuo sovēsam nanuorieję. Dar nanuorieję...

AKCĒJĒ „KAS MŪSA PORTĒGRAPĒJU ARCHĪVŪS“?

Prakalbinkem ēr paviešinkem
krašta istuorējē, anuo
žmuonis ēr darbus
iomžēnosēs senuosēs
portēgrapējēs

ŽEMAITĪTĒ JURGA

Portēgrapējē nu sena Žemaitiūs – tehnikas ēr mena stebuklos, katros bova vertēnams ēr puoseliejems daug metu, brongēnams ēr šēndēin. Nu pat portēgrapējēs atsēradēma, kuokiuo formuo anuos bebūtom – stēkla negatīvūs, degeruotipūs, skaidries, negatīvūs ar atspaustas ont paprasta foto puopieriaus žemaitiu bova ēr tebie sauguomas. Anuos – vēsa krašta ēr čē gīvenusiu žmuoniū istuorējē.

„Žemaitiu žemēs“ redakcējē skelb senūju portēgrapēju sklaiduos akcējē. Redakcējuo laukam portēgrapēju, katruos īr užfiksoutē svarbē krašta istuorējēs ēr kultūras īvīkē, žmuonis, žīmiausē arkitektūras uobjektā, žmuoniū darbā, gīvenēms, buitēs, etnuograpējē, kalēnduorēnēs švētēs. Tēp ka atverskem tievieliu, senieliu sauguotus portēgrapēju archīvus, albumus, katrus patīs metu metās kruoviem i spintas, ēr paveiziekem, kas tēn īr vertinga ēr iškalbinga sodieta. Je īr galēmībē, nuskenoukem tas portēgrapējēs ēr anū skaitmenēnius vaizdus karto so prierašās (svarbiausē inpormacējē, kas tuos portēgrapējuos īr iomžinta, kuokēs metās anuos padarītas, kas īr anū autuorē, kuokiuo fotoateljē padarītas ēr kt.) atsiūskem el. pašto zemaiciu@gmail.com „Žemaitiu žemēs“ redakcējē. Je soskaitmenintē negalēt (nier kāp), bet pasētēkat redakcējē, siūskēt anā portēgrapēju originalus so prierašās pri portēgrapēju. Redakcējē, je portēgrapēju savēninkā paprašīs, tas portēgrapējēs, ka soskaitmenins, groužins anēms atgal. Iduomiausēs portēgrapējēs paskelbsem žornalē „Žemaitija“ elektrūonēnemē leidēnie „Žemaitija“ www.samogit.lt.

Šēndēin akcējēs pradiuos pruogo skelbam dvē Vilniaus žemaitē dailininka Jonutē Aniceta asmenēnemē archīvē išsauguotas portēgrapējēs iš 1954 metu. Tuos portēgrapējēs pasakuo aple Telšiū miestē bovose īduomē kultūras tradicējē.

1954 m. sausē pērmuosēs karnavala dalivē Telšiū dailēs teknikoma bēndrabutē kēimē priš spektakli. Portēgrapējēs iš Jonutē Aniceta archīva. Autuorios nežēnuoms

1954 m. sausē pērmuosēs karnavala dalīvē Telšiū dailēs teknikoma bēndrabutē kēimē priš spektakli. Portēgrapējēs iš Jonutē Aniceta archīva. Autuorios nežēnuoms

TELŠIŪS PĒRMOUJĒ 1954 METU SAUSĒ DĒINA...

Vartīdams sava asmenini archīva dailininks, aktīvos Vilniaus žemaitiu kultūras draugējēs narīs, Jonutis Anicents tonkē mintim sogrīžt i tus laikus, ka dailēs muokies Telšiū dailēs teknikomē. A tik nebūs tēn praējē patīs gražiausē jaunīstēs metā?.. Keik iduomiasiu prisēmēnēmu iš tū laikū īr lēkē! Tik ka kuožnās metās vēs mažiau ēr mažiau belēikt bēndraomžiu, so katrās gālietomi sosētēktē ēr anās pasēdalintē – dēdēlē dalis anū jau pasētraukē i Anapili... Ēr šiuos dvējuos portēgrapējuos īomžintu bovusiu bēndraomžiu dalēis jau nukumēt nebipavīks sosētēktē...

Vuo tumet, 1954 metu sausē 1 dēina, pu Naujūju metu sotēkēma, iš pat rīta būrīs būsēmūju dailēninku, studēju metās vaidēnusiū ēr scenuo, apsētāisē tētra drabužēs ēr teknikoma bēndrabutē kēimē nusipotēgrapava. Kas bova puotuograps, Anicets jau nebatmēn.

Je nežēnuosi, kas ēr kuokē pruogo portēgrapavuos, gali pamēslītē, ka če žemaitiu Užgavieniū švēntēs parsirēngielē, tik ka tēi indienās apsētāisē karnavala dalīvē mažne plēkē... – tuokēi jug negal šaltie vēsa dēina pu miestāli siaustē...

Anicets paaiškēna, ka če – spektaklē (cirka) artistā. Tuoki kar-

navalēnē eisēna tou dēina nodžiogēna Telšiū miesta žmuonis. Ana iš teknikoma bēndrabutē kēima, katros bova Muziejaus gatvie, patraukē link Republikas gatvēs, kor bova ruoduoms spektaklis (cirks). Atstoms – aple vēns kēluometros. Eisēnas dalīvē miestēlienus kvēitē i spektakli leisdavē vēsuokiausius garsēnius sēgnalus, ēr traukdamē mozēkas. Dēdliausis diemesis bova skērts Cirka muotinā, katra bova sukonstrouta iš dvijū dvēratīu. I salē tou dēina net mašina īvažiava (veiziekēt portēgrapējuo), katruo bova artistā (iš kairies) Domeika Pranis, Jonutis Anicets, Griciūtē Zuo-pējē, Palčiausks Ruoms. Portēgrapējuos īr īomžints ēr Puocios Juons, Načičenka Albins, Načiulis, Paulausks Adolfs (cara armējēs kareivē), šēndēin žēnuoms architekts Vielius Vītauts (astruonuoms).

Tradicējē Naujūju metu pērmoujē dēina pradžiugintē tuokio karnavalo ēr spektaklio Telšiūs gīvava daugībē metu.

Telšē. Mukienēs Danutēs portēgrapējē

„Kuriame žemaitiškai“

JADVYGA MIEŽETIENĖ, KRETINGOS JURGIO PABRĖŽOS GIMNAZIJOS LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJA METODININKĖ

Jau keletą metų Lituanistikos centras ir Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazijos lietuvių kalbos metodinė grupė vykdo projektą „Žemaitiu pastuogie – giva tautuos dvasė“, kurio pagrindinis tikslas – skatinti jaunimą puoselėti žemaičių tradicijas ir papročius, gimtąją tarmę, ugdyti kūrybiškumą. Jau tapo tradicija kiekvienais metais organizuoti meninio skaitymo konkursą „Žemaitiu žemie – žemaitiu kalba“, kuriame yra skaitoma iškilų žemaičių rašytojų ir poetų kūryba. 2012 m. Kretingos rajono ir miesto ugdymo įstaigų mokiniai buvo pakviesti dalyvauti konkurse „Kuriame žemaitiškai“, kurį koordinavo šios publikacijos autorė. Savo jėgas konkurse panoro išbandyti 19 dalyvių (1–4 kl. grupėje – 4 jaunieji kūrėjai, 5–8 kl. grupėje – 7 ir 9–12 kl. grupėje – 8) iš Simono Daukanto pagrindinės mokyklos, Marijono Daujoto vidurinės mokyklos, Vaikų ugdymo centro, Jurgio Pabrėžos gimnazijos ir Motiejaus Valančiaus pagrindinės mokyklos. Iš viso buvo pateikti 24 įvairių žanrų kūriniai. Vertinimo komisijai, kuriai vadovavo kaimo rašytojų sąjungos narė Marija Bučkienė, teko nelengvas uždavinys kiekvienoje amžiaus grupėje išrinkti geriausius kūrėjus. Nugalėtojais 1–4 kl. grupėje tapo Linas Ragainis iš Simono Daukanto pagrindinės mo-

kyklos (pradinio ugdymo vyr. mokytoja Astra Lasienė), Bernardas Gendvilas iš Kretingos vaikų ugdymo centro (pradinio ugdymo mokytoja metodininkė Virginija Zapalienė) ir Barbora Dirmeitytė iš S. Daukanto pagrindinės mokyklos (pradinio ugdymo vyr. mokytoja Rasa Marciulevičienė). 5–8 kl. grupėje geriausiai buvo pripažinta: Justė Stonkutė ir Kristina Burkšytė iš M. Daujoto vidurinės mokyklos (abi mokines paruošė lietuvių kalbos vyr. mokytoja Aldona Ketlerienė), Šarūnas Puotra iš M. Valančiaus pagrindinės mokyklos (lietuvių kalbos vyr. mokytoja Vitalija Valančiūtė). 9–12 kl. grupėje geriausiai pripažinti: Birutė Šidlauskaitė ir Laura Domarkaitė iš Jurgio Pabrėžos gimnazijos (lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Janina Šidlauskienė) ir Dovilė Girdenytė iš S. Daukanto pagrindinės mokyklos (lietuvių kalbos mokytoja Sigitą Dirmeitienė). Konkurso-popietės dalyviai taip pat balsavimu galėjo pareikšti savo nuomonę ir išrinkti mylimiausią kūrėją. Žiurovų simpatijų prizas atiteko Dovilei Girdenytei iš Simono Daukanto pagrindinės mokyklos. Ji dalyvius sužavėjo ne tik savo sukurtais kūriniais: pasakojimu „Aple auksėniu ronku meistra“ ir eilėraščiu „Pilėja Ontės meilė“, bet ir įtaigiu meniniu skaitymu. Gražiomis jaunųjų kūrėjų mintimis džiugėsi rašytoja Marija Bučkienė. Ji negailėjo jiems nuoširdžių komplimentų ir linkėjo kūrybinės sėkmės. Renginyje rašytoja perskaitė savo sukurta esė apie artėjantį pavasarį. Į konkurso dalyvius žemaitiškai kreipėsi ir Jurgio Pabrėžos gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Sigitą Vaicekauskienė, mokiniam palinkėjusi didžiuliuoju, kad yra gimę po nuostabių Žemaitijos dangumi ir yra žemaičiai, o organizatoriams, kad pirmą kartą rajone suorganizuotas konkursas „Kuriame žemaitiškai“ taptų tradiciniu renginiu.

Nuotraukoje apačioje – konkurso laureatai ir prizininkai (iš kairės): Barbora Dirmeitytė ir mokytoja Rasa Marciulevičienė, Bernardas Gendvilas ir mokytoja Virginija Zapalienė, Birutė Šidlauskaitė ir mokytoja Janina Šidlauskienė, Dovilė Girdenytė ir mokytoja Sigitą Dirmeitienė, Laura Domarkaitė, Justė Stonkutė, Kristina Burkšytė, Šarūnas Puotra ir mokytoja Vitalija Valančiūtė, Linas Ragainis ir mokytoja Astra Lasienė. Zitos Tenenienės nuotrauka

PASAKUOJĖMS

APLE AUKSĖNIU RONKU MEISTRA

Nuorio tamstuoms papasakuotė aple dvė diedėnas. Anuos gīven vėinamė gražemė Žemaitėjės kaimė. Muotrėškas omžiuo, bet, kap patėdvė ka saka, dā vėsā nenukvākūsės. Anuos ir Aliduona ė Stasė. Stasė ir puora metu vīresnė už Aliduona. Gīven anėdvė tuo patiuo truobuo, bet kėtūs galūs. Tor abėdvė pu karvė, jautoka, vėštu būri. Galieto tėik ė nebvartgė, juk ne svetėmas, vo seserīs, ožtekto ė veinuos karvės. Bet Stasė nikumet so tou nesotink. Ana saka: – Kol sobėnė pavėlko, juokiū bėndristiu! Tėp anuos jau kuoki dešimtī metu ė gīven. Stasė dā tebier jauna pana, vo Aliduona – našlie, anuos paaugė vākā užsėiniūs gīven, tēp ka ana kap ė vėina. Vėina vakara Aliduona atėjė pas Stasė ė rokou:

– Žėnā kou, Stasė, pėrksiu kampiuteri. Stasė pakielė akis: – Kuoki kampiuteri? Kor to anou diesi? A velniu ī sobėnė? Par truoba parėtė nebgal, vėsuokė „baraklō“ pėlna, vo ont aukšta – tėkrā nelėšio.

Aliduona pradiejė jouktėis: – Ek to, pliorza. Juk tas kampiuteris tėik tuos vėitas ė teužem! To pasėklausīk, kou papasakuosio. Stasė viel pradiejė megztė, vo Aliduona, prisiedusi ont krāsės, tuoliau vedė ruoda:

– Bovau pas sosiedė Beržonskienė. Ta jau puora mienesiu tor tou kampiuteri. Žėnā ė so sava vākās pasėrokoun par anou, ė par anou vėinė i kėtus pasėveiz. Ė to pamėslīk, susirond draugū! Ont „sėinā“ ta Beržonskienė pasėrašė: „Eso vėinetėnė princesė ė lauko vėinetėnė princa“. Stasė padiejė vėrbalus ont stāla, ė ka pasiota:

– No kāp bebus, bet sėinu brūžītė tėkrā ka neleisio! Aliduona pradiejė apėnt jouktėis: – Ek to, žiuoplos dāktė, nieka to nesopronti! Sėina ir tamė kampiuterie – užvardėjėms tuoks. Beržonskienė par kampiuteri ont „sėinā“ pasėrašė, ė sosėrāda drauga Jaruonima. Ūkie, ė pati žėnā, vīrėšku ronku rėk. Ė je nuori žėnuotė, Beržonskienė vėdvė pakvėitė sutėktė Naujū metu ė sosėpažėntė so tou „princo“ nu „sėinā“. Beržonskienė dėdlė kuolėjė tou sava drauga, kad tas tor auksėnės ronkas. Vėskou remontou, ė dā daliū lėikt. Senuoji Beržonskienės televizorio a atmėni? Tā anou tēp suremontava, kad ruoda geriau už anuos vākū plazmėnius. Vo dā ė daliū lėka! No, kou mėslėji, rast'ė ėkeu? Stasė pakraipė sava galva:

– No rast'ė ėšiau paveizietė, tou patio ė pasėcėkavīseu, mat anou vėšta lakornėnė!

Groudė trisdešimt pėrmuosės vakara septinta adīna trīs sosiedės ė auksėniu ronku meistros Jaruonims nu „sėinā“ sosieda pri bėndra stala. Beržonskienė, kad pradiejė kuolītė tou sava Jeruonima:

Konkurso „Kuriamė žemaitiškai“ dalyviai. Zitos Tenenienės nuotrauka

Konkurso koordinatėrė Jadvyga Miežetienė (pirmoji iš dešinės) ir vertinimo komisijos narė Sigita Vaicekauskienė dėkoja konkurso dalyviams. Zitos Tenenienės nuotrauka

– Kuoks darbininks! Tvargings! Ne kuoks šalapotris, ė dailė nuaugės... Vo ronkas... No, vėsu galū meistros.

Tas raudonou kap Kankės kalakots tarp vėštu. Nebgal ni žuodė ištartė. Tuoks saldoms užėjė žmuogou.

Tėp anā berokoujint, trakšt ė užgėsa tas Jeruonima sotašīs televizorius. Stuoję tīla kap pagrabė. Auksėniu ronku meistros tujau pat pakėla, nusivalė zūbus:

– Ai, moment, tujau paveiziesio! Čė ne darbs, vo tėkra zabuova tas televizorius, tujau bus so vėsās abruozdelės! – Ė pradiejė krapštītėis. Vo Beržonskienė tou tarpo nuėjė i prišininkė atneštė giruos. Stasė ė Aliduona pri stāla palėka dvėjau. Sied, nesėrokou, veizas i tou princa, veizas i anuo tas auksėnės ronkas... Tik kad sobildiejė ė kliust – pėlna truoba dūmu, ė ognis, vo auksėniu ronku meistros gol vėdurie aslas aukštīelninks. Stasė pradiejė šauktė gvaltas:

– Kas čė bova, a raketias tēp onkstėi pradiejė šaudītė?! Vo Aliduona, pakrėtosi ont kieliu pri meistra Jaruonima, klausuos, a tas mizerėjė, auksėniu ronku meistros dā alsou – tor dvāsės.

Vo šėtā, kad tavė vel'ns atimto, ėin Beržonskienė so giro. Sustinga tarpdorie. Ė ka pradiejė šauktė:

– Vo jeckau kleckau, tiktā spiek palėktė vėinas, tujau pri mona gera priskrent. Ak to, kaliera! – šaukdama tieškė so giruos ozbuono Aliduonā i galva. No kas diejuos paskiau, nebipasakuosio, mostās ė patis žėnuot ė numanuot. Ėnont nomėi Stasė Aliduonė ė saka: – No tou kampiuteri rast'ė, Aliduonėlė, ė perkiau, ė aš prisidiesio. Bet ont tuos „sėinas“ nerašikiau nieka. Dā ateis princos – auksėniu ronku meistros. Vel'ns anuo nematė.

DOVILĖ GIRDENYTĖ, Simono Daukanto pagrindinė mokykla, 9 a klasė.
MOKYTOJA SIGITA DIRMEITIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

TAU, LIETOVA

Če kluonė, šėlā ē kalnelė
Gražiausė pasaulie takelė.
Če žemė – pati nostabiausė.
Tievinė, esi mon brongiausė.

Če ē rītmētie sočiobl paukštelė,
Saulie sospind rasuos lašelė.
Če esam mes laimingiausė,
Lietova, esi mums gražiausė.

Mūsa pruobuočė gīnė ton šali.
Mīliejė kėkvėina kalnāli.
Dabuojė nu priešū pėktū,
Gedemina pili statė karto.

Mīliekem sava Tievinė,
Katrou mūsa buočė gīnė.
Kuovuojė prieš tankus dėdė,
Sosėkėbė už ronku dainava linksmā.

Če kėkvėina rītmeti skobo aš i muokikla,
Linksmā cīrulis kėlst i padongė.
Lietova, esi mon mieliausė,
Šalėlė, mona mīlimiausė.

Ē užaugė tavi mes mīliesem,
Korsems, statīsem, je rėks ē kovuosem.
Kad būto linksmā mūs gimtėnie,
Pasaulie gražiausiuo Tievīnie.

Linās RAGAINIS, S. Daukanto pagrindi-
nė mokykla, 4 b klasė. Mokytoja Astra LA-
SIENĖ, pradinio ugdymo vyr. mokytoja

API PRŪSUOKUS

Senė tas bova Mitravas suoduo. Truobas pabuokie vargingā pastatītas, plīšė solig špīgas dėdoma i daržalius veiziejė, vo sėi-
nuos čežietėnā čežiejė prusuokā – no tuo-
kėi geltuonė vabalā so sparnās. Vo užveisė
anus mona babūnės kaiminė. Somėslėjė:
je pri mūsa ir, bus ē pri jūsa. Atnešė niekam
namatont, īdiejosi i degtoku diežėlė, ē pa-
diejė ont šiepālė. Tėp ē privėsa tū smakū
cėntnierė. Dėina anū neliob matītėis, liob
anėi tupietė kerties ē ont lobū. Babūnė bova
ožsijemusi kėtās rūpesnės. No jug kuožna
dėina kliokėna tou patė bolvinė. Kas anou

Zitos Tenenienės nuotraukoje: Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazijos Žemaičių kalbos būrelio nariai konkurso „Kurkime žemaitiškai“ metu atlieka kompoziciją „Žemaitiu žemė mona brongi“. Iš kairės: Julija Jarmalytė, Eivina Batakytė, Gabrielė Lesutytė, Birutė Šidlauskaitė, Paulius Vendelis, Vilius Jonutis

MĖSLĖS API GIMTOUJĖ KALBA

Mosintās ne kėkvėins supront, kon mums znuočėi gimtuoji kalba. Mon gimtuoji kalba daugiau nego žuodė. Tas ī monėi gīvenima džiaugsmos, kap muotinas douna alkstontem vākou.

Kas mes būtumiems dabā, je ne gimtuoji kalba? Tik nedaug kas iš mūsa api tou pamėslėi ē tik mažoma anou vertėn tėp, kap ana tuo nusipelnė.

Ēš pradīū tēi pirmiejė meilė žuodė i šėrdi lėjuos pu lėngva. Ē tėp po lėngva, po lėngva gėmė pėrmuoji lietovėška knīnga – „Katekizmos“. Rėk tik pamėslite, kuoks bova džiaugsmos tuo meta žmuonėms! Juk pėrmāsīs žingsnis i mūsa kalba bova žėngts. Paskiau īsėdrōsėna ē daugiau žmuoniū, bova rašuomas naujės knīngas. Tėp kalba žėngė dā puora žingsniu i geresnė ateiti. Vėliau ana bova sunorminta. Ton padarė daug pri kalbuos pouseliejėma pamačėjės Jablonskis Juons. Bendrėnės kalbuos pagrinds bova paimts iš aukštaitiu, bet nesvarbo, katra tarmie padiejė pamatus mūsa gimtājė kalbā, svarbiausė, ka vėsė galiejė rokoutėis tuokė kalbo, katrou soprata ē aukštaitė, ē žemaitė. Tėp tuokės mažās žingsnelės bova korama lietuviu kalba.

Dā ēlga kielī turiejė ana nukeliautė, kuol palėka tuokė poiki. Tik gaila, ka dabā anuos tėp nebvertėn, kap seniau. Terš īvairės barbarizmās, meiliau rokoujės svetėmo kalbo, iškraipa sava gimtūsius žuodius.

Bet mes vėsė galem anou išsaugotė, je rokousemies taisiklingā. Tad kvėiskem vėsus gerbtė ē mīlietė, puoselietė ē saugotė sava gimtuojė kalba. Perduokem anou ēš kartuos i karta kap švėnta dounas kousni alkstontem vākou!

JUSTĖ STONKUTĖ, Kretingos Marijono Daujoto vidurinė mokykla, 7 a klasė

žėna, a kėtkuo nemuokiejė, a napaslinka. Ēšvėrs muotinėlė katėla tuos potras, vo pati veizies i Vaškė posė, i Darbienu kielī. Je, matā – parėt mašina. Rasi Ontelė ēslėps – večerė gatava. Parės kėta mašina, tretė – vo sūnelė kāp nie, tėp nie. Par tou laika liob ē saulė atgoltė, vo prūsuokams – pats tas. Tomsie vėsa gvardėjė liob sošuoktė i bolvinė ē patīs prisitašitė. Tik veiziek – Ontėlė, tas senvaikis, parėt iš krūma. Išstėpės kap šou. Poulė i katėla, siemė

somtės ē šliorpėna i savi gėrdams: „E, ka muotinėlė napagailiejė kresnu, e, ka skanė sokepėna.“ Tiktā rīta meta, ka jau galiejė īveizietė, kas dedas aplinkou, išpliestuom akim veiziedams ī lėkosė bolvinė, soprata, ka tuos „skanės krėsnas“ – prūsuokā.

Tatā tėp, nažėnā, nu kuo svėks būsi...

Birutė ŠIDLAUSKAITĖ, Jurgio Pabrėžos gimnazija, 2a g. klasė. Mokytoja Janina ŠIDLAUSKIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodinė

ŽEMAIČIŲ-LIETUVIŲ SUSIKALBĖJIMO ŽODYNAS

Laimos Žemeikienės nuotraukoje – Anykščių rajono Dabužių Kristaus Žengimo į dangų bažnyčioje (iš kairės): Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Nijolė Šilerienė, Evelina Žemeikytė, Kristina Korch, Lietuvių kalbos instituto direktorė doc. dr. Jolanta Zabarskaitė, Anykščių rajono meras Sigutis Obelevičius, Lituaniistikos židinio vadovė Aurelija Tamulionienė, Laima Žemeikienė, Jelena Korch

2012 m. gegužės 9–11 d. Lietuvių kalbos institutas ir Anykščių rajono savivaldybė organizavo KONSTANTINO SIRVYDO SKAITYMUS, skirtus K. Sirvydo (~1580–1631) asmenybės ir darbų sukaktims paminėti. Šie renginiai vyko: Vilniaus šv. Jonų bažnyčioje (gegužės 9 d.) ir Anykščių Sakralinio meno centre (gegužės 11 d.) – Konstantino Sirvydo valanda; Lietuvių kalbos institute (gegužės 10 d.) – tarptautinė mokslinė konferencija Konstantinas Sirvydas – lietuvių leksikografijos pradininkas; Dabužių Kristaus Žengimo į dangų bažnyčioje (gegužės 11 d.) – šv. Mišios K. Sirvydui atminti ir nacionalinio konkurso „Mano žodynas“ nugalėtojų apdovanojimas.

Tai buvo pirmą kartą organizuotas nacionalinis žodynų konkursas. 5–8 klasių grupėje pirmąją vietą laimėjo Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijos 6 klasės mokinės Evelina Žemeikytė ir Kristina Korch, parengusios Žemaičių-lietuvių susikalbėjimo žodyną. Jį kartu su moksleivėmis rengė ir jų mamos – Laima Žemeikienė ir Jelena Korch, talkino lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Nijolė Šilerienė. Šiame numeryje spausdiname šio žodyno fragmentą (pradžią).

A

Aba „arba, ar“.

Abalga 1. „gandų skleidimas“; 2. „rūpestis, vargas, keblumas“: *Žmuonės tor daug abalgu*. – Žmonės turi daug rūpesčių.

Abarė 1. „didelė daržinė“ 2. „sandėlis, didelis tvartas“: *Pas mona baba ir dėdelė abarė*. – Pas mano močiutę yra didelė daržinė.

Abelis „kvailys“: *Tik abelis gal tēp pasielgtė*. – Tik kvailys gali taip pasielgti.

Abelnā „apskritai, bendrai, kartu“: *Abelnā dabā sunkus gyvenimas*. – Apskritai dabar sunkus gyvenimas.

Abičajus 1. „papratimas“; 2. „įprotis“: *Ons tor daug blugū abičaju*. – Jis turi daug blogų įpročių.

Abīda 1. „skriauda“; 2. „prievara“; 3. „nuoskauda“; 4. „įžeidimas“: *Mas patīriem dėdelė abīda*. – Mes patyrėme didelę skriaudą.

Abiecē (abiete) „tapetai“: *Ont séinas kljaujėmė abiecē*. – Ant sienos klijuojami tapetai.

Ablava „triukšmas“: *Miestė dėdelė ablava*. – Mieste didelis triukšmas.

Ablavītėis, -ijas, -ijuos „triukšmauti“: *Mažė vākā ablavijas*. – Maži vaikai triukšmauja.

Abletura (Apletūra) – „dury, langų apvadai“: *Longā būn so abletura*. – Langai būna su apvaisais.

Ablė „kopūstų pjaustyklė“: *Kopūstā pjaustuomė su ablė*. – Kopūstai pjaustomi su pjaustykle.

Abliavuotė, -uo, -uoję „obliuoti“: *Rėk abliavuotė lėntas*. – Reikia obliuoti lentas.

Abliks (ablėks) „metalinė sąsaga“: *Marškiniū ronkuovie ir abliks*. – Marškinių rankovėje yra metalinė sąsaga.

Ablūds „veidmainystė“: *Ablūds ir dėdelė*

negerā. – Veidmainystė yra labai negerai.

Abongas (dgs.) „pabaigtuvės“: *Kaimė žmuonės švėnt abongas*. – Kaime žmonės švenčia pabaigtuves.

Abraks „duonos riekė per visą kepalą“: *Atpjauk mon abraka dounas*. – Atpjauk man riekę duonos.

Abrėncius „šuns antsnukis“: *Šonėi rėkalings abrėncius*. – Šuniui reikalingas antsnukis.

Abrėns „indas sviestui“: *Baisė gražus abrėns*. – Labai gražus indas sviestui.

Abruoks „klėtis“: *Abruoks rėkalings grūdams laikītė*. – Javai laikomi klėtyje.

Abrūsas (abrūsos) „rankšluostis“: *Ont séinas pakabints abrūsas*. – Ant sienos pakabintas rankšluostis.

Abrūzdielis (abruozdelis) „šventas paveikslas, kabinamas ant sienos“: *Abrūzdielis ir švėnta relikvėjė*. – Šventi paveiksulai yra šventa relikvija.

Abzajā (dgs.) „apvadai ką nors puošiant“: *Abzajā gražė atruoda, ka ir spalvuotė*. – Apvadai gražiai atrodo, kai yra spalvoti.

Acidėivuotė, -uo, -uoję „atsisveikinti“: *Prīš išvažiuojint rėk acidėivuotė*. – Prieš išvažiuojant reikia atsisveikinti.

Adars „atidaras, atviras“: *Palėka atdars staldis*. – Liko atidaras tvartas.

Adīna „valanda“: *Adīna praēs, pakol grīš tievā*. – Valanda praeis, kol grįš tėvai.

Adis „Adomas“: *Anuo vards ir Adis*. – Jo vardas yra Adomas.

Adverněšks 1. „atvirkščias“; 2. „priešingas“: *Atsisoka adverněšks vies*. – Atsisuko priešingas vėjas.

Agiers „ajeras“: *Pri prūda aug agierā*. –

(Nukelta į 68 p.)

(Atkelta iš 67 p.)

Prie tvenkinio auga ajerai.

Agnasielis „medalionas“: *Tas agnasielis ēn iš kartuos i karta.* – Tas medalionas eina iš kartos į karta.

Agnus, -i 1. „smarkus, -i“; 2. „judrus, -i“ 3. „energingas, -a“ 4. „apsukrus, -i“ 5. „guvus, -i“: *Kuoks ons agnus!* – Koks jis energingas!

Agzema „egzema“: *Agzema īr baisē bjauri lēga.* – Egzema yra labai bjauri liga.

Aigars „šapas, šapelis“: *Aigars, numests ont grindū.* – Šapas, numestas ant grindų.

Aimata 1. „išdykavimas“ 2. „pokštas“: *Tas īvīkis bova tēkra aimata.* – Tas įvykis buvo tikras pokštas.

Akis „akivaras“: *Mēškē bova akis, i katrou vuos naīklimpau.* – Miške buvo akivaras, į kurį vos neįklimpau.

Aklis „gyvulių puolantis nemažas vabzdys“: *Kāp īkīrē pol aklis.* – Kaip įkyriai puola vabzdys.

Akminuojės „akmenų krūva“: *Galē lauka suvežts akminuojēs.* – Gale lauko suvežta akmenų krūva.

Akrūts (akruots) „laivas“: *Plaukso so akrūtu.* – Plauksiu su laivu.

Akskursija „ekskursija“: *Vīksem i akskursija.* – Vyktime į ekskursiją.

Akšēn „ateik“: *Akšēn šēn.* – Ateik čia.

Aktainis „sėtuvė“: *Prēpēlk i aktaini gru-dū.* – Pripilk į sėtuvę grūdų.

Aktars „hektaras“: *Mas turam aktara žemės.* – Mes turime hektarą žemės.

Akuliuorē „akiniai“: *Ana skaita so akuliuorēs.* – Ji skaito su akiniais.

Akurat „tiksliai, iš tikrųjų“: *Akurat tēp i bova.* – Iš tikrųjų taip ir buvo.

Alasavuotē, -uo, -uojē „triukšmauti“: *Na-alasavuok, vākā mēigt.* – Netriukšmauk, vaikiai miega.

Alatītē, -ija, -ijo „rėkauti“: *Kuo čia alati-jj?* – Ko čia rėkauji?

Aldra 1) „audra, vėtra“ 2) „triukšmas, riksmas, netvarka“: *Laukē kēlst aldra.* – Lauke kyla audra.

Aldravutē, -uo, -uojē „siausti, triukšmą kelti“: *Vākā kēimē aldravuo.* – Vaikai kieme siaučia.

Alembiks „metalinis indas“: *Pripīlē šu-nēj jiestē i alembika.* – Pripylė šuniui ēsti į metalinį indą.

Alguotēis, -uojas, -uojuos 1) „dainuoti, šūkauti (apie piemenis)“; 2) „išmaldos prašyti“: *Pēimēnis gana gīvulius ir alguojas.* – Piemenys gano gyvulius ir dainuoja.

Alius 1. „alyva“; 2. „Alozas“: *Variklius*

būtēnā rēk tepti so alium. – Variklius būtinai reikia tepti su alyva.

Alkierius (alkierios) „gerasis kambarys“: *Ėkēm i alkieriu.* – Eikime į gerąjį kambarį.

Alosos „triukšmas, šurmulyš“: *Alosos kenk ausīms.* – Triukšmas kenkia ausims.

Alseika „sunkiai kvėpuojantis, dusulingas žmogus“: *Tas žmuogus alseika.* – Tas žmogus sunkiai kvėpuoja.

Altravuotēis, -uojas, -uojos „jaudintis, nerimauti“: *Nasialtravuok, vėskas īr gerā.* – Nesijaudink, viskas yra gerai.

Alūžma (alūžna) „išmalda, pašelpimas, auka“: *Rēk vargšams doutē alūžmas.* – Reikia vargšams duoti išmaldos.

Alūžnīns „elgeta, ubagas“: *Alūžnīns vākštīuo gatvīem.* – Elgeta vaikšto gatvėmis.

Alvelē „aliuminis puodelis“: *Atsēgerk ēš alvelēs.* – Atsigerk iš metalinio puodelio.

Amalioutē, -iou, -iava „plepėti“: *Amaliou nieka kēta negērdiedams.* – Plepa nieko kito negirdėdamas.

Ambuona „sakykla bažnyčioje“: *Konēgs saka pamuoksla ēš ambuonas.* – Kunigas sako pamokslą iš sakyklos.

Amburgs „užšalęs vanduo ant ledo“: *Pu naktēis ont leda atsirada amburgs.* – Po nakties ant ledo užšalo vanduo.

Ana „ji“.

Ancis (vardas) „Anicetas“.

Anicē (Ancē) (vardas) „Aniceta“.

Anguos tarp „tarpduryš“: *Katēns īlinda pru anguos tarpa.* – Katinas įlindo pro tarpdurį.

Aniuols „angelas“: *Dongou given aniuolā.* – Danguje gyvena angelai.

Anoks „anūkas“: *Mona anoks rauduon-veidis.* – Mano anūkas raudonveidis.

Anuos (dgs.) „jos“: *Anuos īr gražēs mergēkēs.* – Jos yra gražios mergaitės.

Apalos, -i „apvalus, -i“: *Skritulīs īr apalos.* – Skritulys yra apvalus.

Apara „virvė“: *Mazgā rēšamē su aparā.* – Mazgai rišami su virve.

Aparpoulis „apalpimas“: *Mona kaimīnē īštēka aparpoulis.* – Mano kaimynė apalpo.

Apatē „apačia“: *Lapa apatiuo parašīts vards.* – Lapo apačioje parašytas vardas.

Apciūgā (apcūgas) (dgs.) „replės“: *Iš-trauksu vēni su apciūgās.* – Ištrauksiu vinį su replėmis.

Apčiokštē, apčiokšt, apčiokšta „apsileisti“: *Negal apčiokštē.* – Negalima apsileisti.

Apēnt (apēntās, apēntais) „vėl, iš naujo“: *Apēntās prasided pavasaris.* – Vėl prasideda pavasaris.

Apgēmēms „prigimtis“: *Mona tuoks apgēmēms.* – Mano tokia prigimtis.

Apibakuotē, -uo, -uojē „apkimšti“: *Apibakuok vākus.* – Apkamšyk vaikus.

Apieka „globa“: *Tievā suteik mums apieka.* – Tėvai mums suteikia globą.

Apiekūns „globėjas“: *Mona apiekūns – tetīs.* – Mano globėjas – tėtis.

Apiera „auka“: *Rēk douti bažnīcē apiēra.* – Reikia duoti bažnyčiai auką.

Apieravuoti, -uo, -uojē „aukoti, dovanoti“: *Paapieravuok bažnīcē.* – Paaukok bažnyčiai.

Apilkas (dgs.) „pjuvenos“: *Pjoviem malkas, lēka daug apilku.* – Pjovėme malkas, liko daug pjuvenų.

Apīvuoka „namų ruoša ir gyvulių priežiūra“: *Subatuos dēina atlēiktam apīvuoka.* – Šeštadienį atliekame namų ruošą.

Apīžlēja „prieblanda, prietema“: *Vakarē būn apīžlēja.* – Vakare būna prieblanda.

Apkīrieti, -ie, -ieja „nusbosti“: *Mon vėskas grēt apkīrst.* – Man viskas greitai nusbosta.

Aplamā „apskritai“: *Aplamā gīvenēms sunkus.* – Apskritai gyvenimas sunkus.

Aple 1. „apie“; 2. „aplink“: *Biekem aple noma.* – Bėkime aplink namą.

Aplebedīs „šiek tiek ištižęs“: *Ons kartās būn aplebedīs.* – Jis kartais būna šiek tiek ištižęs.

Aplēks „kelnių sąsaga“: *Kelnēs užsegamas aplēku.* – Kelnės užsegamos sąsaga.

Aplouks „aptvaras“: *Gīvolē uždaruomē i aplouka.* – Gyvuliai uždaromi į aptvarą.

Apmuonīti, -ēj, -ėjē „apgauti“: *Tas kēpšas muni apmuonējē.* – Tas velnias mane apgavo.

Apošruots „drebulynas“: *Apošrutē aug drebulēs.* – Drebulyne auga drebulės.

Aprieds „drabužis“: *Apsiriedīkem apriedās.* – Apsirenkime drabužiais.

Aprīlius „balandžio 1-oji“: *Par aprīliu apgaudiniejem sava prietelius.* – Balandžio 1-ąją apgaudinėjame savo draugus.

Aprubē „vienkiemis“: *Aprubie gīventē īr linksmā.* – Vienkiemyje gyventi yra linksma.

Aprūmbs „kelnių, sijono juosmuo“: *Aprūmbs verž pēlva.* – Kelnių juosmuo veržia pilvą.

Apsēriēditē, -da, -dē „apsirengti, persirengti“: *Apsiriedžiau ir išėjau i miesta.* – Apsirengiau ir išėjau į miestą.

Apsėvuokti, apsėvuok, apsėvuokē „apsivalyti“: *Apsėvuokē vėsas pakompēs.* – Apsivalė visas pakampes.

Apsidūmietē, -ie, -iejē „apsiniaukti, apsimigloti“: *Apsidūmieję dongus.* – Apsiniaukė dangus.

Apsikurmulioutē, iou -iava „apsirengti

skarmalais“. Apsikurmuliavā *kap baidīklē*. – Apsirengei skarmalais kaip baidyklė.

Apsiluodinti, -ėn, -ėna „apsikelti kalbomis, šmeižtais“: *Apsiluodėna ir gailas*. – Apsileido kalbomis ir gailisi.

Apsimūžiuotė, -iuo, -iuojė „apsišlapinti“: *Maži vākūkštelė apsimūžiuo*. – Maži vaikai apsišlapina.

Apsiškapietė, -ie, -iejė „įsimylėti“: *Mergėkė apsiškapietė bernioka*. – Mergaitė įsimylėjo berniuką.

Apsitaralioutė, -iou, -iava „apsiteršti“: *Ta buoba apstaraliava sava varda*. – Ta moteris apsiteršė savo varda.

Apsitararoutė, ou, -ava „apsigauti“: *Apsitararavā tēp paprastā*. – Apsigavai taip paprastai.

Apsiūktė, -ūk, -ūkė „apsiniaukti“: *Apsiūkė ir pradinga saulė*. – Apsiniaukė ir pradingo saulė.

Apsivežietė, -ie, -iejė „apsikęsti, nesibjaurėti“: *Aš apsivežieju tavėm*. – Aš nesibjauriu tavimi.

Apskėrtė, -ėr, -irė „išrinkti“: *Apskīriau sau drapanas*. – Išsirkau sau drabužius.

Apspangės, -usi „įkaušęs, -usi nuo degtinės“: *Tas vīrs apspangės*. – Tas vyras įkaušęs.

Apsūdijėms 1. „vertinimas“; 2. „kritika“: *Apsūdijėms ir gerā*. – Kritika yra gerai.

Apsūgas (dgs.) „replės“: *Ištraukė vėni so apsūguom*. – Ištraukė vinį su replėmis.

Apšiornus, -i 1. „tvarkingas, -a“; 2. „malonus, -i, jaukus, -i“: *Mon patink apšiorni aplinka*. – Man patinka maloni aplinka.

Apšliets „kepurės apvadas“: *Keporė papuošta apšlietu*. – Kepurė papuošta apvadu.

Apšliortė, -rst, -iora - apirti, apšepti: *Apšliora mona keporė*. – Apiro mano kepurė.

Aptā „apvada“: *Aptā būn baisė gražė*. – Apvada būna labai gražūs.

Aptarabanitė, -ėj, -ija „apsukti“: *Aptarabanėjė galva*. – Apsuko galvą.

Aptavuotė, -uo, -uojė „apsiūti pakraščius tam tikru raštu“: *Aptavuok kleidės apatė*. – Pasiūk suknelės apačią.

Aptieka „vaistinė“: *Aptiekuo ir vaistū*. – Vaistinėje yra vaistų.

Aptiekorka „vaistininė“.

Aptiekuorius, -uorė „vaistininikas, -ė“: *Aptiekuorius pardavinie vaistus*. – Vaistininikas pardavinėja vaistus.

Apvartis „plona virvelė“: *Surėšk konvalėjės so apvarčiu*. – Surišk pakalnutės virvelę.

Apvažus, -i „švarus, -i“: *Kokėi apvažė nomā!* – Kokie švarūs namai!

Apveiza „angelas sargas“: *Apveiza mus sauguo*. – Angelas sargas mus saugo.

Apžaimuotė, -uo, -uojė „apvilkti“: *Apžaimuojė šėltā*. – Apvilko šiltai.

Apžindis „motinos pienas“: *Kūdikė ger apžindi*. – Kūdikiai geria motinos pieną.

Arā (dgs.) „žemės sklypas“: *Bāba onks-tiāu toriejė dėdelius arus*. – Močiutė anščiau turėjo didelį žemės sklypą.

Arda „barnis“: *Kel arda, nes anam primelava*. – Kelia barnį, nes jam primelavo.

Ardiklė „įrankis mėšlui dirvoje iš krūvų ardyti, šakė“: *Priš siejė rėk su ardiklė pasidarboutė*. – Prieš sėją reikia su šake pasidarbuoti.

Arielka „naminė degtinė“: *Vīrā ger arielka*. – Vyrai geria degtinę.

Arkladontis „su dideliais dantimis“: *Tas vīrs ir arkladontis*. – Tas vyras yra dideliais dantimis.

Arklaganis, -ė „kuris, -i gano arklius, arklaganys, -ė“: *Pėivuo arklius gana arklaganis*. – Pievoje arklius gano arklaganys.

Arklininkā (dgs.) „arklių tvartai“: *Vesk arklius ir arklininkus*. – Vesk arklius į tvartą.

Armata (armuota) „patranka“: *Šauda iš armatas*. – Šaudo iš patrankos.

Armou „dirvožemis“: *Siesam ir armenī bolbės*. – Sėsime į dirvožemį bulves.

Armuoška (armuoškė) „armonika“: *Mana senuolis gruo so armuoška*. – Mano senuolis groja harmonika.

Aruosos „karosas“: *Ežerė plaukiuo aruosā*. – Ežere plaukioja karosai.

Asaba (asuoba) „asmuo“: *Ta asaba mon patink*. – Tas asmuo man patinka.

Asla „grindys“: *Ont asluos gol šou*. – Ant grindų guli šuo.

Ašuoklė (dgs.) „serbentai“: *Prėskīniem viedra ašuokliu*. – Priskynėme kibirą serbentų.

Ašvienis „darbinis arklys“: *Ašvienis ar dėrva*. – Darbinis arklys aria dirvą.

Atars „skersvagė“: *Ėšarta dėrva ožbaigama atarās*. – Išarta dirva užbaigiama skersvagėmis.

Atatā „pasigėrėjimui nusakyti“.

Atbakioutė, -iou, -iavo „sunkiai ateiti, atbristi“: *Atbakiou pas mūsa svetė*. – Atbrenda pas mus svečiai.

Atdriekis „atodrėkis“: *Par atdrieki tērpst snėigs*. – Per atodrėkį tirpsta sniegas.

Atgairė „vėjo užpučiama, gairinama vieta, pagairė“: *Nastuoviek viejė atgairie – parpūs, sosėrgsi*. – Nestovėk vėjo pagairėje – perpūs, susirgsi.

Atgrobnagis „dirbantis prastai, kaip atgrubusiais nagais“: *No jau tas dėrb kap atgrobnagis*. – Na jau tas dirba kaip atgrubusiais nagais.

Atgulis 1. „antras atsigulimas ry tą, anksti atsikėlus; pogulis“; 2. „ilgiau gulėjęs dirvo-nas“: *Ėnu atguli pakul kėtė naatsikiele*. – Eini pogulio kol kiti neatsikėlė.

Atitarabanitė, -ėj, -ėjė „atgabenti“: *Atitarabanik mon kningas*. – *Atgabenk man knygas*.

Atitalioutė, -iou, -iava „tarškant, bildant atvažiuoti“: *Atitaliou vežėms*. – Bildėdamas atvažiuoja vežimas.

Atkaktė, atkank, atkaka „atkeliauti, atvažiuoti“: *Atkaka i pasaulė krašta*. – Atkeliaavo į pasaulio kraštą.

Atkalė „atvirkščiai, priešingai“: *Elgīs atkalė*. – Elgiesi atvirkščiai.

Atkalibė „užsispyrimas“: *Tava atkalibė nasvietiška*. – Tavo užsispyrimas neregėtas.

Atkals 1. „atbulas“; 2. „atsilošęs“: *Važiuo atkals kap viežīs*. – Važiuoja atbulas kaip vėžys.

Atlakintė, -ėn, -ėna „greit atnešti“: *Atlakink dešim kiaušiu*. – Greit atnešk dešimt kiaušinių.

Atlapatitė, -ėj, -ėjė „sunkių žingsniu ateiti, atbėgti“: *Veizieik, kāp ana atlapatėj*. – Žiūrėk, kaip ji atbėga.

Atleislūpis „kieno atvipusios lūpos“: *Tuoks nagražus, atleislūpis*. – Toks negražus, atvipusiomis lūpomis.

Atliektė, -ek, iekė „atskristi“: *Atlek genīs i lesikla*. – Atskrenda genys į lesyklą.

Atmėnā „atmintinės (pvz. po laidotuvių devintinių ar trisdešimtinių paminėjimas)“: *Susieds pavadėna i atmėnus*. – Kaimynas pakvietė į laidotuvių atmintines.

Atmietis „oro permaina“: *Vikst atmietis*. – Vyksta oro permaina.

Atmintings „įsimintinas, įsidėmėtinas“: *Bova dėdelė atmintinga dėina*. – Buvo labai įsimintina diena.

Atpiedziou 1. „tomis pačiomis pėdomis“; 2. „tuoj, netrukus“: *Atpiedziou atėjė vakars*. – Netrukus atėjo vakaras.

Atpūtis „atsipūtimas, poilsis“: *Padėrbus rėk ir atpūti padarītė*. – Padirbus reikia ir poilsėti.

Atsėdoutė, -uod, -avė (kou) „kvepėti (kuo)“: *Atsėdoud naktinėkiem*. – Kvepia leukonijomis.

Atsėkragenės „atlošęs galvą“: *Atsėkragenės žiuopsa*. – Atlošęs galvą spokso.

Atsėpūstė, atsėpūt, atsėpūtė „pailsėti“: *Atsėpūskem pu darba*. – Pailsėkime po darbo.

Atsėšvampintė, -ėn, -ėna „atsisagstyti“: *Atsėšvampink gozikus*. – Atsisagstyty sagas.

Atsėtekietė, atsėtek, atsėtekietė „atgauti sąmonę“: *Susėtrėnkės galva, tēk vieliau atsėtekietėjė*. – Susitrenkęs galvą, tik vėliau atgavo sąmonę.

(Nukelta į 70 p.)

(Atkelta iš 69 p.)

Atsėvuožītė, atsėvuožėj, atsėvuožėjė „išdrįsti“: *Atsėvuožik so anou pasėšnekiētė*. – Išdrįsk su juo pasikalbėti.

Atsėžegnuotė, -uo, -uojė „atsisveikinti“: *Atsėžegnuojė ir išėjė*. – Atsisveikino ir išėjo.

Atsibakītė, -ėj, -ėja „atsilošti“: *Atsibakik ir atsipūsk*. – Atsilošk ir pailsėk.

Atsirītė, atsiriž, atsiriža 1. „atsisakyti savo sprendimo, nutarimo“; 2. „atsiskaityti, susitvarkyti“: *Atsirižk so kaimīnu*. – Atsiskaityk su kaimynu.

Atskardė „pašlaitė, šlaitas“: *Kalna atskardie aug žėbotės*. – Kalno šlaite auga žibutės.

Atspėruom „nenoromis, spiriantis“: *Sesė nuėjė mėiguotė atspėruom*. – Sesė nuėjo miegoti nenoromis.

Atslaims „kiemas“: *Atslaimė vākštīuo gaidīs ēr vēštas*. – Kieme vaikšto gaidys ir vištos.

Atšvėitis „atspindys“: *Atšvėitis atsispind ondėnie*. – Atspindys atsispindi vandenyje.

Atuodogė (dgs.) „vasariniai rugiai“: *Atuodogė subrėndė būn auksinē*. – Vasariniai rugiai subrėndę būna auksiniai.

Atuols „atželiantis žolė po nupjovimo“: *Nopjuovė na tēk užaugosė žuolė, bet ēr atuola*. – Nupjovė ne tik užaugusią žolę, bet ir atželusią.

Atuožnos „atsargus“: *Tas proutingas žmuogos atuožnos*. – Tas protingas žmogus atsargus.

Atvarslā (dgs.) „vadžios, vadelės“: *Arklys klausa tik ronkuos turint atvarslus*. – Arklys klauso tik rankose turint vadžias.

Atvaša 1. „atžala“; 2. „atauga“: *Lėipas atvaša žaliou*. – Liepos atžala žaliuoja.

Atvuožnė „atsargiai“: *Rėk elgtėis atvuožnė*. – Reikia elgtis atsargiai.

Atžaimuotė, -uo, -uojė „atpainioti, atnarplioti“: *Atžaimuok mazga*. – Atpainiok mazgą.

Atžūlos „stačiokiškas, nelipšnus, atšiaurus“: *Atžūlos bernioks mon napatink*. – Stačiokiškas berniukas man nepatinka.

Auda „giesmė“: *Senėkės gėid auda*. – Senutės gieda giesmę.

Augiesnis, -ė „vyresnis, -ė“: *Ons ož muni ir pėnkės metās augiesnis* – Jis už mane penkeriais metais vyresnis.

Auglios „javų derlius“: *Šės metās auglios nedėdėlis*. – Šiais metais javų derlius nedidelis.

Augoms „ūgis“: *Tas vīrs mōna tetės augoma*. – Tas vyras mano tėčio ūgio.

Auguonės „auglys, šunvotė, votis“: *Ont kuojės atsirada auguonės*. – Ant kojos atsirado šunvotė.

Aukšt „virš“: *Aukšt žemės ir dangus*. – Virš žemės yra dangus.

Aulis „avily“: *Aulie givėn bėtis*. – Avilyje gyvena bitės.

Austė, aud, audė „mušti“: *Austė vākus ir nagerā*. – Mušti vaikus yra negerai.

Auštrėnis „šiaurės rytų vėjas“: *Pūt švelnos auštrėnis*. – Pučia švelnus šiaurės rytų vėjas.

Avėpėza (aviepėza) „žioplys, kvailys“: *Ėk, ėk, aviepėza*. – Eik, eik, žioply.

Avininks „avių tvartas, avidė“: *Avininkė bliau avīs*. – Avidėje bliaua avys.

Avīns „dėdė“: *Mona avīns dėdėlė gers*. – Mano dėdė labai geras.

Ažu „už“: *Ažu mariu, ažu vondėninu gīven princos*. – Už marių, už vandenynų gyvena princas.

Ažurašā „užrašai“: *Mona ažurašā ēlgi*. – Mano užrašai ilgi.

B

Baba „1. motinos ar tėvo motina, močiutė, senelė; 2. sena moteriškė; 3. gimdyvės pagalbininkė, priėmėja“: *Mona baba labā duosni*. – Mano močiutė labai dosni.

Babaks „koks rakandas, daiktas“: *Składė priversta babaku*. – Sandėlyje priversta daiktų.

Babalioutė, -iou, -iava „niekus kalbėti, bambėti“: *Kuo čia babaliouji, matā ka dērbu*. – Ko čia niekus kalbi, matai kad dirbu.

Babaužė „utelė“: *Babaužė ir kėnkiejė*. – Utelė yra kenkėja.

Babaužis „baubas, vaikų baidyklė“: *Babaužis gondėn vākus*. – Baubas gąsdina vaikus.

Babitė 1. „krauti, dėti, mesti“; 2. „kulti, daužyti“: *Kudie babiji torielkas?* – Kodėl daužai lėkštes?

Babizninks „neturtingas valstietis, kampininkas“: *Babizninkā givėn prastā*. – Vals-tiečiai gyvena blogai.

Babka „pyragas, kepamas per Velykas; baltas, aukštas, saldus, gražiai papuoštas kepinys, pyragas, boba“: *Par Velykas keпам babka*. – Per Velykas kepame baltą, aukštą pyragą.

Babkas lapā „lauro lapai“: *I potra dedam babkas lapu*. – Į sriubą dedame lauro lapų.

Babūnė (babūnelė) „močiutė“: *Babūnė mīl vākus*. – Močiutė myli vaikus.

Bačka „statinė“: *Stuov bačka alaus*. – Stovi statinė alaus.

Bačkis „storulis, dručkis“: *Mona titis tēkros bačkis*. – Mano tėtis tikras dručkis.

Badars „triukšmas“: *Kėimė kėla badars*.

Badbolbė „ankstyvoji bulvė“: *Pavasari siejam badbolbės*. – Pavasarį sėjame ankstyvasias bulves.

Baderioutėis, -ioujas, -iavuos „painiotis, kliūti“: *Ėdams baderioujas*. – Eidamas kliūva.

Badėškā „skurdžiai“: *Ta šeima gīven badėškā*. – Ta šeima gyvena skurdžiai.

Badistė „badas“: *Badistė vargėn šali*. – Badas vargina šalį.

Baditėnis „sudurstytas, susiūtas iš skiaučių“: *Kertie gol baditėnis maišos*. – Kampe guli sudurstytas maišas.

Badlaikis „badmetis“: *Badlaikio žmuonės mažā jiedė*. – Badmečiu žmonės mažai valgė.

Bādpotrė „prasta sriuba“: *Šėndėin valgīsam bādpotrė*. Šiandien valgysime prastą sriubą.

Badvėitė „prasta žemė“: *Šīmet bolbės augīsam badvėitie*. Šiomet bulves augin-sime prastoje žemėje.

Bagamazas „būdelė turguje“: *Bagamazė sied muotrėška*. – Būdelėje sėdi moteris.

Bagamazninks „smulkių prekių pardavinėtojas“: *Bagamazninks siūla visuokiu prekiu*. – Smulkių prekių pardavinėtojas siūlo visokių prekių.

Bagarioutė, -iou, -iava 1. „maišyti, žarsyti lazda“; 2. „kasti, semti“: *Nabagariouk žemės!* – Nekask žemės!

Bagaris „neturtingas, nusigyvenęs žmogus, nuskurėlis“: *Tėn gīven vėini bagarē*. – Ten gyvena vieni nuskurėliai.

Bagaroutėis, -oujas, -avuos „linksmin-tis, vakaruškauti“: *Subatuos vakara žmuonės bagaroujas*. – Šeštadienio vakarą žmonės linksminasi.

Bagaroutė, -ou, -iava „baksnoti, baidyti, su kartim žvejojant baidyti žuvis“: *Kuo čė bagariouji žovis?* – Ko čia baidai žuvis? Bagars 1. „lazda, pagalys“; 2. „mašina uostams ir upėms gilinti, žemsemė“; 3. „kaimo pasilinksminimas, vakaruškos“: *Tas senoks ēn pasėrėmdams bagaro*. – Tas senukas eina pasiremdamas lazda.

Baguotībė „turtingumas“: *Iš tuos baguotībės nabžėna kon bedarītė*. – Iš to turtingumo nebežino ką bedaryti.

Baguots, -a „turtingas, -a“: *Vo kuoks baguots puons*. – Va koks turtingas ponas.

Baideklis „baidytojas, baidyklė“: *I višnė ikieliem baidekli, ka špuokā naskrėstu*. – Į vyšnią įkėlėme baidyklę, kad varnėnai neskristų.

Baidikla „vieta, kur baido, vaidenasi“: *Nu jau i ton baidikla aš tēkrā ka nėsū*. – Na jau į tą vietą, kur vaidenasi, aš tikrai kad neisiu.

Baiditėis, -uos, -ies „vaidentis“: *Griu-*

viesiūs baiduos. – Griuvėsiuose vaidenasi.

Baiduoklis „vaiduoklis“: *Baiduoklė gal sapnoutėis*. Vaiduokliai gali sapnuotis.

Baigtėnuojė „nelaimė, galas, mirtis“: *Nieks nalauk baigtėnuosės*. – Niekas nelaukia mirties.

Baigtovā (dgs.) „prietaisas audeklui užbaigti austi“: *Paimk baigtovus*. – Paimk prietaisą audeklo audimui užbaigti.

Baika „juokas, juokavimas, tuščias dalykas, pasaka“: *Napasakuok mon baiku*. – Neapasakok man pasakų.

Baisė „labai“.

Bajuorālė „bajoraitė“: *Bajuoralė so sidraugava so susiedu bernioku*. – Bajoraitė susidraugavo su kaimynų berniuku.

Bajuorėkė „bajoro duktė, bajoraitė“: *Bajuorėkės ir baisė mondrės*. Bajoraitės yra labai mandrios.

Bajuorins „vidutinis bajoras, bajorukas“: *Bajuorinu pas mūsa gyven dēdėlė daug*. Bajorų pas mūs gyvena labai daug.

Bajuorgalis „nusigyvenęs bajoras“: *Senās laikās būtė bajuorgaliu bova dēdlė bluogā*. Senais laikais bajoru būti buvo labai blogai.

Bakanis „kepalas duonos“: *Baba iškepė bakani dounas*. Močiutė iškepė duonos kepalą.

Bakava „lauko virtuvė, prastesnis namų kambarys maistui virti“: *Rėks ētė i bakava vėrtė valgtė*. Reiks eiti į lauko virtuvę virti valgyti.

Bakėnbardā (dgs.) „žandenos“: *Kuokius bakėnbardus užsėaugėna*. Kokias žandenas užsiaugino.

Bakis 1. „tinklinis maišelis pirkiniams“; 2. „nešinys, nešmenė, pakas“: *Ēdams i krautovė, pasėimk baki*. – Eidamas į parduotuvę, pasiimk maišelį pirkiniams.

Bakioutė, -iuo, -iuojė „pakuoti“: *Subakiouk siuntini*. – Supakuok siuntinį.

Bakioutėis, -iuojas, -iuojuos „muštis“: *Dėl kuo anodu bakiuojės?* – Kodėl jie mušasi?

Baklagė „kareivių prie diržo nešiojamas aliuminio butelis; plokščias, storas butelis“: *Žalnierė baklagie nešiuojės ondėni*. – Kareiviai aliuminio butelyje nešiojasi vandenį.

Bakmalis „košės grūstuvas“: *Sogrūsk kuošė so bakmaliu*. – Sugrūsk košę su košės grūstuvu.

Baknītė, -ijas, -ijuos „stuksenti“: *Ka atėsi, pabaknīk i doris*. – Kai ateisi, pastuksenk į duris.

Bakšė „šalinė, prasta patalpa prie trobos galų“: *Grėtā ēni i bakšė*. – Greit eini į trobos galą.

Bakštals 1. „spirginė, padažas“: *Skanos bakštals*. – Skanus padažas; 2. „nenuorama“: *Kuoks tkirus vāks – tēkros bakštals!* – Koks įkyrus vaikas – tikras nenuorama.

Bakšterītė, -ėj, -ėjė „raginti“: *Bakšterīk anon, ka greitiau ētu nomėi*. – Ragink jį, kad greičiau eitų namo.

Bakštītė, -ėj, -ėjė „badyti, kumšėti, daužyti“: *Nabakštīk mon galvuos*. – Nedaužyk man galvos.

Bakštuols „bakmalis“: *Padouk mon bakštuola*. – Paduok man košės grūstuvą.

Bakūžė „sena prasta pirčia, lūšna“: *Tuolėi laukūs ir bakūžė*. – Toli laukuose yra lūšna.

Bala „ko nors daugybė, begalė“: *Pėivuo bala šėina*. – Pievoje begalė šieno.

Baladuoti, -uo, -uojė „belstis“: *Pabaladuok i doris ir atidarīsu*. – Pabelsk į duris ir atidarysiu.

Baladuonė „beldimasis“: *Atsikielusi ēšgėrdau baladuoni*. – Atsikėlusi išgirdau beldžiant.

Baladuošios „padauža“: *Matā, kuoks baladuošios, longa iškūlė!* – Matai, koks padauža, langą iškūlė.

Balaks – prastas viršutinis drabužis: *Ka ēsi i staldī, onsėvėlk balaka*. – Kai eisi į tvartą, užsivilk prastą drabužį.

Balamūtītė, -ėj, -ėjė „ką nors netinkamai daryti, kvailioti, plepėti, gaišti, klaidinti“: *Nabalamūtīk vāka, ēk dērbtė*. – Nekvailink vaiko, eik dirbti.

Balamūts „asmuo, iš kvailumo, išdykumo ar blogos valios darantis ką nors ne taip, kaip reikia, išdykėlis“: *Tas balamūts išdīkaun kap kuoks dornius*. Tas išdykėlis išdykauja kaip koks kvailys.

Balas (balokā) „plukės“: *Prėdīga pėivuo baloku*. – Pridygo pievoje plukių.

Balazinė „pykimasis, rietenos“: *Balazinė pri gera naprived*. – Rietenos prie gero nepriveda.

Balazītė, -ėj, -ėjė 1. „keikti, plūsti“; 2. „barti“; 3. „niekus taukšti“: *Vo kam barėk balazītė?* – O kam dar reikia pykti?

Baldaštars „didelis žmogus“: *Tuoki baldaštara dā namatiau*. – Tokio didelio žmogaus dar nemačiau.

Baldė „toks medinis indas, puskubilis, žema statinaitė“: *Sudiek sūdīta mesa i baldė*. – Sudėk pasūdytą mėsą į puskubilį.

Baldis „indas, naudojamas skalbiniam plauti“: *Išplauk tuo baldie drabužius*. – Išplauk tame inde drabužius.

Baldītė, -ėj, -ėjė „belsti, trunkyti“: *Už sėinā kažkas balduos*. – Už sienos kažkas trunkosi.

Baleizis „kaltas krėslų ir stalų varams iškalti“: *Paimk baleizi i darboukės*. – Paimk kaltą ir darbuokis.

Balguonis „nenuorama, padauža, peštu-

kas, nenaudėlis“: *Sosiedu berns tēkros balguonis*. – Kaimynų bernas tikras nenaudėlis.

Balinis „balinamas audeklas“: *So pelėnū šarmo rėk balini darīti*. – Su pelenų šarmu reikia balinti audeklą.

Balkis „sija, rąstas“: *Palubie matuos balkis*. – Palubėje matosi sija.

Balondis „karvelis“: *Ont stuoga sosirinka balondė*. – Ant stogo susirinko karveliai.

Balst „baļa“: *Šerkšnou esont balst medė*. – Esant šerkšniui baļa medžiai.

Baltakė „degtinė“: *Par baliu svetė ger baltakė*. Per balių svečiai geria degtinę.

Baltapūkis, -ė „kurio, -ios šviesiaplaukis (-ė)“: *Nu pat gėmėma ir baltapūkė*. – Nuo pat gimimo yra šviesiaplaukė.

Baltgalvė „ramunė“: *Pėlna pėiva baltgalviu*. – Pilna pieva ramunių.

Balnotrinė „baltais žiedeliais žydinti dilgėlė“: *Šalėp darža aug balnotrinės*. – Šalia daržo auga baltais žiedeliais žydinčios dilgėlės.

Balvs „dovana, kyšis, papirkimas“: *Nakišk mon balvuos*. – Nekišk man kyšio.

Balvuonautė, -au, -ėjė „dykinėti, išdykauoti“: *Par Užgavienės balvuonau daug žmoniū*. – Per Užgavėnes išdykauja daug žmonių.

Bažnīncė „Bažnyčia“: *Sekma dėina ēsam i bažnīncė*. – Sekmadienį eisim į bažnyčią.

Bebkis, -ė „žioplys“: *Naatruodā, ka būtom kap bebkis, ka nasuprastumi*. – Neatrodai, kad būtum žioplys, kad nesuprastum.

Bebrėns „kailiniai, pasiūti iš bebro kailių; geresnių kailių (ne avies) kailiniai“: *Vuonė nusėpērka bebrėnus*. – Ona nusipirko kailinius.

Bečītėis, -ijas, -ijuos „lažintis, eiti lažybų“: *Sosibečijau so draugu*. – Susiginčijau su draugu.

Bedrekis 1. „pamazgų duobė“; 2. „srutų duobė prie tvarto“; 3. „purvynas, klampynė“: *Vėsė našvaromā ēs i bedreki*. – Visi nešvarumai eis į šiukšlių duobę.

Beigelis „riestainis“: *Mon devė beigeliu rinki*. – Man davė rinkį riestainių.

Beizos „berniūkštis“: *Tas beizos mon nervus gadėn*. – Tas berniūkštis man nervus gadina.

Bejuo „juolab“.

Bekrikščioks „nekrikštyta vėlė; šmėkla“: *Bekrikščiokā laksta*. – Šmėklos laksto.

Bele „bene, ar, arba“.

Belab „pagaliau“.

Belšis 1. „neaštrus peilis“; 2. „kirvis“: *So belšiu mesuos tēkrā ka neatpjausi*. – Su

(Nukelta į 72 p.)

(Atkelta iš 71 p.)

neaštriu peiliu mėsos tikrai kad neatpjausi.

Bėmberezas „nenaudėlis“: *Tas bėmberezas solaužė mona spata.* – Tas nenaudėlis sulaužė mano kastuvą.

Bėmberis 1. „žolės stiebas, stagaras“; 2. „medžio stiebas, viršūnė be šakų“; 3. „stačiakalbis žmogus“: *Rodenį par dėdiūsįs viejus prilūžinie begalė bėmberiu.* – Rudenį per didžiuosius vėjus prilūžinėja daug medžių viršūnių.

Ben (bėn) „bent“: *A pamuokas bėn paruošė?* – Ar pamuokas bent paruošė?

Benius „Benediktas“.

Bėngtė, bėng, -bėngė „baigti“: *Pabėngė darbus ir nuėjė goltė.* – Baigė darbus ir nuėjo miegoti.

Berglautė, -aun, -ava „mėsinėti, skrositi“: *Rėk išberglautė žonsi.* – Reikia išmėsinėti žąsį.

Berguotė, -uo, -ava „taisyti“: *Berguok mašina.* – Taisyk mašiną.

Bergždoutė, -ou, -ava „nokti, bręsti“: *Ont šakū bergždou vuobuolė.* – Ant šakų noksta obuoliai.

Berlečius „odinis apavas be aulų, pusbatis“: *Aš nešiuoju berlečius.* – Aš nešioju pusbačius.

Bernusė (vardas) „Bernadeta“.

Bertovė „medinis samtis grūdams beriti“: *Pasemk bertovė grūdū.* – Pasemk medinį samtį grūdų.

Beržlapė „ūmėdė“: *Mėškė aug beržlapės.* – Miške auga ūmėdės.

Bestėjė 1. „gyvulys, žvėris“; 2. „nenaudėlis, bjaurybė“: *Kuoks ons bestėjė!* – Koks jis nenaudėlis!

Betuons 1. „betonas“; 2. „bidonas“; 3. „baltos duonos kepaliukas“: *Nopėrk krautu vie betuona.* – Nupirk parduotuvėje betono.

Bezds „alyva“: *Pavasari suodūs žid bezdā.* – Pavasarį soduose žydi alyvos.

Bezelis „menkos nuovokos ir nepaslančius žmogus, mulkis“: *Kuo če tas bezelis tēp ēlgā krapštuos!* – Ko čia tas mulkis taip ilgai krapštos!

Bėdlivis (biedlivis) „neturtingas, varginas“: *Žmuonės gīven bėdlivā.* – Žmonės gyvena vargingai.

Bėgšlinė „ruoša“: *Prīš Kaliedas ir prīš Velīkas prasided bėgšlinė.* – Prieš Kalėdas ir prieš Velykas prasideda ruoša.

Bėgtinės (biegtinės) „bėgimo lenktynės“: *Rītuos būs bėgtinės.* – Rytoj bus bėgimo lenktynės.

Bėldoks „naminukas“: *Karto so mumis*

gīven bėldokā. – Kartu su mumis gyvena naminukai.

Bėndriba „draugiškumas, bičiulystė“: *Bėndriba džiogėn žmuonis.* – Draugiškumas džiugina žmogų.

Bėnduorius „kubilius (kubilų gamintojas)“: *Bėnduorius gamėn kobėlus.* – Kubilius gamina kubilus.

Bėndzė „storas botagas“: *Arkliu užtvuoje so bėndzė.* – Arkliui sudavė su storu botagu.

Bėnkartietė, -ie, -ieję „išsigimti“: *Vesā ēšbėnkartiejė.* – Visai išsigimė.

Bėnkarts „nesantuokinis vaikas“: *Anā gėmė bėnkarts.* – Jai gimė nesantuokinis vaikas.

Bėnkis 1. „suolas“; 2. „toks rąstas su skylėmis mintuvams sukalti, įtvirtinti“: *Atsieskėm ont bėnkė.* – Atsisėskime ant suolo.

Bėrbinė (vardas) „Birutė“.

Bėrė (vardas) „Birutė“.

Bėrtė, bėrst, bėra „birti“: *Grūdā pru skilė ēšbėra.* – Grūdai pro skylę išbūrėjo.

Bėrštis „batų šepetys“: *Valyk batus so bėrštu.* – Valyk batus batų šepėčiu.

Bėrziutė, -iuo, -iuojė „žymėti laukuose parodant, kur pasėta, atskirti“: *Sobėrziuok agorkus nu muorku.* – Atskirk agurkus nuo morkų.

Bėtaulis „bičių avilys“: *Bėtaulie gīven bėtis.* – Avilyje gyvena bitės.

Bėzā „supintų kasų pynės“: *Sosipink bėzus.* – Susipink kasas.

Bėzmiens „senovinės svarstyklės“: *Pasverk bolbiu so bėzmienu.* – Pasverk bulvių senovinėmis svarstyklėmis.

Bėzūns „botagas, gali būti ir diržas“: *So bėzūnu arklus ragėn.* – Su bizūnu arklius ragina.

Bī 1. „lyg, tarsi, rodos, it“; 2. „kad, kad tik, jei“.

Bīdelka „ruginių pikliuotų miltų duona“: *Baba iškepė bīdelka.* – Močiutė iškepė ruginių miltų duoną.

Bīeda 1. „nelaimė“; 2. „dviem ratais kin komas vežimas“: *Mums atsėtėka bīeda.* – Mums atsitiko nelaimė.

Bīedavuotė, -uo, -uojė – guostis: *Nabiedavuok monės.* – Neguosk manęs.

Bīednos „vargšas, neturtingas“: *Bīednam būtė ir nagerā.* – Vargšui būti yra negerai.

Bīegena „naginė“: *Pasėsiova bīegenas.* – Pasisiuvo nagines.

Bīegintė, -ėn, -ėna „tekinti, leisti lietus“: *Bīegėn ondėni ēš uzbuona.* – Lieja vandenį iš ąsočio.

Bīegratis „dviratis“: *Lig ežera važiousu so bīegračiu.* – Iki ežero važiuosiu dviračiu.

Bīegsnie „tiesioji pavažos dalis“: *Solūža šlaju bīegsnie.* – Sulūžo rogių tiesioji pavažos dalis.

Bīegšlus 1. „bėglus“ 2. „kuris gerai sly-

ta, čiuožia“: *Mona bruolis labā bīegšlus.* – Mano brolis labai bėglus.

Bīegštena „bėgsena, bėgimas“: *Tuo arklė bīegštena lėngva.* – To arklio bėgimas lengvas.

Bīegtėnuos „bėgte“: *Bīegtėnuos numėi.* – Bėgte namo.

Bīegūns 1 „medinės kuliamosios mašinos didysis ratas, smagratis“; 2 „ratelio ratė įtaisytas švino gabalas“; 3. „kartelė, pritaisyta prie jaujos ar daržinės pusiauverinių durų joms uždaryti“: *Sulūža bīegūns.* – Sulūžo smagratis.

Bīelingis – „aukštas, anttrobis, pastogė“: *Bīelingie gīven šikšnuosparnė.* – Pastogėje gyvena šikšnosparniai.

Bīelīzna – „skalbiniai“: *Padžiauk bīelīzna.* – Padžiauk skalbinius.

Bīerasis „bėras arklys, bėra kumelė“: *Bīerasis prunkšt.* – Bėras arklys prunkščia.

Bīerėns „bėrukas, bėris“: *Bīerėns ganuos pėivuo.* – Bėris ganosi pievoje.

Bīerškis „ešerys“: *Mama nopėrka bīerški.* – Mama nupirko ešerį.

Bīesos „piktoji dvasia, velnias“: *Bīesos vėsū priešos.* – Velnias visų priešas

Bīetaruoėtis, -uojas, -avuos 1. „silpti, baigtis“; 2. „vemti“: *Babūnėlė visai bīetaruojas.* – Močiutė visai baigiasi.

Bīgars 1. „kablys ant ilgos karties“; 2. „lazda“; 3. „sodžiaus jaunimo šokių vakaras“: *Kertie stuov bīgars.* – Kampe stovi lazda.

Bi kāp „bet kaip“.

Bi kas „bet kas“.

Bi kor „bet kur“.

Bi koriou „bet kur“.

Bīkšas „puskvailis, nevisprotis“: *Bīkšas nieka namuok.* – Puskvailis nieko nemoka.

Bi kuoks „bet kuris“.

Bi kumet „bet kada“.

Bīlis „kirvukas“: *I mėška neškis bīli.* – Į mišką neškis kirvuką.

Bīlkštelietė, bīlkštel, bīlkšteliejė „smarkiau trinktelėti“: *Bīlkšteliejau ir ana jau kriuk.* – Smarkiau trinktelėjau, ir ji jau verkia.

Bīluodė „stalčius“: *Knygas dedu i bīluodė.*

Bīmbals „didelė musė, arklamusė“: *Arkli pol bīmbalā.* – Arklij puola arklamusės.

Bīra „derlius“: *Šimet gera bīra.* – Šiomet geras derlius.

Bīrkšiena „iškiršta miško kvartalinė linija“: *Ėk palei bīrkšiena.* – Eik palei kvartalinę liniją.

Bīrūta (vardas) „Birutė“

Bīrštva (birštvinis) „beržynas“: *Pasiklīdau bīrštvo.* – Pasiklydau beržyne,

Bīstrė „greitai“: *Juonis bīstrė bīeg.* – Jonas greitai bėga.